

BURHÂNÜ'L- MÜEYYED

Li-Sahibi Meddi'l-Yed

Seyyid Ahmed er-Rufâi

Sadeleştiren ve Yayına Hazırlayan
Mürşit Akgün – Tekin Açikel

İmam-ı Birgivi Kültür Sanat Eğitim
Okul ve ğrencilere Yardım Derneği

Temin Adresi

Bengisu Mahallesi
Gazi Caddesi
2. ıkmağı
Ödemiş - İzmir

Dernek Başkanı

Fahrettin KANAT
0535 328 39 02

Baskı ve Cilt

Seçil Ofset
100. Yıl Mah. Matbaacılar Sitesi
4. Cad. No. 77 Bağcılar/ İstanbul
0212 629 06 15
www.secilofset.com

2020

Rufâî Tâcı

İçindekiler

ÖNSÖZ	7
AHMED er-RUFÂÎ HAZRETLERİ.....	9
Mukaddime	53
Burhânü'l-Müeyyed Li-Sahibi Meddi'l-Yed.....	55
Zahitlik.....	577
Kur'ân-ı Kerîm'deki Müteşâbih Ayetler	599
Zât-ı Hak Celle ve Alâ	60
Allah'a Herhangi Bir Sınır Çizilememesi.....	62
Mevla'ya Talip Olmak	64
Hazreti Peygambere Saygı Göstermek	67
Peygamberimizin Risâletinin Kıyamete Kadar Devam Etmesi	68
Sahabei Kiram Hakkında.....	69
Ehli Beyte Muhabbet.....	70
Evliyaya Hürmet Etmek.....	72
Şerefliiler ve Mertebeleri.....	74
Sufiliğin Edepleri, Sufi İsminin Verilme Sebepleri.....	76
Edebin Hakikatı.....	77
Keramet.....	84
Yalan İddiadan Sakınmak	877
Nasihah	90
Uyarı	92
Nimete Şükür	94
Dünyadan Sakındırmak	98
İlave	100
Tasavvuf Ehlinin Halleri	102

Evliyâ-i Kirâma Muhabbet.....	104
Takva	107
Kadere İman.....	116
Emirlerin ve Yasakların Hikmeti.....	120
Tefekkür, Düşünme İbadeti.....	124
Hazreti Evliyâ veya Veliler	127
Şeriatın Gerekliliği	142
Mücâhede.....	144
Tevâzu.....	150
Âlimler	157
İbadette (O'na) Tâbi Olmak	174
Âlimlerin Meclisi	178
Güzel Ahlâk	179
İlim ve İrfan Sahiplerinin Dili	182
Evliyâdan Yardım İstemek	202
İlâhî Tevhit.....	216
Murâkabe	218
Zâhir ve Bâtın Adamları.....	219
Fıkıh ve Tasavvuf (Tarikat) İlişkisi	223
Vaaz Edebi	226
Nübüvvetin Şerefi	233
Salih Rüya.....	235
İnsanlığın Sınırları.....	236
Hakikatler Bölümü	2377
Peygamberimizin Hususiyetleri.....	265
Cismânî Haşir.....	271
Kur'ân'ın Yüce Makamı	272
Vehbî İlim	276

Ruhun İspatı	285
Nimetleri Sura Üfürülüş ve Kıyametin Zuhuru	289
Yaratılmış İnsanın Hepsı Hazreti Âdem'den	290
İlâhî Kadim Sıfatı	291
Mahşerin Keyfiyeti.....	292
Ölmeden Önce Ölmek	294
Ölüm İkidir.....	295
Dua-i Şerif.....	297

ÖNSÖZ

Hamd varlığın gerçek sahibi Allah'ın üzerine olsun. Salât-ı selâm da O'nun göz bebeği, kâinatı yüzü suyu hürmetine yarattığı Hazreti Muhammed Mustafa (S.A.V.) Efendimize, şanlı ashabına ve onların izinden gelen salih kullarına olsun.

“Cenab-ı Allah'a manen yakın olup erişmek için en kısa yol; yaratılmışlara şefkat ve sünneti seniyyeye uymakla beraber inkisar (gönlü kırık olma) ve mezellet (alçalma) yoludur.” der Ahmed Er-Rufai hazretleri. Yaratılmışlara merhamet ve sünneti seniyye olan Allah'ın emirlerini yerine getirip yasakladıklarından kaçınmak şeriatin emridir. İnkisar ve mezellet ise tarikattır. Tamam, bütün mahlûkata merhamet edeceğiz ve sünneti seniyyeye uyacağız lakin bir ziyadesi var. Gönülsüz olacağız. Çünkü Allah-u Teâlâ kırık kalplerdedir ve tevazu edeni yükseltir. Yazar eserinde bize bunların ipuçlarını vermektedir.

“Dünya ve ahiretin ikisi iki sözün arasındadır ki biri akıl diğeri dindir” der Büyük Pirimiz. Madde ve manâ gibi biri diğersiz olamaz. Akıl vahiyle ve dinle raptedilmezse insanı götürmeyeceği kötü yer yoktur. Din ve vahiy insanı tefekküre, düşünceye iter. Bu da akılsız olmaz.

“Benim tarikatım Allah'a ve O'nun yaratmış olduklarına karşı edepli olup kalp huzuru ile gönlün Cenab-ı Hakk'a yükselmesidir.” der büyük üstadımız. Yine bir başka sözünde *“Tarikatımız istememek, reddetmemek ve biriktirmemektir.”*

“Şeriata aykırı olan her tarikat zındıktır, kabul edilmez.” der sevgili kutbumuz. Buradan da şeriata bağlılığı anlaşılmalıdır.

İrfan erbabının yani tarikat ehlinin dünya ve ahirette elde edeceği sermayesi hüsn-ü ahlâk yani güzel ahlâktır. Bu dahi Peygamber Efendimizde mevcuttur. “*Ben güzel ahlâkı tamamlamak için gönderildim.*” buyurmuşlardır.

Yine büyük pîrimiz şöyle demektedir: “*Tarikatımızın esası bid’atsiz din, kesilmez himmet, riyasız amel, başkalarına meyletmeyerek Cenab-ı Hakk’a itimattır.*”

Evliyalık; edep ve Muhammedî ahlâktır, gerisi boştur demiştir pîrimiz. Bütün bunlar şeriatın emirlerine yapışıp zikre devam etmekle olur ki bundan huzur denen şey tecelli eder. İşte evliyalık o zaman oluşur. Kur’an-ı Kerim de:

وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا

“*Bizim uğrumuzda elinden gelen çabayı sarf edenlere gelince, onları bize ulaşan yollara mutlaka yöneltiriz.*”¹

buyurulmuştur.

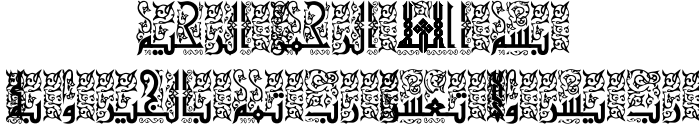
Peygamber Efendimiz de “*Öğrendiği ilim ile amel edene Hak Teâlâ bilmediği ilmin mirasını ihsan eder.*” buyurmuştur. Peygamberlik hariç diğer makamlar gayretle ve çalışmakla elde edilir; bunda şart ise bildiklerinle ameldir. Bu da Allah’ın insanı bilmediği ilme, Allah tarafından ulaşmasına vesile olur.

Bu kitap şeriat, tarikat, marifet ve hakikate dair özlü bilgilerden oluşmaktadır. Diğer kitaplardan farklı olarak başında Ahmed Er-Rufai Hazretlerini hayatı hakkında kısa bilgiler arzedilmektedir. Dili olabildiğince sadeleştirilmiştir. Ağdalı bir Osmanlıcadan ancak bu kadar sadeleştirilebilmiştir. Okuyup, anlayıp, hazmedip amel edene ne mutlu.

Bu eserin hazırlanmasında emeği geçen Tekin Açık ve İbrahim Demirayak ve tüm kardeşlerime teşekkür eder, bilhassa Hacı Ali Adil İrmak Efendime de ayrıca teşekkürü bir borç bilirim. Allah hizmet ve himmetlerini daim kılsın.

Mürşit Akgün
Bursa, 2020

¹ Ankebut 69

Hazreti Pîr Ahmed er-Rufâî

Seyyid Ahmed b. Alî el-Mekkî b. Yahyâ er-Rufâî (ö. 578/1182)

Bu bölümde âlimlerin ve büyüklerin yardımıyla hazırlanan kitabın müellifi hakkında kısaca malûmat verilecektir ki tâbi olmak arzusunda olanlar müellifin hayatını bir nebze okuyarak doğruyu elde etsinler. Muvâfık kılan Allah'tır.

512'de (1118), Bağdat'la Basra arasında kalan Batâih bölgesinde Ümmü Abide köyünde doğdu. Atalarından Rufâa el-Hasan el-Mekkî'den (ö. 331/943) dolayı Rufâî nisbesini aldı. Şa'rânî ise eṭ-Ṭabaḳâtü'l-Kübrâ'sında (s. 140), bu nisbenin aynı ismi taşıyan bir Arap kabilesine mensup olmasından ileri geldiğini yazar. Ancak onun hayatından bahseden ilk kaynaklarda böyle bir bilgi yoktur, son devir kaynakları da bu görüşü kabul etmezler. Doğum tarihi bazı müelliflerce 500 (1107) olarak verilmekle birlikte ilk kaynaklar 512 (1118) tarihi üzerinde ittifak etmişlerdir.

Ahmed er-Rufâî'nin Hz. Hüseyin soyundan gelen bir seyyid olduğunda bütün kaynaklar birleşirler. İmam Mûsâ el-Kâzım'ın oğlu İbrâhim el-Murtazâ neslinden olan cediti Rufâa el-Hasan el-Mekkî, Karmatîler'in sebep olduğu kargaşa ve isyanlar sırasında Mekke'den İspanya'ya hicret ederek İşbiliye'ye yerleşti. Torunlarından Seyyid Yahyâ, ailesiyle birlikte İşbiliye'den tekrar Hicaz'a dönmüş (450/1058), daha sonra Basra'ya gitmişti. Orada kendisine Şîler'le Sünnîler arasındaki kavgalara son vermesi için Tâlibiyyûn'un nakiblik görevi

verilmiş, Basra, Vâsıt ve Batâih bölgelerinde huzuru sağlamıştı. Ahmed er-Rufâî'nin babası olan Seyyid Ali bu zatin oğludur; annesi ise Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin soyundan Fâtıma el-Ensârî'dir. Seyyid Ali de babası Seyyid Yahyâ gibi Tâlibiyyûn'un nakibi iken Sünnîler'le Bâtınîler arasında yeni bir mücadele başlamıştı. Durumu Halife Müsterşid'e arz etmek için Bağdat'a giden Seyyid Ali fitneye sebep olanların susturulması gerektiğini söylemiş, ancak halife diğer siyâsî meşguliyetlerini ileri sürerek bu hadiseye ilgi göstermemişti. Seyyid Ali Batâih'e dönerken Bağdat yakınlarında vefat etmiş (519/1125), on sene sonra da Halife Müsterşid Bâtınîler tarafından öldürülmüştür.

Babası öldüğünde yedi yaşında olan Ahmed er-Rufâî'yi, devrin büyük sûfilerinden dayısı Mansûr el-Batâihî, annesi ve kardeşleriyle birlikte himayesine aldı. Kur'an öğrenimini ve hıfzını tamamladıktan sonra, devrin âlim ve mutasavvıflarından Ali Ebû'l-Fazl el-Vâsıtî ve diğer bazı âlimlerden İslâmî ilimleri öğrendi. Ebû İshak eş-Şîrâzî'nin Şâfî fikhî ile ilgili Kitâbü't-Tenbîh'ini okudu. Bu kitaba yazdığı şerh Moğol istilâsı sırasında kaybolmuştur. Vâsıtî ona icâzet verdi ve hırkasını giydirdi. "Herkes üstadiyla ben ise talebem Rufâî ile iftihar ederim." diyen Vâsıtî, zâhir ve bâtın ilimlerine sahip bir âlim ve sûfî olduğunu belirtmek üzere ona "ebû'l-alemeyn" unvanını verdi. Ahmed er-Rufâî, Vâsıtî'nin ölümünden sonra dayısı Mansûr el-Batâihî'nin terbiye ve irşad halkasına girdi. Rufâî'ye hilâfet ve "şeyhü's-şüyûh" unvanını vererek kendisine bağlı bütün tekkelerin şeyhliğini de tevdi eden Batâihî, Ümmü Abide'deki tekkeye yerleşip müridlerin irşad ve terbiyesiyle meşgul olmasını istedi. Birkaç sene sonra bölgesindeki şeyhlerin bazı ciddi tenkitlerine mâruz kalmış, hatta erkek ve kadın müridlerini aynı zikir meclisinde bir arada bulundurmak gibi sünnet dışı uygulamalarda bulunduğu iddiasıyla Halife Muktefî-Liemrillâh'a şikâyet edilmişse de

bu durum onun çalışmalarına ve tesirlerinin yayılmasına engel teşkil etmemiştir. Müridlerinin sayısının artması, o bölgedeki şeyhlerin haset ve kıskançlığına sebep oldu. Ancak o birçok iftira, itham ve hakaretlerle karşılaşmasına rağmen, büyük bir sabır ve tevazu göstererek irşad vazifesine devam etti. Kendisini çekemeyenler Halife Muktefi-Liemrillâh'a, erkek ve kadın müridlerini aynı zikir meclisinde bir arada bulundurduğu iddiasıyla şikâyet ettiler (1155). Durumu yerinde araştırmakla görevlendirilen memur, kanaatlerini halifeye, “**Bu seyyid ve müridleri sünnet yolunda değillerse yeryüzünde sünnet üzere hareket eden hiç kimse kalmamış demektir.**” şeklinde açıkladı. Bunun üzerine halife, Ahmed er-Rufâî'ye, yaptırdığı tahkikattan dolayı özür dileyen bir mektup gönderdi.

Sultan, Gavsu'l-âzam Ahmed er-Rufâî hazretleri hicri 556 senesinde hac ibadetini yapıp Medine'de Ravza-i Mutahhara'da Peygamberimizin hücre-i saadetlerine girdiği sırada aşk ve galebesiyle;

فِي حَالَةِ الْبُعْدِ رُوحِي كُنْتُ أُرْسِلُ
تُقْبَلُ الْأَرْضَ عَنِّي وَهِيَ نَائِبَتِي

وَهَذِهِ نَوْبَةُ الْأَشْبَاحِ قَدْ حَضَرْتُ
فَامُدُّ يَمِينَكَ كَيْ تَحْطَى بِهَا شَفَتِي

der. Bu beyitleri Hüseyin Vassaf hisli bir ifadeyle Türkçeye şöyle çevirmiştir:

“Ya Rasûlullah! Kendim Basra’da bulunduğum zaman, senin mübarek zâtını düşünür, aradaki mesafenin uzaklığı sebebiyle vekâleten ruhumu daima mübarek huzuruna gönderirdim. O benim vekilim olarak senin ayağının tozuna yüzler sürerdi. Bu sefer Allah’ın lütfu ve Rasûl’ünün feyzi olarak nöbet, o ruhu taşımakta olan bu sadık kuluna geldi. Senin saadetli huzurunda bulunuyorum. Aman yâ Nebiyyallah! Lütfen, kereminle, inâyetinle nûrlu elini uzat öpeyim. Dudaklarım, o mübarek eline temas etmek şerefine ererek lezzet alsın.”

Rufâî hazretlerinin bu beyti söylemesiyle Peygamber Efendimizin kabrinden nûrlu eli dışarı çıkmış, Hazreti Pîr orada hazır bulunan âlim, şeyh ve velilerin huzurunda Peygamberimizin mübarek elini tutup öpmüştür. Böyle bir kerâmetin, ne bundan önce ne de bundan sonraki zamanlarda hiçbir pîrân ve gavsı nasip olmadığında ittifak vardır.

Hazreti Pîr Peygamber Efendimizin hücreğine girdiklerinde;

الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَعَلَيْكَ يَا جَدِّي

“es-Selâmü aleyke yâ ceddî!”

“Salât-ı selâm senin üzerine olsun, ey dedeciğim.” dediklerinde Peygamber Efendimizde;

وَعَلَيْكَ السَّلَامُ يَا وَلَدِي

“Aleyke’s-selâm yâ veledî!”

“Selâm senin üzerine olsun, ey oğlum.” demiştir. Cezbeye gelen Rufâî diz çöküp, “Uzakta iken benim yerime varıp toprağını öpsün diye sana ruhumu gönderiyordum, şimdi bu devlet bedenime de nasip oldu, uzat elini de dudaklarımla öpeyim.” mânasına gelen meşhur olan yukarıdaki beyti okumuş; bunun üzerine Hz. Peygamber’in kabrinden dışarıya nûrânî bir el uzanmış ve Rufai bu eli öpmüş; aralarında Hayât b.

Kays el-Harrânî ve Adi b. Müsâfir gibi zatların da bulunduğu büyük bir topluluk hadiseye şahit olmuşlardır. Bu karşılıklı selâmlaşmayı o sırada hacda bulunan yetmiş bin veya doksan bin hüccâc duymuştur, bu konuda tevâtür vardır. Yani o kadar kişinin yalan söylemeyeceğinde ittifak vardır. Kaynaklarda bu selâmlaşmadan sonra yukarıdaki beyitleri söylediği, bu kerâmetin gerçekleştiği aktarılmıştır. Ahmed er-Rufâî'nin biyografisini yazan müellifler pek çok şahit ismi sayarak bu menkıbeyi mütevâtir bir haber şeklinde değerlendirirler. Gâyetü't-tahrîr müellifi Abdülazîz ed-Dîrînî, Hz. Peygamber'in selâma karşılık vermesinin ve kabrinden dışarıya nûrânî bir elin uzanmasının mümkün olduğu hakkında devrin kadısına ait bir fetvayı da zikreder. Bu kerâmetten sonra, o sırada hacıların içinde bulunan evliyânın büyüklerinden Şeyh Hayat bin Kays el-Harrani hazretlerinin Hazreti Pîr'e tarikat hırkası giydirdiği *Sevâdu'l-Ayneyn* adlı kitapta anlatılmaktadır.

Bu açık kerâmet şöhet kazandıktan sonra pek çok kitap ve risalede de zikredilip aktarılmıştır. Bu kitap ve risaleler arasında âlimlerin büyüklerinden İbnü'l Hâc'ın *Ümmü'l-Berâhîn* adlı kitabında, hadis âlimlerinden Hafız Takıyyüddîn Vâsîtî'nin yazdığı *Tiryâkü'l-Muhibbîn* adlı eserde bu kerâmet anlatılmıştır. Ayrıca hacılar arasında Gavsü'l-âzam Abdülkadir Geylânî, Şeyh Zaferânî ve Şeyh Adî bin Müsâfir'in hazır bulunduğu da zikredilmiştir.

Kitap yazarların birçoğu bu konu hakkında yazılar yazmıştır. Hatta bu yazarlar ve eserler sayılamayacak kadar çoktur. Bu konuda ilgili müellif ve kitapların bir kısmı şunlardır:

Allâme ve imam, muhaddislerin sultanı veliyullah İzzeddin Ahmed el-Fârûsî el-Vâsîtî *en-Nefhatü'l-Miskiyye* isimli eserinde; Şeyh Abdülkerim el-Kazvinî eş-Şafii er-Rufâî *Sevâdu'l-Ayneyn* adıyla isimlendirdiği özel eserinde; Hafız Muhammed bin Kasım el-Vâsîtî *el-*

Behcetü'l-Kübrâ ile isimlendirdiği eserinde; Şeyhu'l-Ecel Ebubekir el-Ayderus *Necmü's-Sa'i* risalesinde; büyük imam el-Attar hazretlerinin eserlerinden *Tezkire*'de; İmamü'l-Münâvî hazretleri *Tabakatü'l-Kevâkibü'd-Dürriyye* ve İmam Celâleddîn Süyûtî *eş-Şerefü'l-Muhtem*'de; Arif Abdurrahman es-Safûrî *Nüzhetü'l-Mecâlis*'de; Allâme Seyyid Ebu'l-Kasım İbrahim el-Berzenci hazretleri *İcâbetü'd-Dai* adlı eserlerinde ve tanınmış âlimlerden İmam Haffâci *Şerh-i Şifâ*'da; Cenab-ı Kutbü'ş-Şa'rânî *Menâkıb-ı Sâdât* ve âlim, salih, abid eş-Şeyhi'l-Âni *Kamusu'l-Âşîkîn* ve Allâme Muhammed bin Cessûs Hazretleri *el-Fevadü'l-Celiyye*'de ve âlim, Şeyh Muhammed Bennis *Levamiü'l-Envar el-Kevakibü'd-Durriye* diye isimlendirdikleri eserlerinde bu kerâmeti anlatarak sıhhati ve doğruluğu hakkında deliller getirerek bu olayın şöhret kazanmasında etkili olmuşlardır.

Ayrıca bu zâtlar tevâtüre ulaşan bu açık kerâmet ve mucize hakkında inkâra kalkışmanın, Allah korusun, kalpte bir nifak ve fitnenin eseri olacağını, buna benzer konuşanların sonunun iyi olmayacağını ve cezalandırılacaklarını söylemişlerdir.

Fahr-i kâinat sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizin;

حَيٌّ فِي قَبْرِهِ الشَّرِيفِ

“kabr-i şerifinde hayatta olduğu”

itikadının açık bir delili olan bu kerâmetin hakikatte imanı artıran bir olay olduğuna ve bunca yazar tarafından tasdik edilip beyan buyrulduğuna inanmak doğal değil midir?

İşte bu yönden, yüce peygamberliğin şهادetiyle Cenâb-ı Ahmed er-Rufâî'nin, ehl-i beyt-i mükerrermin parlak yıldızı, bahâsız iri bir inci olduğu sabittir.

Peygamberimize ulaşan silsile-i şerifleri şöyledir:

Seyyid Ahmed er-Rufâi Hz. (Ümmü Abide'de medfun)

Seyyid Ali Mekkî Rufâi (Bağdat'ta medfun)

Seyyid Yahyâ Nakib (Basra'da)

Seyyid Sabit (İşbiliyye'de)

Seyyid Ali Hâzim Ebu'l-Fevâris (İşbiliyye'de)

Seyyid Ebû Ali Murtaza (İşbiliyye'de)

Seyyid Ebu'l-Fedâil İşbili (İşbiliyye'de)

Seyyid Rufa'a Hasen Mekki? (İşbiliyye'de)

Seyyid Mehdî Mekkî (Mekke'de)

Seyyid Muhammed Ebu'l-Kâsım (Mekke'de)

Seyyid Hasen Kâsım Ebû Mûsâ' (Mekke'de)

Seyyid Ebû Abdullah Hüseyin Abdurrahman Rıza Katî'i Bağdadi
(Bağdat'ta)

Seyyid Ahmed Salih Ekber (Bağdat'ta)

Seyyid Mûsâ Sâni (Bağdat'ta)

Seyyid İbrahim Murtaza (Bağdat'ta)

İmam Mûsâ Kâzım (Bağdat'ta)

İmam Câfer Sâdık (Medine'de)

İmam Muhammed Bâkır (Medine'de)

İmam Zeyne'l-Abidin Ali Seyyid-i Seccâd (Medine'de)

İmam Huseyn Şâh-ı Şühedâ-i fi deşt-i Kerbela (Kerbela'da)

Emîru'l-Mu'minin Şâh-ı Velâyet Sur-ı Hidayet İmam Ali ibn Ebu Talib (Necefte)

Zevce-i İmâm-ı Ali ve İmamlar'ın Annesi Rasulullah'ın kerîmesi

Cenâb-ı İmâm-ı Fâtıma Zehra (Medine'de)

Cenâb-ı Habîb-i Edib-i Kibriyâ, Sultân-ı Enbiyâ Ebu'z-Zehra, Ebu'l-Kâsım Nebiyyinâ ve Seyyidinâ ve Şefiinâ ve Senedinâ ve Mürşidinâ ve Mevlânâ Ahmed-i Mahmûd-u Muhammed Mustafa (S.A.V.)

Hazreti Hüseyin dahi Fatımatü'z-Zehra alehimâsselâm hazretlerinden doğmuştur ve kadınların seyyidesi Hazreti Muhammedü'l-Mustafa Aleyhissalâtu ve sellem'in temiz bir parçası olduğundan ve

دُرِّيَّتِي فِي صُلْبِ عَلِيٍّ

“Zürriyetim Ali sulbündendir.”

hadis-i şerifinin doğruluğu teslim edildiğinden peygamberlerin efendisinin temiz silsilesi Hazreti Zehra evlâdından olmuştur.

Ahmed er-Rufâî hazretlerinin ataları vasıtasıyla İmam-ı Hasan Efendimize ve Cenâb-ı Sıddık-ı Ekber'e nesebinin ulaştığı, sahabe-i kirâmdan Halid bin Zeyd Ebu Eyyûb el-Ensârî radiyallahu teâlâ anh'e de nesebinin ulaştığı sabittir. *Sevâdu'l-Ayneyn* adlı kitap ve diğer muteber kitaplarda yapılan incelemelere göre Ahmed er-Rufâî hazretlerinin büyük dedesi Seyyid Yahya Rufai el-Hüseynî bu sülalenin Irak taraflarına ilk gelen kişisidir. Velâyet-i kübrâ ile şöhrat kazandıktan sonra Ebu Eyyûb el-Ensârî sülalesinden büyük veli Hasan Neccari'nin kızı evlenmiş, bu evlilikten Hazreti Ahmed er-Rufâî'nin babası Seyyid Ali hazretleri doğmuştur. Daha sonra bu zât Irak'ta Batâih taraflarına teşrif

buyurdularında dayısı Şeyh Mansur; “Sonra kız kardeşinizden bir erkek evlât dünyaya gelecek, Rufâî ismiyle şöhret bulacak, o da evliyânın reislerinden olacak, terbiye vakti geldiğinde Şeyh Ali el-Kari el-Vâsîti hazretlerine teslim et, tereddüt etme.” demiştir. Dediği gibi vakti gelince Ahmed er-Rufâî, Ali el-Kari hazretlerine teslim edilmiştir.

Cenâb-ı imamın dayısı eş-Şeyh Mansur el-Batâihî er-Rabbânî hazretleri; “Kendim dahi beraber olarak bütün ashabım ile Seyyid Ahmed er-Rufâî hazretlerini ölçüp imtihan ettiğimde cümlemize üstünlüğünü anladım.” demiştir.

Mademki İmam Hazreti Rufâî mertebelere yükselmede, kutbiyyette ve gavsiyette çok yüksek bir derecede olan faziletli kişilerdendir ve eş-Şeyh Hammâd ed-Debbâs el-Bağdadî ki Geylânî hazretlerinin mürşidi ve şeyhi iken Ahmet er-Rufâî'nin dayısı Hazreti Mansur'un ashabından sayıldığı sufilerin kitaplarında zikredilmiştir. Bu surette cümle kutuplara üstün olduğu imamın tabii hâllerinden olarak belki de şeyh Hammad ed-Debbâs ile Şeyh Mansur işbu karşılaştırmayı İmam Rufâî'nin ilk zamanki hallerinde görmüşlerdir.

Cenâb-ı Seyyid Ahmed er-Rufâî hazretlerinin sünnet-i seniyyeye uyması ve silsile ile Peygamberin temiz nesebine ulaşması ise bunca müelliflerin zikriyle yazılmış olup Peygamberin ehl-i beytinin faziletli dereceleri her hâlde sünneti seniyyeye uyma, peşinden gitme ve Hazreti Peygamberin ahlâkı ile ahlâklanma nispetinde birbirinden farklı olduğuna ve her kim ki hareketlerinde ve davranışlarında peygambere uymakla daha çok muvaffak ve mazhar olur ise Peygamberin silsilesine sahip olmadan daha üstün olacağı gerçeğinin bulunmasına binaen; İmam

Rufâî hazretlerinin hasebi ve nesebiyle ahlâk ve hem faziletlerini teyit ve hem de peygamberin ehl-i beytinin seyyitlerinden olduğunu tekit etmekle beraber şeriatın itibar ettiği kitaplardaki mütevâtir olarak nesep ispatı meselesinin adaletli kişilerden dört şahidin şahadetiyle sabit olacağı beyan olunmuştur. Bazı âlimler on, on iki, kırk, elli, yetmiş kadar şahit bulunması taraftarı ise de asıl maksat yalan üzerine ittifakları aklen imkânsız olma delilini alıp sayının değişmesiyle, sayının sabit olma ihtilafı oluşmuştur. Burada malum olur ki dört muteber şahit hepsinde bu talebi temin edebilir. Kaldı ki bazı âlimler şهادette duyma ve görme işine dayandırılıp Peygamberin ehl-i beyti gerek değişen şahitler ile nesebini ispat etmiş olan ve gerek temiz silsileden olduğu meşhur ve mütevâtir olarak kendisi de Arap soyundan ve özellikle dünyadaki değişik soylarla karışmayan kabile ve aşiretlerde bulunanlar için gönüllerde güven hâsıl olacağı fikrindedirler. Geçmiş âlimlerin ve tarihçilerin çoğu buna meyletmış ve İbn-i Haldun dahi böyle demiştir.

Hatta Arap kabileleri nesep ilmine öteden beri her milletten fazla önem verip çöldeki seyyidlerin hepsi neseplerini hıfz etmek yönünden hepsinden fazla tasdike lââyık olacakları iddiasında olmakla beraber; Arap olmayan, Hindistan, Mâveraünnehir ve Anadolu ile diğer taraflardaki seyyidlerin ikâmet ettikleri de inkâr olunamaz. Çünkü ilm-i nesep âlimlerinin tuttıkları evraklarda seyyidlerin yerleştikleri yerler ve bunun sebeplerinden bahs olunmuş ve her tarafa gidip ikâmet ettikleri beyan olunmuştur.

Hatta bu temiz sülalelerin şubeleri hakkında geniş malûmat verilerek bunlardan pek çok nesebin ulaşması ve nesep kesilmesi gibi araştırmanın sonucunu yazan ve hakikatleri araştıranlar vardır. Bu sırada nesebi tanınmış olan bazı şubeler ve silsileler hakkında burada söylemeye ihtiyaç görülemeyen sûretlerle kesilme beyan edilmiş ise de herhalde

şer’i hüküm üzere şöhret ve tevâtüre itibar olunmak lâzım geleceğinden, mesela birisi hakkında bunun falan hanedandan olup neseplerinin sıhhati meşhur ve tevâtür diye birçok kişi tarafından şهادet olunduktan sonra artık ötesini aramak gerekmez.

يَثْبُتُ النَّسَبُ بِمَجْرَدِ الدَّعْوَى مَعَ الْحِيَاظِ

“silsile toplamakla birlikte sadece uygunlukla neseplere sabit olur.”

kaidesine dört mezhepte fukahânın çoğunluğu bunu kabul etmişlerdir. Hele Echürî² ve daha başkaları;

النَّاسُ مُصَدِّقُونَ فِي أَنْسَابِهِمْ

“İnsanlar neseplerinin gerçekliğini tasdik ederler.”

kaidesine kayıt ve şartlar altına almak isteyenlere karşı bunun yalnız babaları ve ecdadı belli olmayanlar için cevazı tarafında olmuşlardır. Duyma yoluyla neseplere için edilen şهادetin reddinde ancak adalet sahibi ve tevâtür sınırında bir bilgiyi bir büyük topluluk halinde şهادetlerine bağlı olması ve arada garaz ve nefsanîyet eseri görülmemesi lazımdır, demişlerdir. Bilgisiz, cahillerin ve birtakım hasetçilerin sözleri kabul edilmez.

İmam-ı Şa’rânî ise iyi zanda bulunmak her durumda gerekli olmakla beraber bu şereflî soydan dolayı neseplere sıhhati iddiası için hüsnü zandan başka bir şey lâzım gelmeyeceği görüşündedir.

²Ali Echürî: Mâlikî mezhebi fıkıh âlimlerinin büyüklerinden. İsmi, Ali bin Muhammed bin Abdurrahmân Echürî’dir. Künyesi Ebü’l-İrşâd olup, lakabı Nûreddîn’dir. 967 (m. 1560) senesinde Mısır’da doğdu. 1066 (m. 1656) senesi Cemâzil-evvel ayının başlarında, Mısır’da vefât etti. İhvet-i Yûsuf denilen yerdeki türbesine defnedildi.

Bazen nesebin bir yerde bilinip meşhur olup diğer yerde bilinmemesinin bir mâni sayılmayacağı ve bu hâlde inkâr caiz olmayacağı bazı âlim ve hâkimler tarafından vurgulanmıştır.

Yukarıda vurgulandığı gibi Arap ülkelerinde ve bedevi kabileler arasında ortaya çıkan seyyid ve şeriflerin neseplerinin sıhhati için vicdanen tasdik etme daha çok olduğundan ve Arap olmayan ülkelerde bulunmuş veyahut Arap olmayan ülkeden gelmiş olan seyyidlerin silsileleri hakkında şüphe duyulması mümkün bulunduğundan şüphenin defî için işte bu şer'î bilgiler gösterilmiştir.

Açıklanan bilgilere göre Gavs-ı âzam Seyyid Ahmed er-Rufâî efendimizin, yüksek bir nesebe ve en güzel neticeye sahip olduğu ve evliyâ arasında diğerlerinin önüne geçerek Peygamberimizin manevi vârisi makamında bulunduğu artık aşikâr olup hakkı teslim edilmiştir.

Ulviyet, makam, meziyet bahsine gelinirse bir sınırsız deryadır ki naçizane şöyle denebilir; yaşadığı zamandan bugüne kadar, “Ebu'l-âlemeyn” ismi sadece kendisine özel olarak verilmiştir. Çünkü *Sevâdu'l-Ayneyn* adlı kitapta Rükneddin bin Bennân Şeybânî'den rivâyet olunarak kutb-ı âzam Rufâî'ye ebu'l-âlemeyn denmesinin hikmeti şu şekilde beyan olunmuştur:

Gavs-ı âzam Ahmed bin Halef el-Belhî el-Hüseynî radiyallahu teâlâ anh hazretlerinin irtihalinde gavsiyet sancağı Cenâb-ı İmam Rufâî için zikrolunmuş iken Cenâb-ı İmam yüreğini Hazreti Cenâb-ı Hakk'a secde edip yalvarmıştır. Niyaz edip af talep ederek bütün isteklerden

soyununca, gavsiyet sancağı Cenâb-ı Şeyh-i Rabbânî Gavs-ı Geylânî radiyallahu teâlâ anı hazretleri için dikilmişti.

Cenâb-ı Pîr Geylânî o vakitte en sahih rivâyet üzere seksen beş yaşında idi. Çünkü doğum yeri olan Geylan beldesinden ayrılıp hicret ettiklerinde on sekiz veyahut yirmi yaşında olup tam yirmi beş sene ihtiyacından uzaklaşarak Irak sahrasında zamanını geçirmişti. Ondan sonra kırk sene yatsı abdestiyle sabah namazını kılmış ve bu müddet içinde kâh Basra'da ve kâh mezarlıklarda vakit geçirip bazen Bağdat haricinde "sürü'l-acemî" denilen hisarın üstündeki hücrede ikamet etmiştir. Sonra Hızır aleyhisselâm ile mülâkat ederek ve Ebu Said el-Mahzûmî isimli arif-i billâh tarafından hırka giydirilerek Bağdat'a dâhil olmuştur.

Bu sürede Gavs-ı Pîr Geylânî şer'i ilimlerin tahsiline çok özen göstermiştir. Yeniden Bağdat'a girdiği esnada âlimlerin en âlimi idi. Mevhibe-i ilâhiye-i ezeliyeden kendisine gavsiyet-i kübrâ tevcih buyrulduğunda bir devlete ulaşıp mazhar olmuşlardır ki benzeri azdır. Yaşları doksan bire ulaştığında gavsiyetlerinden üç ve diğer rivayete göre sekiz sene geçmişken, nimetler evi olan ahirete göçüp bir kere daha gavsiyet Cenâb-ı Ahmed Rufâî'ye teveccüh ve intikal etmiştir. Bu defa da, tıpkı daha önceki gibi af dileyip kendi azlını dilemiş, isteklerinden soyunup yalvararak ricada bulunmuşsa da;

فَاسْتَقِمَّ كَمَا أُمِرْتَ

"Emrolunduğun gibi dosdoğru ol."

nidasıyla kabule mecbur edilmiş ve bu sûretle ikinci defa ilmi yükseltilip gavsiyet-i uzumâyâ ulaşmıştır. Gavsiyet müddeti on altı sene devam etmiş ve verilen nimete teşekkür kabilinden gavsiyet diline sığınmalarından

mânevî ilerlemelerine dair güzel bir kaside ve birçok açık hikmetli sözler sûdur etmiştir:

أَطَاعَهُ سَكْرَهُ حَتَّى تَمَكَّنَ مِنْ
حَالِ الصَّحَاةِ وَهَذَا أَعْظَمُ النَّاسِ

أَعْطَى الْمَقَامَ فَلَا تَفْنِيهِ سَكْرَتُهُ
عَنِ الْجَلِيسِ وَلَا يَلْهُو مَعَ الْكَاسِ

“Bilinç (sahv) hâline dönünceye kadar sekr hâli ona itaat etti. Bu insanların en yücesidir.

Ona makam verildi, sekr hâli ve Kâseyle oyalanması onu dost ile olmaktan alıkoymadı.”

Ancak makamının hikmetine uygun davranıp ve sabrını icra edip; dervişler ve akranları hakkında uygunsuz bir şey söylememekten öte dervişlerinin bile önlerine geçip üstünlüğe dair bir söz söylememiştir. Nitekim işte bu kitap *el-Burhânü'l-Müeyyed* dahi buna burhandır.

Tarikat hırkası hususunda dahi Gavs-ı âzam Seyyid Ahmed er-Rufâî radiyallahu teâlâ anının giydikleri hırkanın ehilleri arasında emsalsiz olduğunun doğruluğu su götürmeyen gerçektir. Bunun için el-İmam Ebubekir el-Adenî hazretleri, Cenâb-ı Ahmed er-Rufâî hazretlerinin kendi müritlerinden yetmiş ârif sultanlık yolunda velâyete hak kazanmışken Hazreti Rufâî o kadar büyüktür ki “Bu kimseler kendi yanında görünmezdi.” demiştir. Yani güneş gibiydi, devrinde diğer

evliya arasında eşsizdi. Hakikatte Hazreti Pîr Rufâî'ye tâbi olan ve torunlar ve soyundan velilik sultanlığına ulaşan ve gavsiyet makamına ulaşmış birçok zât bulunup Ebu İshak es-Seyyid İbrahim el-A'zeb ve Cenâb-ı Ahmed İzzeddin es-Sayyad radiyallahu anhüma dahi bunların arasındadır.

Cenâb-ı İmam Rufâî yüksek şerefleri bu sûretle akranları arasında mükemmel ve lütufları gizlenmiş olduğundan hırka giymekle teberrük edenler içinde büyük gavslar ve ulu zâtlar bulunup; Şafii mezhebinde içtihat mertebesine ulaşmış olan âlim, âmil İmam Kazvîni Râfîî'nin Ahmed Rufâî'den hırka-yı şerif ile şeref kazandıkları ve büyük gavslardan Hazreti İmam Bedevî radiyallahu teâlâ anının ve Hazreti İmam Şâzelî radiyallahu teâlâ anının ve İmam Düsûkî radiyallahu teâlâ anının vasıtasız şekilde Hazreti Ahmed Rufâî'den hırka giydikleri birçok eserde mezkûrdur.

Tabakât-ı Şa'râni'de beyan olduğu üzere Cenâb-ı İmam Bedevî radiyallahu teâlâ anhün kutb-ı mükerrerem eş-Şeyhu'l-Berâ'dan, onun da kutb-ı muazzam Ali bin Naim el-Bağdadî'den ve onun da Cenâb-ı İmam Rufâî'den hırka giydikleri kayıtlıdır.

Gavs-ı âzam İmam Şâzelî radiyallahu teâlâ anh ise Rufâî hırkasını üç yoldan almış ve giymiştir. Birinde kutb-ı muazzam Abdüsselam bin Meşîş hazretleri vasıtasıyla kutb-ı mükerrerem Abdurrahman el-Medeni ez-Zeyyat'tan ve o dahi kutb-ı Ebu Ahmed Cafer bin Seyyid bi-veledi'l-Huzâî hazretlerinden giymiştir. Kutup Cafer ise Cenâb-ı İmam Rufâî'den almış ve giymiştir. Diğerinde Abdurrahman ez-Zeyyat ve eş-Şeyh Takıyüddin en-Nehruvânî vasıtasıyla Hazreti İmam Rufâî'ye ulaşmıştır. Üçüncüsü; Abdüsselâm bin Meşîş'in şeyhi Berâ ve Şeyh Ali bin Naim yolundan birleşmektedir.

Gavs-1 âzam Cenâb-1 İbrahim Düsûkî raduyallahu teâlâ anının dahi Necmeddin İsfehanî ve el-Hafız İzzeddin Ahmed el-Farusî el-Kâzerûnî ve pederleri Ebu İshak eş-Şeyh İbrahim el-Farusî ve dedeleri Ebu'l-Ferec eş-Şeyh Amr el-Farusî vasıtasıyla Hazreti Ahmed Rufâî'den hırka-yı şerif giydikleri gibi İmam Düsûkî raduyallahu teâlâ anın hazretleri Cenâb-1 Şâzelî'den vasıtasız bir şekilde bu hırka-yı şerifeyi giymiştir. Gerçekte Hazreti Bedevî ve Cenâb-1 Şâzelî ve Hazreti Düsûkî kaddeset esrarahüm başka icazetleri vardır, ancak Hazreti Muhammed aleyhissalâtu vesselâmın elini öpme harikasıyla büyük bir şeref elde etmesi Gavs-1 âzam Cenâb-1 Ahmed er-Rufâî raduyallahu teâlâ anından hırka giyme hususunda bu zâtların bereketlenme sebebi olması yine Cenâb-1 Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem bereketlerinden olmuştur. Büyük Gavs İmam Siracüddin el-Mahzumî es-Sayyadî raduyallahu teâlâ anın “Bir kişi Hazreti Ahmed Rufâî'den hırka-yı şerif giymekle saadet sermayesi kazanmıştır. Kıyamet günü kendi başına kalıp zelil olmaktan, Allah'ın izniyle emniyette olduğuna itikat ederim.” demiştir.

حَرَقَ الْقَوْمُ كُلُّهَا بَرَكَاتٍ
ذَاتِ وَصْلٍ عَارٍ عَنِ الْإِنْقِطَاعِ

وَأَجَلُ الْجَمِيعِ وَصَلًا وَفَتْحًا
خِرْقَةُ السَّيِّدِ الْكَبِيرِ الرَّفَاعِيِّ

“Toplum kesintisiz süregelen tüm bereketlerin sırrına vakıf oldu.

*Herkes büyük Pîr Rufâî hazretlerinin hırka-yı şerifinin kıymetini açık
bir şekilde takdir edip yüceltti.”*

Şüphe yok ki fahr-i kâinat Efendimizin bereketleri Hazreti Rufâî'nin mübarek hırkası ile günümüze yayılmıştır. Rufâî tarikatı erlerinin bereket eserleri açıktır.

Cenâb-ı İmam Rufâî Hazretlerinin kendisi tarikat hırkasını fahr-i kâinat sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizin özel izniyle Şeyh Ali Ebu'l-Fadl el-Vâsıtî'den ve dayısı “bâz-ı eşheb” ile lakaplanan İmam Mansur Batâihî'den olmak üzere iki kere giymiştir. Her ikisinde de Hazreti Cüneyd-i Bağdâdî radiyallahu teâlâ anh vasıtasıyla silsilesi yüce peygambere ulaşır.

Sevâdu'l-Ayneyn isimli eserin müellifi İmam-ı Rufâî-i Kâzerûnî hazretleri nakletmiştir ki ünlü fakih Şeyh Salih Yusuf Ebu Zekeriya el-Askalânî el-Hanbelî, İmam-ı Rufâî radiyallahu teâlâ anh hazretlerinin ziyaretine Ümmi Abide'ye gidip hankâhında yüz binden ziyade derviş, ziyaretçi ve misafire tesadüf eylemiştir, bir perşembe günü vaaz kürsüsüne çıkıp âlimler ve Irak'ın büyüklerinden birçok kişi dinlemeye hazır buldukları halde; bunlardan bir büyük topluluk ayrılarak tefsir, hadis, fıkıh ve diğer ilimlerden ayrı ayrı soru sormak için ayağa kalkmışlar ve hepsine Cenâb-ı İmam'dan cevaplar verilmiştir. Yüz meseleden fazla soru sorulduğu halde kendilerinde zerre kadar değişme eseri görülmemiştir. Binâenaleyh Cenâb-ı İmam Zekeriya demiştir ki “Kendim ayağa kalkarak, ne kadar ilim varsa hepsini de sorsanız cevabı doğru alacağımızdan şüphe kalmadı, dedim ve soru soranları susturdum.” Hazret-i İmam ise radiyallahu teâlâ anh tebessüm buyurarak; “Bırak Ebu

Zekeriya, ben yok olmadan, hayatımı değiştirmeden sorsunlar. Dünya dârü'z-zevâldir, yani yokluk evidir.” Bunun üzerine hazır bulunanlar cezbeyle gelip beş kişi o meclisteki hâlin tesirinden vefat etmiş ve o günde hazır bulunanlardan sekiz bin kişi dahi günahkâr kişilerden oldukları halde tövbe edip ders almaya muvaffak olmuşlardı. Vaaz son bulup ikinci namazı edâ edildikten sonra İbn-i Cerade el-Vasıtı kıyam ederek şöyle buyurdular:

يَا أَيُّهَا السَّنْدُ النَّدْبُ الَّذِي شَهِدْتُ
لَهُ الْمَأْتَرُ وَالْأَفْعَالُ بِالشَّرَفِ

خَلَفْتَ جَدَّكَ خَيْرَ الْخَلْقِ بِالْخَلْقِ
الْعَالِي فَانْعَمْ بِذَلِكَ الْجَدِّ وَالْخَلْفِ

وَأَنْتَ مُعْجِزَةٌ يَا ابْنَ الرَّسُولِ لَهُ
فَأَفْخِرْ غَدَايَا أَخَا الْعُلْيَا لَدَى السَّلَفِ

*“Şerefli ve asil davranışlarına şahit olduğum, görevlendirilmiş,
desteklenmiş zât.*

Yüce yaratılışla yaratılmışların en hayırlısı dedene halef oldun,

bu dede ile ve halef olmakla nimetlen.

Sen bir mucizesin, Ey Rasûl'ün oğlu!

Selefinin yanında değerli bir kardeş olmakla iftihar et.”

Bu sözleri söyleyip durumu arz edince, Cenâb-ı İmam Rufâî Hazretleri derhal o anda irticâlen;

يَا نَفْسَ جُدِّي وَخَلَّ الكَذِبَ وَأَنْصِرْفِي
عَنِ العُرُورِ وَظَنَّ المُخْلِصُ البَالِي

رَأَاكَ أَحْسَنَ مِنْهُ فَأَنْتَنِي بِثَنَا
عَلَيْكَ وَاللَّهِ أَذْرِي مِنْهُ بِالحَالِ

“Ey dedemin nefsi, o yalanı sildi ve gururdan uzaklaştı, ihlâslı kişi bu hâle itikat etti.

Seni kendinden daha değerli gördü, seni övdü.

Allah’a yemin olsun ki bu hâlin ondan olduğunu biliyorum.”

buyurdular. Mütevazı kıtasını söylediklerinde yine İbn-i Cerade aşağıdaki beyitleri söylemiştir:

نَفْسٌ زَكَتْ وَزَكَتْ فِي النَّاسِ سِيرَتَهَا
وَأَعْرَضَتْ عَن صُنُوفِ القَيْلِ وَالْقَالِ

طَابَتْ بِنَفْحَةِ سِرِّ الكَوْنِ وَالِدَهَا
وَلَقَّنتُ حَالَهُ العَالِي مِنَ الحَالِ

لَهَا مِنَ اللَّهِ حَفِظَ وَلَا دِفَاعَ لَهُ

طَهَارَةٌ خَصَّصَتْ بِالنَّصِّ لِلآلِ

“Bir nefis ki tertemiz oldu, insanlar içinde hayatı pak oldu ve dedikoducu gruptan yüz çevirdi. Yaratılış sırrı kokusuyla babasına hoş oldu ve onun yüce hâlini kavradı. Allah’ın katında ona koruma vardır, başka da onu koruyacak yoktur.

Temizlik onun ailesine nas ile tahsis edilmiştir.”

Bunun üzerine Hazreti İmam, İbn-i Cerade ve diğer hazır bulunanlara dua buyurmuştur.

Yine adı geçen kitapta yazılmıştır ki İmam Hüccet Amr bin Hafs Şehabeddin Sühreverdî amcası Ebu el-Necib hazretlerinden rivâyet ederek ilim ve irfan deryası Muhammed bin Abdülbasri radiyallahu anh beyan buyurmuşlardır ki “Cenâb-ı Ahmed Rufâî hazretlerinin nerelere kadar yükseldiğini bilen olmayıp ancak teveccüh gösterdiği yön hakkında haber alınmıştır. Kendisinden sonra kim ki onun rütbesine yükselme iddiasında olur ise yalanlamak lazımdır. Çünkü o beşerî bağ ve nefsanî engellerden bir sûretle soyulup çıkmıştır ki tarif ve tavsif mertebelerini geçmiştir. Asrımızda doğudan batıya kadar yeryüzünde ne kadar evliyâ-i kirâm var ise büyük küçük cümlesi kendisinden yardım dileyip kendisi de hücrelerinden feyizlendirip yardım eder. Kıyamete kadar kesilmeden yardım gelecek ve zürriyetinde dahi her haset eden ve inkârcıya rağmen bu hâl geçerli olacaktır ve arkası kesilmeyecektir.”

يَفْعَلُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ

“Allah dilediğini yapar”

Bir de hadis âlimi Abdüssemi el-Haşimi el-Vâsıtî'den rivâyetle beyan olunmuştur ki Cenâb-ı İmam Rufâî, Allah'ın bir ayetidir, Muhammed'in mucizelerinden bir mucizedir, geçmiş imamlar içinde dahi benzeri az bulunanlardandır, sonra gelenlerde ise örneği yoktur. Tarikat-ı âliyesi kitap ve sünnetin ahkâmından ibarettir. Söz ve fiilde şeriata uyar, her bir tavır ve hâle üstün gelmiştir. Öyle adil bir imam ve âlimdir ki görmüş olsaydınız, geçmiş salih imamların cümlesini görmüş olurduunuz.

وَلَيْسَ عَلَى اللَّهِ بِمُسْتَنْكَرٍ
أَنْ يَجْمَعَ الْعَالَمُ فِي وَاحِدٍ

“Âlemi bir tek kişide toplamak Allah için muhal değildir.”

Bir gün Ahmed er-Rufâî hazretlerini görmüştüm Ümmi Abide ziyaretçileri ile. Kendisi;

حَيْرَتَ فِيكَ الْعُقَلَاءَ
يَا مَنْ لِعَقْلِي عَقْلًا

كَتَمْتُ فِيكَ حَالَتِي
فَصَحَحْتَنِي بَيْنَ الْمَلَأَ

*“Akıllar zâtında hayrete düştü. Ey aklımın sahibi akıl.
Hâlimi zâtında gizledim, beni herkes içinde aşkâr ettin.”*

beyitlerini söylerken gözleri yaşla dolmuştu.

Hacc-1 şerifte Peygamber Efendimizin elini öpmekle şereflenip övündüğünde beraberdim. Bihamdîhi teâlâ Peygamberimizin nûrlu elini görmekle şereflenenlerden oldum. Gavs-1 şerif Geylânî ve Cenâb-1 Zaferânî ve Şeyh Adi ve Ali el-Heytemî hep bu büyük ayet ve büyük nimeti görmekle şereflenmişlerdir.

Asıl ibret alınacak yer şurasıdır ki o gün Ravza-i Mutahhara'dan çekilip çıkınca Cenâb-1 İmam, Nebeviye hareminin kapısında eşiklere serilerek hep çıkanların üstüne basıp geçmesini ağlaya ağlaya ve yalvara yalvara teklif etti. Havas başka kapılardan çıkmaya mecbur oldular, avam ise üzerine basıp geçtiler. Kendisi dahi hem ağlayıp hem de;

اللَّهُمَّ زِدْنِي تَمَكِينًا وَإِيمَانًا وَمَعْرِفَتَكَ بِكَ وَتَبِيَّتَكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
“Allah’ım! Temkin ve imanı arttır; sana ve nebi sallallahu aleyhi ve selleme olan marifeti de arttır.”

duasını okuyordu, maşallah.

Yine zikredilen kitabın içinde geçmektedir ki Şeyh Müferrec bin Nebhan bir gün Cenâb-1 Pîr-i Geylânî’nin meclisindeyken Şeyh Ali el-Heyeti ve Şeyh Ali bin İdris el-Yakubi dahi hazır idiler. Batâih tarafı ahalisinden lisân-1 fasih olan bir adam gelerek selâm verdikten sonra oturdu. Hazreti İmam Geylânî radiyallahu teâlâ anh kendisinden Cenâb-1 Ahmed Rufâî’nin sağlık ve sıhhati hakkında soru sorunca, düzgün bir ifade ile sözünü söyleyip kastedilene açıkladıktan sonra, Cenâb-1 Kutb-1 Geylânî’den Mansur Hallac hakkında bilgi almak için soru sordu. “Bir ârif idi, akıl kuşu beden yuvasından çok şerefli melâike saflarına uçup geçtikten sonra aradığı nûr;

رَأَيْتُ رَبِّي

“Rabbimi gördüm.”

maksadına orada dahi erişmediğinden yere inmiş, hayretten hayrete geçerek dilinden sarhoşça çıkan sözleri diğer insanlara garip gelmiş, Hakk’a nâil olmasında haklı bir sûretle karışıklık olmuştur.” tafsilâtıyla Hazreti İmam Geylânî’den cevap alınca, Batâihli mürid;

اِخْتَلَفَ الشَّيْخَانِ

“İmamlar ihtilaf etti.”

dedi. Hazreti İmam Geylânî, şu açıklamayı Hazreti İmam Rufâî’den naklen beyan etti: “Hallac için irfanı vardır diyemem, hakikat şarabı içmiştir göremem, içse bile görememiş ve bulamamıştır. Belki kulağına bir vızıltı gelerek aldığı vehimle halden hale düşüp kalmıştır. Hakk’a yakınlıkla şereflenmiş olanlar yaklaştıkça korkuları fazlalaşır; korkmayanlara Allah’ın mekrinden korkulur. Hak üzere olsa idi “Ene’l-Hakk” demezdi, hata etmiştir.”

Huzurda bulunan İbn-i Verrâk “Mademki Cenâb-ı Gavs-ı Geylânî böyle diyor, Ahmed Rufâî ne diyebilir?” deyip Batâihî’ye öfkelenip bunu izhar edince; Hazreti Pîr-i Geylânî İbn-i Verrâk’ı susturup “Hazreti İmam Rufâî evliyâ üzerine Allah’ın bir delilidir ve mânevi sofa sahibi odur.” buyurur. Bunun üzerine İbn-i Verrâk’ın çekilip susmasıyla beraber bîçâreye felç isabet etmiştir. Cenâb-ı Gavs-ı Şerif-i Geylânî okuyup, himmet edip, sağlığını iade ettikten sonra “Hazreti Rufâî’ye bir şekilde bağış ve muvaffakiyet ihsan eden Mevlâ ne büyüktür!” diyerek şu beyiti okumuştur:

هَذَا الَّذِي سَبَقَ الْقَوْمَ الْأُولَى وَإِذَا

رَأَيْتَهُ قُلْتُ هَذَا آخِرُ النَّاسِ

*“Bu zât, Ahmed er-Rufâî, yolun önde olanlarını geçti,
Sen onu görersen; bu insanların sonda olanı dersin.”*

Yine adı geçen kitapta rivâyet edilmiştir ki şeyhü'l-kebir el-Hevezanî'ye Mescid-i Aksa'da tesadüf ederek Cenâb-ı İmam Rufâî'nin hâl ve makamından sorması üzerine; “Hazreti Rufâî'nin vücudunda her bir kıl kadar bir cihan gözü olup dört tarafı görmektedir. Böyle zâtı nasıl tarif ve tavsif edebilirim? Bütün vaktini istiğrak edebi ile geçirmiş, vücudunun her uzvuna bir dinî vazife tayin eylemiştir, bütün harekât ve sekenat ve tavır ve hâlleri kemâlâtına delalet eder. Doğru söyleyen, yalan söyleyen, iddia sahipleri, hakikati ortaya çıkaranların hepsi onun durumunun ulviyetine vâkıf olurlar. Bugünkü günde bütün evliyâ kendisinin evlâdı ve her bir makamda ve her bir halde cümlesinin şeyhi olduğu onaylanmış Allah adamlarındandır.” demiş, ardından:

ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ

“Bu, Allah'ın dilediğine verdiği lütfundandır.”

cümlesiyle sözünü bitirmiştir.

Ebu'l-feth el-Vâsîtî hazretleri “ben beraberdim” diye şöyle bir hikâye anlatmıştır: İmam Rufâî hazretleri birçok derviş ve ashab ile beraber nehrin kenarında idi, balıktan yemek yapılırken içimizden birisi “Temkin sahibi olan zevat için işaret yok mudur?” diye sordu. Bunun üzerine Cenâb-ı İmam “Şu tencereler içinde kalan balık parçalarına Allah'ın izniyle kalkın gidin dendiğinde, balıkların yürüyüvermesi temkin sahibi için işarettir.” der demez, tam o anda, ne kadar balık parçası

varsa hep birden canlanıp nehre atladılar, kendim gördüm. Doğrusu bu açık keramet Hazreti İsa aleyhisselamın mucizesine benzer.

مَا جَاَزَ أَنْ يَكُونَ مُعْجَزَةً لِنَبِيِّ جَاَزَ أَنْ يَكُونَ كَرَامَةً لِرَسُولِي

“Nebinin mucizesi nasıl haksı, velinin kerameti de öyle hak ve gerçektir.”

sözü en doğru sözdür.”

Ebu Musa el-Haddadi dahi Hatip Cemaleddin'den rivâyet ederek hikâye eylemiştir: “Haddadiye köyünde, doğurduğu evlâdı yaşamaz bir kadın vardı. Bir çocuğu yaşar ise Rufâî dervişlerinden köye gelenlerin hizmetine bırakacağını nezretmiş. Hikmet-i Hüdâ ile bir kambur kız doğurdu, yürüyeceği sıra topallayıp az sonra da saçları dökülünce bu kızın kelliği köydeki kızların onunla dalga geçip çirkin görmelerine sebep oldu. Cenâb-ı İmam Rufâî bir gün köye teşrif buyurdular. Halk tâzim ederek karşılamak için yollara döküldü, bu kızcağız da halk ile beraber çıkıp Hazreti İmam'ın geçeceği yolda beklemeye başladı. Teşriflerinde ise ayaklarına kapanarak “Benim validemin şeyhi sensin, beni alay edip eğlenenlerden kurtar!” diyerek yanıp yakılarak arz ve niyaz ettiğinden, Cenâb-ı İmam'ın dikkatini ve ilgisini celbetti. Binâenaleyh dua edip kızın arkasını ve başını sıvadı, o anda kamburluktan ve topallıktan kurtulan kızın az bir zaman sonra da saçları düzeldi, kellikten kurtuldu.

Bunun içindir ki Hazreti Pîr-i Kebir aleyhi rıdvani'l-meliki'l-kadir Efendimize halk arasında:

شيخ العريج

“şeyhi 'l-âric³” denilerek bu lakap şâyi olmuştur.

³ Topal ve kambur kızın şeyhi anlamına geliyor. Türkiye gazetesi evliyalardan ansiklopedisi Ahmet Er-Rufai maddesinde geçiyor.

Fazilet ve irfan erbabından Ebu'l-Meali Bedru'l-Akûlî'den rivâyet olmak üzere, yine adı geçen *Sevâdu'l-Ayneyn* adlı kitapta nakledilmiştir ki Heyit köyü halkından bir günahkâr genç tövbe ve bağlılık için, Kutb-ı Rabbanî Hazreti Seyyid Abdülkadir Geylânî'ye mürâcaat eder.

Cenâb-ı Pîr alınyazısında sıkıntı gizli olduğunu beyan ederek huzurundan uzaklaştırır, bîçâre bir an ümitsizliğe düşmüş olarak Cenâb-ı İmam Rufâî hazretlerine kadar gider. Cenâb-ı İmam kendisini kabul edip tövbe ve istiğfar ettirerek isteğine ulaştırdıktan sonra bîçâre evvelce görmüş olduğu muâmeleyi anlatır. “Evet, böyle idi ancak izin alındıktan sonra korkma, muhteşem kardeşimiz Cenâb-ı Seyyid Abdülkadir Geylânî'ye git ve bizden selâm söyle.” buyurdularında, genç tekrar Hazreti Pîr Geylânî radiyallahu teâlâ anhm huzuruna gidip bu kez Cenâb-ı Pîr'in iltifatına mazhar olur, önceki olayı bilenlerse şaşırıp kalırlar.

Mevlânâ Ahmed bin Celâl hazretlerinin telifi olan *Cilâ's-Sadâ*'da ve Hazreti Şeyhü'l-İslâm Siracüddin el-Mahzumî *Sıhahu'l-Ahbâr*'da yazıyorlar ki Hazreti İmam Rufâî radiye anhül bari fıkıh ve hadis ilmi ile Kur'ân-ı Kerîm tecvidinde akranlarında az rastlanır bir allâme-i cihândır.

Hazreti Pîr Ahmed er-Rufâî hazretlerinin yazdığı eserler dönüp dolaşıp sayfaları süslemiştir. Besmele-i şerifin manasına dair bir kitap ve Kadir sûresi için bir tefsir-i şerif ve hadis ilminde *Rivâyet* adlı bir eser yazıp işbu *Burhan-ı Şerif*ten başka *Tariku İlâallah*, *Hâlet-i Ehli'l-Hakika*, *Behce* tasavvuf ilminde telif eserlerindedir. *Hüküm* isminde harika bir risalesi ve altı yüz altmış iki bölümden oluşan menkıbelerini ihtivâ eden kitaplar da beyan olunmuştur.

Mevlânâ İzzeddin hazretleri *Veżâif* isimli eserinde, Cenâb-ı İmam'ın hâl-i şeriflerini şöyle tarif ve tavsîf etmiştir: “İmam Rufâî radiyallahu teâlâ anh orta boylu, esmerce, hafif yanaklı, geniş yüzlü, yüzü yuvarlak idi. Tebessüm güzelliği ile konuşursa hitabının lezzeti ile dinleyenler neşe içinde kalır, susar konuşmaz ise herkesin gözünde gayet heybetli olurdu.”

Cenâb-ı İmam'ın ruh ve mânevî güzelliği hakkında Şeyh Yakup Kerrâz hazretleri dahi yazarların beyanı olarak fevkalâde mütevazı ve müşfik olduğunu ve hatta dul kadınlar ve yetim çocuklar için odun toplayıp götürdüğünü, su taşıdığını yazmıştır. Yaz kış iki kat elbise giydiğini görmeyen yoktur ve üç veyahut iki günde bir kere yemek yediğini bilmeyen yoktur, demiştir.

Âlimlerin, salihlerin büyüğü Hazreti Fârusî dahi üstadların reisi Şeyh el-Mekki el-Vâsîtî hazretlerinden rivâyet ederek yazmıştır ki Şeyh Mekki, İmam Rufâî hazretlerinin ribâtında bir gece gecelemiş, onun icrâ eylediği davranışlara ve ibadetlere dikkat etmiştir. Yalnız şu bir gecede Hazreti Muhammed Mustafa'nın hasletlerinden kırk kadar haslet tatbik ettiğini, onların da aklının erdiği miktar olduğunu, yoksa Cenâb-ı İmam'ın her hâl ve hareketinin sadece sünnetten ibaret olduğunu beyan eylemiştir.

Behçetü'l-Esrar'ın yazarı, Geylânî hazretlerinden bazı sözler ve manevi sarhoşluk meydana gelişini nakil ve hikâye etmişse de bu söylenen sözler gerek âlimlerin çoğunluğu ve gerek sufilerin büyükleri yanında reddedilmiş ve Hazreti Gavs-ı Geylânî hakkında açık iftira olduğu birçok kitapta yazılmıştır. Pîr-i Geylânî hazretlerinin, şeriatla amel etmede rütbesi yüksek olanlardan biri olması hasebiyle yazılan sözlerin yakıştırma ve delilleri her halde açık iftiradır.

Bu takdirde *Behçetü'l-Esrar*'ın rivâyet eylediği, Gavs-ı Semadani Seyyid Geylânî radiyallahu anhın “kademi hezihi alâ rakabeti küllü veliyullah”, yani “ayaklarım her velinin omzu üzerindedir” dediği bilfarz sıhhati doğruya yakın olarak Hazreti Şeyh'ten sadır olması takdir olursa, temkine aykırı ve sarhoşluk hâli olması lazım gelir. Zira sahibi kademi temkin olanların böyle şeyler söylemeyecekleri, isimleri geçen İbn-i Recep el-Hanbelî ile ârif-i billâh İmam Sühreverdî ve Cenâb-ı Muhyiddin Arabî ve İmam-ı Şa'rânî ve İmam-ı Münâvî ve Hazreti İmam-ı Tirmizî ve Şeyhi'l-İmam Siracüddin el-Mahzûmî ve İmam-ı Rabbânî müellefat ve risalelerinde zikredip açıklamışlardır. Bu yönden denilebilir ki Şeyh Geylânî hazretlerinden başlangıç hâllerinde bazı şatahat (manevi sarhoşluk) sadır olmuşsa da nihayet gavsiyet hâlleri temkin hâlidir. Ondan ve bütün velilerden Allah razı olsun.

Tembih

İşbu “Burhan” kitab-ı şerifinde yer alan Kur’ân ilminin nasıl mukaddes bilgilerden oluştuğunu araştırıp tetkik edenlere malum olarak bu değerli Pîr’in nâtı ve bu kasidenin muhteşiyatı kitab-ı şerifte olan tafsilatın bir nebze özeti hükmündedir. İlk beyti de Kur’ânî ilimlerden olan keşif ve keramet mertebesindeki Cenâb-ı Pîr’e münasip mahalde olduğu için seçilmiş, buraya yazılmıştır.

Eyledin esrâr-ı esmâdan bütün ref’-i nikap
Ru-nümun oldu sana her gamiz ümmü’l-kitâb

Bütün esmanın sırnı kaldırdın

Fatiha’nın gizlilikleri sana göründü

Rütbe-i gavsiyetin fevkinde oldu rif’atin
Münhasırdır zâtına bu irtika bî-irtiyâb

Gavslık rütbesinin üstünde oldu makamın

Şüphesiz bu yükseklik zâtına hastır

Sûret u ma’nâda Gavsü’l-vâsiline olmuş iken
Rûz u şeb kıldın rızâ-yı hakda terk-i âb u hâb

Mana âleminde Hakk’a ulaştıran gavs olmuşken

Gece gündüz Hak rızası için yeme içme ve uykuyu terk ettin

Âl-i beyt-i müctebâ silkinde ey âlî-güher
Zâtını cedd-i celilin eylemiştir intihâb

Ey mayası yüce olan sen seçilmiş ehli beyttensin

Yüce deden zâtını seçmiştir

Bu sebeptendir zuhur-ı devletin tebşîr edip
Âlem-i irşâda tayîn eyledi naib-i menâb

*Bu sebeple büyüklüğünün çıkışını müjdeler
Âlemi irşad etmeni tayin etti vekâleten*

Elverir telsîm-i yed keyfiyeti burhan için
Zâhir oldu herkese lesm ettiğin bî-ihticâb

*El öpme hususu yeter burhan için
Öptüğün açıkça zâhir oldu herkese*

Şûle-yi nûr zuhûru ravzada etti sutû
Hayre-dâr oldu dahi çeşm-i şuhûd şeyh û şâb

*Nûr şulesi zuhur etti ravzada, yayıldı
Genci yaşlısı, şahit olup evin en hayırlısı oldular*

Mescid-i pâk-i Medine oldu Tûr-ı devletin
Lem'a-i pâş olmuş yed-i beyzâ misâl-i âfitâb

*Medine'deki pak mescit Tur dağı gibi yüceldi
Beyaz el güneş gibi parladı*

Bu tecelli kimseye sebk etmedi eslâfta
Olmadı ahlâfa da böyle kerâmet şûle-tâb

*Bu tecelli geçmiş imamlarda kimseye nasip olmadı
Böyle nûrlu keramet sonradan gelenlere de nasip olmadı*

Merhaba ey Gavs-ı Yektâ menzilet-i âli kadem
Nûr-ı dest-i Mustafâ'dan keffine verdik hizâb

*Merhaba ey yüce adımlı evin eşsiz gavsı
Mustafa'nın nûrlu elinden avuç içine verdik kına*

Merhaba kutb-1 muazzam şeyh-i aktâb-1 cihân

Dâver-i mülk-i velayet şâh-1 irfân-1 intisâb

*Merhaba ey muazzam kutup ve cihanın kutuplarının şeyhi
Velilik mülkünün hükümdarı, nasip olmuş irfanın şahı*

İsm-i pâkinle tazarru eyleyen her ehl-i hâl

Şüphesizdir ki icabet-gâh-1 Hakk'ta müstecâb

*Pak isminle yalvaran her hâl ehli
Şüphesiz ki Hak'ın divanında (sayende) kabul görür.*

Vâris-i sırr-1 celîl sâki-i kevser olup

Bezmige âlem-i irşada verdin âb ü tâb

*Yüce sırrın varisi, kevser suyu dağıtan olup
İrşad âlemine verdin yine güzellik*

Eyledin sakkâyı bir curayla şâd-âb-1 vusûl

Dest-i cûd-1 katre-rîzin feyz ve himmette sehâb

*Eyledin sakayı bir yudumla suya kanmış
Cömertlik eli ile damla saçan feyiz ve himmet bulutu*

Câm-1 lebriz şarâb-1 feyzine dil-teşnedir

Kâse kâse nûş edenler bezm-i vuslatta şarâb

*Şarabın camından taşan feyzini özlemiş
Vuslat meclisinde şarabı çanak çanak içenler*

Dergâh-i irşâdına girsin de mamûr eylesin

Kim ki olmuşsa cihanın mihnetinden dil-harâb

*İrşat ettiğin dergâha girsin de şenlendirsin
Her kim ki dünyanın sıkıntısından gönlü harap olmuş ise*

Bir sana mahsûs olup iki ilm-i eĝvâsda

Sayen olmaz mı senin âzâdeni bahş-ı resâb⁴

İki kere gavs ilmini elde emek tek sana mahsus

Baĝlardan kurtulmuş bir kesme senin sayende olmaz mı?

Sail-i keşkûl der kefdir bütün erbâb-ı hâl

Sensin esrar-ı velâyette fakat sâhib-i nisâb

Fakir çanaĝı dilencisi der ki avuç içindedir bütün hâl erbabı

Velilik sırlarının aslı sahibi sensin

Ne kaba-yı âlemin taz'if olunsa vüs'ati

Bahr-i fazlında senin bil-cümle olmaz bir habâb

Âlemin cübbesinin genişliĝi ne kadar artsa

Senin üstünlük denizinde bir tane kabarcık olmaz

Kangı âyât ve kerâmâtın hesâp etsün kalem

Cümle âsâr-ı kemâlâtın kerâmet-i intisâb

Hangi ayetler ve kerametlerini hesap edip yazsın kalem

Tüm mükemmel eserlerin birer keramettir

Nûr ider nârı cihânda abd-ı dervîşin senin

Def eder te'sîr-i zehri bir müridinden lü'âb

Senin kul dervîşin cihandaki ateşi nûr eder

Bir müridinin tükürüĝü zehrin tesirini yok eder

Kâbil-i inkâr olur mu hârikât-ı himmetin

Vasf-ı tadadında yazmıştır selef birçok kitâb

Hayret uyandıran himmetini kabul etmemek mümkün mü?

⁴ Kesme. Ezme gibi manalara geliyor.

Öncekiler senin vasıflarını sayan birçok kitap yazmışlardır

Ehl-i derdi şir-i mevtin pençesinden kurtarıp

Dergâhında eyledin arslanları derbân-ı bâb

Ehli derdi ölüm aslanının pençesinden kurtarıp

Aslanları dergâh kapısının kapıcısı yaptın

Görmedik aktâb ve ağvâs cihanda bir misâl

Pek çok esrar ve menakıptan edip ref-i hicâb

Cihanda buna benzer kutup ve gavs görmedik

Pek çok menkıbeler ve sırlardan perdeyi kaldırıp baktık

Barekallah ey imam-ı bi-nazîr ehl-i Hak

Sanekallah ey yegâne mürşid râh-ı savâb

Ey Hak yolun benzersiz imamı bu hâlin mübarek olsun

Ey doğru yolun tek mürşidi Allah seni korusun

Âsumân pîrâ-yı rif' attir makâm-ı himmetin

Zâtına nâm-ı Rufâi oldu ism-i müstetâb

Himmet makamın gökyüzünü süsleyen yüksekliktedir

Zâtına Rufâi namı güzel isim oldu

Rütbe-i ulviyetin keşfinde âciz evliyâ

Bunda idrak-ı beşer olmakta vakf-ı pîc û tâb

Rütbenin yüksekliğini keşfetmede veliler acizdir

Bunda insanlığın idraki ızdırıp ve sıkıntı halindedir

Râyet-i iclâline mürekkez değildir âsumân

Paye-i câhından ednadır siphirine kıbâb

Kudret bayrağıyla aynı noktada değildir gökyüzü

Gökyüzü kubbeleri senin mevkinin rütbesinden aşağıdadır

İktifâ-yı eser ecdâdında seyrinden senin

Rütbe-i ulviyyetin fehm eylesün ehl-i hicâb

Ecdadın senin eserlerini seyretmekle yetinir

Perdeli olanlar rütbenin yüksekliğini anlasınlar böylece

Mefhar-i ağvâs-ı âlemsin eyâ sahib-i kemâl

Zübde-i pîrân devrânısın eyâ âli-yi Cenâb

Bütün gavsların iftihar ettiğisin ey kemâl sahibi

Dünyadaki pîranların özüsün ey iyilik sahibi

Öyle evc-i ârâ-yı rifattır Rufai nispetin

Cedd-i pâkinde budur manâ-yı ism-i bu turâb

Rufai nisbet edilmen öyle yüce bir isimlendirmedir ki

Pak ceddinde bu isim toprak manasına gelir

Haşre dek sârî dahi zürriyetinde bu kemâl

Âl-i beytin kıldı hakk-ı mamûr tâ yevm-i hisâb

Ta haşre kadar zürriyetinde bu kemâl sürecek

Ehli beyt hesap gününde kadar bu isimle şenlenecek

Nesl-i pâkinden senin sayyâd bir şibli'l-esed

Pençe-i sayd ve şikârında gazanferler zübâb

Senin Pak nesliden "Sayyad" (avcı) bir aslan parçası

Pençesi ve avında kahramanlar dahi sinek (gibi kalır)

Lem'a-pâş feyz olan evlâd-ı vehb-i ahfâdının

Zerre perverlikte el-Hâk herbiri bir afitâb

*Feyzi parlayan vehb'in evladının torunusun (Peygamberimizin annesi
Vehb'in kızı Amine'dir)*

Zerre kadar terbiye etmede dahi her birisi güneş gibidir

Birçok aktâb-ı kirâm ve evliyâ-yı ehl-i hâl

Birçok ağvâs-ı izâm mürşidân-ı bâhisâb

Birçok yüce kutup ve hâl ehli veliler

Birçok büyük gavsla, sayısız mürşitler

Daim olsun eylesin yâ Râb teselsül her zaman

Haşre dek ahlâfı etsin bezm-i dehri feyziyâb

Silsilesini daim eylesin her zaman ya Râb

Haşre kadar halefleri âlemi feyizlendirsin

Asrımızda hamdola nesl-i celilindir senin

Eyleyen halvetine irşâd halka feth-i bâb

Asrımızda hamd olsun yine senin yüce neslindir

Halka irşad eyleyerek halvet kapılarını açan

Münbaisdir çünkü meşhûdattan bu i'tikat

Her nasıl eylerse zihn-i bâtılan etsin zehâb

Meydana gelen bu itikat açıkça görülür

Batıl zihinlerne sanarsa sansın

Cân u dilden Kadriya bu dergâhın dervişiyim

Eyledim bi'l-iftihâr elhamdülillah intisâb

Gönülden bu dergâhın dervişiyim Ey Kadri

İntisap eyledim elhamdülillah iftihar ederek

Sâhil-i deryâya ben geldim de oldum cur'a hah

Yoksa çeşm-i itibârında bütün âlem serâb

Deryanın sahiline geldim, son yudumu isteyen oldum

Yoksa gözümün görüp yanıldığı bir serap mı bu

Gerçikim titrer beher saat gönül rakkas-veş

Afv-1 Hakk ümid ederken bir gelip havf-1 ikâb

Gerçi gönül dans eden gibi titrer her saat

Hak'ın affını umarken birden ceza veren korku gelir

Var ümidim afv-1 Mevlâ'da yine her hâlde

Hürmeten bu pir-i âli-câha ben görmem azâb

Her durumda yine Mevlâ'dan affolunma ümidim var

Yüksek makam sahibi bu pîre hürmet edersem azap görmem

Ebr-i rıdvân-1 Hüdâ sîrâb kılsun ravzasın

Soldukça keştiâr âlemi feyz-i sehâb

Rıdvân bulutuyla Hüdâ suya kandırsın ravzasını

Soldukça âlemin ekin tarlası, bulut suyu akıtsın

Açktır ki işbu kasidenin buraya yerleştirilmesi şiir meziyetinin ortaya konması maksadıyla olmayıp bağlılık şerefini, tarikatın lüzumunu yerine getirmek içindir. Binaenaleyh tarikat ihvanına yadigâr olmak üzere gelen kasideler de yerleştirilip ilave kılınmıştır.

Fürûzân-1 şem' cem-i evliyâ gavs-1 Rufaidir

Ziya bahşây-1 bezm-i ihtidâ gavs-1 Rufaidir

Bütün evliyanın parlak mumu gavs-1 Rufai'dir

Hidayet meclisine ışık bahşeden gavs-1 Rufai'dir

Hoşa ve'l-enseb pir-i muazzam gavs-ı âzâm kim

Müselsel necl-i şâh-ı kerbelâ gavs-ı Rufaidir

Nesebi güzel muazzam pir gavs-ı âzâm ki

Kerbelâ şahının silsile halindeki soyu gavs-ı Rufa'idir

Bütün esrar ve her âsâr âl-i beyte mazhardır

Hakayık-güster âl-i abâ gavs-ı Rufaidir

Bütün sırlar ve her eser ehli beyti gösterir

Hakikatler yayan ehli beyt gavs-ı Rufai'dir

İki kere olan gavs-ı cihân ol kutb-ı yektâdır

Mesna sahib-i cah ve livâ gavs-ı Rufaidir

İki kere cihanın gavsı olan benzersiz kutuptur

İkişer makam ve sancak sahibi gavs-ı Rufai'dir

Ona elverdi âlemde yed-i beyzâ-yı tekrimat

Eden lesm-i yemin-i Mustafâ gavs-ı Rufaidir

Ona elverdi âlemde keremli beyaz el

Mustafa'nın sağ elini öpen gavs-ı Rufai'dir

Tarikatle şeriat mecmadır bahr-i irfânı

İki derya için bir mültekâ gavs-ı Rufaidir

Tarikatla şeriatı cem eden irfan denizidir

İki deryayı bir yerde buluşturan gavs-ı Rufai'dir

Keramâtı makâm-ı hillet isti'dadını hâiz

Eden nârı rehin-i intifâ gavs-ı Rufaidir

Kerâmeti dostluk makamının kabiliyetine sahip

Ateşi söndürüp rehin alan gavs-ı Rufai'dir

Makâm-ı rifati gavsîyetin fevkindedir amma

Terakkide hemen bi-intihâ gavs-ı Rufaidir

Makamının yüceliği gavsîyetin üstündedir fakat

İlerlemede hemen nihayetsizdir gavs-ı Rufai'dir

Dem-i cân bahşı bi-tesir edersen efâ'iyi

Veren mesmuma diryak-ı şifâ gavs-ı Rufaidir

Canı başı feda edersen ey gamlı gültüş

Zehirlenmişe şifa ve ilaç veren gavs-ı Rufai'dir

Hakikat haydar-ı kuvvettir imdâd-ı tarîkatta

Tecelli-yâb hâl-i evsiyâ gavs-ı Rufaidir

Tarikatın imdadında hakiki bir haydar kuvveti vardır

Tecelli edip vasiyet eden gavs-ı Rufai'dir

Havarıkta nice âsarı var hem rütbe-i i'câz

Beşer şeklinde bir sırr-ı Hüdâ gavs-ı Rufaidir

Harika hallerde nice eserleri var hem aciz bırakan

İnsan şeklinde Hüdâ'nın sırrı gavs-ı Rufai'dir

Balıklar sahil-i ihsanına can attı deryâdan

Bulan şöhret semekten ta sema gavs-ı Rufaidir

Balıklar ihsan sahiline can attı deryadan

Semada balıktan şöhret bulan gavs-ı Rufai'dir

Esed ol zade-i şîr Hüdâya inkıyat eyler

Bu rütbe âleme ferman-revâ gavs-ı Rufaidir

Aslan oğlu aslan Hüdâ'ya boyun eyer

Bu rütbe âleme hükümdar olan gavs-ı Rufai'dir

Zülâl-ı vuslat iskâ etti sakkâyı edip ervâ
Yem bir çûş-ı ihsân û atâ gavs-ı Rufaidir
Sakayı vuslat saflığı ile sulayıp güzel eyledi
Coşkun bir ihsan ve bağış denizi gavs-ı Rufai'dir

İfâkатыâp olur bir demde me'yûsu'l-şifâ hasta
Nigâh etse fakat ayn-ı devâ gavs-ı Rufaidir
İyileştirir bir anda ümitsiz şifa bekleyen hastayı
Fakat deva gözüyle bakan gavs-ı Rufai'dir

Cihanı yümün feyz ve himmeti sersebz eden yekser
Müslim-i hıznıyı bir rehnuma gavs-ı Rufaidir
Cihanı sağ elin feyz ve himmeti ile bahtiyar eden ansızın
Müslümanlar için bir kılavuz gavs-ı Rufai'dir

Benim bî-keslerin şeyhi buyurmuştur hakikatte
Fakire âsitâne-yi mültecâ gavs-ı Rufaidir
Kimsesizlerin şeyhi benim demiştir hakikatte
Derviş için sığınılacak bir dergâh gavs-ı Rufai'dir

Der iclâline kesb-i ubudiyet idüp hamden
Benim şeyhim efendim kadriyen gavs-ı Rufaidir
Çalışıp kulluk edip hamd ederek der ki celâl sahibine
Ey Kadri benim şeyhim efendim gavs-ı Rufai'dir

İki âlemde eyler kâmuran derviş-i dergâhın
Atâ ferma-yı erbâb, hatâ gavs-ı Rufaidir
İki âlemde isteğine kavuşarak dergâhın dervişi
Hükümdar atası, kuzeyin kutbu gavs-ı Rufai'dir

Günahım çok ümidim yoktu amma bâb-ı câvidândır

Veren ümidi âlemde bana gavs-ı Rufaidir

*Günahım çok, ümidim yoktu ama burası sonsuzluk kapısıdır
Bu ümidi veren gavs-ı Rufai'dir*

Beni îsal eden dergâhına dest-i inâbetle

Selil ve nâib şeyhü'l-Hüdâ gavs-ı Rufaidir

*Beni bağıllık eli ile dergâhına vasıl eden
Hüdâ'nın vekili ve neticesi gavs-ı Rufai'dir*

Medetkârım Kavvemü'd-din üvelefred bî-hemtâ

Hemen aynıyle pir-i muktedâ gavs-ı Rufaidir

*Eşsiz aile ferdiyle ve dinin kuvvetiyle yardımcıyım
Hemen aynıyla önde gelen Pir gavs-ı Rufai'dir*

Ulum ve feyz ve irşâdında mücellâ-yı verâsetdir

Ki etmiş bu zamanda ictilâ gavs-ı Rufaidir

*İlim, feyz ve irşatta parlayan bir varistir
Ki bu zamanda bunu ortaya çıkaran gavs-ı Rufai'dir*

Mededdir sülûk eden her dem bana iltâf ve ihsânı

Hemişe eyleyen himmet ana gavs-ı Rufaidir

*Sülûkte yardım eden her zaman lütuf ve ihsandır
Ona her zaman himmet eden gavs-ı Rufai'dir*

Ola yâ Rabbenâ rıdvana müstağrak denildikçe

Ferveran şem-i cem-i evliyâ gavs-ı Rufaidir

*Ey Rabbimiz rızana gark et denildikçe
Bütün evliya içinde parlayan mum gavs-ı Rufai'dir*

Sen âl-i abâ sırrına mazharsın efendim
Hayrû'l-halef hazreti haydarsın efendim

*Sen ehli beyt sırrına mazharsın efendim
Hazreti Ali'nin en hayırlı halefi sensin efendim*

Sahib-i ilim meleket-i irfân ve velâyet
Gavsıyet ile âleme sürûrsun efendim

*İlim sahibi, irfan ve velilik ülkesi
Gavs olmakla âleme sevinçsin efendim*

Sultân-ı Rufaisin ve şeyh-i fukarâsın
Her vecihle mümtâz ve muvakkarsın efendim

*Rufai yolunun sultanı ve dervişlerin şeyhisin
Her yönden mümtaz ve saygı duyulansın efendim*

Ağvâsa tefavvukta bulunmaz sana emsâl
Sen silsile-i âlde cevhersin efendim

*Gavslara bakıldığında emsalin bulunmaz
Sen yüce silsilede bir cevhersin efendim*

Envâ-ı keramât ile mümtaz ve yegâne
Bir pâdişah-ı mekremet efsersin efendim

*Birçok keramet ile seçilmiş ve tek
Bir keremli padişahın tacısın efendim*

Elverdi sana lesm-i yed-i pâk-ı Muhammed
Sen doğrusu bir mesadet-i âhirsın efendim

*Peygamber sana elini öptürmekle el verdi
Doğrusu sen nihayet bir saadetsin efendim*

Eflâk-ı hidâyette edip mah gibi işrâk
Envâr-ı siyâdetle münevversin efendim
*Hidayet göğünde ay gibi doğdun
Nûrlu seyyidlikle nûrlanmışsın efendim*

Sâliklerini vâsıl-ı maksat ediyorsun
Vâsıllara da hazret-i rehbersin efendim
*Saliklerini maksadına ulaştırıyorsun
Vasıl olanlara da yüce bir rehbersin efendim*

Dergâh-ı celîlin gibi yok hangâh-ı mümin
Teminini herkeslerin istersin efendim
*Yüce dergâhın gibi yok müminlerin hangâhı
Herkesin bundan nasiplenmesini istersin efendim*

Kadri kul kim der ki ihsânına düştüm
Vardır emelim kâmilin eylersin efendim
*Kadri kul derki lütfune muhtacım
Vardır ümidim tam eylersin efendim*

Ne kadar naat-ı şerifeler yazılsa da gereği yerine getirilemeyeceğinden bu kadarla yetinmek münasiptir. Pirimiz Ahmed er-Rufâî rıdvanullahi teâlâ aleyh hazretlerinin dünyaya ayak basmış oldukları tarih yukarıda beyan olunmuştu. Ahirete göç etmeleri dahi hicri 578 senesinde (23 Eylül 1182) vâki olduğundan ömür müddet-i saadetleri altmış altı sene demektir ki hesap olarak lafza-i celâl ile müsâvîdir. Göç

ettiği gün, Ümmi Abide köyünde mahşer gibi bir kalabalık oluşmuş ve defnedildikleri türbe-i şerif Allah Teâlâ'ya hamd olsun hâlâ mâmur olup her sene sayısız özel kimse tarafından ziyaret edilmektedir. İlk eşi Hatîce bint Ebû Bekir el-Vâsîf en-Neccârî'den Fâtıma ve Zeyneb adlarında iki kızı, onun vefatından sonra evlendiği Râbia'dan Sâlih adlı bir oğlu olmuş, ancak Sâlih evlenmeden vefat ettiği için nesli kızları ile devam etmiştir. Fâtıma'dan İbrâhim el-A'zeb (ö. 609/1212) ve Ahmed el-Ahdar (ö. 645/1247) adlarında devirlerinde meşhur iki sûfi, Zeyneb'den ise ikisi kız, altısı erkek olmak üzere on torunu olmuştur. Bunlardan İzzeddin Ahmed es-Sayyâd (ö. 670/1271) Rufâiyye'nin Sayyâdiyye kolunun kurucusu olup tarikatın Irak, Hicaz, Yemen, Mısır ve Suriye'de yayılmasında tesiri olmuştur. Ahmed er-Rufâî'nin nesli günümüze kadar devam etmiştir. Rufâî aileler Suudi Arabistan, Irak, Suriye, Mısır, Lübnan gibi ülkelerde bulunmaktadır.

Kaynakların zül, meskenet, fakr, inkisar ve tevazu sahibi olarak tanıttıkları Ahmed er-Rufâî, Allah'a bu faziletlerle vâsıl olduğunu, bunları tasavvufî yolunun birer esası olarak tercih ve tesbit ettiğini söyler. Menkıbeleri içinde onun fevkalâde tevazuunu gösteren birçok hikâye yer almaktadır. Menâkıbnâmelerin, birkaç keramet istisna edilirse hemen hemen daima onun ahlâkını ve insanî münasebetlerdeki tevazuunu gösteren hikâyelere yer vermeleri dikkat çekicidir. Bu menkıbeler ve eserlerinde ifade edilen fikirler, onun sûfi şahsiyeti ve tarikat pîrleri arasındaki özelliklerini ortaya koyan ana çizgilerdir.

Dört büyük kutubtan biri kabul edilen Ahmed er-Rufâî'nin kutbiyyet makamına Abdülkadir-i Geylânî'den sonra yükseldiğini kaynaklar yazar. Gavsiyyet ve kutbiyyet âleminin kendisine daha önce de teklif edildiği, ancak bu vazifeden affedilmesini istediği, bunun üzerine aynı vazifenin Abdülkadir-i Geylânî'ye verildiği, onun

ölümünden sonra tekrar kendisine tevcih edilince kabul ettiği ve on altı sene bu makamda bulunduğu kaydedilmektedir.

Kurmuş olduğu tarikat bir süre Rufâiyye, Ahmediyye ve Batâihiyye adlarıyla anılmakla birlikte sonraları sadece Rufâiyye adı kullanılır olmuştur.

Radıyallahu teâlâ anhü ve'l-hamdülillahi rabbil âlemin. Sene 1303

Mukaddime

Bir olan Allah'a hamd olsun, salât-u selâmda kendisinden sonra nebî gelmeyecek olan hazreti Muhammed Mustafa'ya, ehli beytine, ashabına, yakınlarına ve onun temiz fırkasına ve hepsine olsun. Bundan sonra, Peygamberimizin ravzasında el öpme şerefine nâil olan büyük Pîr Seyyid Ahmed er-Rufâî'nin eseri olan *Burhânü'l-Müeyyed* kitabının hafıyyen tercümesini hizmet tasavvurunda bulundum. Fakat zaman darlığı, uzun süre tereddüt etmeme sebep olur iken kitabın sahibi olan Seyyid Ahmed er-Rufâî'nin yardımları ve büyük füyûzatlari ile Sultan Abdülmecit Han zamanı mâbeyn-i hümâyûn mülûkânelerine ikinci kâtiplik hizmetinde bulunduğum sırada, hicri 1302 senesi Zilhicce ayında bu eseri tamamlamaya muktedir oldum. Cenâb-ı Hak dergâh-ı ulûhiyetinde kabul buyursun. Âmin.

*Mütercim
Kudsizâde Kadri Efendi
Zilhicce 1302*

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Burhânü'l-Müeyyed Li-Sahibi Meddi'l-Yed

İşbu güzel kitap hakikatte bir hitabın bölümüdür ki şeriat, tarikat, hakikat ve marifet hususunda olan konuların kapalılığını açıp meseleleri halletmiştir.

İnciler derecesinde pîranın feda olduğu, sınırsız kemâl ve irfan denizi olan İmam-ı ekrem, Gavs-ı âzam, Seyyid, Şeyh Ahmed er-Rufâî hazretleridir.

Ahmed er-Rufâî hazretleri tarafından meclislerde ifade edilip söylenen meseleler ve vaazlardan oluşan, hemen bir sene içinde Irak ülkesindeki Vasit beldesi ulemasından, Abbasi sülâlesinde olup Ahmed er-Rufâî hazretlerinin halifelerinden imam, allâme, Şeyh Abdü's-semi' Haşimî Vasitî oğlu Şeyhü'l-İslâm Mevlânâ “şerefi'd-din” tarafından toplanıp tertip edilmiş *Burhânü'l-Müeyyed Li-Sahibi Meddi'l-Yed* ismi verilmiştir.

Ne yazık ki bu kitap altıncı asırda başlı başına sahifelere sahip olup, tertip edilip, yazılıp basılıncaya kadar nüshaları pek az bulunuyordu. Fakat muhtevası her yönden ehemmiyete sahip olup “tarikat” ve “şeriat” adlı iki isimden meydana gelen bir hakikat olup, “emirlere tutunup yasaklarda kaçınma” vazifesinin güzel îfâsından ibarettir ki içinde anlatılan şeyler cümlesindedir. Sadece “burhan” ismine verdiği değer dahi yeterli olduğu hâlde tarikatların üzerine kurulduğu esaslar ile ilgili nice konular içermektedir.

Şerefi'd-din hazretleri 556 senesinde bu kitabı toplayıp yazmıştır. Birçok telif edilen eserlerde açıklandığı üzere bu mübarek senede Gavs-ı âzam Ahmed er-Rufâi Hicaz'dan dönmüş ve bu hac mevsiminde Peygamberimizin nûrlu hücrelerinde el uzatma ve öpme kerâmet ve mucizesi ile akranları arasında gıpta ile bakılma şerefine nâil olmuştur. Risâlet sahibi mukaddes bir Peygamberin elini öpmek gibi insanları aciz bırakan bir mertebede yüce kerâmetin manevi tecelli eserlerindedir ki bu şerefli kitap olağanüstü hallerden oluşmuş bir eserdir. Doğrusu hazreti Şerefi'd-din'in elinden tarikat ihvanına ve dindar kısma bu hizmeti aydınlatma yönüyle münasip görülmüş, âcizâne olarak benim tarafımdan (Kadri Efendi) tercümenin hızlıca yapılması dahi Arapça bilmeyen ihvana bir hizmettir. Bu tercümede hata var ise kemâl ehli tarafından düzeltilmesi, hata ve kusurumun affolunması en büyük dileğimdir.

Zahitlik⁵

Efendiler!

Hak Teâlâ hazretlerini isteyip, yönelecek olanların atacakları ilk adım zahitliktir, zühüttür. Şartı takvadır, takva da Hak Teâlâ'dan korkmaktır, Allah korkusu da hikmetin başıdır.

Bunların hepsini kendinde toplayan, insanların ve cinlerin nebisi Rasûlullah Efendimize uymak olup, bu uymanın başlangıcı dahi onun güzel örneği ve “Ameller niyetlere göre değer kazanır.” hadisinin hükmünce hâlis niyetten geçer. Görmez misin, Fahr-i kâinat olan (aleyhissalâtu vesselâm) Efendimiz “Bir kişi cihat ve gazada bulunsa fakat dünyevi karşılık istese, durumu ne olur?” sorusuna, “Sevabı yoktur.” cevabını vermiştir. Hatta orada bulunanlar bu cevaptan dehşete düşerek soru sahibine; “Bir daha sor, belki soruyu gerektiği gibi doğru bir şekilde anlatamamışındır.” demişler. O kişi “Bir kişi cihada gitmek isterse, fakat dünyevi karşılık istese, durumu ne olur, sevabı var mıdır?” diye tekrar sorar. Bu kez yine “Sevabı yoktur.” cevabını alır. Bunun üzerine orada hazır olanlar olayın büyüklüğünü iyice kavramak ve dikkat çekmek için bir kere daha sormasını teklif ettiklerinde, soruyu soran üçüncü defa olmak üzere; “Bir kişi dünya menfaati isteyerek cihada gitmek isterse, durumu nedir?” şeklinde soruyu tekrar etmiştir ve kendisine aynı şekilde “Sevabı yoktur.” emri ortaya çıkmıştır. Bu hadis-

⁵ Zahitlik: helâl olsa bile dünyaya ihtiyaç duymamaktır. Elinde bulunanla yetinme hâlidir. Sehl bin Sa’d Said’in rivayet ettiği hadiste, bir adam Peygamberimize gelerek, bana bir amel göster ki onu yapınca Allah ve insanlar beni sevsin dedi. Peygamberimizde buyurdu ki “Dünyaya karşı zahit ol ki Allah seni sevsin, insanların elindeki şeylerden ümidin kesip, zahit ol ki insanlar seni sevsin.”

i şerif sika, yani güvenilir râviler tarafından rivâyet olunarak sahih olmuştur.⁶

Bu ve buna benzer örneklerde kulun ameli neticesinde, niyetin izi olduğu ortaya çıkar. Hak Teâlâ hazretleriyle yapılacak her muamelede iyi niyet ön planda olsun ve her halde Allah'tan korkulsun.

⁶ Ebu Davut'un *Sünen* adlı eserinde geçmektedir: 2516, rivâyet eden Ebu Hureyre (ra).

Kur'ân-ı Kerim'deki Müteşâbih Ayetler

Allah'a iyi niyetlerle amel ediniz. Tüm hallerinde O'ndan sakınınız. Kur'ân ve sünnet-i nebeviye de geçen müteşâbihlerin zâhirine uymaktan itikadınızı koruyunuz, bu küfürdür. Zira Kur'ân'da:

فَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ

“Kalplerinde döneklilik olanlar, sırf fitne çıkarmak ve bir de kendi keyiflerine göre te'vil yapmak için onun müteşâbih olanlarının peşine düşerler.”⁷

buyrulmuştur. Bu ve buna benzer müteşâbihlerde sorumluluğumuz bunun Hak Teâlâ tarafından Peygamber Efendimize (sav) indiğini bilip ona inanmaktır. Bize bu konuda tafsilat verme ve te'vil etme yetkisi verilmemiştir.

وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا اللَّهُ وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ يَقُولُونَ آمَنَّا بِهِ كُلٌّ مِّنْ عِنْدِ رَبِّنَا

“Hâlbuki onun te'vilini Allah'tan başka kimse bilmez. İlimde uzman olanlar, 'Biz buna inandık, hepsi Rabbimiz katındandır.' derler”⁸

beyanı bunu desteklemektedir. Selef-i salihin denilen ilk dönem imamlardan takva ehli olanlar buna benzeyen müteşâbihâtın zâhirî delâletlerinden Allah Teâlâ hazretlerini tenzih edip bunda bulunan ilm-i ilahîyi ilgilendiren manasını Allah'a bırakırlardı.

Selâmet ve saadet işte bundadır.

⁷Âl-i İmrân Sûresi, 7.

⁸Âl-i İmrân Sûresi, 7.

Zât-ı Hak (Celle ve Âlâ)

Allah'ın zâtı için soru sorulması üzerine Ariflerden birisi;
“Allah'ın zâtını soruyor ise

لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ

‘O’nun benzeri hiçbir şey yoktur.’⁹

Allah'ın sıfatını soruyor ise İhlâs sûresinde der ki:

اللَّهُ الصَّمَدُ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ

‘Allah Samed’dir (Her şey O’na muhtaçtır, O hiçbir şeye muhtaç değildir). O’ndan çocuk olmamıştır (Kimsenin babası değildir). Kendisi de doğmamıştır (Kimsenin çocuğu da değildir). Hiçbir şey O’na denk ve benzer değildir.’’

buyruluyor. Eğer kasıt Allah'ın sıfatı ise budur. Şayet Allah'ın ismini soruyorsa:

فَهُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ

“O, kendisinden başka hiçbir ilâh olmayan Allah’tır. Gaybı da, görünen âlemi de bilendir. O Rahman’dır, Rahîm’dir.”¹⁰

Bunlar Allah'ın isimlerindedir. Eğer Allah'ın fiilini soruyorsa:

كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ

“O, her an yeni bir ilâhî tasarruftadır.”¹¹

yeterlidir “demıştır.

⁹ Şura suresi 11

¹⁰ Haşr Sûresi, 22.

¹¹ Rahman Sûresi, 29.

İmâm-ı Şâfî hazretleri tevhid hakkında bütün söylenenleri bir cümlede toplamış ve şöyle demiştir;

“Her şeyde tedbir sahibi olan Allah’ı tanımaya kalkıp mevcut olan varlıklara ulaşip ona benzeten kişinin bu düşüncesi teşbihtir ve kişi müşebbihe¹² demektir. Zira Cenâb-ı Hak bir şeye benzemez. Eğer fikrinde hiçbir şey bilmeyip mutlak yokluk fikri oluşuyor ise o kişi muattıldır¹³ ki bu fikir bâtıldır. Zira Cenâb-ı Hakk’ın varlığı zorunludur. Eğer bir vücudu vardır deyip idrak etme hakkında aciz kalıp, aczini itiraf eden kişi muvahhit ve mümindir.” demişlerdir.

¹²Sözlükte “benzetmek” anlamındaki teşbih kökünden türeyen müşebbihe kelimesi “benzetenler” demektir. Terim olarak Allah’ı yaratıklara veya yaratıkları Allah’a benzeten yahut bu sonuçları doğurduğu ileri sürülen inançları benimseyenleri ifade eder.

¹³Muattıla kelimesi, sözlükte “boş ve hâli olmak” anlamındaki atl (utûl) kökünün tef’îl kalıbından türeyen muattılın (boş ve hâli kılan) isim şeklidir. İlk dönemlerde Allah’ın zâtını sıfatlarından soyutlayanları ifade eden muattıla, sonraları Allah’ın varlığını tanımayan, tabiatın yaratıcının tasarrufundan bağımsız varlığını sürdürdüğünü ileri sürenler için de kullanılmıştır.

(Kay. İslâm Ansiklopedisi, “Muattıla” maddesi.)

Allah'a Herhangi Bir Sınır Çizilememesi

Cenâb-ı Mevlâ'yı sonradan olanların belirtilerinden ve yaratılmışların sıfatlardan uzaklaştırıp, yüceltmek lazımdır. İstivânın manası hakkında itikadınızı temizlemelisiniz. İstivâ kelimesini istikrar ile tefsir etmemek lazımdır. Çünkü bu nevi olan istikrarda hulûl¹⁴ manası meydana geldiğinden Hak Teâlâ bundan üstündür. Cenâb-ı Hak

k'a yukarıdadır, aşağıdadır denilemez, bu çeşit sözlerden sakınmak gerekir. Mekân yahut el, göz gibi uzuv ve inip çıkmak gibi harekât ifade eden şeylerden uzak tutmak gerekir.

Müteşâbihler hususunda Kur'ân-ı Kerîm ve hadislerde kavram birliği olması sebebiyle bizim için bu meselede özellikle selef-i salihinin söylediklerine uymaktan başka selâmet yol yoktur. Selef hep buna benzer müteşâbihlerin, Allah tarafından olduğuna iman etmekle beraber tefsir hususunda ilimlerini Cenâb-ı Hak'a ve Peygamber Efendimizin ilimlerine havale ediyorlardı. Cenâb-ı Bârî Teâlâ'yı yaratılmışların hâl ve durumlarından üstün tutup, Kur'ân-ı Kerîm'de kendi zâtını nasıl vasıflandırmışsa öyle okur, manasını tefsir ve tayin etmeyip susarlardı. Çünkü müteşâbih olan sıfatları ve vasıfları Allah'ın kendisinden ve Peygamber Efendimizden başka kimse tefsir edip yorumlayamaz. Sizin müteşâbih ayetleri muhkem ayetlere yüklemeniz gerekir. Doğrusunu söylemek gerekirse müteşâbih hiçbir zaman muhkeme aykırı olmaz.

İmamların istiva hakkındaki sözleri;

İmâm-ı Mâlik hazretlerine birisi;

¹⁴Hulûl "ilâhî zâtın veya sıfatların yaratıklardan birine, bir kısmına yahut tamamına intikal edip onlarla birleşmesi, Allah'ın insan veya başka bir maddî varlık görünümünde ortaya çıkması" olarak tanımlanabilir.

الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى

“Rahman arşa istiva etti.”¹⁵

ayet-i celîlesinin yorumunu sormuş. Hazreti İmâm “İstivanın manası bilinmeyen bir şey değildir, keyfiyetini akıl idrak edemez, bize düşen vazife ancak buna imandan ibarettir.” demiş ve “Böyle şeyleri sormak ve soruşturmak bidatten sayılır, sen de bidat ehli olmalısın.” deyip soru soranı huzurundan çıkarmıştır.

İmâm-ı Şâfiî hazretleri de böyle bir soru üzerine “Teşbih (benzetme) etmeyerek iman ettim, temsil (örnek) vermeden tasdik ettim, idrakte kusurumu itiraf ettim ve böyle konulara girişmeyerek imsak eyledim (kendimi tuttum).” demiştir.

İmâm-ı Âzâm Ebu Hanife hazretleri de “Bir kişi Allah Teâlâ yerde midir, gökte midir, bilmem.” derse küfre düşmüş olur. Çünkü bu sözler Allah-u Teâlâ için mekân şüphesi verdiğiinden mekândan ve zamandan yüce ve üstün olan Allah Teâlâ hakkında buna benzer örnekler şüphe ifade eden benzetmelerdir.” demişlerdir.

İmâm Ahmed hazretleri de bu konuya ait bir soru üzerine “Kur’ân-ı Kerîm’de beyan olduğu gibi Hak Teâlâ’dan istiva meydana gelmiştir fakat insanların düşündüğü gibi değil.” demişlerdir.

İmâm-ı Câferî Sadık aleyhisselâm da “Her kim ki Allah-u Teâlâ’yı bir mekân yahut bir şeyin üstünde zannederse bu açık bir şekilde şıktır. Çünkü bir şeyin üstünde olmak, ona yüklenmek ve ağırlığını vermek, ondan destek almak demektir. Bir mekânda bulunmak demek de bir şeyin içine sığmaktır.” buyurmuşlardır.

¹⁵Rahman Sûresi, 29.

Mevlâ'ya Talip Olmak

Efendiler!

Mevlâ'yı talep etmek yürekten olmalıdır. Çünkü Cenâb-ı Mevlâ kullarına şah damarından yakındır ve her şeyi çepeçevre kuşatmıştır.¹⁶

أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا

الدِّينُ النَّصِيحَةُ

“Din nasihattir yani samimiyettir”¹⁷

Kelime-i tevhidi öyle ihlâs ile söylemelidir ki mâsivâyâ (Allah'tan başkasına) hiç yer kalmasın. Cenâb-ı Mevlâ'yı varlıklara benzetme ve nasıl olduğunu gibi hatıra gelebilecek tehlikelerden uzaklaştırıp; yukarılık, aşağılık, yakınlık, uzaklık gibi şeyler düşünülmemelidir. Amelinin neticesini dahi hâlis niyetten elde etmelidir. Fahr-i kâinât aleyhissalâtü vesselâm “Amel niyetledir.” buyurmuşlardır. Hadis-i şerifte “Amel niyet ile gerçekleşir, herkesin istifadesi niyetindedir. Bir kimse Allah rızası ve Peygamber rızası için hicret etmiş ise Hak Teâlâ ve Peygambere yapılmış bir hicrettir bu. Eğer hicreti dünya veya evleneceği bir kadın içinse hicreti niyet ettiği şey içindir ancak.” buyrulmuştur.

İslâm binasının temelleri olan beş şart üzere amelleri yapmak lazımdır. Malumdur ki bunlar kelime-i şهادet, namaz, oruç, zekât ve hacdır. Sonradan dine girmiş, dinden olmayan işlerden sakınılmalıdır. Zira Peygamber Efendimiz aleyhisselâm; “Her kim ki dinin içinde olmayan bir şeyi dinde ortaya koyar ise reddolunur, kabul edilmez.”¹⁸

¹⁶ Kaf Sûresi, 16. ve Talak suresi, 12

¹⁷ Buhârî, Kitabu'l-İmân, 55.

¹⁸Sahih-i Müslim.

buyurdular. Hak Teâlâ ile muamelemiz takva ile, insanlarla muamelemiz doğruluk ve güzel ahlâk ile, nefsimiz ile muamelemiz Allah'ın koyduğu sınırlara tecavüz etmeden, O'na muhalefet etmek üzere olmalıdır. Kur'ân-ı Kerîm'de:

وَأَوْفُوا بِعَهْدِ اللَّهِ إِذَا عَاهَدْتُمْ

“Antlaşma yaptığınız zaman Allah'ın ahdini yerine getiriniz.”

buyurulur. Bu emir üzere antlaşmaları (ahitlerinizi) yerine getiriniz. Peygamber neyi emir buyurmuş ise onu yerine getiriniz, neyi yasaklamış ise ondan çekininiz.¹⁹

Yalandan sakınmalısınız. Gerek Allah hakkında ve gerek mahlûkat hakkında yalan söz söylemeyiniz. İddia sahibi olmayınız, dava ve iddiada bulunmak Hakk'a da halka da yalan söylemektir. Hakiki ibadet her kulun kime kulluk ettiğini bilmesidir. Din, emirleri yerine getirmek ve yasaklanan şeylerden sakınmaktır. Ancak her ikisinde de inkisar(kalp kırıklığı) ve boyun eğme, tevazu lazımdır. (iddia sahibi kendini takvalı olduğunu zanneder, hâlbuki günahkâr bir kalbe sahiptir. Allah'tan gerektiği gibi korkmuyordur.)

Allah'ın emirlerine yapışmak Allah'a yakınlığın sebeplerindendir. Yasakladıklarından kaçınmak ise Allah korkusundandır. Çalışmadan, amelsiz Hak Teâlâ'ya yakınlık beklemek imkânsızdır. Allah'ın yasaklarında kaçmadan O'ndan korkmak ise cahil cesareti ve edepsizliktir. Hak Teâlâ'ya tâbi olmak, Hazreti Peygambere uymakla olur. Hak yolda yol alıp, sülûk etmek nefis ve heva ile olmaz,

¹⁹ Haşr Sûresi, 7.

böyle bir durumda henüz ilk adımda doğru yoldan ayrılma ve sapkınlık ortaya çıkar.

Hazreti Peygambere Saygı Göstermek

Fahr-i kâinat aleyhissalâtü vesselâm Efendimizin nebîlik şanına yüksek saygı gösteriniz. Zira o Allah-u Teâlâ ile halk arasında olan vasıta ve geçit vazifesi görür. Mevlâ'nın kölesidir ve sevgilisidir. Azametli olan zâtın elçisidir. Cenab-ı Hakk'a delil olur ve O'na çağırır. Hak'tan haber verir ve O'ndan emirler alır.

Hazreti Peygamber bütün insanlık için rahmet ve merhamet bahçesine giriş kapısıdır. Allah'ın insanlara kuvvet ve kudretinin ulaşmasına vesiledir. İşte bu şanı yüce peygambere kim sarılır ve ulaşırsa Allah'a vasıl olur. Yoksa ona sarılmayan ve ulaşmayan maksuduna ulaşamaz. Hadis-i şerifte; **“Benim getirdiğime hevâ-yı nefsiniz bile tâbi olmazsa mümin olamazsınız.”**²⁰ buyrulmuştur.

لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّىٰ يَكُونَ هَوَاهُ تَبَعًا لِمَا جِئْتُ بِهِ²⁰

Taberânî, *el Mucemü'l - Kebir*'de, Hatîbî *Tarih* kitabında, Begavî *Şerh ü Süne*'de sahih olarak zikretmiştir.

Peygamberimizin Risâletinin Kıyamete Kadar Devam Etmesi

Efendiler!

Peygamber Efendimizin risâleti ahrete göç ettikten sonra da devam edip peygamberliğinin hükümleri hayatta olduğu gibi vefat ettikten sonra dahi ara vermeksizin geçerlidir, ta kıyamete kadar devam edecektir. Bütün insanlar, bütün şeriatları hükümsüz bırakan Hazreti Peygamberin getirdiği şeriat ile muhataptır. Hazreti Muhammed'in, sallallahu aleyhi ve sellem, mucizeleri dahi devam etmektedir. Onlardan biri Kur'ân-ı Kerim'dir. Hak Teâlâ Kur'ân-ı Kerim'de "İnsanlar ve cinler bir araya gelip bunun gibi bir şey yapabilecek olsalar mümkün değil yapamazlar."²¹ buyurmuştur.

Efendiler!

Peygamber Efendimiz tarafından verilen doğru haberleri reddedip kabul etmeyenler, aynı Kur'ân-ı Kerim'i reddedip kabul etmemiş gibi olurlar. Biz Cenâb-ı Hakk'a, Kur'ân-ı Kerim'e ve Peygamberimiz her ne getirmiş ise hepsine iman ettik. Cenâb-ı Hak buyurmuşlardır ki:

"Kim kendisine hidayet besbelli olduktan sonra peygambere karşı çıkar, müminlerin yolundan başkasına uyarırsa, onu yöneldiği yolda bırakırız ve cehenneme sokarız. Orası ne kötü bir varış yeridir."²²

قُلْ لِّئِنِ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَىٰ أَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ²¹

İsrâ Sûresi, 88.

²²Nisâ Sûresi, 115.

Sahabe-i Kiram Hakkında

Rasul-i Ekrem Efendimizin sahabesinin en üstünü Hazreti Ebu Bekir (radiyallahu anh), ondan sonra Hazreti Ömer (radiyallahu anh), ondan sonra Osman (radiyallahu anh), ondan sonra Ali el-Murteza (radiyallahu anh ve kerremallahu veche) hazretleridir. Rasulullahın haklarında övüldüğü Sahabe-i Kiramın hepsi hidayet üzeredirler. Hadisi şerifte “Benim ashabım gökteki yıldızlar gibidirler, hangisine uyarsanız hidayete erersiniz. ²³” buyrulmuştur. Sahabe- i kiram arasında ortaya çıkan olaylar hakkında konuşmak caiz değildir. Bu konularda dili tutup fazilet ve ahlâki meziyetlerinden çok bahsedip muhabbet etmeli, övgü ile anlatmalıdır. Allah cümlesinden razı olsun. Bu sahabe-i kirama muhabbet ediniz. Ahlâklarıyla ahlâklanmaya çalışınız. Peygamber Efendimiz kendilerine hitaben: **Allah’a karşı her zaman ve her zeminde sorumluluk bilinci içerisinde olmayı, Allah’tan gelen her şeyi dinleyip itaat etmeyi, idareciniz durumunda olan kimse Habeşli bir köle bile olsa onu bile dinleyip itaat ediniz, tavsiye ederim. İçinizde yaşayacak olanlar benden sonra pek çok ayrılık ve anlaşmazlıklara şahit olacaklardır. Dinde yeri olmayan fakat dindenmiş gibi gösterilmeye çalışılan şeylerden sakınıp uzak durunuz çünkü onlar sapıklıktır. Sizden kim bu dönemlere ulaşırsa benim sünnetime ve doğru yolda olan Hulefa-i Raşîdin’in sünnetine sıkıca sarılsın. Bu yolda sabredip dışinizi sıkınız.**²⁴” vasiyetini icra buyurmuştur.

²³ أصْحَابِي كَالنُّجُومِ، بِأَيِّهِمْ اهْتَدَيْتُمْ اقْتَدَيْتُمْ

²⁴ Bu hadisi şerif Tirmizi ve Ebu Davud’un sünenlerinde geçmektedir. Ayrıca İmam-ı Nevevi’nin Riyazüssalihin adlı eserinde de geçmektedir.

Ehl-i Beyte Muhabbet

Hazreti Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem)'in ev halkına muhabbetle kalplerinizi nurlandırın. Çünkü ehl-i beyt gökte parlayan nurlar ve yükselip ortaya çıkan güneşlerdir ki muhabbetleriyle gönüllerin nuru artar. Kur'an-ı Kerim'de

قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَىٰ

Ey Muhammed! De ki: "Ben bu tebliğime karşı sizden akrabalıktan doğan sevgiden başka hiçbir ücret istemiyorum."²⁵

buyrulmuştur. Hadis-i şerifte dahi;

"Ehl-i beytim hakkında Allah derim veya size Allah'ı hatırlatırım."²⁶

sözü gelmiştir.

Hak Teâlâ hayra ulaştıracağı her kuluna bu şerefli vasiyet gereğince ehl-i beyt hazretlerini sevdirebilir. O da sever, sayar ve önem verir. Bu durumu muhafaza eder. Her hususta buna özen gösterir. Hâsılı Peygamber efendimizle olan hukukunu en güzel şekilde yerine getirip onun ehl-i beytine karşı verdiği sevip saygı gösterme sözünü tutar.

Kişi sevdikleriyle beraberdir.

(أَوْصِيَكُمْ بِتَقْوَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَالسَّمْعِ وَالطَّاعَةِ وَإِنْ تَأْمَرَ عَلَيْكُمْ عَبْدٌ فَإِنَّهُ مَنْ يَعْنُ مِنْكُمْ فَسَبِّرْهُ إِخْتِلَافًا كَثِيرًا)
فَعَلَيْكُمْ بِسُنَّتِي وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ الْمَهْدِيِّينَ عَصُوا عَلَيْهَا بِالْوَاجِدِ وَإِيَّاكُمْ وَمُحَدَّثَاتِ الْأُمُورِ فَإِنَّ كُلَّ بَدْعَةٍ ضَلَالَةٌ)

²⁵ Şura suresi 23. ayet

²⁶ Sahih-i Müslim: Sahabelerin faziletleri kitabının Hazreti Ali'nin fazleti babında 2048 nolu hadis. أذكركم الله في أهل بيتي veya أذكركم الله في أهل بيتي

الْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ²⁷

Hak Teâlâ hazretlerini sevenler şüphesiz habibini de severler.

Rasulullah hazretlerine muhabbet edenler ehl-i beytine dahi muhabbet ederler. Çünkü kişi sevdikleriyle beraberdir. O da bunlarla beraber bulunacaktır. Bunlar ise şüphesiz Büyük babaları (Resul-ü Ekrem) ile beraberdirler. Ehl-i beyti sevenler daima bunları nefisine tercih etmelidir. Onların önüne geçmeyerek, kendilerini(nefislerini) geçivermelidir. Onlara önem vermeli, onlara karşı cömert olmalıdır. Bu muameleden kişi kendisi için çok hayır ve menfaat elde eder.

²⁷ Buhari 6169 nolu hadis, Müslim 2640 nolu hadis

Evliyaya Hürmet Etmek

Allah'ın evliyasına yapışınız. Evliya-ı kiram için kıyamet günü korku yoktur, hüzmün yoktur. İman ve takva ehli bunlardır.

أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

*Bilesiniz ki Allah dostlarına asla korku yoktur; onlar üzüntü de çekmeyecekler.*²⁸

Veli o kimsedir ki Hak Teâlâ ile arasında sevgi muhabbet olur, O'na iman getirir ve O'ndan korkar, çekinir. Hak Teâlâ ile sevgi ve muhabbetleri olan bunun gibi velîlere eziyet edip düşmanlık etmek, elbette layık bir davranış değildir. Bazı ilâhi kitaplarda “Benim evliyamdan birine eziyet eden bana harp ilan etmiş olur.” buyrulmuştur²⁹. Hak Teâlâ kendi evliyası için çaba sarfedip, eziyet edenlerden intikam alır. Onları seven insanları da yine onlar için muhafaza eder. Kendilerine sığınanları korurlar.

نَحْنُ أَوْلِيَاؤُكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ

*“Biz dünya hayatında da, ahirette de sizin dostlarıdırız.”*³⁰

²⁸ Yunus suresi 62

²⁹ Buna benzer bir hadis Buhari'nin Sahihi'nde rikak kitabı tevazu babında 38, 6502 de geçmektedir. "Kim benim veli kuluma düşmanlık ederse ben de ona harp ilan ederim. Kulumu bana yaklaştıran şeyler arasında en çok hoşuma gideni, ona farz kıldığım şeyleri eda etmesidir. Kulum bana nafîle ibadetlerle yaklaşmaya devam eder, sonunda sevgime erer. Onu bir sevdim mi artık ben onun işittiği kulağı, gördüğü gözü, tuttuğu eli, yürüdüğü ayağı (aklettiği kalbi, konuştuğu dili) olurum. Benden bir şey isteyince onu veririm, benden sığınma talep etti mi onu himayeme alır, korurum. Ben yapacağım bir şeyde, mü'min kulumun ruhunu kabzetmedeki tereddüdüm kadar hiç tereddüte düşmedim: O ölümü sevmez, ben de onun sevmediği şeyi sevmem."

³⁰ Fussilet suresi 31

Onlar ayetle muhatap alınan en özel velilerdir. Kendilerine yakın olun, sevin, bereketlere nail olursunuz. Beraber olunuz ki onlar Allah'ın taraftarıdır. Galip gelecek olan Allah'ın taraftarlarıdır.³¹

³¹ Kur'an da hizbi ilahi ve hizbi şeytan anlatılır. Bunlar taraftar manasınadır Allahın taraftarları Hizbullah, Şeyanın taraftarlarına hizbi şeytan denir. **أُولَئِكَ** جَزُبُ اللَّهِ ۚ أَلَا إِنَّ جَزُبُ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ Mücadele suresi 22

Şerefliler ve Mertebeleri

Efendiler! Mertebeleri sınırlandırmak lazımdır. Sınırı aşmak ve aşırı kaçırmaktan sakınmak lazımdır. Herkesi kendi mertebesine göre değerlendirmek gerekir. İnsan türünün en şereflileri peygamberlerdir. Peygamberlerin en şereflişi Hazreti Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) dir. Bunlardan sonra insanların en şereflileri ehl-i beyt ve sahabe-i kiram hazretleridir. Ondan sonra tabiidir. (sahabenin devamında gelenlerdir). Sahabe asırların en hayırlısıdır (çünkü Peygamberimizle tanışma şerefine nail olmuştur.³² İşte kısaca mertebeler böyledir. Tafsilata gelince nas yani Kur'an ve sünnet ne diyorsa odur. Kendi rey, görüşü ile amelden son derece sakınmak gerekir. Helâke uğrayanlar hep bu kendi rey ve görüşleri yüzünden uğramışlardır. Din-i mübinde rey ile asla hüküm verilmez. Reynizi mübahlar³³ konusunda kullanabilirsiniz. Bir şeyde ihtilaf meydana gelmiş ise onu Hak Teâlâ'ya arz edip, bırakmak gerekir. Ayeti kerimenin açık hükmü böyledir.³⁴

Evliya hazretlerini hayır ile anmak lazımdır. Birini diğerine üstündür deyip iddia etmemelidir. Hak Teâlâ bunların derecelerini farklı yaparak üstünlük vermiş ise de kendisinden ve istediği peygamberlerden başkası buna vakıf değildir, bilemezler. Bu mübarek topluluğu

³² Bunla ilgili bir hadisi şerif şöyledir: Rasûlullah (s.a.v.)'den işittim şöyle diyordu: "İnsanların en hayırlısı benim asımda yaşayanlardır sonra onların peşinden gelenler, sonra onların da peşinden gelenlerdir üç defa bunu söyledikten sonra onların arkasından bir toplum gelecektir ki çok yiyip içmeyi sevecekler ve şişmanlık onlar arasında yaygınlaşacak kendilerinden istenmeden şahidlik yapacaklar." (Buhârî, Şehadat: 10)

³³ Mübah: Dinî bir terim olarak, Allah ve resulünün mükellefi yapıp yapmamakta serbest bıraktığı fiilleri ifade eder

³⁴ Herhangi bir hususta anlaşmazlığa düştüğünüz takdirde, Allah'a ve ahiret gününe gerçekten inanıyorsanız, onu Allah ve Resulüne arz edin (Nisa suresi 59)

desteklemek için iddialı olmaktan sakınmalıdır. İddiayı terk, Muhammedî yolu ihya edip sünnet ile amel ve bid'atten uzaklaşmak lazımdır.

Sufiliğın Edepleri, Sufi İsmının Verilme Sebepleri

Efendiler!

Derviş-i fakir sünneti seniyyeye devam ettikçe doğru yol üzerinde gitmektedir ki bu sünnete uymaktan kıl ucu kadar sapar ise yolu şaşırır. Bunlara “sufi taifesi” denilmiştir. Böyle isimlendirmede insanlar ihtilaf edip bunun sebebinde bir gariplik olduğunu dervişlerin çoğu bilmezler. Mudar kabilesinden birtakım insanlar için beni sufe (sufinin oğlu) deniliyor. O da “Tabihatü’r-rabit oğlu Ad oğlu Mür oğlu Gavs” adında bir kişidir. Bu adamın annesi ne kadar çok doğurur ise sağ kalmazdı. Bir evladı olur ise başına yük bağlayacağını, Kâbe’ye ibadet etmek ve hizmet etmek için bağışlayacağını adamıştı. İşte bunun evladına “beni sufe” denilip bunlar hacılara kılavuzluk ediyordu. İslamiyet’in ortaya çıkmasıyla Müslüman toplumuna dâhil olarak ibadetle meşgul olduklarından kendilerine katılıp yoldaş olanlara “sufiye” denmiştir. Sonra ibadetle meşgul olanlara yün elbise giydikleri için sufi denilir oldu. İşte bu “beni sufe”den bir takım hadis-i şerif rivayeti de vâki olmuştur. Ancak dervişler bu sufi isim hakkında başka birçok sebep söylediler. Bazıları safvet kalıbında safadır dediler. Bazıları da musafaha etmektendir dediler. Daha başka türlü sebepler söyleyip manaya göre hepsi doğru olabilir. Bazıları da hem musafaha etmek hem de safa’yı gerekli gördüler. Bunlar zahiri edepi yerine getirdiler. Zahir edep, batını, manevi edepiye delil olur demişlerdir. Zahir edep manevi edebe bir kapıdır derler. Zahir edebi bilmeyenler batin edep konusunda emin sayılamazlar demişlerdir.

Edebin Hakikati

Edebe hakikatte yüksek ahlâka sahip Peygambere uymaktır. Söz, fiil, ahlâk, gidişatta ona uymak edebın ta kendisidir. Edebe bunlara has kılınmıştır. Sufinin edepleri bunun için nail olduğu makama delil olmuştur. Sufinin her fiil, söz, ahlâk ve hâlini şeriat terazisi ile tarttığınız da elbette hafiflik ve ağırlık terazisi meydana çıkar ve aşıkâr olur.

Hazreti Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem)'in ahlâkı Kur'an'daki ayetlerin anlamlarıdır. Hak Teâlâ Kur'an-ı Kerim'de

مَا فَرَطْنَا فِي الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ³⁵

“biz o kitapta hiçbir şeyi eksik bırakmadık.”

buyurmuştur. Şu halde zahiri edepleri gerekli görenler sufinin cinsine tabi olurlar ve onlardan sayılırlar. Ancak zahiri edepleri gerekli görmeyenler bunların aralarında bulunsalar dahi sufiler cinsinden değildir. Böyle kategoriler sufilere gizli değildir. Çünkü cinsiyetin delili ancak edeplerin sarf edilmesi ve yapılması ile olur. Bir topluluğa katılma ve ilhak olmaya sebep ve illet dahi cinsiyettir. Sufiyenin büyüklerinden Ruveym³⁶ (radıyallahu anh) buyurmuştur ki: “Sufilik sırf edepten ibarettir ve sufilerin edep ile kastettikleri şey şeriatın edepleridir. Sen de şeriatın gerektirdiği şey üzere hareket et. Varsın haset edenler iftira atınsınlar ve ne isterlerse söylesinler.”

لَسْتُ أَبَالِي مَنْ رَمَانِي بِرَبِيَّةٍ

إِذَا كُنْتُ عِنْدَ اللَّهِ غَيْرَ مُرِيْبٍ

³⁵ Enam suresi 38

³⁶ Ruveym bin Ahmed bin Zeyd, Bağdat Meşayihlerındandır. Vefatı hicri 303.

إِذَا كَانَ سِرِّي عِنْدَ رَبِّي مُنْزَهًا
فَمَا ضَرَّتْنِي وَآشِ أَتَى بِيغْرِي

“Eğer Allah’ın yanında hakiki sadıklardan isem ve O’nun yanında gizli hâllerim noksansıza yakınsa bana iftira edenden korkmam. Varsın iftira atanlar garip şeyler söylesinler bana bir zararı dokunmaz.”

Ey Sâlik!

Kendini beğenme belasına sakın düşme, gururlanma, kibirlenme, bunlar helâk olmaya götüren şeylerdendir. İnsanları küçük, kendini üstün görenler için ilâhî yakınlığa yol yoktur. Hakikatte ben kimim, sen kimsin?

Kardeşim!

Hepimiz miskiniz. Evvelimiz bir çiğnem et paçası³⁷, sonumuz kirlî bir leş değil mi? Senin maddî vücudunun şerefi, akıl cevheridir. Akıl ise insanî nefsi zapt eden şeydir. Eğer akıl nefsi zapt edip şer’i sınırları zorlamaz ise akıldır. Yoksa şer’i sınırı ret ve kabul hususunda şüpheye düşüp bu şekilde görevini yerine getirmese o akıl değildir. Şimdi bu kişinin cevherine haram bulaşursa o insanın şerefi gider, böyle olursa insan ağır ve zor bir yerde kalır ki yüksek mertebesine ve güzel mevkiine asla uygun olmaz. Eğer akıl tam ve mükemmel olursa o halde insan sadece bir cevher ve mücevher olarak sultanların övündüğü taca süs olur.

³⁷ Bakınız Tarık suresi 5-7

Aklın en birinci mertebesi insanın enaniyet yani bencilik ve yalancılıktan kendini kurtarmasıdır. Boş iddia olan “keserim, biçirim” gibi sözlerden, “alırım, veririm” gibi misali tutup atmalardan kurtarmaktır. Bunun erbabı, yani akla güvenme makamında olanlar için dahi akıllı bir vakar verirse o zaman akıllı yüce bir sıfat olur, fakat bununla beraber topraktan yaratılmış olduğumuzu, yine toprak olacağımızı da bilmek gereklidir.

Şu başlangıç ve nihayet arasında durmak haline uygun söz ve fiille olur. İlâhî vaaz olan Allah’ın nasihatleri her Müslümanın kalbinde mevcuttur. İnsanın kendi kendine olan vaaz ve nasihati olmaz ise edilecek vaaz ve nasihatın ona bir faydası olmaz. Gaflette kalan biçare öğütten nasıl fayda elde edebilir.

Sehl hazretleri demiştir ki: “Kalpteki karalık gaflettendir. Gaflet kalbin kararmasına sebeptir.³⁸” Öyle değil mi?

أَلَا وَإِنَّ فِي الْجَسَدِ مُضْغَةً إِذَا صَلَحَتْ صَلَحَ الْجَسَدُ كُلُّهُ، وَإِذَا فَسَدَتْ فَسَدَ الْجَسَدُ كُلُّهُ، أَلَا وَهِيَ الْقَلْبُ

“Dikkat edin, insanda bir donmuş et parçası vardır ki kötü olursa beden kötü olur, iyi olursa beden iyi olur. Dikkat edin, o kalptir.³⁹”

buyrulmuştur.

Kardeşlerim! Söylediğim öğütlerden hisse alıp faydalanmaya çalışınız. Kardeşim, senin söylediğin öğütlerden faydalanmak için benim de çalışmam lazım. Ancak bu karşılıklı fayda her iki taraftan da hâlis

³⁸ Sehl Tüsteri; bak Kuşeyri Risalesi, sayfa 128 ; Nefatü’-l üns Evliya Menkıbeleri , sayfa :194-195

³⁹ Bu Hadis Müslim’de geçmektedir.

niyete bağılı gerçekleşir. Başka türlü olmaz. Sen öğrenmenin zorluğunu seçtiğinden benden daha güzel bir hâlin vardır. Çünkü ben öğrenmenin lezzetine tutulmuş, sarhoşlukla övünürüm. Fakat ben nefsim galip geldim. İlim öğrenmenin şerefini Hak Teâlâ sana ihsan etti ise din kardeşlerine aktarma ve anlatman için ihsan etti. Her kim faydalı ilimden bildiğini anlatmaz ve saklarsa mahşer günü ağzına ateşten bir gem vurulacaktır. Çekmekte olduğun öğrenme yorgunluğunun faydası ve zararı her ne olursa sana aittir. Bir de seni dinleyen kardeşlerin arasında senden daha makbul Allah'ın kulları bulunabilir. Bunu şimdi bilmiyorsan imtihan için senden gizlenmiş olma ihtimalini düşünerek ikaz ettim. Bu sözlerle nefsim öğrenmenin değerini anladı, yalan yere kabarması yok oldu ve haddini bilip, haddi aşmadı.

Kardeşim!

Sen de nefsine galebe çalıp öğrenmeye kendini mecbur ederek ve güzel bir takiple beraber hevâ ve hevesine galip gelerek, hikmeti almaya çalışarak, şeref yahut soy, sop bunun gibi ilim, mal, makam her ne ise hepsinden geçmek suretiyle benim gibi bahtiyar olursun. Nefsini her nefeste hesaba çekmez ve kusurlarından dolayı azarlamazsan, bizim adamlarımız muhasebe yapmayı salihler defterine kaydetmezler.

Gerçek Tevâzu

Efendiler!

Ben şeyh değilim, bu toplulukta önde olan, önünde giden bir öğretici de değilim, vaiz hiç değilim. Cihanda bir varlık için şeyhlik yapma iddiasını hatırıma getirmişsem Firavunlar ve Hamanlarla⁴⁰ haşrolayım. Sanki ben ilâhî rahmete nâil olarak ve Allah'ın acımasıyla Müslümanlardan olmuşum. İslâmiyet az nimet değildir.

İslâmiyet Cenâb-ı Hakk'a vasıl olmanın ipucudur. Müslüman olarak bu dünyadan gidersen korkma! Müslüman olmayan kişi, insanların ve cinlerin ettikleri kadar ibadet etmiş olsa Allah'ın yanında makbul değildir, reddedilmiş. Hâlbuki bunun aksine bir Müslüman, insanların ve cinlerin işledikleri günahlar kadar günah işlese yaptığı ibadetten yine nasibini alacaktır. Kur'ân-ı Kerim'de;

قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ

“De ki: Ey kendilerinin aleyhine aşırı giden kullarım! Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin”⁴¹

⁴⁰ Hâmân adı Kur'ân-ı Kerim'de altı âyette Firavun'la birlikte zikredilmektedir (el-Kasas 28/6, 8, 38; el-Ankebût 29/39; Gâfir 40/24, 36). Bu âyetlerden anlaşıldığına göre Allah Hz. Mûsâ'yı âyetler, mûcizeler ve delillerle Firavun, Hâmân ve Kârûn'a göndermiş, fakat onlar Mûsâ'yı “çok yalancı bir sihirbaz” diye suçlayarak tebliğini reddetmişlerdir

⁴¹ Zümer Sûresi, 53.

ayet-i kerimesinin müjdelediğine göre Hak Teâlâ hazretlerine Müslüman olmak şartlarıyla vuslat bulmalıdır. Müslüman odur ki elinden, dilinden Müslümanlar selâmette olsunlar.⁴²

الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ

İnsanlara iyiliği emredip hem de kendisi bunu yerine getiren dosdoğru Müslüman kişi nerede? Hikmeti araştırıp nerden sahip olduklarına bakmaksızın hikmet peşinde koşan kâmil iman sahipleri nerede?

İnsanın kendi nefesine nasihat etmesi ve başkalarını da faydalandırması ve hikmeti nerde bulursa alması, imanın ve doğruluğun tam olmasındadır. Bu gruba giren Allah adamlarının ve dervişlerin hepsi benden üstündür. Ben bir şey olmayan Ahmetçiğim yalnızca! Ben hiçbir şey değilim! Hiç!

Ancak sözün doğrusu odur ki sufi; devam edip giden bu âlemde yüreği saf ve temiz olduğu halde kendi nefsinde diğerlerinden bir fark ve üstünlük görmeyendir. Hak Teâlâ böyle yazmış ve hükmetmiştir. O'ndan başkasını görmekten temiz ve pak olan kulların ahlâkı, Allah'a yemin olsun ki böyledir.

Kardeşim! Sen başka, nefsin başkadır. Nefsin sen değildir, senden başkadır. Nitekim başkalar dahi sana başkadır. Her gördüğün ve her şeklini evham ederek düşündüğün ve kalpte nasıl olduğuna dair hayal kurduğun her şey mahlûktur, Hak değildir. Hak Teâlâ'dan gayrıdır.

⁴² Hadis-i şerifinde, Buhârî 10, Müslim 40'da rivâyet eylemiş ve sahih olduğunda ittifak etmişlerdir.

Cenâb-ı Hak tefekkürle vasıflanamaz, bundan münezzehtir, noksan sıfatlardan pakdır. İdrakle kavranamaz. Gözlerle idrak olunamaz.

Keramet

Kardeşim!

Ben senin kerameti izhar edip sevinmenden korkarım. Evliyâ-i kiram hep bundan korkmuşlardır. Kerameti açık etmek hususunda evliyâ, kadınların aybaşını gizledikleri gibi saklanıp sakınmışlardır.

Keramet tabii ki muhteremdir, fakat bu ihtiram ve saygı, aziz ve celil olan zâta nispetledir. Yoksa kerametın insana nispeti bir şey değildir. Hak Teâlâ tarafından ikram olunması sebebiyle keramet saygı mahallî olup tâzim edilirse de insan nispeti bir tantana ve şandan ibarettir. Yüce Allah tarafından gelip sonradan meydana gelene çevrilip nispet edilmesinden korkuluyor. Hakiki kâmil olan kerametten korkar çünkü insan onu kendinden bilirse o öldürücü bir zehir olur.

Biz neyiz?

Hak Teâlâ'nın giydirdikleri hariç hep çıplak değil miyiz? Cenâb-ı Allah'ın doyurdukları hariç hep aç değil miyiz? Merhametlilerin en merhametlisinin hidâyet ihsan ettikleri hariç hep sapkınlık içinde değil miyiz? Akıllı olan için, ilâhî rahmet ve cömertlik kapısının halkasına yapışmaktan başka çare yoktur. Darlık zamanında, bolluk anında, her vakitte bu kapıya sığınmalıyız!

Mahlûk nedir? Sırf zayıflık ve acizliktir, fakirliktir, yokluktur. Hak Teâlâ kendisinden çekinen dostlarına ikram edip onların ellerinden harikulade haller zuhur ettirmiş ve ilâhî ruh ile desteklemiştir. Şan ve şereflerini bu sebeple yüce eylemiştir. Kendileri de kulluk ile meşgul olmuştur, başkası kendilerini oyalamamıştır. Bunlar Hak Teâlâ'dan korktukları için ilâhî yakınlığa alınıp mükâfatlara ulaşmışlardır. Oraya varıp keramet ve vuslata ulaştıklarında sevgilinin yüzü ile şereflenirler.

وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَىٰ فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَىٰ

“Hak Teâlâ hazretlerinden korkup nefisini, hevâ ve hevesine ymasından menedenlerin yeri ve sığınağı cennettir”⁴³

Azgın nefs-i emmârenin en belası hevâdır ki Hak Teâlâ’dan başkasına değer vermek, Hazreti Hâlık ile meşgul olmayıp halk ile oyalanmaktır. Akıllı olan ne düşünebilir ki Hâlık’ı bırakıp mahlûk ile meşgul olsun. Bilinmelidir ki her olayda Cenâb-ı Allah’tan başkasının külli ve cüzi bir tesiri olduğuna itikat edilmesi şirktir, küfürdür.

Hazreti Rasul-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, İbn-i Abbas radiyallahu anh hazretlerine şöyle buyurmuştur: “Ey Oğlum sana bazı kelimeler öğreteceğim ki onlar şunlardır; Allah’ın buyruklarını gözet ki Allah da seni gözetip korusun. Allah’ın rızasını her işte önde tut, Allah’ı önünde bulursun. Bir şey isteyeceksen Allah’tan iste. Yardım dileyeceksen, Allah’tan dile! Ve bil ki, bütün bir millet toplanıp sana fayda temin etmeye çalışsalar, ancak Allah’ın senin için takdir ettiği faydayı temin edebilirler. Yine eğer bütün millet, sana zarar vermeye kalksalar, ancak Allah’ın senin hakkında takdir ettiği zararı verebilirler. Çünkü artık kaderi yazan kalem yazmaz olmuş, yazıları değişmeyecek şekilde kesinleşmiştir. Bundan sonra takdirde herhangi bir değişiklik söz konusu değildir.”⁴⁴

⁴³ Naziât Sûresi, 40.

“Kim ki Rabbinin huzurunda duracağından korkar ve nefisini arzularından alıkoyarsa, şüphesiz cennet onun sığınağıdır.”

⁴⁴ Tirmizi, “Kiyamet” Bölümü, 59; Riyâzü’s-Salihin “Doğruluk” Bölümü, 63

يَا غُلَامُ إِنِّي أَعَلِّمُكَ كَلِمَاتٍ : احْفَظِ اللَّهَ يَحْفَظَكَ احْفَظِ اللَّهَ تَجِدْهُ تُجَاهَكَ ، إِذَا سَأَلْتَ فَاسْأَلِ اللَّهَ ، وَإِذَا اسْتَعْنَيْتَ فَاسْتَعِنْ بِاللَّهِ ، وَاعْلَمْ : أَنَّ الْأُمَّةَ لَوِ اجْتَمَعَتْ عَلَىٰ أَنْ يَنْفَعُوكَ بِشَيْءٍ ، لَمْ يَنْفَعُوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ لَكَ ، وَإِنِ اجْتَمَعُوا عَلَىٰ أَنْ يَضُرُّوكَ بِشَيْءٍ ، لَمْ يَضُرُّوكَ إِلَّا بِشَيْءٍ قَدْ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَيْكَ ، رُفِعَتِ الْأَقْلَامُ ، وَجُفَّتِ الصُّحُفُ

Efendiler!

Sufi tâifesi birkaç grup olmuştur; Ahmetçiğiniz ise mezellet (hakirlik), inkisar (kırıklık), meskenet (miskinlik), ıstırap fırkası ile beraber kalmıştır.

Yalan İddiadan Sakınmak

Mevlâ hazretlerine iftiradan sakınınız.

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا

“Allah’a karşı yalan uydurandan daha zalim kimdir?”

Allah’ın sıfatları aleyhinde yalan söyleyenden daha zalim kimdir? Hallac’ın “Ene’l-Hak” dediği söyleniyor. Hakk’a tâbi olsa böyle söylemezdi, kuruntu ve hata etmiştir. Vahdet-i vücudu vehmeden bazı şiirler var deniliyor. Bu sözler bâtıldır. Hallac’ı Allah’a vasıl olmuş erlerden göremem. Hakikat şarabından içmemiş, görmemiş görüyorum. Bir ufak seda işiterek vehme kapılmış da böyle hâlden hale tutulmuş zannediyorum.

Cenâb-ı Hakk’a yakın olan zümreye dâhil olup da kalbinde ilâhî korkusu artmayan her kim var ise mekr-i ilâhîye uğramıştır. Yani, kurdukları tuzaklara karşı Allah onların tuzaklarını bozarak cezalandırmıştır. Böyle münasebetsiz durumlardan sakınınız. Bunlar bâtil şeylerdir.

Selef-i salihin şer’i sınırları gözeterek giderlerdi, kendilerinden bu sınırları geçme hususu meydana gelmemiştir. İlâhî sınırları Allah’ı severseniz cahilden başka kim geçer? Körlerden başka kuyuya kim adım atar? Bu haddi aşma nedir? İnsan bir kere aç kalsa biter, bir susuzlukta mahvolur. Uykuyu dahi yenemeyip mağlup olur. Bir ağrı karşısında çaresiz kalır. İhtiyarladıkça güç ve kuvvetten düşer, bir yorgunlukla halsiz kalır. Bu çaresizlik içindeki aciz ve zayıf insan nerede?

لِمَنِ الْمُلْكُ الْيَوْمَ

“Bugün mülk (hükümranlık) kimindir?”⁴⁵

buyruğuyla emreden Kâdir ve Kayyum olan ilah nerede? Nerede gece? Gecenin cazibesi nerede? Bu sözlere nasıl cesaret edilir?

Yaşları aynı olanlar arasında bile sınırı bilmeyip haddi aşan söz sahibi noksan sayılırken ilâhî sınırı aşıp noksan söz, sahibi için açılmış bir sancak ilanır. Böyle şeyler sahibinin davalı olduğuna, gaflette, halinden memnun olduğuna, perde arkasında kaldığına delâlet eder. Hoş büyükler Cenâb-ı Hakk'a karşı şükürünü eda etmek ve teşekkür etmek maksadıyla bazı sözler söylemişlerse de şer'i sınır zorlanmamıştır. İlâhî hukuk her halde ve her sözde insanı takip eder durur. Evliyâlık iravunluk değildir, nemrutluk da değildir. Seyyid-i Enbiyâ Efendimiz, selâmların en faziletlisi onun üzerine olsun, “Ben padişah (sultan) değilim.” buyurmuşlarken kulları olduğumuz halde “Biz Allah'ız.” mı diyeceğiz? Peygamber Efendimiz yücelik kisvesini, emirlik sıfatını, üstünlük davasını kabul etmemiş iken hakiki ârif bunlara cesaret edebilir mi? Allah şöyle buyurur:

أَيُّهَا الْمُجْرِمُونَ وَامْتَارُوا الْيَوْمَ

“Ey suçlular! Ayrılın bugün!”⁴⁶

İlâhî kelâmdır. İman ve İslâm'ın sıfatı Hak Teâlâ'ya fakirlik ve muhtaç olma halidir.

⁴⁵ Mümin Gafir suresi 16

⁴⁶ Yasin suresi 59

يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ

Ey insanlar! Siz Allah'a muhtaçsınız⁴⁷

bu ilim size lazımdır, evliyânın ilmi budur, öğrenilecek tahsil edilecek ilim budur.

Bu zamanda ilâhî cezbeler azaldı. Hak Teâlâ'ya bu durumu arz etmeliyiz. Hakiki kâmil ve tam akla sahip olan baştaki yöneticilere şikâyetini arz etmez. Akıllıların ve kâmillerin işleri Hakk'ın rızası içindir.

⁴⁷ Fatır suresi 15

Nasihat

Efendiler!

Bu söylediklerim ahlâk olarak edindiğim ve yaptığım şeylerdir. Başka bir şey söylemiyorum, bana karşı bahaneniz yoktur. Bir vâiz yahut âlim dinlediğinizde söylediği öğüt veya konu ilâhî kelâmdan ve Peygamber Efendimizin hadislerinden yahut adaleti ile tanınmış din imamlarının sözlerinden ise kabul etmelisiniz, çünkü haktır. Bundan başkasının lüzumu yoktur. Özellikle sünnet-i Nebeviye'ye aykırı yani Peygamber Efendimizin getirdiklerinden başka bir şey söylüyorsa ve böyle beyan ediyorsa kabul etmemelidir. Söylediklerini yüzüne vurmalıdır. Peygamber Efendimizin emirlerine aykırı davranmaktan sakınmalıdır. Hak Teâlâ;

فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ
“Artık onun emrine muhalefet edenler, başlarına bir belanın gelmesinden veya elem dolu bir azaba uğramaktan sakınsınlar.”⁴⁸

buyurup sınırı tayin etmiştir.

Irak bölgesi bir zamanlar irfan ehlinin toplandığı yerdi, yazık ki hep öldüler. Sizler Allah için onlara uyunuz. Güzel ahlâkta onların devamı olunuz. Tam bir sadakatle onlara bağlanıp peşinden gidiniz. Ayet-i kerimede:

فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضَاعُوا الصَّلَاةَ وَاتَّبَعُوا الشَّهْوَاتِ

⁴⁸ Nur Sûresi, 63.

“Onlardan sonra, namazı zayi eden, şehvet ve dünyevî tutkularının peşine düşen bir nesil geldi.”⁴⁹

buyuruluyor, sakın bu sıfatlarla vasıflanmayınız!

⁴⁹ Meryem Sûresi, 59.

Uyarı

Kardeşlerim!

Yarın âlemlerin Rabbinin huzurunda beni mahcup etmeyiniz. Zira güzel amel sahipleri sizden önce geçip gitmişlerdir. Derviş olana göre bir nefes almak kadar zaman, kibrit-i ahmer⁵⁰den daha değerlidir. Vakitlerin kıymetini bilmeyip kaybetmekten sakınmalısınız. Zira vakit kılıçtır, güzel ameller ile vakit kesilmez ise vakit sizi biçer ve keser. Cenâb-ı Hak:

قَرِينُ افْهُوْلَهُ شَيْطَانٌ لَهٗ تُقَيِّضُ ذِكْرَ الرَّحْمٰنِ عَن يَعْشُ وَمَنْ

“Kim ki Rahman’ın zikrini görmezden gelirse, biz onun başına bir şeytan sararız. Artık o, onun ayrılmaz dostudur.”⁵¹

buyurmuştur. Zikr-i ilâhîden gaflet edenlere şeytanın dost edileceği beyan edilmiştir. Edep hususuna önem vermelidir, çünkü edep aklın kapısıdır.

Said bin Müseyyip hazretlerinden rivâyet olunmuştur ki üzerindeki Allah’ın hakkını bilmeyip emirler ve nehiyeler ile edeplenmeyenlere edeplidir denilemez. Hak Teâlâ:

الْعُلَمَاءُ عِبَادِهِ مِنَ اللَّهِ إِتْمَايَخْشَى

“Allah’a karşı ancak kulları içinden âlim olanlar derin saygı duyarlar”⁵²

buyurmuştur ki Hak’tan korkmanın ve çekinmenin ilmin neticesi olduğu anlaşılıyor.

⁵⁰ Kıymeti çok yüksek olan cisimleri altın haline koyacak derecede tesirli olduğu söylenen şey. İksir.

⁵¹ Zuhrûf Sûresi, 36.

⁵² Fâtır Sûresi, 28.

Hasan Basri hazretlerine “En faydalı edep nedir?” diye sorulduğunda, “Dinin emirlerinde anlayış sahibi olmak, dünyaya karşı zahit olmak, Allah’ın kul üzerindeki haklarını bilmek.” demişlerdir. Sehl bin Abdullah hazretleri de “Kim ki edep tarafını tutar, nefesine galip gelirse tam bir ihlâs ile ibadet edebilir.” buyurmuşlardır.

Şeyhlerin edepleriyle edeplemek de söz konusu olan edeplerdir. Şeyh efendilerin yüreğine dokunacak, kalbini kıracak şeyden sakınmak gerekir. Böyle sakınmayanlara köpekler musallat olur.

Senin üstünde olanlara karşı edep, güzelce hizmet etmektir. Seninle aynı seviyede olana karşı takınılacak edep onu nefesine tercih etmek ve alçak gönüllülüktür.

Senin altında olanlara karşı gösterilen edep ise şefkat, nasihat ve güzel bir terbiyedir.

Ârif olanların Hak Teâlâ hazretleriyle kurdukları sohbetin edebi ilâhî emirlere yapışıp yasakladıklarından sakınmak ve kaçmaktır. Halk ile olan sohbetin edebi, güzel bir nasihattir. Nefis ile olan sohbetin edebi nefse muhalefet etmektir. Şeytana karşı edep ise ona düşmanlıktır.

Nimete Şükür

Nimeti inkâr etmek onun yokluğunu gerektirir, cezası budur. Evet, Hak Teâlâ kuluna ihsan ettiğini geri almaz. Hamdolsun işte ben: “Bilesiniz ki, Allah’ın dostlarına hiçbir korku yoktur. Onlar üzülmeyeceklerdir.” denen kullardanım. Şükür nimeti itiraf ederek nimetin kadrini kıymetini bilmektir. Kim nimetin devamını isterse kıymetini bilmelidir. Şükür Hazreti Cüneyd’in sözünce: “Cenâb-ı Mevlâ sayesinde kazanılan gücün, günahlara sarf olunmamasıdır.” Bir de kalp nimeti veren Cenâb-ı Hakk’a karşı edebin merkezinde durmaktır.

Şükretmek kulun Hak Teâlâ’dan hakkıyla korkmasıdır. Bu da itaat edip isyanda bulunmamak, zikr-i ilâhî’den gaflet etmemek, nimetin şükürünü yerine getirip nankör olmamaktır. Bir de nimeti veren Hak Teâlâ’nın gazabını davet edecek şeylerden kaçınmak dahi şükretmektir. Nimeti görmeyip onu veren Hak Teâlâ’yı görmek de şükretmektir.

Hazreti Aîşe radiyallahu anha’dan nakledilmiştir ki;

“Fahr-i kâinat Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz bir gece yatağına girdi, öyle ki teni tenime değdi. Sonra: ‘Ey Ebu Bekir’in kızı beni bırak Rabbime ibadet edeyim.’ buyurdular. ‘Şüphesiz ben sana yakın olmayı severim.’ dedim ve izin verdim. Kalktı, abdest aldı ve bol su kullandı. Sonra namaza durarak gözlerinin yaşı göğsüne dökülünceye kadar ağladı. Secdede ağladı, rükûda ağladı, her hareketinde ağladı. Sabah olup Bilâl gelip haber verinceye kadar böyle devam etti. Bunun üzerine ‘Hak Teâlâ senin evvel, ahir tüm günahlarını affetmişken niçin ağlıyorsun?’ dedim. ‘Hak Teâlâ’ya şükreden kullarından olmayayım mı?’ buyurdular.”

Allah'ın nebisi Davut aleyhisselâm: “Ya Rab, şükürü yerine getirmek bile senden bir nimet iken sana nasıl şükredebilirim ki?” yalvarışını Allah-u Teâlâ'ya arz etmiş ve “İşte, şimdi bana şükrettin!” müjdesiyle kendisine vahiy inmiştir.

Şükürün bir hakikati de Allah'ın rızasını isteyerek dünya ve içindekilerden geçmektir. Allah'ın rızasını istemek de züht ve zahitlikle olur. Zahit ona denir ki dünyayı kim alırsa alsın, bakmayıp terk edendir.

Müminlerin Emiri Hazreti Ali rıdvanullallahi aleyh, şiirlerinde şöyle demiştir:

دُنْيَا تُخَادِعُنِي كَأَنِّي
لَسْتُ أَعْرِفُ حَالَهَا

دَمُ الْإِلَهِ حَرَامَهَا
وَأَنَا اجْتَنَبْتُ حَالَهَا

مَدَّتْ إِلَيَّ يَمِينَهَا
فَرَدَدْتُهَا وَشِمَالَهَا

وَرَأَيْتُهَا مُحْتَاجَةً
فَوَهَبْتُ جُمْلَتَهَا لَهَا

*“Dünya beni aldatmak ister
Sanki bilmiyor imişim*

*Hak Teâlâ haramını zem etti
Ben helâlinden daha geçtim*

*Sağ elini uzattıysa da
Ben solunu dahi çevirdim*

*Kendisini muhtaç gördüğüm için
Yine hepsini kendisine bıraktım ”*

“İrfan ehli, züht sahibi olmalı, uzun emel sahibi olmamalıdır. Yoksa abaları giyip bayağı yemekleri yemek değıldir.” demişlerdir. Dünyayı terk edip zahit olana Cenâb-ı Hak bir melek gönderip kalbine hikmet eker. Kur’ân-ı Kerîm’de:

تِلْكَ الدَّارُ الْآخِرَةُ نَجْعَلُهَا لِلَّذِينَ لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِي الْأَرْضِ وَلَا
فَسَادًا وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ

*“İşte ahiret yurdu. Biz, onu yeryüzünde büyüklük taslamayan ve
bozgunculuk çıkarmayanlara has kılarız. Sonuç, Allah’a karşı
gelmekten sakınanlarındır”⁵³*

buyrulmuştur. Bundan ancak takva ehli olanlar şeref kazanır. Cenâb-ı Hak sanki hayırları bir odaya toplayıp kilitlemiş ve takvayı da ona anahtar yapmıştır. Yine Kur’ân-ı Kerîm’de:

⁵³ Kasas Sûresi, 83.

مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنشَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيَاةً طَيِّبَةً
“Erkek veya kadın, kim mümin olarak iyi iş işlerse, elbette ona hoş bir
hayat yaşatacağız”⁵⁴

buyrulmuştur ki bu dünyada da ahirette de takva şerefli bir hayatın neticesidir.

⁵⁴ Nahl Sûresi, 97.

Dünyadan Sakındırmak

Efendiler!

Dünyadan sakınmanızı tavsiye ederim, Allah'tan başka her şeyden de... Çünkü durum zordur. Halleri ayırt edecek olan Allah basîrdir ve her şeyi inceden inceye görüp gönüllerin içindekini bilmektedir. Gaflet ve tembellik buna elvermez. Bunlardan vazgeçmeli. Âlemler neyinize lazım? Kişi âlemlerden sakınmalıdır. Sonradan meydana gelmiş işlerden de sakınmalıdır. Her şeyi istemen, hepsini bırakmaktır. Çünkü hepsini bırakırsan hepsine nâil olursun. Yoksa hepsini istersen bütünü elinden gider. Bütün isteklerinizi islah eden şey hepsini terk etmek ve ötesinde durmaktır. İsteğiniz bir olsun, bütün istenilen sizin olur. Hak Teâlâ'ya vasıl olan her hayra ulaşır. Allah'ı kaybeden her şeyi kaybeder.

Allah'ınızı severseniz bu marifet mahvolur mu? Geçer mi? Marifet hurma ağacının olgunlaşmış meyvesi midir ki kolaylıkla yenip lezzet alınsın. Yazık ki yazık! Nefsinden, mâsivâdan vazgeçmiş ve içindeki kibrini mahvetmiş olanlar ebediyen cehaletten kurtulmuşlardır, hürdürler.

Bildiğiniz şu cübbe ile şu sarık ile değildir. Cübbe hüzünden olmalı, sarık doğruluk ve ihlâstan, elbiseler (kisveler) tevekkülden dokunmalıdır. Bildiğiniz ârif, zâhirde şeriatın şimşek gibi çakan nurlarından uzak kalmaz ve bâtınında muhabbet ateşi sönmez. Yoldan kıl ucu kadar sapmayıp emirlere uyar ve yerine getirir. Yüreği vecd ateşi ile yanıp bu hâl üzere kebab olur. Fakat vecdi iman, durması da itaattir.

İhsan, Hak Teâlâ hazretlerini görüyor gibi ibadet etmektir. Fahr-i kâinât sallahu aleyhi ve sellem Efendimiz öyle buyurmuşlardır. Sen O’nu görmezsen, O seni görür! Şu hâlde ihsan emri, ibadette görüyor gibi durmamızı gerekli kılar demektir. Hak Teâlâ’dan gizli olacak bir nesne yoktur.

الْإِحْسَانُ أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ

“İhsan, Allah’a O’nu görüyormuşsun gibi kulluk etmendir. Sen O’nu görmüyorsan da O seni mutlaka görüyor.”⁵⁵

Mümkün varlıkların hepsinin mevcudiyeti ilim, emir, irade iledir. Bunlardan sonra imkân meydana gelir ki bunun üzerine tekvin, ondan sonra teklif, yani mükellefiyet gelir. Bunların hepsinden sonra vuslat yani vasıl olma yahut kesilme ve ayrılık vardır. Yani ilâhî ilim gereği irade gerekli olup emir meydana gelince mümkün varlık meydana çıkar. Kulun sıdk ile ibadet etmesi Mevlâ’ya teslim olmasının bir ifadesidir. Çünkü insan kendi nefesine yardım etmeye kalkışırsa yorulur. İşlerini Hak Teâlâ hazretlerine teslim edip bırakırsa halkı ve yakınları olmasa dahi yardım olunur.

Hak Teâlâ bizleri Efendimizin vekâletlerinde bulundurarak kendisine halkı davet etmek üzere imam tayin etmiştir. Bize uyanlar selâmete ermiştir. Bizim vasıtamızla Cenâb-ı Hakk’a tövbe edip dönenler ganimete nâil olmuştur.

⁵⁵ Müslim, İmân 1, 5. Ayrıca bk. Buhârî, İmân 37; Tirmizi İmân 4; Ebû Dâvûd, Sünnet 16; Nesâî, Mevâkît 6; İbni Mâce, Mukaddime, 9

İlave

*“Mûsa göremez Tûr u seçerde bizi billâh
Biz şu 'le-i sîmâ-yı tecellâda nihanız”⁵⁶*

Hak söz söylenecektir. Biz öyle ehl-i beyt sülâlesiyiz ki bize zarar vermeye çalışanlar elbette zarar görürler. Bize bir köpek havlasa uyuz olur. Kim bizi vurmaya, incitmeye kalkışsa kendisi incinir. Bizim duvarlardan yüksek duvarlar haraptır. Kur’ân-ı Kerîm’de şöyle buyrulmuştur:

إِنَّ اللَّهَ يُدَافِعُ عَنِ الَّذِينَ آمَنُوا
“Şüphesiz, Allah inananları savunur.”⁵⁷

النَّبِيُّ أَوْلَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنفُسِهِمْ
“Peygamber, müminlere kendi canlarından daha önce gelir.”⁵⁸

Allah müminleri savunur, müminler de peygamberi canları pahasına, onu şanı gereği müdafaa ederler. Ruhların şimşeklerini inkâr, Hak Teâlâ’nın imdadını bilmemektir. Allah’ın kelimelerinde değişme olmaz. Kur’ân-ı Kerîm’de buyrulmuştur ki:

اللَّهُ الَّذِي نَزَّلَ الْكِتَابَ وَهُوَ يَتَوَلَّى الصَّالِحِينَ
“Kitabı indiren Allah’tır. O, bütün salihlere velilik eder.”⁵⁹

⁵⁶ Nâ’îlî, G. 135-10.

⁵⁷ Hacc Sûresi, 38.

⁵⁸ Ahzâb Sûresi, 6.

⁵⁹ A’râf Sûresi, 196.

Salihlerden kuluna Allah'ın sahip çıkıp koruması demek işlerinde ona yardım eder, onu gûnahtan korur demektir. Kendi işlerini ve kendilerinden yardım ve medet umanların işlerini kendi koruması altına almıştır. Hayatta olduğu zaman ve vefat ettiğinde de bilsin bilmesin böyle devam eder. Sahip çıkma, yardım etme ve koruma hükmü Cenâb-ı Hak tarafından yerine getirilir.

Bakın ki insan bile merhametlidir ki uykudaki üstü açılmış insanı gördüğünde haber vermeyerek örter, bir fakire iyilik eder de haber vermez. Kaldı ki ikram edenlerin en cömerdi, merhamet edenlerin en merhametlisi olan Cenâb-ı Hak kendi evliyâsından yani “koruması altına aldığı kullardan” bir kula elbette bilsin bilmesin yardım eder. Hiç hesap etmediği rızıkları ihsan eder, keder tufanından korur ve merhamet dağlarına çıkarıp saklar, takdir olunanı yine takdir olunanla defeder. Bunlar evliyâ olan kulun kendisinde değildir, ilâhî lütuflardandır. Belâyı defetmeye bundan başka yol yoktur. Hak Teâlâ'ya kim sığınır ise kurtulur, O'ndan başkalarıyla olan pişman olur. Efendim Şeyh İmam Mansur Rabbânî radiyallahu anh buyurmuştur ki “Hak Teâlâ hazretlerine sığınmak, Cenâb-ı Kibriya'dan emin olup O'ndan başkasından kalbi temizlemektir.”

Sufilerden Allah razı olsun, bizleri irşad ettiler, yol gösterdiler, kelâm-ı kadim hazinesinde olan saklı incileri keşfedip öğrettiler. Sünnet-i seniyyede olan kapalılığı açtılar, talim ettiler, Cenâb-ı Hakk'ın ilahlık vasfını ve hazreti Rasûl-i Ekrem ile edilecek edebî hikmetini tarif ettiler. İşte bunlardır ki:

هم القوم لا يشقى بهم جليسهم

Onlar öyle bir topluluktur ki onlarla oturan kötü olmaz⁶⁰

⁶⁰ Riyazüssalihin 3. cilt , zikir meclislerine katılmak bâbı, sayfa; 55-58

Tasavvuf Ehlinin Hâlleri

Efendiler!

Bunlar doğru niyet ile biat etmeyi yerine getirmişler, saf bir gönülle nefsin isteklerine karşı gayret etmeyi çoğaltarak ve itaat ile murâkabeyi⁶¹ seçerek hep güçlüklerle sabır ve tahammülde bulunmuşlardır. Kur'ân-ı Kerîm'de bunlar hakkında şu şekilde buyrulmuştur:

رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ

*“Müminlerden öyle adamlar vardır ki, Allah'a verdikleri söze sâdık kaldılar.”*⁶²

Bunlar vakitlere kastederek, ibadetin en gücünü icra ederek uykudan, yemekten vazgeçtiler. Gece karanlıklarında ibadet ile meşgul oldular. Allah'tan korkarak hizmete; rükû, kıyam, secde ve oruç ile itaate devam ettiler. Bunlar namaz kıldıkları yerlerde Hak Teâlâ'ya yalvarırlar ve sevgilinin huzurunda isteklerine ulaşmak için kulluk ederler. Cenâb-ı Hakk'a yakınlık makamına ulaşınca kadar böyle devam ederler:

إِنَّا لَا نُضِيعُ أَجْرَ مَنْ أَحْسَنَ عَمَلًا

*“Elbette biz iyi iş yapanların ecrini zayi etmeyiz.”*⁶³

sırr-1 celiline mazhar olurlar.

⁶¹ Murâkabe, kelime anlamı gözetlemek, korumak demektir. Tasavvufta ise nefsin kontrol altında tutulması demektir.

⁶² Ahzâb Sûresi, 23.

⁶³ Kehf Sûresi, 30.

Ettikleri güzel ameller Cenâb-ı Hakk'ın manevi huzurunda zayi olmayıp yakınlık makamında yüksek rütbeler kendilerine ihsan olunur. Bunlar ki Cenâb-ı Hakk'ın has hizmetlileridir. Bunlara yakın olanlar dahi elbette yakın olur ve sevdikleri sevilir. Bunların muhabbetleri Allah'ın manevi katında insanı sevgililer derecesine kadar yükseltir. Maşallah...

Evliyâ-i Kirâma Muhabbet

Efendiler!

Hazreti evliyâ-i kirâma yaklaşınız, yakın olunuz! Çünkü evliyâ ile dostluk Cenâb-ı Hak ile manevi dostluktur. Nitekim bunlara düşmanlık da tıpkı öyledir.

Kardeşim! Düşmanlarını sevenleri sever misin? Bu mümkün değildir. Hak Teâlâ ise elbette senden daha gayretlidir. İntikam alır, kahreder, yapar, kıskanır. Bunun gibi sana muhabbeti olan kimseyi sevenlere buğz eder misin? Bu da mümkün değildir. Hak Teâlâ ise kullarından çok daha cömert ve daha merhametlidir. İhsan eder, nimetlendirir, ikrâm eder, her güzelliği yapar. Hak Teâlâ'nın ihsanını daima hatırlayıp, yad etmelidir.

İlâhî yakınlığa kimi sevk edersem o yakın olur. Uzak etmek istediğim dahi uzak olur.

Ey bizden dönen biçare!

Bu uzaklık ve ayrılık senden midir zannedersin! Yazık sana ki temiz bir kalple Hakk'ın zâtına ve hâlis kuluna muhabbet için sende aradığımız kabiliyeti bulup da dilemiş olsaydık, istesen de istemesen de seni cezbe ile toplayıp aramıza dâhil ederdik. Doğrusu talihin ve nasipsizliğin buna mâni olmuştur. Kabiliyetin seni geride bırakmıştır. Bağlı olanlar zümresine seni katmış olsaydık, bizden uzak düşmezdin.

Kardeşim!

Kalp ilmini gel benden öğren! Zevk ilmini, şevk ilmini de benden al! Sen neredesin? Beni ne zannediyorsun? Sen perde arkasında kalmışsın! Senin kalbin bana keşfolup açılmıştır.

Kardeşim!

Nasihatimi dinlemiş olsaydın bana tâbi olurdu. Sen isteseydin beni kendine tâbi kılardın deme! Ben sana nasihat ederim, sen de dinleyip uymalısın.

Allah’a itaat ve ibadet ile meşgul ol! Kazaya razı ol! Alışkanlığın Allah’ı zikir olsun. O vakit esfiyâdan olursun, Hak Teâlâ hazretlerini her kim tanıyor ise kederden kurtulmuştur. Ârif odur ki mahlûkattan vazgeçip hicret etmiştir.

Efendiler!

Aldanan kimdir? Ömrünü Hüda’ya itaat ile geçirmeyendir! Zâhit olan kimdir? Hak Teâlâ’dan kendisini meşgul edecek ne var ise hepsinden vazgeçendir! Saadet sahibi kimdir? Hak Teâlâ hazretlerine meyledip yönelendir! Mürüvvet sahibi kimdir? Allah’tan başkasına değer vermeyendir! Kuvvetli olan Hak Teâlâ’dan kuvvet talep edendir.

Tevhitte tecrit etmelisiniz. Nasıldır, bilir misiniz? Tek ilâh inancından başkasını yok bilmektir! Allah’ın vahdâniyetine gönül bağlayıp mâsivâyı görmemektir. “Ya Allah!” dersin ism-i âzâm ile zikretmiş olursun, ama saygısı ve heybeti nerede? Çünkü Cenâb-ı Hakk’ın şerefinden dolayı zikretmeyip kendi şerefini zikirde bulunuyorsun. İşte, o zaman olmuyor.

En büyük zenginlik Cenâb-ı Hakk'a yakınlıktır. En büyük fakirlik ölü hükmünde olanlarla yakınlıktır. Kalp perdelerinin en kalını dahi mahlûkat ile meşgul olmaktır.

Gerçek şu ki kalp ve gönül, marifet madenidir. Rabbi tanıma merkezidir. Çünkü Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle buyrulmuştur:

إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَذِكْرًا لِمَن كَانَ لَهُ قَلْبٌ

“Süphesiz ki bunda kalbi olan ve hazır bulunup kulak veren kimse için elbette bir öğüt vardır.”⁶⁴

وَمَن يُعَظِّمْ شَعَائِرَ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِن تَقْوَى الْقُلُوبِ

“Her kim ki Allah'ın nişanelerini (kurbanlıklarını) yüceltirse, süphesiz ki bu kalplerin takvasındandır.”⁶⁵

ayet-i kerimeleri böyle şehâdet ediyor.

⁶⁴ Kâf Sûresi, 37.

⁶⁵ Hacc Sûresi, 32.

Takva

Efendiler!

Takva sahibi onlardır ki Allah'tan başkasına iltifat afâtından gönüllerini muhafaza ve himaye eylemişlerdir. Bunlara:

وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا

“Kim Allah’a karşı gelmekten sakınırsa, Allah ona bir çıkış yolu açar.”⁶⁶

ayet-i kerimesinde beyan buyrulduğu gibi perdeli hâle dönmekten kurtulmayı ihsan ve *يَرْرُوقَهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ* hesap etmedikleri yönden vasıl olma müşahedesi kendilerine layık görülür.

Nefsi tanıma Rabbi tanımaya sebeptir.

مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ

“Nefsini bilen, Rabbini bilir.”⁶⁷

Her kim nefsini Rabbine ait bilirse fenafillaha erer.

Davut aleyhisselâma şöyle buyrulmuştur: “Beni bilenler beni talep ederler, talep edenler de bulurlar, bulanlar da artık benden başkasına gönül vermezler ve benden başkasını sevmezler.”

عَجِبْتُ لِمَنْ يَقُولُ ذَكَرْتُ رَبِّي

وَهَلْ أَنْسَى فَأَذْكُرُ مَا نَسِيْتُ

⁶⁶ Talâk Sûresi, 2 ve 3

⁶⁷ Muhaddislerce hadisin kaynağı yoktur ancak kalp ehli ve âriflere göre hadistir.

أَمُوتُ إِذَا ذَكَرْتُكَ ثُمَّ أَحْيَا
وَلَوْلَا حُسْنُ ظَنِّي مَا حَيَّيْتُ

فَأَحْيَا بِالْمُنَى وَأَمُوتُ شَوْقًا
أَمُوتُ أَحْيَا عَلَيْكَ وَكَمْ فَكَمْ

شَرِبْتُ الْحُبَّ كَأَسَا بَعْدَ كَأْسِ
فَمَا نَفَدَ الشَّرَابُ وَلَا رُويْتُ

*“Rabbimi zikrettim diyen kimseye şaşarım.
Unuttum mu ki unuttuğumu hatırlayayım.*

*Ölürüm, seni zikrettiğim zaman dirilirim.
Şayet hüsnü zânım olmasa hayat bulmazdım.*

*Arzu ile hayat bulur, şevkle ölürüm.
Senin uğruna hayat bulmam nice, ölmem nice dir.*

*Kâse kâse sevgi içtim.
Ne şarap bitti ne de kandım.”*

Efendiler!

Zikir-i Hüdâ'ya ara vermeden devam ediniz! Zira Allah'a vuslat için zikir mıknaştır ve yakınlaşmak için ipin ucudur, başıdır. Zikir-i ilâhî ile meşgul olanlar hoş olurlar ve zikir bereketi ile ulaşırlar. Zikrin gönül sevinci ve bereket nişânı sohbetir. Çünkü:

الْمَرْؤُ عَلَى دِينِ خَلِيلِهِ

“Kişi dostunun dini üzeredir”⁶⁸

denilmiştir.

Bize gelmenizi tavsiye ederim, bizim sohbetimiz denenmiş panzehirdir, nitekim bizden uzak olmak öldürücü zehirdir. Ey bizden uzak olan ve dönen biçare! Öğrendiğin ilim ile yetinip bize ihtiyacın kalmadı mı zannedersin? İlimsiz olan bu ilimden ne olur? İhlâsız olan amelden dahi ne fayda görülür. Hâlbuki ihlâs bile tehlikeli yolun kenarında olur, seni amel tarafına götürecektir, riyakârlık zehrinden kurtaracak, emniyetli olan selâmet yolunu gösterecek kimdir?

فَاسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

“Bilmiyorsanız zikir ehline sorunuz.”⁶⁹

buyrulmuştur. Acaba kendini ehl-i zikirten mi zannedersin? Açıktır ki onlardan olmuş olsaydın, kendilerinden ayrılığa dönüp uzak olmazdın! Zikir ehlinde olsaydın faydalı fikirlerden mahrum bulunmazdın, perdeli

⁶⁸Bu hadis Süneni Ebu Davud'un *Kitâbü'l-Edeb*'inde 4833'de, ayrıca Tirmizî'nin "Züht" babında 2378'de geçiyor. Hadisin tamamı ise şöyledir:

الرجل على دين خليله، فلينظر أحدكم من يخال

“Kişi dostunun dini üzeredir, sizden biriniz kiminle dostluk ettiğine iyi baksın.”

⁶⁹ Nahl Sûresi, 43.

olman seni alıkoymuş, ihlâssız amelin senin yolunu kesmiştir. Hadis-i şerifte:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عِلْمٍ لَا يَنْفَعُ

*Fayda ve menfaati olmayan ilimden Allah'a sığınılması gerektiği*⁷⁰

ifade edilmiştir.

Gel, kapımızın yanlarında dolaş, oralarda geçirdiğin her an, yürüdüğün her adım, sana bağlılık ve yakınlıktır. Bizim Hak Teâlâ hazretlerine bağlılığımız sahihtir. Kur'ân-ı Kerîm'de Hak celle ve âlâ:

وَاتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ

*"Bana yönelenlerin yolunu tut"*⁷¹

buyurmaktadır.

Ey tasavvuf ehli, bu ağırlık, yavaşlık nedir? Sufi ol ki biz de sana sufi diyelim.

Dostum, zanneder misin ki tarikat pederden miras kalır! Dededen, babaya ve evlâda silsile halinde gelir; Bekir, Ömer adına yazılır, soy ağacına sıkıştırılır, hırkanın yakasına iliştilir, yok taç üstüne yazılır... Böylemi zannediyorsun? Yoksa sufilik yeni ortaya çıkan kalın bir hırka, bir değnek, bir külah, bir büyük sarıktan ve buna benzer kıyafetlerden ibaret midir? Kıyas ediyorsun. Hüdâ biliyor ki böyle değildir. Bunların hiçbirine Allah nazar etmez, Hak Teâlâ'nın nazargâhı

⁷⁰Bu hadis-i şerif, Tirmizî'nin Dualar kitabında 3482'de, Ebu Davud'un Vitir kitabında 1549'da, Nesaî'nin İstiaze kitabında ise 5470'da geçmektedir. Hadisin aslı şöyledir:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ قَلْبٍ لَا يَخْشَعُ، وَمِنْ دُعَاءٍ لَا يُسْمَعُ، وَمِنْ نَفْسٍ لَا تَتُوبُ، وَمِنْ عِلْمٍ لَا يَنْفَعُ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَؤُلَاءِ الْأَرْبَعِ
"Allah'ım huşu duymayan kalpten, kabul olunmayan duadan, doymayan nefisten, faydası olmayan ilimden; işte, bu dört şeyden sana sığınırım."

⁷¹ Lokman Sûresi, 15.

kalp ve gönüldür ki sırları atmak için oraya nazar buyurur! Yakınlık bereketi ve sırrın mevkiî gönüldür! Hâlbuki seninki gaflette, tac ve tespih gibi şeylerle uğraştıran perde gerisi şeylerdir.

Nasıl bir akıl ki marifet nurundan uzaktır! Nedir bu kafa ki içinde akıl yoktur! Sufilerin güzel amellerini yapmadan kıyafetlerini giyiyorsun.

Yüreğinde Allah korkusu, zâhirinde edep, nefsinde tevazu ve zelillik olduktan, benliği yok etmek ve zikre devam etmek elbiselerini giyip engellerden kurtulduktan sonra, sufilik kıyafetine girmiş olsaydın daha uygun olurdu. Ancak sana böyle söz söylenir mi? Sen tacını, kıyafetini, sufilerin tac ve kıyafeti gibi görüyorsun ve oldu, benzedi diyorsun. Allah korusun şekiller bir ise de hâl başkadır; şekilleri, kıyafetleri, benziyor ise de yürekleri benzememiştir. Sen eğer basiret üzere olsaydın, değil ki tac ve âsâ; anandan, babandan, her şeyden vazgeçip bize gelirdin ve kemâl-i ihlâs ile intisap ederdin! Edebi kazandıktan sonra bu kıyafetleri giyerdin, bana göre de edeplendikten sonra artık buna benzer şeylerin hepsinden vazgeçerdin. Ne çare ki şimdi evham ve hayallere düşmüşsün, kibir ve gurur içinde kalmışsın. Benlik pisliği ile beraber kendini bir şey zannediyorsun!

Bilmem nasıl olur? Yahu gel Hayret ilmini öğren, kalp kırıklığı ve miskinliği tahsile çalış!

Biliyor musun, sen işe yaramaz kibir ve dava ilimlerini okuyup öğrenmişsin! Kendini büyük görmek istiyorsun! Fakat ne kazandın? Ahiret ehli kıyafetinde bulunup pis dünyaya koştuktan başka ne yaptın? Adeta necaseti necasetle değiştirip satın alıyorsun. Kendi kendini nasıl iğfal edersin! Hem nefesine hem de kendi soyuna niçin yalan söylüyorsun!

Dost dostu düşmanlarından uzaklaşmadan yakın olabilir mi? Düşmanlarından uzaklaşmayıp dostunun düşmanlarıyla beraber düşüp kalkarsan seni kabul eder mi?

Dervişlerin birisi su için bir kuyuya kovasını sarkıtıp çektiğinde içinin altınla dolduğunu görür, derhal altınları kuyuya boşaltarak; “Ya Rab! Senden başkasını ben istemem.” der.

İşte böyle, her kim ki mürit olduğunu ispat ederse kendisi murad olur. Tâlip olduğunu ispat eden kabul görür ve kapıda durup bekleyen içeriye girer, girdikten sonra dahi güzel hareketle vasıl olma odasına ulaşır.

Hazreti Ali keremallahu veche, bir gün mescid-i saadete girip orada bir bedevinin; “Ya Rab, bir koyuncağız nasip eyle.” diye dua ettiğini, diğer köşede Sıddık-ı Ekber hazretlerinin de “İlâhî, ente matlubi.” yani “Allah’ım istediğim sensin.” yakarıyla dua ettiğini görür. “Ne kadar fark var. Bu iki isteğin arasında ne büyük zıtlık vardır.” buyurur. Emel ve arzu, insanların aklını oyuncağa dönüştürmüş, himmetlerini bitirmiştir. İnsan ise yükümlülük kanadının gayretiyle istenilen yöne kanat çırpar, isteklerin sonuna gelince orada kalır. Kur’ân-ı Kerim’de:

قُلْ كُلُّ يَعْمَلُ عَلَىٰ شَاكِلَتِهِ

“Herkes niyetine ve himmetine göre amel eder.”⁷²

buyrulmuştur.

⁷²İsrâ Sûresi, 84.

“De ki: Herkes, kendi mizaç ve meşrebine göre iş yapar. Bu durumda kimin doğru bir yol tuttuğunu Rabbiniz en iyi bilendir.”

Kardeşim!

Tarîk-i Sûfiye’de senin de himmet ve kastın su üstünde yürümek yahut uçmak olmasın, bunları balıklar, kuşlar yapıyor, yükümlülük kanadının gayretiyle sonsuz bir maksut için kanat çırpmalısın.

Temkin sahibi⁷³ ârife göre Hazreti Mevlâ’ya vasıl olmak sevincinin büyüklüğü karşısında yüce arştan yere kadar ne var ise hiçbir şey değildir. O sevincin büyüklüğü karşısında bunların hepsi büyük bir çölün ortasında bulunan ufak bir halkadan ve hardal tanesinden küçüktür.

Nimeti veren Cenâb-ı Hak’tan gaflet edip nimet ile meşgul olmak alçak bir himmet ve cimri nefsin güzel bir oyunudur. Ârifler iki cihandan uzaklaşarak Allah’a vasıl olma talebinde bulunurlar. Bunlar nefisten, evlattan dahi uzaklaşmışlardır.

Rivâyet edilmiştir ki Hz. Yakup aleyhisselâm:

يَا أَسْفَى عَلَيُّ يُونُسَ

“Vah! Yusuf’a vah!”⁷⁴

dediğinde, kendisine vahyolunmuş ki “Ne zamana kadar Yusuf’u anmakla ve zikriyle vakit geçireceksin? Seni hâlk eden Yusuf mudur? Yoksa rızkını mı, nübüvveti mi sana verdi? İzzetim hakkı için benim zikrimle meşgul olup başkaları bırakmış olsaydın, seni bir saat bu hüznünde bırakmazdım!” buyurdu. Bunun üzerine Hz. Yakup, Yusuf

⁷³ Temkin ve telvin tasavvufî kelimelerdir. Temkin, mekânda yerleşme, karar kılma, istikrar, devamlı olma, değişmeme; telvin ise renkten renge girme, boyanma, değişme, kararsız olma anlamındadır. Daha fazl bilgi için *Kuşeyrî Risalesi’*ne bakınız.

⁷⁴ Yusuf Sûresi, 84.

hakkında hata ettiğini anlayıp onu anma konusunda dilini tutmuştur.

Hız. Musa aleyhisselâm: “İlâhî, sen yakında mısın ki yalvarayım edeyim. Uzakta mısın ki nida eyleyeyim.” deyince, kendisine: “Ben zikirle meşgul olan dostumun şah damarında daha yakınlım.” buyrulmuştur.

Efendiler!

Evliyâ-i kirâm (rıdvanullahi teâlâ anhüm) demişlerdir ki zikir-i ilâhî ile meşgul olanlar, ilâhî nûra mazharlardır ve kalplerinde sükûnet ile düşmanların tuzağından selâmet bulmuşlardır.

Hem de demişlerdir ki: “Allah’ı zikretme ruhun yiyeceği ve Hakk’ı methetme yani övme; içeceği, Allah’tan hayâ da ruhun elbisesidir.

Bir de Hak ile yakınlık kadar bir nimet olamaz ve zikir ile tat alma kadar hiçbir şeyden lezzet elde edilemez.”

Bazı kutsal kitaplarda gelmiştir ki: “Halk içinde beni zikredenleri ben de bir cemiyet içinde zikrederim ve kalpte zikredenleri de gizli zikrederim, kendi mahiyet ve hakikatinde beni zikredenleri dahi ben de kendiliğimden zikredip ona göre mükâfat eylerim.”⁷⁵

Hazreti evliyâ zikir ile meşgul olmuşlar ve maksatlarını da O, yani Cenab-ı Hak’tır. Bunlar dünyaya ait olayları kaza ve kader ile oluyor görürler, bunun için ne kalben ne de sözle itirazda bulunurlar.

⁷⁵ Müslim “Zikir” 3; Buhârî “Tevhid” 15; Tirmizî “Deavat” 131; İbni Mâce “Edep” 53-58.

إِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا إِذَا مَسَّهُمْ طَائِفٌ مِّنَ الشَّيْطَانِ تَذَكَّرُوا فَإِذَا هُمْ مُبْصِرُونَ

“Takvâya erenler var ya, onlara şeytan tarafından bir vesvese dokunduğunda (Allah’ın emir ve yasaklarını) hatırlayıp hemen gerçeği görürler.”⁷⁶

Takva ehline şeytandan bir hatıra dokunur ise derhal uyanık davranarak doğru yolu bulurlar.

İbn-i Abbas radiyallahu anh demişlerdir ki: “Her müminin kalbi üzerinde bir şeytan bulunur, zikr-i ilâhî kalpte icra olduğunda şeytan küçülüp çekilir, hannas budur.”⁷⁷ Allah’dan gafil olduğunda vesvese verir.

⁷⁶ Araf Sûresi, 201.

⁷⁷ Nas Sûresi, 4.

Kadere İman

Efendiler!

Âlem iki grup olsa; biri beni makaslarla kırksa, diğerleri de güzel kokular ile doldurup gönlümü hoş etse de, her iki grup bana göre eşittir. Çünkü davranışları, o davranışı sergileyenin özelliğinden bilirim. Ne vakit Hakk'a teslimiyet kılıcıyla itiraz ipini kesip bitirirseniz, o vakit zikretmiş olursunuz, haber de gelmiştir ki:

أَذْكُرُ اللَّهَ حَتَّى يُقَالَ لَكَ الْمَجْنُونُ

“Mecnun denilinceye kadar Hüdâ'nın zikri ile meşgul ol.”⁷⁸

Efendiler!

Şu bâtil hayaller sizi dereden dereye götürüyor ve bu engeller sizi hâlden hâle nakledip döndürüyor, böyle engeller ve perdelerin yanında kalmak himmet değildir, perdeleri kaldırıp kast olunan yöne doğru geçmek himmettir. Himmet kılıcı öyle keskindir ki şüphe ve kuruntu olmayan şeylerde tesir eder, gönül üstünde olan perdeleri yırtıp açan yine gönülden çıkan oklardır.

Hazreti Ali kerremallahü veche buyurmuşlardır ki:

دَوَاؤُكَ فَيْكَ وَمَا تُبْصِرُ

⁷⁸ “Allah'ı öyle çok zikredin ki tâ insanlar size mecnûn desinler.”

[Bkz. Ahmed b. Hanbel, 3/68; İmam Hâkim, *Müstedrek*, 1/499; Nûreddîn el-Heysemî *Mecmau'z-Zevâid* ve *Menbau'l-Fevâid*, 10/16; İbn Kesîr, *Tefsîr*, 1, 6553].

وَدَاؤُكَ مِنْكَ وَمَا تَشْعُرُ

وَتَزَعُمُ أَنَّكَ جُرْمٌ صَغِيرٌ
وَفِيكَ انْطَوَى الْعَالَمُ الْكَبِيرُ

*“İlacın sendedir, ancak göremiyorsun!
Derdin dahi sendedir lakin haberin yoktur,
Sen kendini ufak bir şey zannediyorsun!
Hâlbuki büyük âlem sende dürülmüştür.”*

Büyük âlem akıldır, o da sendedir, sende dürülmüş olan âlemden küçük, kıyas ettiğin cisminin ne olduğu sana malum olur. Çünkü senin hacim ve cisminin böyle bir büyük âlemi kavrama şerefine nâil ve bu iktidara layık olmasaydı ona mevki kavratılmazdı. Sen de artık böyle bir âlemi kavramış olan heykel ve cismine yakışacak sûrette yüce bir himmet göster! Çünkü sende dürülü olan bu büyük âlem, her dairede şimşek ışığı gibi parıldar ve her bir büyüğe ışık verir ve yetişenin kuvveti her zorluğu halleder ve habercinin fikrini her yere gönderir. Hak Teâlâ bütün işleri akıl üzerine icra buyurmuştur ki verirse akla göre verir, vermezse yine ona göre vermez. Kavuşma, ayrılık, birlik olma, dağınıklık, büyümek, küçülmek, hep akla bağlanıp raptedilmiştir. Kâinatın yörüngesi odur, âdemin büyük maddelerinden en evvel yaratılan akıldır.

Fahr-i kâinat ve habib-i ekrem sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz bize haber vermiştir ki:

أَوَّلُ مَا خَلَقَ اللَّهُ الْعَقْلُ

“En önce yaratılan akıldır.”⁷⁹

Sizde dürülmüş olan şeyi bildiğiniz zaman maddi cisminizi aşağılamayıp elbette tazime layık olduğunu bilerek tazim edersiniz ve sıfatınızın şerefini yükseltmeye çalışırsınız ki artık mahcup yani perde arkasında kalmak menzilesinden yukarıya yükselirsiniz. Hem de fedakârlık ile yani; mal, cemâl, eş, aile, hepsinden; makam, mevki ve baş olma sevdasından vazgeçmekle bunun çaresini bulursunuz.

İmamımız Şafiî radiyallahu anh buyurmuşlardır ki:

وَكُلُّ رِيَّاسَةٍ مِنْ غَيْرِ عِلْمٍ
أَدْلُ مِنَ الْجُلُوسِ عَلَى الْكِنَاسَةِ

“İlimsiz olan riyâset, baş olma sevdası, süprüntü üzerinde oturmaktan daha fazla zelillik, rezilliktir.”

Akıl ise ilme sahip çıkacaktır. İlmin şerefi mahlûk için ancak akılladır, ilim akıl ile tamam olur. Bazıları ilim akıldan yüksektir diyorlar, bu söz ancak ilâhî ilme göredir, çünkü ilâhî ilim sıfatı ezelidendir, akıl ise mahlûk bir sıfattır, bizim için aklımız, ilmimiz tartılırsa hakkı teslim edilir ki akıl daha yüksek mertebededir. Çünkü bize göre akıl olmazsa ilim olamaz.

Akıllı adam sürçse de düşse de kurtulması ümit olunur. Ancak akılsız olan ahmak sürtecek, düşecek olursa onun için bir çare bulunmamasından korkulur. Akıllı odur ki dinin hikmetini anlar.

Hazreti Ali kerremellahu vecde radiyallahu teâlâ anhu demişlerdir ki:

⁷⁹ Keşfü'l-Hafâ 1 , 263; İbni Hibban Ravzatü'l-Ukalâ.

كُلَّ عَقْلٍ لَمْ يُحِطْ بِالِدِّينِ فَلَيْسَ بِعَقْلٍ وَكُلُّ دِينٍ لَمْ يُحِطْ بِالْعَقْلِ
فَلَيْسَ بِدِينٍ

*“Akıldan nasibi olmayan din, din olmadığı gibi;
Dinden nasibi olmayan akıl da, akıl değildir.”*

Din-i mübin-i İslâm’ın hükümlerini bize Rasûl-i ekrem sallallahu aleyhi ve sellem tebliğ etmişlerdir ki bazılarının yapılmasını ve bazısından çekinilmesini ferman buyurmuştur. İşte, bu “emir ve nehiy” ile iyilikte mükâfat ve kötülükte cezalandırma geçerlidir. Yasaklanan kısmının terk edilip çekinilmesi ve emredilen kısmının dahi edâ edilip, yapılırsa hem iyilik hem de kötülüğün anlaşılması güç sırlar kavranmış olur. Bunların hikmeti anlaşılır.

Emirlerin ve Yasakların Hikmeti

Efendiler!

Tefekkür etmelidir ki sağlıklı tabiat ve iyi huy ile temele oturmuş bir zekâ ve akıl var mıdır ki emirleri ve yasakları dininin hikmetinden haberdar olmayarak reddetsin. Yemin ederim ki yoktur! Her akıllı ve zeki, sağlıklı tabiat sahibi, şüphesiz ki emirler ve yasakların hikmetindeki akıl şualarını emir ve yasakların eşiğine bağlar, çünkü dünya ve ahiret için topladığı hayır ve faydayı görür.

Kaldı ki iyilik konusunda ilâhî fazilet Hakk'ın kudretinin büyüklüğüne delâlet eder. Kötülük ve ceza konusunda olan tehditler ve yasaklamalar da kuvvetli yakalama ve adalet için yine birçok anlaşılması güç konuları ilgilendirmektedir ki tuhaf bir şekilde yüksek ulûhiyete delâlet eder. Bunlar senin tabiatın, perden, anlayış ve düşüncendir. Bu âlem üzerinde olup gözle görülenler şهادet ediyorsa da hakikatin sana, keşfine engeldir. Kabiliyet azlığı ve himmet eksikliği buna sebeptir.

Gaflet tozunu kalp aynasından silip hareketlendirecek çalışmalar, riyazetler nerede? Büyük önder, yegâne hidayet rehberi olan sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizin söz ve fiil olan emirlerine ve hâl ve yaratılış olan özelliklerine uyup tâbi olma nerede? İşte, bu para ve karşılığı önce hazırlamalı, ondan sonra bu pahalı kapıya müşteri olmalıdır.

Padişah sarayının kapıcısı, saray içinde hâcib ve padişaha yakın olan, görülen binanın süslemelerinden ve mefruşat ve süs eşyaları ve elbiseler gibi şeylerin güzelliğinden ve kap kakaklar ve silahlar ve diğer hazinelerden bahseden; padişahın öfkelendiği kimseye icra edilen çeşitli cezalar ve buna karşılık sevdiklerine uyguladığı mükâfatın şiddeti

hakkında bilgileri açıklarlarsa, kuyuda kalmış olan o biçare kapıcı içerilere hiçbir vakit girememiş ve bir şeyler görememiş iken bütün bunları inkâra kalkışması doğru olur mu? Kapıcı, şeref kazanmak için güzel çalışma ve çabalama yönüne ehemmiyet vermeyerek bulunduğu halin kendisine mâni olduğunu, onların gördüklerini göremediğini bilse ve kendisi de çalışsa daha doğru değil midir? Elbette bu inkârdan daha doğru ve güzeldir.

Gaflet çapağı ile vicdan aynası cilasız kalır ise hakikat nurları aynaya aksedip görünmez ve ilham nuru kalp aynasına giremez. Evhamlar ve hayaller bulutlar gibi birikmiş, buna şahit olan beyanları karanlıklarda bırakmıştır! Güneş ışıklarının çokluğu, âmâyâ ne fayda verir? Gözleri yok ki nuru, burhanı görsün! Bu ışık körlükle beraber neye yarar?

İşte, biz de ilâhî kudret güneşinin doğduğu yerde bulunuyoruz! Ne yapıyoruz? Gözlerimizi gaflet perdeleri örtmüş! Basirete kuvvetimiz yoktur! Allah'ın eksiksiz güzelliğine bakacak aydınlık ve parlak gözümüz yoktur! Azamet ve celâlin izzetini tahammül edip taşıyacak yüreklerimiz de yoktur!

Fanilik yolu bizi yürütüyor ve bilmediğimiz tehlikelerin sonuna götürüyor! Emel denizinde tamahımızdan yelken ve hırsımızdan bir rüzgâr ile helâk olma gemisinde çalkalanıyoruz! Ecel enginlerine doğru gidiyoruz! Bizimse hâlâ keder ve üzüntümüz ancak işimizi görmek ve şu kendimize göre olan şeylere ehemmiyet vermektir. Günlerin getirdiği olaylar bizi bir yandan bir yana atıp tutup oyuncağa döndürmüş ve son fısıltı kulaklarımızı doldurmuştur.

النَّاسُ فِي غَفْلَاتِهِمْ
وَرُحَى الْمَنِيَّةِ تَطْحَنُ

مَا دُونَ دَائِرَةِ الرَّدَى
حِصْنٌ لِمَنْ يَتَحَصَّنُ

*Halk gaflet uykusunda fakat tükenme ve yok olma değirmeni durmayıp
dönüyor!*

*Değirmen dairesi dışında bir sığınma yeri bulunmuyor!
Önümüzden arkamızdan ölüm meleği her gün;*

أَيْنَمَا تَكُونُوا يُذْرِكْكُمْ الْمَوْتُ

“Her nerede olursanız olun ölüm size yetişir”⁸⁰

ayetini okuyor. Mezarların karanlık çukurları bizi beklemekte, biz yine gaflette, şehvete meyletmedeyiz.

Ey akıllı, ne zamana kadar kurtuluş yolunu bırakıp kendini helâk yoluna sevk edeceksin ve güzel bir saray olan itaat ve ibadeti bırakıp dar muhalefette kalacaksın? İçtiğin hata ve günah suyu yeter! Zira gittiğin yol fenadır. İnsanın ömrü pek kısadır. Ayrıca bu incelikleri kavrayan basiret erbabıdır, dönüşümüz ve sonumuz Mevlâ'nın huzurudur.⁸¹

⁸⁰ Nisâ Sûresi, 78.

⁸¹ Âl-i İmrân Sûresi, 28.

يَا أَيُّهَا الْمَعْدُودُ أَنْفَاسُهُ
لَا بُدَّ يَوْمًا أَنْ يَتِمَّ الْعَدَدُ

لَا بُدَّ مِنْ يَوْمٍ بِإِلَّا لَيْلَةٍ
وَلَيْلَةٍ تَأْتِي بِإِلَّا يَوْمٍ غَدٍ

*“Şu sayılı nefeslerin sayısı bir gün bitecek, gecesiz bir gün gelecek ve
bir gece de yarinsız olacaktır.”*

Tefekkür, Düşünme İbadeti

Tefekkür, Rasuli Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizin ilk amellerindendir. Allah'ın emirlerinin farz olunmasından önce Efendimiz hazretlerinin ibadetleri tefekkürdü! Allah'ın yarattığı nimetleri tefekkürle meşgul olurlardı. Siz de Allah'ın nimetlerini tefekkür edip ibret almalısınız! Çünkü ibret alınmaz ise tefekkür hiçtir, bir vesvese ve hayalden ibaret olur, ancak ibret alınırsa öğüt ve hikmettir.

Tefekkürden sonra amelleri de doğru bir esas üzerine oturtmalıdır. Amellerden sonra ahlâk dahi sağlamlaştırılmalı ve ıslah olunmalıdır. Hepsinin niyet ile süslenmesi lazımdır. İşin başında cömertliğin ele alınması da gerekir ki zahitlik alâmetidir. Hele bence “Zühdün kapısı cömertliktir.” derim. Doğru olursa yükseğe çıkma tabakasının hepsi züht olur. Züht, malumdur ki Hak yoluna yönelenlerin ilk atacakları adımdır.

Kur'ân-ı Kerîm'de:

الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ
أُولَئِكَ عَلَىٰ هُدًىٰ مِنْ رَبِّهِمْ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

Onlar gayba inanırlar, namaz kılarlar, kendilerine verdiğimiz mallardan Allah yolunda harcarlar. İşte onlar, Rablerinden gelen bir hidayet üzeredirler ve kurtuluşa erenler de ancak onlardır. ⁸²

ayetlerinin ifade ettiğine göre infak (sadaka ve zekât vermek), iman ve namaz gibi esaslar kurtuluş sebebi ve hidayettendir.

⁸² Bakara suresi 3-5

Halkın günahına bakmayınız, Cenâb-ı Hak ile olan birlik bağıını, halkta gördüğünüz halleri görmemezlikten gelerek bağlayınız, Hak Teâlâ ıslah eder, tamir eder. Nitekim şöyle buyurmuştur:

وَمَنْ نُعَمِّرْهُ نُنَكِّسْهُ فِي الْخَلْقِ

“Kime uzun ömür verirsek onu yaratılış çizgisinde tersine çeviririz.

Hiç düşünmezler mi!”⁸³

Dilek ve bakışların son sınırı, mahlûku görmekten ibaret olmamalıdır, halkın en üstün ve en düşük tabakası ve idarecileri; ihtiyaç, acizlik ve hakir olma hususunda eşitlik üzeredirler! Görünen şu zıtlık ve farklılık gözler üstünde bir perdeden ibarettir! Dünya işlerinde O’na hamd etmen, cereyan eden ezeli irade gereğidir. Bunu kim idrak ederse akıllı kişi odur. Perde ve perdeli olmaktan vazgeçmiştir ve kendisinde uyku ve uyuklama olmayan Cenâb-ı Hakk’a sığınmıştır.

أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ.

“Dikkat edin, yaratmak da emretmek de yalnız O’na mahsustur.”⁸⁴

Âlimlerin dilini kullanıp da gönüllerinizin taş kalpli olmasından sakınmalısınız. Zındıklar gibi cesaret, kâfirler gibi isyan olduğu halde âlimlerin dilini kullanmayınız.

Cenâb-ı Hakk’ın gazabını icap ettirecek her şeyden, duyguları⁸⁵ ve kalbi muhafaza ederek âlimlerin dilini öyle kullanınız! Her halde iyilik çalışmalıdır, Allah ile iyi olmalı, halk ile iyi olmalı, kendi nefsin ile iyi

⁸³ Yasin Sûresi, 68.

⁸⁴ A'râf Sûresi, 54.

⁸⁵ Duygulardan kasıt görme, işitme, tatma, koklama ve dokunmadır.

olmalı, özetle; yalnızken ve halk arasında, hatta ölümden, mahşere kalkılacak vakitte, sorgu sual anında hep güzel lisan ile olmalıdır. Amel kitaplarına;

لَا يُغَادِرُ صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً إِلَّا أَحْصَاهَا

*Hükümünce büyük, küçük bir şey bırakmayıp ne yapılırsa yazılacaktır.*⁸⁶

يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ

*“Gönülde gizlenen göz ucu ile bakıştan ibaret sırlar da Cenâb-ı Hakk’a malumdur.”*⁸⁷

⁸⁶ Kehf Sûresi, 49.

⁸⁷ Mü’min Sûresi, 19.

“Allah, gözlerin hain bakışını ve kalplerin gizlediğini bilir.”

Hazreti Evliyâ veya Veliler

Hak Teâlâ'dan korkun. Çünkü kendisinden sakınılmasını emir ve ferman buyurmuştur⁸⁸. Ben de buna uyararak sakınmanızı tavsiye ederim. Sahih bir senetle zikir telkini hususunu veliler, Cenâb-ı fahr-i âlem sallallahu aleyhi ve sellem Efendimize senetle bağlamışlardır. Hem tek hem toplu olarak fahr-i âlem Efendimizin sahabe-i kirama kelime-i tevhit telkin buyurdıkları sahih rivâyet ile sabit olmuştur. Ve sufilerin silsilesinin rivâyetleri sahabe-i kirama kadar silsile halinde bağlanmıştır.

Sahabe-i kiramdan Şeddat bin Evs radiyallahu anh demiştir ki: “Hazreti Peygamberin yüce huzurunda idik. ‘İçinizde bir yabancı var mıdır?’ diye Seyyid-i kâinat aleyhi efdal’üt-tahiyyat Efendimiz sordu. Maksudları ‘Müslüman olmayan ehl-i kitaptan kimse var mıdır?’ demek idi. Biz de ‘Ya Rasûlullah yoktur.’ dedik. Kapının kapatılmasını ferman buyurduktan sonra ‘ellerinizi kaldırın ve lailâhe illallah deyin’ emrini verdi. Hepimiz lailâhe illallah dedik. Fahr-i kâinat aleyhi efdal’üs-salâvat Efendimiz; ‘Hamdolsun, Allah’ım beni bu kelime-i tevhit ile gönderdi ve risâlet verdi ve bunu emretti ve bu kelime üzerine cennetini söz verdi. Sen ise hakikaten sözünü yerine getirirsin, sözünden dönmezsin.’ sözünü söyledikten sonra ‘Sizlere müjde ki affolundunuz.’ buyurdular.”⁸⁹

İşte, toplu olarak kelime-i tevhidin telkin sureti bu şekilde rivâyet olunmuştur ve bazı sahabe-i kirama tek olarak meydana gelen kelime-i tevhit telkini örneğine gelince:

⁸⁸ Âl-i İmrân, 30.

وَيَحْذَرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ

"Allah sizi kendisine karşı dikkatli olmanız hakkında uyarmaktadır."

⁸⁹ Nureddin el- Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid*, 16798.

Sahih olarak rivâyet olmuştur ki Hazreti Ali radiyallahu anh Efendimize; “Ya Rasûlullah, Allah’a vasıl olmak için en kısa, kolay ve en üstün yolu öğretir misin?” deyince, Rasûl-i ekrem sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz; “Gerek ben ve gerek benden evvel enbiyâ-i izam hazretlerinden vâkî olan zikrin efdali ‘lailahe illallah’ kelimesidir. Göklerin, yerlerin yedişer katları, terazinin bir tarafına konulup diğer tarafına dahi {lailahe illallah} kelime-i şerifi konulsa, kelime-i mübareke daha ağır gelir.” buyurmuş ve ancak “Yeryüzünde Allah Allah diyecek kimse kalmayınca kıyamet kopar.” demiştir. Binâenaleyh Hazreti Ali radiyallahu anh “Nasıl zikir edeyim?” diye sorunca, fahr-i kâinat sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz dahi “Gözlerini kapayıp benden üç kere dinle, sonra sen de üç kere söylerken ben dinleyeyim.” buyurarak ve mübarek gözlerini kapatarak yüksek sesle üç kere ‘lailahe illallah’ demiş ve Hazreti Ali de dinlemiştir. Sonra Hz. Ali dahi gözlerini kapatmış ve yüksek sesle üç kere ‘lailahe illallah’ demiş, fahr-i kâinat sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz de onu dinlemiştir.⁹⁰

Sufiye taifesi bu silsile üzerine zikir telkini teşekkül etmiş ve tevhitleri sahih olmuştur. Burada sufiler kendisi olmayanlardan ayrılarak kendilerine şüphe düşmemiş ve itikat eli ile hakiki tesir edene bağlanıp istikamet üzere kıyam ve devam etmişlerdir. Bunun üzerine marifetleri kemâle ermiş ve tarikatları yücelmiştir.

Allah için amel ederken onların yaptığı gibi amel edin ki sufiler topluluğu ile aranızda bir münasebet meydana gelsin. İşlerinizin nizamı

⁹⁰ İbni Abidin, hadisi muhtasaran zikrettikten sonra Gürânî’nin *Mesalikü’l-Ebrâr* adlı kitabında bulunduğunu ifade etmiştir. Muhaddislerin bazıları bunu hadis olarak görmezken ünlü Buhârî şarihi İbni Hacer Askalanî hadis olarak kabul edenlerdendir. Hadiste ve fıkhıta üstad olan muhaddisler bunun sıhhatine kâil olmuşlardır.

onların arkasında yürümekle tamamlansın. Ayaklarınız onların ayakları üzere olsun.

Sufiler vazifelerini yerine getirip güzel gönüllü olmuşlardır, fakat en güzel söze uyup ve bunun dışındakilerden çekinerek halka-i zikir ve tevhit meclisi tertip etmişler ve kemâl-i şevk ile vecde gelip gönül hoşluğuna ermişler ki ruhları da mirac edip yükselmiştir. Zikir halinde ihlâs şimşegi üzerlerinde ışık saçar ve huzurda gaybet⁹¹ ve gaybette huzura ulaşarak manevî âlemden gelen bir esinti ile ağaçların dalları gibi sallandıkları görülür. Nefisten değil bir manevi işaretten harekete geçerler.

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

“La ilahe illallah”

derler ve masîvâdan kalplerini temiz tutarlar;

الله

“Allah”

derler, başkasına ibadet etmezler.

هُوَ

“Hu”

⁹¹ Gaybet: Duyguların kalbe gelen ilham ile meşgul olması sebebiyle halkla ilgili hâllere ait bilgilerin ve şuurun kalpten kaybolması hâlidir. Manevî âlemlerle meşgul olan duyu organlarının maddî âleme ait duyarlılık ve şuuru kaybetmesidir.

Huzur: Sufi bazen Hak ile hâzır olur, O'nun huzurunda bulunur. Çünkü o halktan uzaklaşınca Hak ile beraber bulunur. Bunun manası, sanki Hakk'ın huzurunda hazırmış gibi olur, demektir. Daha geniş bilgi için bkz: *Kuşeyrî Risalesi*, Süleyman Uludağ tercümesi, sf. 198-200.

derler, başkası ile iftihar eylemezler, bir güzel sesli onlara ilâhi okuduğu zaman, namelerini dinleyip himmetlerini yükseltirler.

Kardeşim!

Sana derler ki zikir bir ibadettir, zikir halkasında şiirler yazıp ilâhi okumanın ehl-i aşkta manası nedir? Salih kişilerin isimleri bu sıralarda niçin hatırlanıp tekrar edilir?

O zaman sana şöyle denir ki namaz, vakti belli bir ibadet olduğu halde içinde Kur'ân-ı Kerîm okunur ki onda her türlü iyilik ve kötülük açıklanmıştır. Oturuşta “ettahıyyatü” okunur ki;

السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ السَّلَامُ

عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ

“Ey Peygamber! Allah’ın selâmı, rahmet ve bereketleri senin üzerine olsun. Selâm bizim üzerimize ve Allah’ın bütün salih kulları üzerine olsun.”

bölümü bulunmaktadır. Burada salihlerden bahsedilmektedir. İşte, bunu okuyarak namaz kılan şirk koşmamış, kulluk çizgisinden ve ibadet etmekten çıkmamıştır.

Bunun gibi zikir-i ilâhi ile meşgul olanlar, ilâhi okuyanın okuyuşunda kavuşma sözünü duyunca bundan ilâhi kavuşmayı anlarlar ve bundan hoşlanırlar:

مَنْ أَحَبَّ لِقَاءَ اللَّهِ أَحَبَّ اللَّهُ لِقَاءَهُ

“Kim Allah’a kavuşmayı isterse Allah da ona kavuşmayı ister.”⁹²

⁹² Nesâî, *Sünen*, 1835.

Şiir ve ilâhi okuyanların sözlerinde ayrılığa dair olanları dinlerler, ölümü hatırlayarak dünya sevgisinden vazgeçerler.

حُبُّ الدُّنْيَا رَأْسُ كُلِّ خَطِيئَةٍ

“Her hatanın başı dünyayı sevmektir.”⁹³

İlâhi okuyanın salih kişileri zikrelediğini işitirler, onların muhabbeti ile Cenâb-ı Hak’ a yaklaşırlar. İşte, halkın nefesleri sayısınca Hak Teâlâ’ya ulaştıran yolların bazıları bu yollardır.

غَنِيٌّ بِهِمْ حَادِي الْأَحِبَّةِ فِي الدَّجَى
فَأَطَارَ مِنْهُمْ أَنْفُسًا وَقُلُوبًا

فَأَرَادَ مَقْطُوعُ الْجَنَاحِ بِثَنِيَّةٍ
وَهُمْ أَرَادُوا الْوَاحِدَ الْمَطْلُوبًا

“Şarkı söyleyen gece karanlıklarında çalgı nameleriyle yürekleri uçuruyor. Kanatsızlar (kanadı kesikler) Leyla’yı istiyorsa da bunların istedikleri vahîd-i ehad olan Cenâb-ı Hak hazretleridir.”

Evet, yalancı hesaba çekilir, ona semâ haramdır, semâ meclisine gelmemeleri lazımdır. Yalancılıktan kurtuluncaya kadar bunlar menedilmişlerdir. Lakin doğru olanlar az daha melek kesilip nefsi emmareye üstün gelerek kendilerini yok edecekler, ruhların kanatları ile uçacaklardır.

⁹³ Hadis âlimleri, “Manası bakımından İslâm’ın ruhuna uygundur ancak bu söz hadis değildir.” buyuruyorlar.

دَنَا فَتَدَلَّى

“Sonra O’na yaklaştı derken sarkıp daha da yakın oldu”⁹⁴

sırrına ulaşacaklardır. Yanlarına basiret gözü bakması için bakıcı verilmiştir, yazık ki azdırlar, tam ihlâs ile başkasına kulluktan azat ve hürriyete nail olarak isteklerine ulaşmışlardır, bunlara masîvâ asla yön veremez, hürriyet bunlara sıfat olmuştur. Nitekim şair şöyle der:

أَتَمَّنِّي عَلَى الزَّمَانِ مُحَالًا

أَنْ تَرَى مُقْلَتَايَ طَلَعَةَ حُرٍّ

“Ben zamanın muhal olan bir şeyi gözlerime göstermesini istiyorum.

O da gerçek hür olan kişinin yüzüdür.”

Ben demem ki, asrın adamlarına kötü zân edip sufilerden kimse kalmadı, ancak zamane adamları çoğunlukla öyledir. Biz bir zamandayız ki cehalet tufanında ve avarelik zamanındayız, yalanla iş tutanlar çoğalmış, işlemeli dokunaklı haberler nakledilir olmuştur. Ne yapayım, kime küseyim? Halkın çoğu bu yollarda gidiyor.

وَأَرْضِهِمْ مَا دَامَتْ فِي أَرْضِهِمْ حَيِّهِمْ مَا دَامَتْ فِي حَيِّهِمْ دَرَاهِمُ

مَا دَامَتْ فِي دَرَاهِمِ

“Evlerinde, yanlarında bulunduğu sürece onlarla iyi geçinin.

Mahallelerinizde buldukça onlara selâm verin.”

⁹⁴ Necm Sûresi, 8.

Yolunda dost gibi oluyoruz, ne fayda ki dost görünmekten bunlar kibirleniyorlar ve güzel muameleden gaflete dalıyorlar.

فَاصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ

“Sana emrolunanı açıkça söyle ve ortak koşanlardan yüz çevir.”⁹⁵
“İyiliği emret”⁹⁶

hükmünü icra etmek lazım gelir.

Yürekte olmayan semâyı ne yapayım? Yüreksiz bir avunmadır. Kötü nefis bunu kirlletmiştir. Böylelerinin raksları ve noksanları ile beraber bu çeşit durumları nasıl zâkirlerden sayılır?

رُبَّ تَالٍ تَلَا الْقُرْآنَ مُجْتَهِدًا

بَيْنَ الْخَلَائِقِ وَالْقُرْآنُ يَلْعَنُهُ

“Kur’ân okuyan bazıları vardır ki halk içinde çalışa çalışa okur iken Kur’ân kendisine lanet okur.”

Zira arşta Hak Teâlâ’nın sadece melekleri vardır ki zikir-i ilâhî ile iştilig edip ferahlanırlar. Bunlar öyle yalın, iyi ruhlardır ki Allah için ve Allah’a raks ederler.

Sen ise miskin kendi nefsinle raks ediyorsun, onlar zâkir sen kaybeden ve şaşkınsın! Sufiler zikir esnasında hâsıl olan titremeye ve hareketlenmeye semâ demişlerse de harekete geçme sebebi ruhtar âleminden gelen ilhamdan dolayı olursa ruhânî olup semâ denir. Yoksa zikir nerde, raks nerededir? Birisi hak, diğeri batıldır.

⁹⁵ Hicr Sûresi, 94.

⁹⁶ A’râf Sûresi, 199.

سَارَتْ مُشْرِقَةً وَسِرَتْ مُغْرِبًا
شَتَانَ بَيْنَ مُشْرِقٍ وَمُغْرِبٍ

Meâlen Farsça tercümesi:

ترسم نرسی بکعبه ای اعرابی این ره که تومیروی بترکستان است

“Korkarım ki senin gittiğin yol Kâbe’ye doğru değildir Ey Arap!

Bu senin gittiğin yol Türkistan’a doğrudur.”

Raks edenler yalancılardır, zikredenler ise Allah’ın katında zikredilirler, melun (lanetlenmiş) ile mahbup (sevilen) arasındaki fark büyüktür.

Hüdâ’nın zikredildiği meclise girdiğinizde, zikredilen Hazreti Mevlâ’nın kontrolünde olmalısınız. Kulağınız işittiğini idrak etsin, geçmiş salih zâtların isimlerini zâkirler andıkça kendinizi onlara bağlayarak tâbi olunuz ki beraber olma şerefine nâil olasınız:

الْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ

“Kişi sevdiği ile beraberdir.”⁹⁷

Bunların güzel ahlâkları ile ahlâklanmak sizin için vazgeçilmez olup âdeta vaciptir; vicdanî şevki bunlardan almalısınız. Hak üzere olan vecd, Hak için olur, nefse ve hevâya tâbi olmaz. Ben semâyı sevmem, demem. Çünkü ben güzel ses dinleme makamında hakikate vasıl oldum, ancak noksanları olan fukara için semâyı sakıncalı bulurum, bu

⁹⁷ Buhârî, “Edeb” 96; Müslîm “Birr” 165.

mertebeğe vasıl olmadıklarından haklarında günahlardan daha şiddetli sıkıntılara sebep olur.

Eğer semâ gerekli ise hiç olmazsa güvenilen bir şiir okuyucu peygamber naat-ı şerifi ile terennüm edip daha önceki salih zâtları anmakla güzel nâme söylesin. Mürşid-i kâmil ve ârif dahi semâdan lazım gelen hisseyi almakla huzurunda bulunanları Allah'ın izniyle feyizlendirip aşulasın. Zira kalbin hâli güzel kokuların buruna girmesi gibi hemen sirâyete eder, ihlâs da bir iksir gibi biricik şifadır, hemen tesir eder.

Adam odur ki dervişlerin terbiyesini hâl ile yapar, söz ile değil. Ama ikisi de bir kişide toplanırsa daha güzeldir. O kişi racül-i ekmel yani mükemmel insandır.

Kalabalık zikirler kurmakla kâfirlerin azametini kırıp aşağı indirdiniz ve bu diyarda olan şüphe ehli olup sapıtanları ve hasta olanların nifakını korkutarak şevkini kırdınız ve İslâm'ın şerefini ortaya çıkartıp din kelimesini yücelttiniz. Eğer iyi niyet ile yapmış iseniz, bunun mükemmelliğini her halinizde cömert nebînin sünnet-i seniyyesi hükmüne döndürürseniz yaptıklarınız mükemmeliyet kazanır, şayet bir yönden olsa bile pek güzel amel ettiniz. Yoksa bu haller, sözler ve ameller hep dalâlettir. O kadar diyebilirim ki iyi niyet olmayıp kitap ve sünnete tatbik üzere hareket edilmemiş olursa korkuttuğunuz dalâlet grubundan farkınız bir işaret ve sarıktan ibaret kalır. Artık Hüdâ'ya sevgili olma yolunu tutunuz da, düşmanından olmayınız.

Efendiler!

Deccallıktan ve şeytanlıktan sakınınız, bu iki noktaya varan yollardan gitmeyiniz. Derviş hâlis iman ile şeytanı utandırmalıdır, doğruluk eli ile yalancılık binasını yıkmalıdır.

Hidayet yolu açıktır, bellidir. Namaz, oruç, hac, zekât, Allah'ın teklîğine ve Hz. Muhammed'in peygamberliğine imandır, din yolunun birincileri bunlardır. Allah'ın haram kıldıklarından sakınmak dahi mümin kulun Cenâb-ı Hak ile olan muamelesidir. İşte, yol budur.

Allah ile birlikte olan mümin kulun hâli de zikir-i ilâhî ile meşgul olmak, zikrin edebi ise üstün bir doğruluk, tam bir alçak gönüllülük ve tevazudur. Her şeyden çekilmek ve ihlâslı bir sûrette kulluk yapmak üzere kıyam ve ism-i celâl zırhı ile Allah'a sığınarak öyle bir hâlde olmalıdır ki zikir ile meşgul olanı bir kâfir görse sıdk ile Allah'tan başka her şeyden ayrıldığını yakînen anlamalıdır. Ve her kim onu görse çekinmeli, korku parıltıları kalbine girerek hatıralardan ne var ise hepsini mahvedecek sûrette heybetli olmalıdır.

Eğer hâl böyle olmazsa en iyisi genel sünnet üzere; temkin, topluluğa sahip çıkma ve mümkün olduğu kadar zâhir ve bâtın âdabını bir araya toplamaktır, bakışı bir tarafta meylettirmektir.

DUA

اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنَا مِمَّنْ رَكَّبْتَ عَلٰى جَوَارِحِهِمْ مِنَ الْمُرَاقِبَةِ غِلَظَ
الْقِيُوْدِ , وَاَقَمْتَ عَلٰى سَرَائِرِهِمْ مِنَ الْمَشَاهِدَةِ دَقَائِقَ الشُّهُوْدِ , فَهَجَمَ
عَلَيْهِمْ نَشْرَ الرَّقِيْبِ , مَعَ الْقِيَامِ وَالْقُعُوْدِ , فَتَنَكَّسُوا رُؤُوْسَهُمْ مِنَ الْخَجَلِ
وَجَبَّاهُمْ لِلْسُّجُوْدِ , وَفَرَّشُوا لِقَرَطِ ذَلِّهِمْ عَلٰى بَابِكَ نَوَاعِمَ الْحُدُوْدِ ,
فَاَعْطَيْتَهُمْ بِرَحْمَتِكَ غَايَةَ الْمَقْصُوْدِ , وَصَلَّى اللهُ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى
آلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ .

“Allah ’ım! Bizi âzâlarını murâkabe kayıtlarıyla bağladığın, gönüllerine müşâhede esrarını yerleştirdiğin, sana olan dostluklarının istilasıyla mahcubiyetten başlarını öne eğmiş, alınlarını secdeye koymuş, mahviyetle kapında yüzlerini yere sürmüş ve aksâ gayeye ermiş kullarından eyle! Efendimiz Muhammed ’e ve ehl-i beytine salât ü selâm eyle.”

Ey fakir derviş! Kur’ân-ı şerifi örnek alıp ahkâmına uymalısın. Ehl-i sünnet imamlarının izinden gitmelisin. Ben kimim ki sana dua edeyim, ben duvar üstünde bir sivrisinek kadar ufak bir şeyim. Firavun ve Haman ve Karun ile haşrolayım, âşık olduklarına âşık olayım, eğer bu cemiyette bulunanların şeyhi olduğum hatırıma gelir ise şeyh değil öncelik hakkı veyahut üzerlerine baskı yapıp hükmettiğim dahi hatırıma gelmemiştir, bunlardan derviş olduğum dahi hatırıma gelmez, bir şey olmayan ve bir şeye yaramayan böyle şeyler düşünür mü?

Efendiler!

Sizin için rahatınıza olmayacak şekilde vaktinizi zayi etmeyiniz, zira her bir nefesiniz sayılıyor, mağrur olduğunuz şeyden sakınınız. Vakitlerinizi, kalplerinizi muhafaza etmelisiniz, çünkü vakit ve kalp her şeyden üstündür. Eğer vakitleri ihmal ve gönülleri zayi ederseniz bütün fayda ve menfaatler elinizden gitmiş olur.

Kişi şunu bilmelidir ki günah işlemek yürekleri kurulaştırır ve karartır, hasta ve berbat eder. Tevrat-ı şerifte yazılıdır ki mümin olanın kalbi, kendisine ağlayan bir kadındır, daima kendi kendisine ağlar. Münafık olanın kalbi şarkıcı gibidir, daima kendisine şarkı söyler. Ârifin yüreğinde bir yer vardır ki memnun ve neşeli olamaz! Münafığın kalbinde bir yer vardır ki hüznü olup üzüntü duymaz.

Efendiler!

Siz bu tekkede zikr-i ilâhî ile titreyip şevkinizi açığa vurursanız, fakihler ise “dervişler oynuyorlar, raks ediyorlar” derler. Doğrusu da; kim ki bozuk maksatlar için çalışıp yalandan şevkini ortaya koyuyor ise fakihlerin dediği gibi raks ediyor, oynuyor demektir. Kim ki güzel maksatla zikir ile meşgul oluyorsa, Kur’ân-ı Kerîm’deki;

الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ

“Sözü dinleyip de onun en güzeline uyanlar var ya”⁹⁸

emrine uyarak çalışıyor demektir. Bu aynı zamanda Hakk’ın davetini kabul etmek demektir. Yine Kur’ân-ı Kerîm’de;

⁹⁸ Zümer Sûresi, 18.

وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَىٰ
أَنْفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالُوا بَلَىٰ

*“Kıyamet gününde, biz bundan habersizdik demeyesiniz diye Rabbin âdemoğullarından, onların bellerinden zürriyetlerini çıkardı, onları kendilerine şahit tuttu ve dedi ki: ‘Ben sizin Rabbiniz değil miyim?’
Onlar da ‘Evet, buna şahit olduk.’ dediler.”⁹⁹*

Ayet-i kerimede beyan buyrulduğu üzere sınır olmadan ve sıfatsız duyulan ilâhî hitap ile semâ lezzeti kalbinde yerleşmiş bulunduğundan Hazreti Âdem’in yaratılmasından ve zürriyetinin dünyaya gelmesinden sonra gizli sırları zuhur eden halden dolayı bir name veyahut güzel bir kelime işittikçe o ahd-i kadimdeki semâ için uçan kalbi kanatlanır. Bunlar ezelden irfan erbabı olan, muhabbetleri ve dostlukları Allah için ve Allah namına olanlardır. İşte, bu gibi fakir için zâkir deniliyor, yani “zikirle meşguldür” deniliyor. Bunun ruhu rakediyor ve azîmeti, sahih bir azîmet ve akli kemâlde olup amel sayfaları kötülükten paktır. Semâları da dürülmüş olup gizli sırrı idrak eylemiş ve hazzını almışlardır. Çünkü “elest hitabının”¹⁰⁰ işitme sırrı bütün ruh sahibi olanların tabiatında mevcuttur. Ancak her cins tabiatına uygun bir sûrette duyar ve işitir. Ve semâdan kendi himmeti nispetinde hissedip anlar.

Görmez misin ki kundaktaki bebek ninni nâmesiyle uyur. Develer dahi yüklendikleri ağır yükün ağırlığını güzel nâme ile unuttur. Haber de gelmiştir ki yerde, gökte İsrâfil aleyhisselâmın sesinden güzel

⁹⁹ A'râf Sûresi, 172.

¹⁰⁰ Elest hitabı; ayet-i kerimede geçen “Rabbiniz değil miyim?” hitabıdır.

ses yaratılmamıştır, bunun için İsrâfîl ne vakit okur ise yedi kat gökler ve melekler kendi zikir ve tespihleri ile meşgul olmayıp dikilirler.

Hazreti Âdem aleyhisselâm yeryüzüne indiğinde üç yüz sene ağlamıştır. Cenâb'ı Hak'tan “Niçin ağlıyorsun?” diye sual buyurulunca “Ya Rab, ne cennet için ne de ateşten korktuğum için ağlıyorum, arş-ı âzâmın çevresinde el ele vererek şevk ile raks edip ‘Padişahımız, mâlikimiz ne büyüktür. Mâlikimiz olmasa helâkimiz kesindir, madem ki sen Rabbimiz, mabudumuzsun, bizler gibi bahtiyar kim olabilir? Mahbubumuz sensin, sığınağımız sensin, bize kim benzer?’ diyerek dolaşan yetmiş bin sade ruh, güzel yüzlü melekleri özlemekten ağlıyorum.” demiş. Bu huy onlarda kıyamete kadar devam etmektedir. Kendisine “Başına kaldır da onları gör.” hitabı buyurulunca, Hazreti Âdem dahi arşın çevresinde bunların oynadıklarını ve Cibril aleyhisselâmın başkanlık edip Mikail aleyhisselâmın dahi nâme okuduğunu görmüş ve bir âh edip ağlamayı kesmiştir.

فَهُمْ فِي رَوْضَةٍ يُحْبَرُونَ

“İşte, onlar cennet bahçelerinde sevindirilirler.”¹⁰¹

ayet-i kerimesinin tefsirinde denilmiştir ki: “Sevindirilenlerden kasıt semânın sesini duyanlardır.” İşte, semâda âriflerin esas maksadı ve semâ arzulama sebepleri budur. Hâlbuki bu ilâhî nâiliyet cahillerin zannettiği üzere haram ve yasaklanmış olan raks değildir. İşte bu ilâhî ihsan bir Rabbanî hediyedir ki kalbi hatıralarının mâliki olarak şeytanî vesveselerden kurtulmuş ve dünyevî işlerden yüz çevirmiş, Cenâb-ı Allah'tan başka maksat kabul etmez olmuş adamlara mahsustur.

¹⁰¹ Rûm Sûresi, 15.

Olur da pis tabiat, çerçöp, süprüntü ve vesvese ile pislenmiş kalmışsa; zikir ile meşgul olduğu esnada hem söylemesinde hem de harekette edebe riâyet etmesi lazım gelir. Saygı duyulan adamların mertebesine vasıl olduğunu yalandan iddia ederek yalan deryasına ve gerçek olmayan söze dalmamalıdır.

أَلَمْ يَعْلَمِ بِأَنَّ اللَّهَ يَرَىٰ

“Bilmez mi ki Cenâb-ı Mevlâ görür.”¹⁰²

Mevlâ kıskançtır. İşte bu kadarı kâfidir.

¹⁰² Alâk Sûresi, 170: “Allah’ın, her şeyi gördüğünü bilmiyor mu?”

Şeriatın Gerekliliği

Zâhir ve batında edindiğiniz tüm adabınız hep şeriat üzere olmalıdır, zira kim ki açık ve gizli yüce şeriatı uygulamakla hareket ve muamele eder ise Cenâb-ı Mevlâ'dan bir payı olur ve her kimin O'ndan payı olursa;

فِي مَقْعَدِ صِدْقٍ عِنْدَ مَلِكٍ مُّقْتَدِرٍ

“Muktedir bir hükümdarın katında, doğruluk meclisindedirler”¹⁰³

makamına münasıptır.

Efendiler!

İçinizde fukahâ ve ulemâ vardır ve meclis vaaza ve derslere devam edip okursunuz ve bildiğiniz şer’i hükümler de vardır ki halkada öğretirsiniz, sakınmalısınız ki elek gibi unun incisini döküp de kepek size kalmasın. Hikmeti açıklarken güzel bir dil kullandığınız halde ağızınızdan hikmetler çıkar iken yüreklerinizde şu ahlâkın izlerinden olan kötü kalpli olmak kalmasın. Sonra;

أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنْسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ

“İnsanlara iyiliği emreder de kendinizi unutur musunuz?”¹⁰⁴

hükmüyle hesaba çekilirsiniz.

Hak Teâlâ bir kulunu lâyük muhabbet eylediği halde nefsinin ayıplarını kendisine gösterir ve bütün mahlûkat için yüreğine şefkat ve

¹⁰³ Kamer Sûresi, 55.

¹⁰⁴ Bakara Sûresi, 44.

acıma koyar. Kendisini iyilikseverliğe, elini cömertliğe, yüreğini de acıma ve merhamete alıştırır ve nefsinin hor görmek için ayıplarını göstermek ile gözünde küçültür. Ârifler halk sevinse de daima hüzünedirler, fakat ümitsizliğe düşmeyerek kederde bulunurlar, sevinçleri pek azdır, çok ağlarlar, pek az gülerler, hakiki sevgiliden istemekten başka istekleri yoktur, ayıpların ve günahların affedilip yok olmasından başka şeye önem vermezler.

النَّاسُ فِي يَوْمِ الْعِيدِ قَدْ سُرُوا وَقَدْ فَرِحُوا
وَمَا سُرْتُ بِهِ هُوَ الْوَاحِدُ الصَّمَدُ

لَمَّا تَيَقَّنْتُ أَنِّي لَا أَعَايِنُكُمْ
أَغْمَضْتُ عَيْنِي وَلَمْ أَنْظُرْ إِلَى أَحَدٍ

“Halk bayram günlerinde memnun ve mesrur oldular, ben ise Allah biliyor bayrama sevinmedim. Seni göremeyeceğimi anlayınca gözlerimi kapayıp kimseye de bakmadım.”

Mücâhede

Ben elimden geleni yaptım ve sülûk etmediğim yol bırakmadım. Doğru niyet ve mücahede ile sağlam olanını anladım. Allah'ın en çok sevdiği, en açık ve en yakın yolun Hazreti Muhammed'in sünnet-i seniyyesi üzere amel; tevazu ve kalbi kırık dervişlerin ahlâkı ile ahlâklanmak, hayret ve fakr-i aciziyet içinde olmak olduğunu gördüm.

Sıddık-ı Ekber radiyallahu teâlâ anhü hazretleri derlerdi ki:

إِلَّا بِالْعَجْرِ إِلَيْهِ الْوُصُولَ يَجْعَلِ لَمْ الَّذِي الْحَمْدُ لَهُ

“Acizden başka kendisine vasil olma yolu yaratmamış olan Cenâb-ı Allah'a hamd olsun.”

وَالْعَجْرُ عَنْ دَرَكِ الْإِدْرَاكِ إِدْرَاكِ

“İdrak edemeyip aciz olmak idraktır.”

Rivâyet edilmiştir ki Hak Teâlâ hazretleri Musa aleyhisselâma; “Ya Musa, benim hazinelerimde olmayan şeyleri bana getirmelisin.” buyurduğunda; Cenâb-ı Musa; “Ya Rabbi, sen Âlemlerin Rabbisin, senin ilâhî hazinende ne noksan olabilir ki getireyim?” demiştir. Allah Teâlâ Hazretleri de: “Benim hazinelerimde kibriyâ ve azamet ve ceberut doludur; alçaklık, kırıklık, miskinlik yoktur. Bu sebeple ben, benim için kalbi kırık olanlara pek yakınımdır. Ya Musa, Bundan daha büyük bir şeyle bana yaklaşmak mümkün değildir.” buyurmuştur.¹⁰⁵

¹⁰⁵ Keşfü'l-Hafâ I/ 203.

Efendiler!

Korku ve haşyet muhasebeyi, muhasebe murakabeyi¹⁰⁶, murakabe de devamlı zikirle meşgul olmayı sağlar. Bu zamanda en imrenilecek kimse odur ki zamanını değerlendirip lisanını koruyan salih mümindir.

Evliyâ-1 kiramdan Abdülmelik el-Harnûtî kuddise sırruh hazretlerinden nasihat istedim. Bana şöyle buyurdu:

وَمَنْ لَمْ يَعْرِفْ مِنْ وَمُشَكِّكَ لَا يُفْلِحُ يَا أَحْمَدُ مُلْتَفِتٌ لَا يَصِلُ
نَفْسِهِ النُّقْصَانَ فَكُلُّ أَوْقَاتِهِ نُقْصَانٌ

“Her şeye iltifat eden vasıl olamaz, şek şüpheden kurtulmayan felah göremez, kendi ayıp ve noksanını bilmeyen kişinin her bir vakit ve zamanı noksandır.”

Bir sene kadar bu nasihatleri hatırımda tutup tekrarına devam eyledim ve her ne vakit bana bir hatıra gelirse bu sözleri tefekkür edip hatıramı korudum. Binaenaleyh bir sene geçtikten sonra o zâta bir daha gidip yine nasihat istediğimde bu defa şöyle söyledi:

يَا أَحْمَدُ مَا أَقْبَحَ الْعِلَّةُ بِالْأَطْبَاءِ وَالْجَهْلُ بِالْأَلْبَاءِ وَالْجَفَاءُ بِالْأَحْبَاءِ

¹⁰⁶ Murâkabe; iç âlemi kontrol etmek, gözetlemek, dikkati belli bir noktaya toplamak gibi manalara gelir. Tasavvufta “kalbi, ona zarar veren şeylerden korumak, “Allah her an beni görüyor, kalbime nazar ediyor.” idraki içinde olmak veya “feyz beklemek” şeklinde tarif edilmiştir. Özetle; insanın iç âlemine yönelerek kendi hâlini daima muhâsebe ve tefekkür etmesidir. Böylece her an uyanık bir kalp ile Rabbine ilticâ hâlet-i rûhiyesini kazanabilmektir.

“Tabibin hasta olması ne fenadır, akıllı adamın cahil kalması ne kötüdür, dostların ceza çekmesi ne uygunsuz bir durumdur.”

Bu sözleri dahi bir sene kadar hatırımda tutarak bu zâtın sözlerinden çok faydalandım.

Ârifi billâh olan âlimin nefesine muhalefet ederek yaptığı siyaset pek büyüktür, ilâhî korku ve murâkabeden kaynaklanır, binaenaleyh söyleyeceği bir sözü ağzından çıkmadan tartar, faydalı ise söyler, yoksa ağzını kapatıp susar, çünkü lisan bir aslandır; zapt edersen kurtulursun, yoksa seni helâk eder, denilmiştir.

Hakiki ârifin sözleri içerideki pasa ve kire parlak bir ciladır, susması da zararları defetmektir, ailesi ve sevdiklerine iyiliği emreder, çirkin işleri yasaklar. Kur’ân-ı Kerîm’de şöyle beyan buyrulmuştur:

لَا خَيْرَ فِي كَثِيرٍ مِّن نَّجْوَاهُمْ إِلاَّ مَنْ أَمَرَ بِصَدَقَةٍ أَوْ مَعْرُوفٍ أَوْ إِصْلَاحٍ بَيْنَ

النَّاسِ

Bir sadaka vermeyi yahut iyilik yapmayı yahut da insanların arasını düzeltmeyi emredenleri hariç, onların aralarındaki gizli konuşmaların çoğunda hiçbir hayır yoktur.”¹⁰⁷

Hazreti Mevlâ’yı bilenlerin elbette O’nunla birlikte olma edebi artar. Mevlâ’ya yakınlık elde edenler şüphesiz O’ndan çok korkarlar.

Hatîb el-Bağdâdî’nin senediyle İbn Ebu’l-Cârûd el-Abbasi hazretlerine zincirleme olarak, arkasından İmam Salih el-Kadi el-Mukri Seyit Ali Ebu’l-Fadl bana haber vermiştir ki; “Cabir bin Abdullah

¹⁰⁷ Nisâ Sûresi, 114.

“Bir sadaka vermeyi yahut iyilik yapmayı yahut da insanların arasını düzeltmeyi emredenleri hariç, onların aralarındaki gizli konuşmaların çoğunda hiçbir hayır yoktur.”

radıyallahu anhu ve anhum buyurmuşlardı ki kısas meselesinde bir hadis-i şerif işitmiştim. Rivâyet sahibi Mısır'da idi, bir deve satın alarak yolculuk ettim, bir ay yolculuktan sonra Mısır'a vasıl olup rivâyet sahibinin nerede olduğunu sorarak evine gittim. Kapıyı vurduğumda açan kişiye "Abdullah bin Üneys burada mıdır?" dedim. Cevap vermeden içeriye girip "Kapıda bir Arabî seni istiyor." diye haber verdi. "Kimdir, sor." deyince Rasulullahın ahabından Cabir bin Abdullah olduğumu söyledim. Derhal çıkıp iltifat ederek elimi tutup boynuma sarıldı. "Kısas meselesinde bir hadis-i şerif işittim, kalanlar arasında senden daha iyi bilip hıfzeden kimse de bilmiyorum." dedim, "Evet!" dedi:

سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ يَقُولُ (إِنَّ اللَّهَ يَبْعَثُكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ) حُفَاءَ عُرَاءَ عُرْلًا
وَهُوَ عَزٌّ وَجَلٌّ قَائِمٌ عَلَى عَرْشِهِ يُنَادِي بِصَوْتٍ لَهُ رَفِيعٌ غَيْرُ فَضِيعٍ يَسْمَعُ
الْبَعِيدُ كَمَا يَسْمَعُ الْقَرِيبُ يَقُولُ أَنَا الدَّيَّانُ لَا ظُلْمَ عِنْدِي وَعِزَّتِي
وَجَلَالِي لَا يُجَاوِزُنِي الْيَوْمَ ظُلْمُ ظَالِمٍ وَلَوْ بِلَطْمَةٍ بِكَفِّ وَلَوْ بِضَرْبَةٍ يَدٍ عَلَى
يَدٍ وَلَا فَتَصَنَّ لِلْجَمَاءِ مِنَ الْقُرْنَاءِ وَلَا سَتَلْنَ الْحَجَرَ لِمَ نَكَبَ؟ وَلَا سَتَلْنَ
الْعُودَ لِمَ خَرَشَ صَاحِبُهُ فِي ذَلِكَ أُنْزِلَ عَلَيَّ يَعْينِي فِي كِتَابِي (وَنَصَحُ
الْمَوَارِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ فَلَا تَظْلِمُ نَفْسٌ شَيْئًا) ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنَّ أَخَوْفَ مَا أَخَافُ عَلَى أُمَّتِي مِنْ بَعْدِي عَمَلَ قَوْمٍ
لَوْطٍ أَلَّا فَلَيرْتَقِبُ أُمَّتِي الْعَذَابَ إِذَا كَافَأَ الرَّجَالُ بِالرِّجَالِ وَالنِّسَاءُ
بِالنِّسَاءِ . عَنْ جَابِرٍ أَخْرَجَهُ ابْنُ مَاجَةَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَقَالَ حَسَنٌ غَرِيبٌ رَوَاهُ
الْحَاكِمُ وَصَحَّحَهُ " الرَّوَّاجِرُ " وَرَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِي السُّنَنِ وَقَالُوا سَنَدُهُ عِيفٌ

“Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle dediğini işittim: İnsanlar kıyamet günü mahşer yerine yalın ayak, çıplak ve sünnetsiz olarak toplanacaklardır. O Aziz ve Celil arşın üzerinde olduğu halde düşük olmayan yüksek bir sesle, yakında olanın duyduğu gibi uzakta olanın rahatça duyduğu hoş bir sesle nidâ edip diyecek ki: Ben Deyyan’ım,¹⁰⁸ izzetim ve celalim yanında hiç kimseye zulüm yoktur. Bugün bir zalimin zulümle bir tokat atarak ve bir eli ile diğer ele vurarak haddi aşmasına müsaade yoktur. Boynuzsuz boynuzludan diyetini alacak. Taşa neden eğrildiği sorulacak ve ağaca sahibi tarafından neden tırmalandığı, tahriş edildiği sorulacak. Kitapta indirilen şu ayetteki gibi “Kıyamet günü için adalet terazileri kuracağız. Öyle ki hiçbir kimseye zerre kadar zulmedilmeyecek.”¹⁰⁹ Sonra Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “Şüphesiz benden sonra ümmetim üzerinde korktuklarımın en korkuncu Lut kavmi amelidir. Dikkat edin! Kadınlar kadınlarla ve adamlar adamlarla yetindiğinde ümmetim azabı beklesin.”¹¹⁰

Bu hadis-i şerif, sorumlu tutulmayan hayvanların dahi kısasa tabi tutulduğunun beyanı ile Allah’ın adaletinin mükemmelliğini ortaya çıkarmıştır. Allah hakkında “kaim alâ’l-arş” yani “arş üzerinde dururken” demekse de bunun gibi benzetmelerin ve nasıl olduğunun

¹⁰⁸ Allahu Teâlâ’nın isimlerinden biridir. Kadı, hâkim, hayır ve şerle cezalandırıcı manasındadır.

¹⁰⁹ Enbiyâ Sûresi, 47.

¹¹⁰ Bu hadisi Cabir bin Abdullah’tan İbn Mâce “Hudut” 12 ve Tirmizî “Hudut” 24’te rivâyet etmiştir. Tirmizî bu hadis için hasen hadis demiştir. İbni Hacer el-Heytemî ez-Zevâcir isimli *Büyük Günahlar* isimli eserinde bu hadise sahih demiştir. Beyhakî *Sünen* adlı eserinde rivâyet etmiştir. Demişlerdir ki bu hadisin senesinde zayıflık vardır.

sorgulanmayacağı herkesçe malumdur. Erkek erkeğe ve kadın kadına ilişki hususunda dahi vaat edilen ceza beyan buyrulmuştur.

İlim saklanmaz, hak söz söylenir, kabr-i şerifine feda olduğum Peygamber hazretleri lehimize ve aleyhimize olan hükümleri açıkladı ve izah buyurdu. Kurtuluş, peygamberin emirlerine uyma ve kendisine imandadır. Muhalefet edenler için mahvolma kesindir.

Sallallahu aleyhi ve sellem Efendimize nasıl emir buyrulmuşsa tamamen açıklamıştır, artık bahanemiz yoktur. Her sorumlu olan üzerinde Peygamberimiz Efendimizin kesin delil olduğu su götürmez bir gerçektir. Bu sebeple Efendimiz sorumlu olanların üzerinde Cenâb-ı Allah'ın delilidir. Allah'ın takdiri böyledir. Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle buyrulmuştur:

وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّى نَبْعَثَ رَسُولًا

“Biz, bir peygamber göndermedikçe azap edici değiliz.”¹¹¹

وَكَفَى بِاللَّهِ وَلِيًّا وَكَفَى بِاللَّهِ نَصِيرًا

“Dost ve yardımcı olarak Allah yeter”¹¹²

¹¹¹ İsrâ Sûresi, 15.

¹¹² Nisâ Sûresi, 45.

Tevâzu

Efendiler!

Cenâb-ı Mevlâ'ya muhabbeti olan kimse nefsinin tevâzuya alıştırdır ve dünya ile alakalı şeylerden ilgisini keser. Cenâb-ı Hakk'ı her şeye tercih ederek O'nun zikri ile meşgul olmalıdır, Allah'tan başkası için nefsinde meyletme hissi bırakmaz, ibadetin inceliklerine dikkat edip ona göre yerine getirir. Azamet-i ilâhîye ait olan minber, koltuk gibi şeylerden elde etme imkânı olduğu halde çıkarıp atar. Allah için tevâzu eder. Elinden gelse dahi o çeşit azamet-i ilâhîye meyletmeyip şairin dediği gibi yapar:

تَرَكَ الْمَنَابِرَ وَالسَّرِيرُ تَوَاضِعًا
وَلَهُ مَنَابِرُ لَوْ يَشَاءُ وَسَرِيرُ

وَلِغَيْرِهِ يُجْبَى الْخَرَاجُ وَإِنَّمَا
يُجْبَى إِلَيْهِ مَحَامِدُ وَأَجُورُ

“O tevâzuundan hilâfet ve saltanatı terk etti. İsteseydi hilâfet, saltanat onun olurdu. Başkaları adına haraç topluyor. Ona toplanan ise övgüler ve faziletlerdir.”

Efendiler!

Kulluk bir sıfattır ki onun hakkı, onla vasıflanan kulun efendisinden başka her şeyden kesilmesidir. Kulluk küllî, cüzî her şeyi terk etmektir. Kulluk, üstün meziyetlere ulaşmak kastında bulunmamaktır. Kulluk, kulun kendisini kardeşlerinden farklı ve yüksek

görmemektir. Kulluk, Rabbinin yüksek değerleri altında boyun büküp O'ndan çekinmektir. Kulluk, insanlığın yaratılışında tayin olunan sınırları geçmemektir. Kulluk tam bir hürriyettir. Hürriyet ise Allah'tan başka şeye kulluktan tamamen kurtulmaktır.

Efendiler!

Beni dilenci çanağı yerine koymayın! Tekkemi şimdi haram ve vefatımdan sonra puthane etmeyin. Ben Hak Teâlâ'ya dünyada tek başıma yaşamak için dilekçe verdim, insanlarla birlik içinde yaşattı. Ölümden sonra belki bu huzura nâil olurum. Hak Teâlâ ile birliktelik sahîh bir şekilde olur ise her şey kolaydır:¹¹³

إِذَا صَحَّ مِنْكَ الْوَصْلُ فَالْكُلُّ هَيِّنٌ
وَكُلُّ الَّذِي فَوْقَ التُّرَابِ تُرَابٌ

*“Vuslat nasip olduktan sonra geçen şeyler hep kolaydır,
Toprak üstünde her ne varsa sonunda hepsi topraktır.”*

Efendiler!

Allah yeter, geri kalanı boştur. Allah için Cenâb-ı Mevlâ'dan başka zarar veya menfaat verecek yoktur. Ulaşma ve kesme, ayırma ve birleşme, verme ve menetme, Cenâb-ı Hakk'ın zâtına mahsustur. O'na giden vesileler reddedilemez, vasıtalar inkâr olunamaz, söyleyip vuslata erilebilecek bir kelime vardır ki o da 'amentü billâh'tır. Hak Teâlâ'ya

¹¹³ Tercüme edeninin notu:

Pîr hazretleri burada vefatından sonra kabri şeriflerinin تنها ve yalnızca bir yerde kalacağını haber verip kerametini izhar buyurmuşlardır. Çünkü bugün türbe-i şerifleri civarında kimse yoktur, kabrin ortasında tenhâ bir yerde bulunduğu bilinmektedir.

iman getirdiğin halde kitabına, peygamberine, peygamber tarafından tebliğ olunan bütün hükümlere iman etmiş olursun. Ayrıca Hak Teâlâ'nın;

وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا

“Peygamber size ne veriyse onu alın, neyi de size yasak ettiyse ondan vazgeçin”¹¹⁴

ayet-i kerimesi gereğince amel etmiş olursun.

Hak Teâlâ'ya delâlet eden vasıtaları ve vesileleri yüceltip Cenâb-ı Hakk'ın zâtını birler ve gözlerinden yaşlar dökerek kapıda beklersen, tam bir zelillik ve alçaklıkla yerleri öper, mana ve dönüş neresi olduğunu bilir ve görüşme makamına lâyük bir surette hazırlanır ve bütün amelini ihlâs ile yerine getirip hâlis ve muhlis olursan o zaman olur. İşte o vakit mertebeler sana uygun olur, feyizler ve ilâhî ilhamlar olarak ilâhî keremin eserleri senin hakkında zuhur eder. Bırakmaz ve terk etmez. Hakk'ın nimetler sofrası birbiri arkasına takip ederek irfan ağına bütün halk tutunur da bâtın ve zâhirde vekilliğinin ve davetinin tesirleri görülür.

Efendiler!

Âlimlere ve fakihlere dahi erbab-ı irfan olan veliler gibi tazim etmeniz lazımdır, çünkü yol birdir, bunlar da şeriatın zâhirine vâris olmuşlardır, şeriatın hükümlerini anlamayı ve halka beyan edip açıklamayı üzerlerine almışlardır. Allah'a kavuşmak ise bu hükümlerini yerine getirmeye bağlıdır. Temiz şeriatın hükümlerine aykırı olan ibadetler ve itaatlerden bir fayda gelmez. Şeriata uygun olmayan bir sûrette bir insan ibadet ve itaatle beş yüz sene meşgul olsa kabul

¹¹⁴ Haşir suresi 7.

olmayarak reddedilir ve kendisi sevap yerine günah kazanır. Kıyamet gününde o çeşit bütün amelleri mîzana girmez ve sayılmaz. Şeriata uygun sûrette bir fakih iki rekât namaz, dini konusunda cahil olan dervişin kıldığı bin rekâttan üstündür.

Şu halde âlimlerin hak ve hukuklarını ihmal etmeyiniz. Hepsi hakkında hüsnüzan etmelisiniz, takva ehli onlardandır, Allah'ın öğrettiği ile amel ederler ve hakikatte veliler onlardır. Onlara karşı özel bir hürmetiniz olsun. Fahr-i âlem sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz buyurmuşlardır ki:

مَنْ عَمِلَ بِمَا يَعْلَمُ وَرَّثَهُ اللَّهُ عِلْمَهُ مَا لَمْ يَعْلَمْ
الْعُلَمَاءُ وَرَّثَهُ الْأَنْبِيَاءُ

“Öğrendiği ilim ile amel edenlere Cenâb-ı Hak bilmedikleri ilmi öğretir.”¹¹⁵

“Âlimler, peygamberlerin varisleridir.”¹¹⁶

Halkın efendileri bunlardır, insanların en şereflieleridir, hak yolu gösteren bu kişilerdir. Bazı mutasavvıfların dedikleri gibi demeyiniz, kendileri bâtın ehli olduklarını iddia ederler ve bunlara zâhir ehli derler.

İslâm dininin öyle bir toplayıcılığı vardır ki bâtın zâhirin içidir ve zâhir de bâtının dışıdır. Diğerini toplar ve birleştirir, çünkü zâhir olmasaydı içindeki bâtın olmazdı, bâtın da olmasa zâhire ihtiyaç kalmazdı, vücut olmazsa yürek olmaz. Kalp cesedin ışıdır.

¹¹⁵ Ebu Nuaym rivâyet etmiştir, zayıf hadistir.

¹¹⁶ Ebu Davud, Tirmizî ve İbni Mâce *Sünen*lerinde rivâyet etmişlerdir. İbni Hıbban *Sahih*'inde rivâyet etmiştir, sahih hadistir.

لَوْلَا الْجَسَدُ لَفَسَدَ

“Ceset olmayınca kalp fâsit olur”

Bazılarının bâtın ilmi diye isimlendirdikleri bu ilim, kalbin ıslahına dairdir. Her şeyden önce kalp ile tasdik ve şartlarıyla ameldir, ama yüreğinde iyi niyet ve içinde temizlik olup da bir taraftan hırsızlık, zina, riya, içki içme, yalan ve kibir gibi cinayetleri icra eyleyenin, iç âleminin temizliğinden, güzel niyetinden artık ne fayda olabilir? Bâtın yalnız olamaz. Nitekim iffetle Allah’a ibadet edip, tevazuyla oruç tutup sadaka versen, kalbinde gösteriş ve fesat gizlesen bu amelden ne menfaat görülür? Zâhir yalnız olamaz. Böyle olunca bâtının zâhirin içi ve zâhirin bâtının dışı olup diğerinden ayrılmayacağı ve birisinin diğerinin yerini tutamayacağı aşikârdır. “Ehl-i zâhirdenim” desen “Ehl-i bâtındanım” demiş olursun. “Zâhir şeriat adamlarındanım” desen yine “Hakiki bâtını zikretmiş” dersin. Sufilerde nasıl bir bâtın hâl vardır ki şeriatın zâhiri onun yapılmasını emretmesin, nasıl bir zahir hâl bulunur ki, şeriatın zâhiri, bâtının ıslahını emreylemesin.

Zâhir ve bâtının arasını ayırmaya çalışmayın; bunları ayırmak bidattir. Âlimlerin ve fakihlerin hakkını, hukukunu ihmal etmeyin; bunu ihmal etmek cehalet ve ahmaklıktır.

İlmin lezzetini alıp amel acılığını terk etmeyin, zira o lezzet, bu acılık tadılmadıkça bir şeye yaramaz. Hâlbuki bu acılık ebedî lezzetle neticelenir.

إِنَّا لَا نُضِيعُ أَجْرَ مَنْ أَحْسَنَ عَمَلًا

“Elbette biz iyi iş yapanların ecrini zayi etmeyiz”¹¹⁷

¹¹⁷ Kehf Sûresi, 30.

Kur'ân ayeti buna şahittir ki ameller göre ceza ve mükâfat uygulanır.

İhlâs bütün amelleri Allah için yapmaktır, dünya ve ahiret için olmamalıdır, her hâlde Cenâb-ı Hakk'ın zâtı hakkında iyi zanda bulunmalıdır, iman etmede ve emrine yapışmada ve rızasını istemede; her hâl ve bütün işlerde ve sözümlerde Allah'ın zâtı için iyi zandan ayrılmamalıdır.

Efendiler!

Haris¹¹⁸ böyle dedi, Ebu Yezit şöyle söyledi, Hallaç bu sözlerde bulundu; bu nasıl şeydir? Böyle boş laflardan önce, İmam Şafî, İmam Mâlik, İmam Ahmet, İmam Numan, bunlar ne dedi? Kulluğu ve kulun diğer fertlerle ilgili fikhî işlerini bunların sözleri ile düzeltmelisiniz, ondan sonra diğer birtakım işlerle oyalanabilirsiniz.

Hâris ve Ebû Yezid'in dedikleri ile bir şey artıp eksilmez, ama Şafî ve Mâlikî'nin söyledikleri yolların en güzeli ve gidilecek yolların en yakınıdır. İlim ve amel ile şeriatın direklerini kuvvetlendirdikten sonra ilim ve amelin sırları yönünden himmetinizi yükseltiniz.

مَجْلِسُ عِلْمٍ أَفْضَلُ مِنْ عِبَادَةِ سَبْعِينَ سَنَةً

Dinin emrettiği farzlar hariç;

“İlim meclisi yetmiş senelik ibadetten üstündür.” demektir.

Kur'ân-ı Kerîm'de buyruluyor ki:

¹¹⁸ Haris el Muhasebi meşahiyyin büyüklerindendir. “Er-riaye li hukukillah” diye zahir ve batını birleştiren bir kitabı vardır.

قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ، أَمْ هَلْ تَسْتَوِي
الظُّلُمَاتُ وَالنُّورُ

“De ki: Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?”¹¹⁹

“Karanlıklarla aydınlık bir olur mu?”¹²⁰

¹¹⁹ Zümer Sûresi, 9.

¹²⁰ Ra'd Sûresi, 16.

Âlimler

Hakikat meydanlarının atlıları, yüce yolun şeyhleri, size âlimlerin eteklerine sarılıp yapışmalısınız diyorlar. Ben de size felsefeye çalışın demem, ancak şunu derim:

مَنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ

“Kim ki din işlerinde fakih olur ise onda hayır vardır.”¹²¹

Evliyâ cahil olmaz, din işlerinde fakih olur. Çünkü nasıl oruç tutulur, nasıl namaz kılınır, nasıl hac edilir, zekât verilir, ne zaman zikirle meşgul olunur, hepsini bilir. Yaratıcı ile yapılacak muamele ilmini tam olarak bilmiştir. Böyle bir insan ümmî olsa dahi âlimdir. Asıl gerekli olan ilmi bilmeyenler ona cahil deseler bile ona cahil denilemez.

Şairlerin önem verdiği bedî, beyan ve edebî sanatlar ilim değildir, cedel ve münazara dahi ilimden değildir. İlim kısaca emirleri ve yasakları bilmektir. Daha geniş düşüncecek olursak ilim; tefsir, hadis, fıkıh bilmektir.

Lafzî bilgiler ve nazarî kuralları koyanlar tarafından birtakım ilimler sınıflandırılmıştır. Bunlarca ilim “Bir şeyi bilmek bilmemekten iyidir.” sözüyle ifade edilmiştir.

Vahdet-i vücuda dair olan ilimden yana kulaklarınız sağır olsun, felsefe ve bunun benzerlerine de. Çünkü bu çeşit şeyler sürçüp düşecek yerlerdir. İnsan cehenneme kadar yuvarlanıp gider. Aman, ille de zâhirî şeriata bağlı kalın:

¹²¹ “Allah hakkında hayır dilediği kişiyi dinde fakih kılar.”

Buhârî, Farzu'l-Humus 7, İlm 13, İ'tisam 10; Müslîm, İmaret 98, Zekât 98, 100.

اَللّٰهُمَّ اِيْمَانًا كِيْمَانِ الْعَجَائِزِ

قُلِ اللّٰهُ ثُمَّ ذَرْهُمْ فِيْ خَوْضِهِمْ يَلْعَبُوْنَ

“Allah’ım! Bize kocakarı imanı nasip et.”¹²²

“Sen Allah de, onları daldıkları yerde bırak oynasınlar.”¹²³

Siz âlimlerden ilginizi kesmeyin, daima tereddüt etmeden görüşün, meclislerinde oturun, kendilerinden öğrenin, “Filanca kişi âlimdir ama amel etmiyor.” demeyin. Siz ilminden istifade edip amel ediniz, kendisini Cenâb-ı Hakk’a havale ediniz.

Evliyâ hazretleri hikmetten faydalanırlar, nerden aldıklarını aramazlar, kimin dilinden ortaya çıkar, hangi taşa yazılmıştır, nasıl bir kâfirin vasıtası ile işitilmiştir, bunlara bakmayıp şöyle derler:

وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَاطِلًا

“Göklerin ve yerin yaratılışı üzerinde düşünürler. Rabbimiz! Bunu boş yere yaratmadın, seni eksikliklerden uzak tutarız. Bizi ateş azabından koru.”¹²⁴

Hazreti evliyâ Hakk’a köprü hükmündedir, halk onlar üzerinden Cenâb-ı Hakk’a geçip giderler, ilmi ile amel edip ihlâsı tam olanlardır. Hak Teâlâ onları kendisine ibadet etmeleri için başkasına ilgiden kurtarmıştır. Kendisine yakınlık şerefi ile şerefleştirmiştir. Göz açığı kapayınca kadar dahi yürekleri üstünde perde yoktur, kalkmıştır. Aralarındaki uzaklık ortadan kalkmış, ancak ulaştıkları ilâhî sınırlar

¹²² Keşfü’l-Hafâ II/92, 1774.

¹²³ En’âm Sûesi, 91.

¹²⁴ Âl-i İmrân Sûesi, 191.

üzerine tılsımlar koyarak gizlemişlerdir. Geceleri ayakta ibadet halinde; gündüzleri oruçlu, bazıları tefekkür ibadeti ve bazılarının da zikirle meşgul ve bir kısmı da hepsini yapmakla ibadete devam ederler.

رَجَالٌ لَا تُلْهِهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ

“Onlar ne ticaret ne de alışverişin kendilerini Allah’ı anmaktan, namaz kılmaktan ve zekât vermekten alıkoyamadığı insanlardır.”¹²⁵

Dinî sorumluluklarınızı öğrendikten sonra bu zâtların sohbetinde bulunmanızı tavsiye ederim, bunlar denenmiş panzehirdir. Bütün sermaye kendilerindedir. Sıdk-ı sefâ, zevk-i vefa, dünya ve ahiretten uzaklaşma ile Mevlâ’yı istemek bu kişilerdedir ki bu ve benzeri büyük özellikler ders okuyarak ve okumayla elde edilemez. Hâl ve sözü kendinde toplayan kâmil bir şeyhin sohbetine vakıf olmakla, söz ile yol göstermek ve hâl ile terbiye etmekle elde edilir ancak.

أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ فَبِهِدَاهُمْ اِقْتَدِهٖ

Bu kişiler;

“Allah’in hidayet ettiği kimselerdir. Şu halde onların rehberliğine uy.”¹²⁶

Şeyhin kemâl veyahut noksan hâli, her ne ise nesiller boyu mürit ve dervişlerinde devam eder, şeyhin hâli kemâl ise müridi de kemâl ile ilerler ve noksanın hâli kemâle doğru artar. Eğer şeyhin hâli noksan ise müridin kemâlden noksanına sebep ve noksanın da hâlinin yokluğuna sebep olur. Cenâb-ı Hakk’ın ihsan ve bağıışı ile hâllere tesir etmesi bundan müstesnadır. Bu sebeple sizden sonra tâbi olanları noksan edecek

¹²⁵ Nûr Sûresi, 37.

¹²⁶ En’âm Sûresi, 90.

bir hâl bırakmaktan sakınınz, insanın eseri kendisi gittikten sonra ortaya çıkar.

إِنَّ آثَارَنَا تَدُلُّ عَلَيْنَا فَانظُرُوا بَعْدَنَا إِلَى الْآثَارِ

“Eserlerimiz ne hâlde bulunmuş olduğumuza delâlet eder, biz gittikten sonra eserlerimize bakınız.”

Sizden sonraya kalacak eserler tevâzu ve kalp kırıklığı eserleri olmalıdır, boş üstünlük iddialarından uzaklaşmak, Mevla'nın kapısında boynu bükük ve âlimlere muhabbet, kadere uymakla teslim olup ve sünnete sarılmak eserleri sizde kalmalıdır. Vaktinizi boş şeyler için geçirmekten korkunuz. Âriflere göre Hüdâ'ya itaat ile geçirilmeyen vakit bir şey değildir. Ancak itaat ile geçirilirse kişi bununla sükûnete erer. Rasûl-i ekrem şöyle buyuruyor:

مَنْ سَنَّ فِي الْإِسْلَامِ سُنَّةً حَسَنَةً فَلَهُ أَجْرُهَا وَأَجْرُ مَنْ عَمِلَ بِهَا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ مَنْ سَنَّ فِي الْإِسْلَامِ سُنَّةً سَيِّئَةً فَعَلَيْهِ وِزْرُهَا وَوِزْرُ مَنْ عَمِلَ بِهَا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ

“Kim, İslâm'da güzel bir yol, bir çığır açarsa, onun ecri ve daha sonra o yolda gidenlerin ecri, yapanlardan eksiltilmemek üzere onundur. Kim de İslâm'da kötü bir yol, bir çığır açarsa, onun ve o yolda gidenlerin vebali, yapanlardan eksiltilmemek üzere onun sırtına yüklenecektir.”¹²⁷

İyi ve kötü amellerin yapılmasıyla sevap ve cezanın bu suretle birbirini takip ederek silsile halinde devam ettiği bu hadis-i şerifte izah edilmiştir.

¹²⁷ Müslim, “Zekât” 69; Tirmizî, “İlim” 15.

Hazreti Süleyman aleyhisselâm melik peygamber olduğu halde etbâi (tâbi olanları) ve mülkünden bir eser kalmamıştır ve şeriatı dahi kaldırılmıştır. Hâlbuki fahr-i kâinat Peygamber Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellemın şanları kıyamete kadar ebedî ve şeriatı devam etmektedir.

إِنَّ اللَّهَ لَا يُخَلِّفُ الْمِيعَادَ

“Şüphesiz Allah vaadinden dönmez.”¹²⁸

Çünkü Hazreti Süleyman aleyhisselâm da mülk ve saltanat sıfatı var idi, Cenâb-ı Hakk’ın mülkiyet sıfatı ile çekişip;

لِمَنِ الْمُلْكُ الْيَوْمَ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ

“Bugün mülk kimindir?”¹²⁹

hükmü o mülkiyeti yok etti. Cenâb-ı Muhammedi’nin yüce vasfı ise Aleyhissalatü vesselâm kulluktan ibaret idi. Yüce Rablık sıfatı, kulluğa yardım etti, bu yönden namı bâkî ve hükmü ebedî oldu.

وَاللَّهُ يَعِصُكَ مِنَ النَّاسِ

“Allah seni insanlardan korur.”¹³⁰

ilâhî fermanı tecelli etti.

Görüyorsunuz birçok yönetici ve kralın kendileri, sülaleleri, yakınları ve hizmetçileri tükeniyor ve resmî törenleri değişip bitiyor. Onlara tâbi olan insanlar devam etmektedirler. Çünkü rubûbiyet sıfatı,

¹²⁸ Âl-i İmrân Sûresi, 9.

¹²⁹ Mümin Sûresi, 16.

¹³⁰ Mâide Sûresi, 67.

meliklik sıfatını bunlardan söküp alıyor ve rubûbiyet ise tâbi olma sıfatını koruyor, tâbi olma da devam edip gidiyor.

Mevlânâ Şeyh Mansur hazretleri buyurmuşlardır ki: “Bir şeyhin hâlini gösteren sahife, dervişleri ve tâbi olanlarıdır. Dervişlerin, şeyhlerin ahlâk ve hâllerinden hisse almaları ve bunun tesiri gereklidir. Belki bir semâvî hâl ile özel lütuf ihsan buyrulsun da o hâlde belki şeyhinden bile üstün olma imkânına erebilsin.”

ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ

“Bu, Allah ’ın dilediğine verdiği bir lütuftur.”¹³¹

Hallâc’ın arkadaşları ve tâbi olanları arasında, vahdet-i vücuda dair sözlere muhabbet görülüyor. Hazreti Ebû Yezîd’e tâbi olanlarda dahi inceliklerden konuşmak ve gizlikleri ve kapalılığı sevme vardır. Hazreti Cüneyd radiyallahu anh takımında ise şeriat ve tarikatın dilini bir araya getirme arzusu bulunur. Selmabazi¹³² ashabında ise yüksek fikirleri kavrama sevgisi görülür çünkü yüksek mertebe sahibi idi. Seyyid Şeyh Ebû’l-Fadl cemaatında dahi Cenâb-ı Hakk’a ve halka zelil olmada tek olma ve vahdet muhabbeti görülür. Bazılarında bu kaide geçerli olmayıp aksi sûreti bazı dervişlerde görülebilir ise de bir ilâhî özellik eseri olur:

يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ .

“Allah rahmetini dilediğine tahsis eder.”¹³³

¹³¹ Cuma Sûresi, 4.

¹³² Ahmed Er-Rufai devrindeki evliyalarından olduğu sanılmaktadır.

¹³³ Âl-i İmrân, 74: “Rahmetini dilediğine ayırır. Allah üstün lütuf sahibidir.”

Ma'rûf-i Kerhî, Davud Tai, Hasan Basri ve bunların sohbetleri ile yakınlık elde edenler (Allah onlardan razı olsun) seyr-i ilallah sebeplerini iki kelimedede özetlemişlerdir:

1. Şeriata bağlanıp tâbi olma.
2. Cenâb-ı Hakk'ı talep edip O'na kulluk etmek.

İşte, şeriat budur!

Peygamberimiz aleyhi efdalü's-salât vesselâm Efendimiz ne haldeydiler bir bakmalı ve ne buyurmuşlardı. Halkın salihleri ve salih olmayanlarına nasıl muamele ederlerdi, dikkat etmeli ve ona göre amellerini yapmaya özen göstermeli, onların dediği gibi söyleyip, ahlâk ile ahlâklanmalıdır.

فَاسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

“Bilmiyorsanız zikir ehline sorunuz.”¹³⁴

Hazreti evliyâ, nimeti itiraf için nimete ulaştıran Allah'a teşekkürde bulunurlar, bu suretle şükür nimetini yerine getirirler ve halkı buna teşvik edip kendilerine bereketin ulaşmasını arzu ederler.

وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا

“Bizim uğrumuzda cihat edenler var ya, biz onları mutlaka yollarımıza iletceğiz.”¹³⁵

Nimeti itiraf edip teşekkür eden “Hak Teâlâ beni falan şeylere haberdar kıldı, ledünni şu ilmi ihsan etti, hayır ve bereketlerden şöyle ihsanlara ulaştırdı.” der, ancak “Ben sizden üstünüm, sizlerden

¹³⁴ Nahl Sûresi, 43.

¹³⁵ Ankebût Sûresi, 69.

büyüğüm.” demez! “Sizden daha fazla şeref sahibiyim.” gibi sözler söylemez! Çünkü böyle iddialar nefsin daha da aptallaşmasına sebep olur. Ahmakların dili bunu söyler. Beni senden daha hayırlı eden nedir? Neden senden şerefli ve büyük oluyorum? Namaz kılmak, oruç tutmak gibi ibadetler sebebiyle mi?

فَلَا يَأْمَنُ مَكْرَ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ

“Ziyana uğrayan topluluktan başkası, Allah’ın tuzağından emin olmaz.”¹³⁶

Allah’ın imtihanından emin olmak kaybedenler içindir.

وَاشْكُرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُونَ

“Bana şükredin de nankörlük etmeyin.”¹³⁷

Bu emre yapışmak gerekli olmasaydı akıllı olanlar ağızlarını iğne iplikle dikerlerdi.

Kardeşim!

Pederinle mi övünüyorsun? Âdem aleyhisselâmın çoğu evladı kâfirdir. Bunun gibi birçok enbiyâ-ı mürselin hazretlerinin evlatları ve nesilleri de...

İlminle mi övünüyorsun? İblis zor manaları çözmüş ve varlık sayfalarının tamamını okumuştur.

Mal ile mi övünüyorsun? Karun mal imtihanı ile helâk olmuştur. Mülkünle mi övünüyorsun? Firavun mülkünün Allah’ın gazabına karşı ne faydası görülmüştür? Hâlbuki İbrahim aleyhisselâm ateşten, Allah’tan

¹³⁶ A’râf Sûresi, 99.

¹³⁷ Bakara Sûresi, 152.

başka her şeyden soyunup O’nda derinleşerek helâkten kurtuldu, Hazreti Musa aleyhisselâm Cenâb-ı Hakk’a tevâzu ve boyun eğme ile halk içinde zelil olmadı. Yunus aleyhisselâm sıdk ile Cenâb-ı Mevlâ’ya yalvararak şu sözleri söyledikten sonra şanı yok olmadı, korundu:

لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ

*“Senden başka hiçbir ilâh yoktur. Seni eksikliklerden uzak tutarım. Ben gerçekten (nefsine) zulmedenlerden oldum.”*¹³⁸

Yûsuf aleyhisselâm hazretlerinin ilâhî kazaya arz ve teslimiyet ve boyun eğdikten sonra güveni boşa çıkmadı. Rasûller ve enbiyâ-i kiram işte böyledir, sadıklar zümresi, salih kişiler hep bu yoldadır.

لَا تُبَدِّلْ لِكَلِمَاتِ اللَّهِ

*“Allah’ın sözlerinde hiçbir değişme yoktur.”*¹³⁹

Kardeşim!

Ne vadilerde geziniyorsun, neredesin? Kuruntularına mı tâbi oluyorsun? Yoksa ayrı düşüp uzaklarda mı kaldın? Allah için kendini topla, muhafaza et, yolda kalırsın. Korkarım ki yalnız başına kalıp çaresiz olursun.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُكَ مِنَ الْقَطْعِ بَعْدَ الْوَصْلِ

“Allah’ım ulaştıktan ve vasil olduktan sonra ayrılmaktan, ayrılıktan sana sığınırım.”

¹³⁸ Enbiyâ Sûresi, 87.

¹³⁹ Yûnus Sûresi, 64.

Kardeşim!

Kendini Allah'a vasıl olmuş zannedip ayrılıkta kalırsan ve kendini âlim sayıp cehalette kalırsan; bana küsme, zira mevsim geçti. Alan aldı, satan sattı, ben size demem ki sebeplerden vazgeçerek ticaret alışverişinde, sanat icrasında bulunmayınız. Ancak bunlarda “haram ve gaflet olmasın” derim. Ben demem ki ailenizi, yakınlarınızı ihmal ediniz, güzel giymeyiniz. Şu kadar ki “ehliniz ve yakınlarınız sizi Cenâb-ı Mevlâ'dan daha çok meşgul etmesin” isterim.

Güzel giyinerek fakirlere gösteriş yapıp kibirlenmeyiniz, fakirlerin kalbini kırarsınız. Üstünüz başınız temiz olsun ama güzelliğinizi göstermek için güzel giyerek boy pos göstermeye kalkmayınız. Böyle yapmak korkarım ki sizi; gaflet, kendini beğenme çukuruna düşürür.

قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ

“De ki: Allah'ın kulları için yarattığı ziyneti ve temiz rızkı kim haram kılmış?”¹⁴⁰

Bu ayetin ifade ettiğine göre güzel giyinmek, lezzetli yemekler yemek menedilmiş değildir. Lakin böyle şeylerle meşgul olarak gaflete düşmeyiniz, denilmektedir. Yüreklerinizi temiz ve pak ediniz ki bu, üstü başı düzeltmekten üstündür. Çünkü Allah'ın nazarı elbiseye değildir, gönüllerinizdir. Peygamber Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem bu anlamda şöyle bir emir buyurmuşlardır:

حَارِبُوا الشَّيْطَانَ بِبَعْضِكُمْ

“Birbirinizle yardımlaşarak şeytan ile savaşınız.”¹⁴¹

¹⁴⁰ A'râf Sûresi, 32.

¹⁴¹ Müslim, Bir, 32; İbn-i Mace, Züht, 9; İbn Hanbel; II, 285

Birbirinize nasihat etmekle yahut ahlâkınızla, hâlinizle, sözlerinizin yardımıyla şeytanın güzel göstererek aldatmalarını yenmeye çalışınız. Kur’ân- ı Kerîm’de şöyle buyruluyor:

وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ

“İyilik ve takva üzerinde yardımlaşın, günah ve düşmanlık üzerinde yardımlaşmayın.”¹⁴²

الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًّا كَأَنَّهُمْ بُنْيَانٌ مَّرصُورٌ

“Allah, kendi yolunda kenetlenmiş bir yapı gibi saf bağlayarak savaşımları sever.”¹⁴³

Yukarıdaki ayetlerin ifade ettiğine göre onlar “hem nefis ile hem de şeytan ile savaşırlar hem de din düşmanları ile savaşırlar” Bu Hak yolda gider iken yolunu kesmemesi için insanın şeytan ile savaşıması ve dünyevî şehvetlere meyil ile ibadetten alıkoymaması için nefis ile savaşıması demektir. Din düşmanları ile savaşıması ve Hak yola halkı sevk etmek üzere kelime-i tevhid bayrağını delil kılması takdirinde din kelimesini yükseltmek için de şöyle buyurulmuştur:

أُولَٰئِكَ حِزْبُ اللَّهِ أَلَا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْغَالِبُونَ فَإِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْغَالِبُونَ

“İşte onlar, Allah’ın tarafında olanlardır. İyi bilin ki Allah’ın tarafında olanlar kurtuluşa erenlerin ta kendileridir.”¹⁴⁴

“Kim Allah’ı, O’nun peygamberini ve inananları dost edinirse, bilsin ki şüphesiz Allah taraftarları galiplerin ta kendileridir.”¹⁴⁵

¹⁴² Mâide Sûresi, 2.

¹⁴³ Saff Sûresi, 4.

¹⁴⁴ Mücâdele Sûresi, 22.

¹⁴⁵ Mâide Sûresi, 56.

İlmin şanını yüceltiniz. Dinin emrini yerine getirir gibi saygı gösteriniz. Çünkü ilmin özelliği dinleyerek ve düşünerek eşyanın hakikatini anlamak ve idrak etmektir. İmanın da hakkını veriniz, imanın özelliği dahi kalben onaylama ve onayladığını dil ile söylemektir.

İslâm dininin hükmüne önem veriniz, bu da temiz şeriata uymakla, hevâ ve nefsin kötü isteklerinden uzaklaşmakla mümkündür. Marifeti gerçekleştirmeye çalışınız, o da Hak Teâlâ'nın teklifini bilmektir. Niyetiniz temiz olsun, çünkü kalbin bir hatirasından ibarettir. Bunu Cenâb-ı Hak'tan başka bilen yoktur. Edep mükemmel olmalıdır, o da her şeyi yerli yerine, usulüne uygun koymaktır. Bu vaaz ve nasihat kısa olmalı, çünkü maksat gaflette olanları irşat eylemektir. Nasihat edilirken güzel anlamlı sözler kullanılmalıdır, çünkü nasihat, züht yolunu muhafaza etmek sûretiyle meselelerin iç yüzünü ortaya çıkarmaktır.

Muhabbette doğruluk olmalıdır, o da sevilenden başkasını unutmaktır. Duada edebe dikkat edilmelidir, çünkü dereceleri yükselten Cenâb-ı Hak hazretlerine ihtiyacı arz etmektir. Tasavvuf yolu sağlamlaştırılmalı; o da dünyayı terk, dava ve imtihana katlanma ve Mevlâ'ya muhabbetledir. Hak Teâlâ'ya yakınlık yolu düzeltilmeli, o da Allah'tan gayrisından vazgeçmektir, doğruluğu gerçekleştirmelidir, o da için dışın bir olmasıdır.

Afiyet ve nimetin kıymetini bilip yüceltmelidir. Afiyet şudur; sıkıntısız nefes, zorluk çekmeden meşakkatsiz rızık, riyâsız salih amellerdir. İstikametın sınırlarını gözetmelidir, orada Cenâb-ı Hakk'tan başkasını irade ve talep etmemektir. Helâli arayıp araştırmalıdır. Helâl odur ki dünyada yenilip kullanıldığında bir tazminat gerektirmeyen ve ahirette mesuliyet gerektirmeyen şeydir.

İtaat ve ibadet yolları hatasız olmalıdır, o da söz, fiil, hallerde Allah'ın rızasını talep etmektir. Sabır ipine tutunmalı, o dahi ilâhî ahkâmın yerine getirilmesinde gönüllerin durdurulmasıdır. Halvet ve uzlet tertemiz olmalıdır, bunlar da hırstan vazgeçerek zamane adamlarından uzaklaşmak ve kalben halka karışmaktan çekilip halktan ayrılmaktır, ola ki şahsen halkın arasında bulunsun. (Halk içinde Hakk ile olmaktır. Sen halkın içinde, halk senin içinde değil)

Malum olsun ki evliyâdan kastedilen; nefsânî isteklerden, şeytandan, dünyadan yüz çevirip Cenâb-ı Hakk'a kalp yüzünü çeviren kâmillerdir. Dünya ve ahiretten uzaklaşarak yalnız Cenâb-ı Mevlâ'yı talep eder. Kanaatkârdan kastedilen kısımete razı olarak az bir şeyle yetinen kişidir.

Bazı vasıf ve hasletlerden sizi uyarırım. Zinhar onlarla bir araya gelmeyiniz. Zira bunlar çaresi olmayan zehirlerdir. Bunlardan sakınıp uzaklaşarak Allah'ın korkusunda bölünmenizi tavsiye ederim, zikri geçen hasletler şunlardır:

- Haset. Haset, edilen kişinin elinde olan nimetin yok olmasını istemektir.
- Kibir, kendini başkasından daha iyi görmektir.
- Yalan bilinenin aksine söz uydurmak ve faydasız konuşmaktır.
- Gıybet, insanların fenalığını beyan etmektir.
- Hırs, dünyaya doymamaktır.
- Gazap, intikam için kanın kaynamasıdır.
- Riyâ, iyiliğinin başkası tarafından görülmesine sevinmektir.
- Zulüm, nefsin iştah çeken şeylerine uymaktır.

Daima korku ve ümit arasında bulunmanızı tavsiye ederim. Korku odur ki bildiği günahından dolayı yüreğin Mevlâ'dan korkmasıdır. Ümit de güzel vaat ile yüreğin huzur içinde bulunmasıdır.

Daima dünya lezzetinden sakınarak ruhu saflaştırmaya çalışınız. Bu da kötülenmiş halleri övülmüşler ile değiştirmek demektir.

Dininiz emr-i bi'l-mâruf nehy-i ani'l-münker olsun:

إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ

“Şüphesiz Allah katında din İslâm'dır.”¹⁴⁶

Emr-i bi'l-mâruf nehy-i ani'l-münker görevini yerine getiren, yeryüzünde Allah'ın halifesi olur ve Peygamber Efendimizin ve Kur'ân-ı Kerîm'in de halifesidir. Peygamber Efendimiz bize böyle haber vermiştir.

Müminlerin emiri Hazreti Ali radiyallahu anh dahi buyurmuşlardır ki emr-i bi'l-mâruf nehy-i ani'l-münker cihadın en faziletli olanıdır. Kim ki “çok günah işleyen ve günahlara dalan kişiyi aşağılayıp Allah için kızarsa ve cihadını dahi Allah için edip İslâm'dan başka dine tâbi olmazsa” günahları bağışlanır ve affolunur.

Ehl-i sünnet, Allah'ın sınırlarında münafıklık yapanları şöyle teşbihte bulunur:

“Denizde bir gemide bulunanların kimisi yukarıda güvertede ve kimisi aşağıda ambarda iken içlerinden birisi geminin dibini delmeye kalkışır ve istediği sorulunca “Suya ihtiyacım vardı.” der. İşte, bu kişi

¹⁴⁶ Âl-i İmrân Sûresi, 19.

eğer haline bırakılırsa gemi batıp içindekilerin hepsi helâk olurlar. Şayet menedilip önüne geçilirse hem kendisi hem de diğerleri kurtulur.”¹⁴⁷

Haber de gelmiştir ki; “hiçbir kavim yoktur ki içinde emr-i bi'l-mâruf nehy-i ani'l vazifesini yapmaya muktedir insanlar bulunduğu halde isyana düşsün de azab-ı ilâhi onlara umumi olarak gelmesin.”¹⁴⁸

Süfyan-ı Servi hazretleri buyururlar ki “Bir âdem komşuları tarafından sevilir ve kardeşleri tarafından övülür ise o âdem ikiyüzlüdür. Evet, bir kişi yasaklanmış bir şeyi görür de onu reddetmez ise kendisi de buna ortak olur.” Gıybeti dinlemek o günaha ortaklıktır. Şeriatın sakıncıdığı günahların hepsinde bu kaide geçerlidir. Malumdur ki halkın içine çokça karışan kişinin günahı artar, buna rağmen yolu uğrunda kimsenin kınamasından çekinmesin ve ikiyüzlü olmasın. O halde sorumlu olduğu işlerde insanları uyarmakla ile meşgul olsun.

Şeriat dairesinin aslı ikidir; birincisi güzel yöntemle yumuşak sûrette ve nazikce vaaz etmektir. Kaba üslupla ve yüksek perdeden olmayacaktır. Çünkü bu sûrette edilen öğüt nefsanî meseleleri kuvvetlendirip vaaz edilen asinin o sözlerle savaşıp, ezaya taşır. Kaldı ki vaaz eden zât kötü ahlâk sahibi olur ise ahmaklığından dolayı vaazi gerektirdiği gibi yapamaz ve kalkıp nefsanî gazap göstererek Allah rızası için olan vaaz ve nasihatten geçer ve intikam almak için çalışıp kendisi âsi olur.

Haber de gelmiştir ki emrettiğinde yumuşak sûrette ve nazikçe ve yasakladığında dahi yumuşak sûrette ve nazik olmakla beraber her durumda hikmet ilmini kullanamayanlar iyiliği emretme ve kötülükten

¹⁴⁷ Buhârî, “Şehâdet” 30, “Şirket” 6.

¹⁴⁸ Ebû Davud “Melahim” 17; İbni Mâce “Fiten” 30; İbni Hanbel 4/ 361.

sakındırma işine kalkışmasınlar. İkincisi de yumuşak üslupla açık ifadeli nasihattir.

İşittik ki vaizlerin birisi Abbasi halifelerinden Me'mun hazretlerine vaaz ettiği sırada tehdit ve sertlik göstermiş olduğunda Cenâb-ı halife; “Yahu yumuşak bir şekilde kabalaşmadan vaaz et. Zira Cenâb-ı Mevlâ senden çok büyük bir kulunu, benden çok fena bir günahkâra uyararak üzere göndermiş ve yumuşak sözle muamele etmesini emreylemişti:

فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لَّيِّنًا لَّعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَى

“Ona yumuşak söz söyleyin. Belki öğüt alır yahut korkar.”¹⁴⁹

Bu ayet-i kerimede Musa ve Harun (aleyhimü's-selâmın) Firavun'a peygamberliği tebliğ etmeleri sırasında yumuşak davranıp güzel söz söylemelerini emir buyurmuşlardır.

Efendiler!

Size derim ki Hak Teâlâ'nın lütfu, ihsanı ile ve benim size söylediğim güzel ahlâkla ahlâklandım ve sizi ona teşvik eyledim. Ancak vaiz ve nasihatçi takımlarından vaaz dinleme ve öğüt alma için bu şartları aramak makbul değildir, bu maksatla vaizlerden talepte bulunarak şeytanın size muzaffer olmasına fırsat vermeyiniz. “Emredilen fiillerin hepsini icra etmedikçe emr-i bi'l-mâruf etmeyiniz, yasaklananların hepsinden çekinmedikçe nehy-i münkere kalkışmayınız.” demeyiniz! Zira bu kapı açılır ise hesap sorma kapılarının kapanması lazımdır. Maruf olan amelin hepsini yapmasanız dahi emr-i bi'l-mâruf yapınız, yasaklananların hepsinden çekinmeseniz dahi nehy-i münkerde

¹⁴⁹ Tâhâ Sûresi, 44.

bulununuz! Peygamber Efendimiz sallahu aleyhi ve sellem bize böyle emir buyurmuştur. Ebedî mutluluk kapılarının anahtarı Rasûl-i ekrem sallahu aleyhi ve sellem Efendimiz hazretlerine uymaktır. Rasûlullah Efendimizin gidiş gelişleri, yemek, içmek, kalkmak, oturmak, uyumak, konuşmak, özetle her bir hâl saadetlerine uyulmalıdır ki tam uyma böylece doğru olur.

İmamlardan bazısı için söylenir ki ömürlerinde kavun yememişlerdir, çünkü Rasûlullah Efendimizin nasıl kavun yedikleri hakkında bilgi sahibi değillerdir. İmamlardan birisi de yanılarak önce sol ayağına mest giymiş ve bu da sünnete aykırı bulunmuştur, bu kadarcık küçük yanılma olduğu halde bir miktar buğday infak edip kefarete vermiştir. “Bütün bu sayılan hasletler âdet nev’inden hususlardandır.” demekten sakınınız, ihmale kalkışmayınız. Çünkü böyle şeyleri ihmal etmek saadet kapılarından bir büyük kapıyı kapamaktır, hele ibadet hususunda Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimize uyma konusunda aykırı davranmada bir mazeret görmem. Eğer böyle olursa bu gizli küfür veyahut aşikâr bir ahmaklığın eseridir. Rabbim bizi de sizi de hıfz eylesin.

İbadette (O'na) Tâbi Olmak

Efendiler!

Zannederim ki iyi ve kötüyü ayırmaya gücü olan şu cihanda bir akıl yoktur ki hazreti habîb-i ekremin bildirdiği ve itibar ettiği sünnetin güzelliğini kalben anlayıp itikat etmesin. Hakça ve halkça sevilip ve kabul edildiğini kestirmesin. Bu adap ile gönül huzur bulur, yürek heyecandan kurtulur.

Akıllı olan nasıl farkını idrak etmesin? Aklı başında olan ile sarhoş hiç bir midir? Hırsız ile emin adam bir olur mu? Gerçeği söyleyen ile yalancı eşit midir? Bunun gibi kibirli ile mütevazı, iffetli ile zina eden, cimri ile cömert, zalim ile adil, bozan ile hakkı yerine getiren, gıybet ile ondan berî olan, insafsız ile merhametli, ibadet eden ile uyuyan, düşünen ile düşünmeyen, salih ile günahkâr, mümin ile kâfir bir olur mu? Aralarındaki büyük fark açık değil midir?¹⁵⁰

إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّأُولِي النُّهَىٰ

“İşte, tüm bunlarda akıl sahipleri için ibretler vardır.”¹⁵¹

Binaenaleyh bundan sonra buyurur ki:

¹⁵⁰ Tercüme eden kişinin açıklaması:

Vaaz eden Gavs-ı Âzâm hazretlerinin burada zıtlıkları açıklamaktaki maksatları başlangıç sondan anlaşıldığı üzere emr-i bi'l-mâruf nehy-i anî'l-münker için emrolunması ve nehiy edilmesi lazım gelen şeyleri saymaktır. İslâm dininin ne çeşit kötülükleri yasakladığı ve emrettiği rütbede iyilikler olduğunu beyan ile Peygamberimiz aleyhi efdalü's-selâma uymak hususunda aklî ve şer'î güzellikleri ispattır.

¹⁵¹ Tâhâ Sûresi, 128.

أَللّٰهُ بِالْمُتَابَعَةِ الْمَحْضَةِ لِهَذَا الرَّسُولِ الْكَرِيمِ الَّذِي جَاءَنَا رَحْمَةً
لِّلْعَالَمِينَ وَحُجَّةً عَلَى الْمَخْلُوقِينَ وَنِعْمَةً لِّلْمُؤَحِّدِينَ

“Allah’a ve tevhit ehline nimet, yaratılmışlara hüccet(delil), âlemlere rahmet olarak bize gelen Rasuli-i Ekrem’e tam uymanızı beklerim.”

Ölümü unutmayınız. Çünkü ölümü unutmak gafletin neticesidir. Gaflet ise Allah’ı zikir ile meşguliyetin az olmasıdır ki o da iman zayıflığıdır. Bu ise cehaletin anasıdır ki tam bir sapıklıktır.

Bazı semâvî kitaplarda buyrulur ki Hakk celle ve âlâ; “Ey kulum, benim verdiğim sağlık ile bana ibadet ettin ve benim uygun görmem ile farzları edâ eyledin. Verdiğim rızık ile sebepleri hazırlayarak isyan edebildin ve nefsin için ne diledin ise hep benim dilemem ile istedin ve nimetimle kalkıp oturdun, gittin, geldin ve korumam ve hıfzımla akşamlayıp sabahladın. Ve ihsanımla yaşadın ve nimetim içinde yetişip verdiğim sağlıkla vücudunu kuvvetlendirdin. Bunlarla beraber beni unutup başkalarını zikredip anarsın fakat şükrederek nimetimi hatırlamazsın.

Ey âdemoğlu! Ölüm senin sırlarını ortaya çıkaracaktır, kıyamet senin haberlerini verecektir, azap senin şu arkasında saklandığın perdeleri yırtacaktır, ufak bir günah işlesen dahi küçüklüğüne bakmayıp kime isyan etmiş olduğuna bak. Sana ihsan olunan rızık az dahi olursa da azlığına bakmayıp kimin ihsanı olduğunu düşün. Ufak günahları önemsemeyip küçük görme. Hangi günah ile bana isyan etmiş olduğunu hem bilmezsin hem de tuzağımdan emin olamazsın! Benim tuzağım o kadar gizlidir ki karanlık gecede kara taşın üstündeki karınca gibi görünmez gizlidir.

Ey âdemoğlu! Bir kere olsun isyanda bulunup da sonra gazabımı düşünerek isyanı terk ettin mi? Emrettiğim farzları emrettiğim şekilde edâ eyledin mi? Muhtaç ve miskinlere mülkünden vererek faydalandırdığın oldu mu? Sana zulmedenlerden geçtiğin var mıdır? Sana haddi aşanlara iyilik ettiğin var mıdır? Seni terk edeni aradığın oldu mu? Sana hainlik edenlere insaf ettin mi? Evlâdını terbiye eyledin mi? Komşularını hoşnut edebildin mi? Din ve dünya işleri için ulemaya müracaat eyledin mi? Âdemoğulları, ben dış görünüşünüze, dış güzelliğinize, soy ve cinsiyetinize bakmam. Nazargâhım gönüllerinizdir. Bu huylarla sizden razı olurum.

Efendiler! Bu şeyler kıyamet gününde meydana çıkacak şeylerdir:

يَوْمُ التَّغَابُنِ , يَوْمُ الْحَاقَّةِ , يَوْمَ لَا يَنْطِقُونَ وَلَا يُؤْدِنُ لَهُمْ فَيَعْتَذِرُونَ , يَوْمُ
الطَّامَّةِ , يَوْمُ الصَّحِيحَةِ , يَوْمَ نَشِئْتُ الْوِلْدَانَ , يَوْمُ الزَّلْزَلَةِ , يَوْمُ الْقَارِعَةِ
, يَوْمَ يَنْسِفُ الْجِبَالَ , يَوْمَ لَا تَمْلِكُ نَفْسٌ لِنَفْسٍ شَيْئًا وَالْأَمْرُ يَوْمَئِذٍ لِلَّهِ

*“O gün aldanişın ortaya çıkacağı gündür.”*¹⁵²

*“Bu, konuşamayacakları gündür. Onlara izin de verilmez ki özür dilesinler.”*¹⁵³

*“Fakat o her şeyi bastıran büyük felaket geldiği vakit.”*¹⁵⁴

*“Sarsılma günü”*¹⁵⁵ *“Yürekleri hoplatan büyük felaket günü”*¹⁵⁶

¹⁵² Teğabûn Sûresi, 9.

¹⁵³ Mürselât Sûresi, 35- 36.

¹⁵⁴ Nâziât Sûresi, 34.

¹⁵⁵ Zilzâl Sûresi, 1.

¹⁵⁶ Kâria Sûresi, 1-2-3.

*“Dağların toz gibi savrulduğu gün. O gün, hiç kimsenin başkası için
hiçbir şeye sahip olamadığı gündür. O gün buyruk yalnız
Allah’ındır.”¹⁵⁷*

¹⁵⁷ İnfîtâr Sûresi, 19.

Âlimlerin Meclisi

Evlatlarım!

Âlimler ve irfan erbabı ile yoldaş olunuz ki onların kendine mahsus sırları vardır. Yoldaşlarını bir hâlden diğer hâle naklederler. Hazreti Nebî'nin sünnetinde gelmiştir ki sekiz sınıf ile oturmak, sekiz şeyin Hak tarafından artmasına sebep olur:

1. Emirler ve idarecilerle oturmak, kalpte kibir ve kasâvetin artmasına sebep olur.
2. Zenginlerle oturmak dünya için hırsın artmasına sebeptir.
3. Fakirlerle oturmak kısmet ve rızıkta razı olmayı artırmaya sebeptir.
4. Çocuklarla oturmak; oyun ve boş vakit geçirmenin artmasına sebeptir.
5. Kadınlarla oturmak cehalet ve şehvetin artmasına sebeptir.
6. Salih olanlarla oturmak itaatin artmasına sebeptir.
7. Âlimlerle oturmak ilim ve takvanın artmasına sebeptir.
8. Günahkâr takımıyla oturmak günahın artmasına ve tövbenin gecikmesine sebeptir.

Bir de haberde gelmiştir ki akıllı olanlarla sohbet; din, dünya ve ahiret için menfaatin artmasına sebeptir. Nitekim ahmak ile sohbet yine din, dünya ve ahiret noksanlığına sebeptir ve son nefeste ise hasret, pişmanlık ve kıyamet gününde kayıpta olmaktadır.

Güzel Ahlâk

Efendiler!

Üç sınıf şefaât hakkı vardır ki kıyamet günü şefaât ederler; birisi âlim, diğeri hâdim yani insanlara hizmet eden kişi, bir diğeri de sabırlı fakirdir.

Efendiler! Gayb âleminde her ne gelirse ve gökten ne inerse güzelce kabul ediniz ve Allah'tan razı olmanız lazım gelir. Elinizden geldiği kadar halkın işlerini görmeye çalışınız. Müslüman kardeşi için kim bir iş görürse kıyamet günü yetmiş işi Cenâb-ı Hak tarafından düzeltilir. Büyüklerin düşünlerine merhamet edin, zengin iken fakir olanlara da çok çok sadaka verin. Sadaka ile Hak Teâlâ tarafından belâlar def olunur. Misafirlere ikram ediniz, çünkü bunu fahri-i kâinat sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz hazretleri ibadetten saymışlardır. Halka güzel ahlâk ile muamele ediniz, güzel ahlâk amellerin en üstünüdür. Deniliyor ki; “Mal ile halkı memnun edemezsen güzel ahlâkla memnun et.

أَحْسَنُ الْحَسَنِ الْخُلُقُ الْحَسَنُ
Güzelin de güzeli, güzel ahlâktır.”¹⁵⁸

“Övülmüş ahlâk sahibi olanlar yattıkları yerde, gündüz oruç tutup gece namazı kılanların rütbesine ulaşırlar. Güzel ahlâk Allah'ın farzlarından sonra ibadetlerin en üstünüdür. Dargın dargın ibadette bulunursan neye yarar? Ey biçare! Hazreti Mevlâ'ya minnet mi ediyorsun?”

¹⁵⁸ Süyûtî, *Câmiu's-Sağir*, 2183.

فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ

“Mevlâ âleme muhtaç değildir, ganîdir.”¹⁵⁹

İbadette kulluk kapısında devamlı durulmalıdır. Allah’ın ulu dergâhına yönelip alçak, korkak ve sürülmüş olarak, çaresiz ve korkarak, aczini itiraf eder halde, kulları terbiye eden hükümdara boyun eğmelidir. Amelinden, nefsinden soyunarak yücelikte başkasına muhtaç olmayan Allah’ın, celâl kapısını zillet eli ile çalarsan belki kabul olunabilirsin.

Boş olan sözlerden dilini pak ve temiz ettiğin halde belki kelâmın Cenâb-ı Hakk’ın kutsadığı yere yükselir, göklerin arşına çıkar. Bunları Hak Teâlâ istek ve dua için tayin etmiştir. Nitekim Kâbe-i Mükerrerme’yi kulluk ve ibadet yönü eylemiştir.

إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ

“Güzel sözler ancak O’na yükselir.”¹⁶⁰

Mahlûkatın himmetini ne tarafa tahsis ve sarf ettirirse o yöne yükseltir, ilâhî emirlerin inme mevkisine çıktığında Cenâb-ı Mevlâ’dan lütuf ve merhamet emrolunur ve kerem meydana gelir. Sen de orada boynunu bükerek kendini sefil ve hakir görürsün! Kur’ân’ın sırlarının bu manada anlamı açıktır. Kur’ân-ı Kerîm’de şöyle buyrulmaktadır, işit de gözünü aç:

¹⁵⁹ Âl-i İmrân Sûresi, 97.

“Şüphesiz Allah bütün âlemlerden müstağnidir.”

¹⁶⁰ Fâtır Sûresi, 10.

وَفِي السَّمَاءِ رِزْقُكُمْ وَمَا تُوعَدُونَ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا
وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ

“Gökte sizin rızığınız ve size vaat edilen şeyler vardır.”¹⁶¹

“Kim Allah’tan korkup (haksızlık ve ahlâksızlıktan) sakınırsa (ve Rabbine güvenip sığınır, Allah) ona (her türlü darlık ve zorluktan kurtaracak) bir çıkış yolu açacaktır. Ve onu hesaba katmadığı (hiç ummadığı) bir yönden rızıklandıracaktır.”¹⁶²

¹⁶¹ Zâriyât Sûresi, 22.

¹⁶² Talâk Sûresi, 2-3.

İlim ve İrfan Sahiplerinin Dili

Oğlum!

İlim ve irfan sahiplerinin sözleri hem anlaşılır hem de kapalıdır! Hikmet ehlinin efendisi ve açıklayıcısı, insan cinsinin en fesâhatli olanı sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz, az sözle çok şey ifade etmek şeklinde konuşmalarını ifade etmişlerdir ki konuştuğunda hayran bırakırlardı ve fesâhat ile izah edip sözü gizlerlerdi. Kendisine vâris ve tâbi olan ashabı da böyledir.

Birader!

Bana küsme, darılma ama hatırına ne gelir ise mal olsun, nefsin olsun, soy, sop, ilim, memleket, eş, aile, kerâmet, meziyet, güzel ameller, bunların hepsi bir hatıradan ibarettir! Eğer Mevlâ'ya hamd ve şükredip boyun eğme ve zelil, hor hakir olma ile karşılık verirsen bunlar ilâhi fetih olur. Eğer gaflet, kibir ve kendini büyük görme ile karşılık verirsen vesvese ve kötülük olur.

Artık sen kendi nefsini idrak edip, hâlini düzelt. Zira Hüdâ'ya ibadetten kesilme vuku bulur ise üzerinde ibadet ettiğin yerler sana ağlar ve muhabbet üzüntüsü ile sana derler ki:

وَكُنْتُ أَظُنُّ أَنَّ جِبَالَ رَضْوَى

تَزُولُ وَإِنَّ وَدُّكَ لَا يَزُولُ

وَلَكِنَّ الْقُلُوبَ لَهَا انْقِلَابٌ

وَحَالَكَ إِنُّ آدَمَ تَسْتَحِيلُ

“Dağlar yerinden oynar da sen sebât edersin zannederdim, gönüllerde
değişme ve âdemoğlunda değişim vardır.

Lakin gönüllerde değişme ve Âdemoğlunda başkalaşma her zaman
mevcuttur

Asrın adamlarından bazı kardeşlerimizin şöyle dediklerini haber
aldım:

عَقَدْتُ بَبَابِ الدَّيْرِ عُقْدَةَ زِنَّارِي وَقُلْتُ خُذُو لِي مِنْ فِقِيهِهِ الحِمَى ثَارِي

“Kilise kapısında belime zünnar bağladım ve himaye altında olan
fakihten intikamımı aldım.”

Güya bundan başka türlü mana murad etmiş, sakın bu çeşit şeyler
söylemeyiniz. Söyleyen şeyh hazretlerine hüsnüzan ederim, fakat dinin
edebine uyup sakınmak bundan daha lüzumludur. Biz manastır kapısında
zünnar bağlamak değil, yanından bile geçmeyiz ve Cenâb-ı Fakih’in elini
değil, ayaklarını öperiz ve dinî ilimleri kendisinden öğreniriz. Şeyh
birtakım maksatlarını bu sözlerle gizledi ama keşke böyle bir maksatla
olmasaydı ve saklamaya ihtiyaç kalmasaydı. Böyle diyeceğine, şöyle
söyleseydi ya:

حَلَلْتُ بَبَابِ الشَّرْعِ عُقْدَةَ زِنَّارِي

وَوَظَّهَرْتُ بِالْفِقْهِهِ الْإِلَهِيِّ اسْرَارِي

وَمَا الدَّيْرُ وَالزِّنَّارُ إِلَّا ضَلَالَةً

وَمَا الشَّرْعُ إِلَّا الْبَابُ لِلْوَصْلِ بِأَلْبَارِي

“Şeriat kapısında zünnarın ipini çözdüm, sırrımı şeriat-ı ilâhî ile açıkladım. Kilise ve zünnar ancak delâlettir. Allah’a kavuşma kapısı ancak şeriattır.”

Evet, muhabbet ehlinin istiğrak hâli bazen kalplere dokunur, dillerinde sarhoşça, delice sözler konuşur, artık kanı mı kaynamış, ne olmuş onu Mevlâ bilir! Biz Hüda’ya havale ederiz, böyle davranmak size yeter. Asıl bağlanılacak kopmayan hidayet ipi şeriattır ki bunda delâlet ebediyen yoktur. Kişi, Allah’ın koyduğu sınırları kesinlikle geçmemeli, sünnet-i seniyyeye yapışmalıdır.

مَا لِي وَالْفَاظُ زَيْدٍ

وَوَهُمْ عُمُرُو وَبَكْرُ

وَجْهُ الشَّرِيعَةِ أَهْدَى

مِنْ سِرِّ ذَلِكَ وَ سِرِّي

“Zeyd ve Ömer’in sözlerine ve ötekinin berikinin kuruntularına ne kulak asayım! Şeriatın yolu senden de, ondan da daha üstün ve daha parlaktır.”

Yukarıda kilise ve zünnar sözleri ve buna benzer şeyler, nimetin şükürünü yerine getirme sınırını aşan şathiyat türü sözlerdir. Bunlar şunun gibidirler ki mesela birisi abdesthanede uyuyup rüyasında kendisini padişah olmuş ve büyük bir tahta oturmuş görür. Bir de uyanıp kendisini

yine abdesthane içinde bulur; yerini, bulunduğu mevkiî anlayıp yüzü kızarıp utanır. Malumdur ki şöyle buyrulmuştur:

صَدَقَ اللهُ وَكُذِّبَتْ بَطْنُ أَحِيكَ

“Allah doğru sözlüdür, kardeşinin karnı (iç dünyası) ise yalancıdır.”¹⁶³

ki her durumda Allah’ın hükümleri ve ilâhî kelâma daha uygundur.

İçinde bulunduğun durum helâl bir durum ise sevabı yoktur. Mübah değilse sorumluluğu gerektirir. Haram olduğunda yarın kıyamet günü şu ayet sana okunacaktır:

وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ

“Zerre miktar şer işleyen onun cezasını görecektir.”¹⁶⁴

“Artık yol yoktur, ilâhî mağfiret kapısından red ve tard edildiniz.” demem. Allah hakkı için böyle söylemem. Çünkü kıyamet günü Cenâb-ı Mevlâ’dan öyle kerem, ihsan, lütuf ve atâ meydana gelir ki lanetlenmiş şeytan ve en zalim kâfir dahi merhamet ümit ederek beklerler. Fakat düşünmelidir ki Kur’ân-ı Kerîm’de şöyle buyrulmuştur:

عَافِرِ الذَّنْبِ وَقَابِلِ التَّوْبِ

“Günahı bağışlayan, tövbeyi kabul eden”¹⁶⁵

شَدِيدِ الْعِقَابِ

“Azabı ağır olan”¹⁶⁶

¹⁶³ Buhârî “Tıp” 24; Müslim “Selâm” 61; Tirmizî “Tıp” 31.

¹⁶⁴ Zilzâl Sûresi, 8.

¹⁶⁵ Mü’min Sûresi, 3.

¹⁶⁶ Mü’min Sûresi, 3.

Şu halde ilâhî mağfiret kapılarına tövbe eden ve istiğfar eden olmakla yakınlık elde etmeye çalışmalıdır. Allah'ın yanına, razı olduğu güzel amellerle varmalı ve isyanları terk ederek ilâhî azaptan uzaklaşmalıdır.

Azamet ve ilâhî kudreti bilenlerin korkusu gibi Allah'tan korkmalıdır. Kerem ve ihsanına güvenmiş gibi gönülde ilâhî merhametin ümidi yerleşmelidir, hakiki kul olan mümin için ümit kadar korku olması lazımdır ki teraziye konulmak lazım geldiğinde her ikisi denk gelsin.

الْمَصِيرُ إِلَى اللَّهِ

“Dönüş ancak Allah'adır.”¹⁶⁷

En sonra ilâhî huzurda bulunulacak ve oraya dönülecektir, herkes kendi madenine dönüp birleşir ve ecelini tamamlar. Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulmuştur:

مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَىٰ

“Sizi topraktan yarattık, yine ona döndüreceğiz ve yine sizi ondan bir kere daha çıkaracağız.”¹⁶⁸

Bu yediğiniz taneler, sizin gibilerin topraklarında bitmiş, yetişmiştir. Bunların da kuvvet ve enerjileri vardır. Şimdi hani ya? Hep gitti bitti, sanki bu âleme gelmediler, burada bulunmadılar.

هَذَا تُرَابٌ لَوْ تَفَكَّرَهُ الْفَتَىٰ

لَرَأَىٰ عَلَيْهِ مِنَ الْجَبَا هِيسًا طًا

¹⁶⁷ Nûr Sûresi, 42.

¹⁶⁸ Tâhâ Sûresi, 55.

وَكَاثِمًا ذَرَائُهُ لَوْ مَيَّرَتْ

صِيغَتْ لِأَلْسِنَةِ الْأُولَى أَسْفَا طًا

“Bu toprak öyle topraktır ki dikkatli bakılsa yerlere kilim gibi serilen toprak geçmişlerin alınlarıdır.

Zerrelerini birbirinden ayırmak lazım gelseydi, şu halkın dilleri üzerine yollar olur idi.

“Bizim bastığımız toprak değildir, geçmişlerin yüzleri, yanakları, dudaklarıdır.”

فَاعْتَبِرُوا يَا أُولَى الْأَبْصَارِ

“Ey basiret sahipleri, ibret alın.”

İşte dünya budur, hâlleri bundan ibarettir, meskenleri, sakinleri şu hâldedir. Artık düşünmelidir ki bu ibret ve tefekkürden sonra arzu edip bunun imarı ve düzeltilmesi istenebilir mi? Ben bu tekkeyi, benden sonra Salih, İbrahim ve birtakım kadınlar otursun diye mi imarını yapayım? Yoksa dostlardan ayrılıp topraklara karışacağım vakitte sığınacağım bir yer yapmaya mı çalışayım? Bu tekkeyi babam kuvvet ve servetiyle yapıp bana bırakmadı. Hak Teâlâ ihsan edip vermiştir. Hem sevdiğine hem de sevmediğine verir, ancak ahiret evini sadece sevdiklerine verecektir. Benden evvel pederime makam ve mekân, giyecek ve yiyecek ihsan buyurmuştu. Benim de evlat ve ailemin levh-i mahfûzda yazılmış ve takdir olunmuş rızıkları vardır. Bütün yaratılmışların durumu böyledir, artık bu boş hayaller nedendir, neden delâlet yolunda koşuyoruz?

Akıllı ve zeki odur ki Hak'tan korkar ve nefis muhasebesi yapar, ölümden sonra fayda verecek işlerde yani güzel amellerde bulunur. Kur'ân-ı Kerîm'de buyrulur ki:

وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ

“And olsun ki Tevrat'tan sonra Zebur'da da yeryüzüne ancak iyi kullarımın mirasçı olduğunu yazmıştık.”¹⁶⁹

Bu ayet-i kerimenin tefsirinde müfessirler ihtilaf eylemişlerdir:

- 1- Manevî verasettir ki kul toprak olunca Cenâb-ı Hakk'a yakınlık durumunu güzelleştirir.
- 2- Yahut halkın liyakatine göre mirası salih olanlara verilir. Yani halkın hak edişine göre siyasetin icrasını salih kullarımıza miras olarak veririz. Çünkü amel, amellerin aynasıdır, evet!

أَعْمَالُكُمْ عُمَالُكُمْ

“Nasıl amelde bulunursanız, idare edenler ona göre olurlar.”

كَمَا تَكُونُوا يُوَلَّى عَلَيْكُمْ

“Nasılsanız öyle idare olumursunuz.”¹⁷⁰

إِنَّ الْأَرْضَ لِلَّهِ يُورِثُهَا مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ

“Şüphesiz yeryüzü Allah'ındır. Kullarından dilediğini ona varis kılar.”¹⁷¹

¹⁶⁹ Enbiyâ Sûresi, 105.

¹⁷⁰ Keşfü'l Hafâ II, 126. Hakim, Deylemî ve Beyhakî'den.

¹⁷¹ A'râf Sûresi, 128.

Bazı müfessirler de “yer” kelimesinin tefsirinde “cennettir” demiştir, hepsi de doğru olma ihtimali olan tefsirlerdir.

Kardeşim!

Çocuğu doğarken görmedin mi? Ki dünyaya geldiği gibi parmaklarını büküp avucunda bir şey tutuyor gibi sıkar, bu hırstır! Dünyadan ahirete sefer ettiğimizde avuçlarımızın içi boş olduğundan eller açıktır, bu da gösterir ki hırs ettiğimiz şey yok olmuş bir arzudur ki elimizde ondan bir şey kalmamıştır.

كَفَى بِاَلْمَوْتِ وَائِظًا كَفَى بِاَلْمَوْتِ وَائِظًا
“Vaaz edici olarak ölüm yeter.”

أَبِكِي وَمِثْلِي مَنْ يَبِكِي إِذَا سَبَقَتْ
قَوَافِلُ الْقَوْمِ أَهْلُ الْعِلْمِ وَالْعَمَلِ

بِكِي قَوْمٌ لِلْقِيَا الْوَالِهِينَ بِهِ
وَإِنِّي الْخَائِفُ الْبَاكِي مِنَ الزَّلَّلِ

“Ağlarım, salih amel edenler ve dinî ilim sahipleri ilerleyince geri kalmaktan dolayı; ben de ağlarım, olanlar da ağlarlar, bazıları ilâhî aşk ile ağlıyor ise de benim ağlayışım ettiklerimden korktuğumdandır.”

Efendiler!

Zor bir yol kalmadı ki gitmeyeyim, bir meslek yoktur ki hakikatine vakıf olmamış olayım, himmet erlerinin cesaret eli ve gayretimle, hepsinin perdelerini kaldırıp açtım ve her bir kapıdan içeri

girdim. Her kapının kalabalık ve izdiham içinde olduğunu gördüm. Ancak hiçlik ve boyun eğme kapısını تنها gördüğüm için oradan sıkılarak girdim ve istediğimi elde ettim, diğer kapılardakiler ise hâlâ yerlerinde idiler.

Bana verilen ilâhî ihsan, gözlerin görmediği, kulakların işitmediği ve içinde bulunduğum asırda bir kimsenin hayal edemeyeceği derecededir. Rasûl-i ekrem beni ilâhî lütuf ile temin edip söz vermiştir ki benim müritlerimi ve beni sevenleri ve halife ve evlatlarıma tutunanları doğuda ve batıda, nerde bulunurlarsa ve kıyamet gününe kadar ne vakit bu âleme gelirlirse; cümlesine yetecek ve erişecek. Mahşer yerinde, herkesin güçsüz, çaresiz bulunduğu vakitte ellerinden tutup kurtaracaktır. Ruhun sözleşme bu suretle yapıldı:

إِنَّ اللَّهَ لَا يُخْلِفُ الْمِيعَادَ

“Hak Teâlâ verdiği sözden dönmez.”^{172/173}

لَا تَصِحُّ الْمُكَالَمَةُ لِمَخْلُوقٍ مَعَ الْخَالِقِ بَعْدَ النَّبِيِّينَ وَالْمُرْسَلِينَ , الَّذِينَ

كُلُّهُمْ سُبْحَانَهُ وَحَيًّا أَوْ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ

“Enbiya-i kiram ve peygamberlerden hayatta olduğu zamanlar vahiy yolu ile veyahut perde arkasından konuştuklarından başka, kulları ile Hak Teâlâ'nın konuşması meydana gelmemiştir iddiası doğru değildir.”

Ancak ilâhî vaad, evliyâ ve sevenlerin yüreklerine rüya vasıtası ile ayan beyan olur. Hazreti Muhammed aleyhisselâm vasıtasıyla da olabilir ve

¹⁷² Âl-i İmrân Sûresi, 9.

¹⁷³ Hadîd Sûresi, 29.

ilham dahi sahihtir. Hepsi de hiçbir halde şeriatın ahkâmına aykırı olmayan bir yoldur.

وَذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ

“Bu da Allah’ın bir ihsanı ve fazlıdır ki dilediğine verir.”¹⁷⁴

مَوَاهِبُ الرَّحْمَنِ لَا تَنْقُصُنِي
وَأُمَّهُ الْمُخْتَارِ مِثْلُ الْمَطَرِ

خَزَائِنُ السِّرِّ لِأَخْبَا بِهِ
وَالْأَهْلُ لِلْحِكْمَةِ نَوْعُ الْبَشْرِ

“İhsanlar ve ilâhî lütuflar tükenmez. Muhammed ümmetine yağmur gibidir, hangisinin hayırlı olduğu kestirilemez, ilâhî sırların hazineleri Allah dostu evliyâ içinse de hikmete ehil olmak bütün insanlara aittir.”

İlavesi

قَدْ يَضْلَعُ السَّابِقُ فِي سَيْرِهِ وَيَسْبِقُ الصَّوْبِلُ الْمُنْتَظَرِ

“Bazen ileri gidenler topallar, geride kalır da; geri kalan topal onu geçip gider.”

¹⁷⁴ Cumâ Sûresi, 4.

Dua-i şerif

اللَّهُمَّ زِدْنِي حِكْمَةً وَفَهْمًا وَمَعْرِفَةً وَعِلْمًا وَاجْعَلْنِي وَالْمُسْلِمِينَ مِنَ
الْمَحْبُوبِينَ الْمُقَرَّبِينَ عِنْدَكَ الْمُقْتَدِينَ بِنَبِيِّكَ , إِنَّكَ تَفْعَلُ مَا تَشَاءُ
وَتَحْكُمُ مَا تُرِيدُ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ

“Allah’ım anlayışımı, marifetimi, ilim ve hikmetimi artır. Beni ve bütün Müslümanları Peygamberimiz Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem uyararak senin yanında mukarreb ve mahbup sıfatlarını kazananlardan eyle. Muhakkak ki sen dilediğini yapan, istediği şekilde hükmeden ve merhametlilerin en merhametlisisin.”

Efendiler!

Yediğiniz yemekler, içtiğiniz sular, giydiğiniz elbiseler, nâil olduğunuz beden sağlığı ve afiyetler, içinde bulunduğunuz güvenlik hâli, İslâm nimetindedir. Özetle bütün nimetlere saygı göstermelisiniz ki nimet yok olmayıp devam etsin.

İtikat ve yakîninizi salihlerden gelen işaretlerle düzeltiniz. Bunların üzerine rahmet yağmuru daima dökülmektedir, nâil oldukları deliller Hakk tarafındandır. Kendisine ulaşması için kendini, kendilerine delil ve ilâhî huzuruna yakîn etmiştir. Bunların sinelerini iman nûru ile genişletip onları insan nev’ine şerefli bir dayanak yapmış; irfan, ihsan edip marifete nâil ederek onlara muhabbet vermiş, zâtını sevdirmeye şerefi bağışlamıştır.

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

*“Allah onlardan razı olmuş, onlar da O’ndan razı olmuşlardır.
İşte bu büyük başarıdır.”*¹⁷⁵

Tevekkül binasını yükseltip sağlamlaştırınız. Hak Teâlâ’dan dileklerinizin hâlis bir sûrette olması lazımdır. Nefis ve şeytandan daima sakınınız, yaptığınız her işi sağlam yapınız. Himmetle kuşanıp Cenâb-ı Hakk’a yönelen, azametli bir biniciden kuvvet alıp Allah’ı seyredenlerin, seyr-i ilallah edenlerin, çalışmaları boşa çıkmaz. Vaizler ne diyebilirler ki Kur’ân-ı Kerîm’de şöyle buyrulmuştur:

لُجْرَىٰ كُلِّ نَفْسٍ بِمَا تَسْعَ

*“Onun vaktini gizli tutuyorum ki herkes yaptığının karşılığını görsün.”*¹⁷⁶

Herkes ettiğini bulacaktır. Mucize arayanlar ne söyleyebilirler ki... Furkân-ı Azîm’de şöyle denilmiştir:

قُلْ كُلُّ يَعْمَلُ عَلَىٰ شَاكِلَتِهِ

*“De ki: Herkes bulunduğu hâl ve niyetine göre iş yapar.”*¹⁷⁷

Herkesin hâli kendine göredir, uyarıp tembih ederken ne söylenebilir ki. Cenâb-ı Kur’ân’da Allah buyurmuştur:

إِنَّا لَا نُضِيعُ أَجْرَ مَنْ أَحْسَنَ عَمَلًا

*“Biz öyle güzel işler yapanların mükâfatını zayi etmeyiz.”*¹⁷⁸

¹⁷⁵ Tevbe Sûresi, 100.

¹⁷⁶ Tâhâ Sûresi, 15.

¹⁷⁷ İsrâ Sûresi, 84.

¹⁷⁸ Kehf Sûresi, 30.

İyilik yok olmaz, ne deyip de korkutmalıdır ki, Kur’ân-ı Kerîm’de şöyle der Cenâb-ı Hak:

يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ

“Allah, gözlerin hain bakışını ve kalplerin gizlediğini bilir.”¹⁷⁹

Cenâb-ı Hakk’a hiçbir şey gizli olmayıp sırları, gizlinin de gizlisini, göz kırpacak kadar anı ve sinedeki hastalıkları bilir. Nasıl izah edilir ki, şu emir sâdir olmuştur:

وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا

“Peygamber size ne veriyse onu alın, neyi de size yasak ettiyse ondan vazgeçin.”

Muhalefet ile ne ilan edilir ki:

فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

“Artık onun emrine muhalefet edenler, başlarına bir belanın gelmesinden veya elem dolu bir azaba uğramaktan sakınsınlar.”

Önleme ile süslenen bir azamet “yani peygamber tarafından size ne getirmiş ise alıp yapmak ve ne yasakladıysa kaçınıp sonlanmak ve Hazreti Peygamberin emirlerine muhalefet edenleri azap ve fitneye uğramak musibetinden sakınmak lazımdır. Amelleri tartmak için başka teraziye ne hacet olabilir ki!

وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ

¹⁷⁹ Mümin Sûresi, 19.

*“Kim zerre miktarı hayır yapmışsa onu görür. Kim de zerre miktarı şer işlemişse onu görür.”*¹⁸⁰

Kur’ân-ı Kerîm’in tayin eylediği miktarlardır ki zerre kadar hayır ve şer olsa her yapılan mutlaka görülecektir.

ذٰلِكَ الْكِتٰبُ لَا رَيْبَ فِيْهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِيْنَ الْم

*“Bu kitap, hiç şüphesiz yok, sakınanlar için bir rehberdir.”*¹⁸¹

Bu kitab-ı ilâhî, daimî bir hüccet ve ebedî bir mucizedir ki ne olmuş ve ne olacak haber vermiştir ve sırları keşif ve ayan beyan eylemiştir. Bununla amel edenler kurtuluşa ermiş ve ahkâmından ayrılanlar pişmanlığa uğramış ve rahmetten uzaklaşmışlardır. Enbiyânın seyyidi Peygamber Efendimizin sünneti de budur. Bu bir açık yoldur ki o yoldan gidenler asla şaşmazlar. Tarikatlardaki sûfiye ricâli dahi şu sırâ mazhar olmuşlardır:

إِنَّ اللّٰهَ مَعَ الَّذِيْنَ اتَّقَوْا وَالَّذِيْنَ هُمْ مُّحْسِنُوْنَ

*“Şüphesiz Allah, kendisine karşı gelmekten sakınanlar ve iyilik yapanlarla beraberdir.”*¹⁸²

Bu ayet-i kerime Hak ile beraberliğe ermeye şahadet ediyor. Bu beraberlik onun has kulu olmak, medet ve yardım beraberliğidir. Kim ki Cenâb-ı Hakk’a ve indirilen kitaba, yani Kur’ân’a iman edip nebînin sünnetine uymak ile salihlerin yolundan giderse onlar ile beraber olur ve kendilerinden sayılır, şu zümreden olur:

¹⁸⁰ Zilzâl Sûresi, 7-8.

¹⁸¹ Bakara Sûresi, 1-2.

¹⁸² Nahl Sûresi, 128.

أَلَا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

“İyi bilin ki Allah’ın tarafında olanlar kurtuluşa erenlerin ta kendileridir.”¹⁸³

Birader!

Vesvese yollarında gitme! İnsanlarla ünsiyet etme, Hak ile beraber ol, ondan sonra hüküm ve ilâhî hikmete nâil olursun.

يُؤْتِي الْحِكْمَةَ مَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا

“Allah hikmeti dilediğine verir. Kime hikmet verilirse, ona pek çok hayır verilmiş demektir.”¹⁸⁴

Hikmetten nasibin dilinden ibaret olmasın, neticede kendi kendini aldatıp yalancı olmayasın. Yoksa şairin dediği duruma düşersin:

بَدَّلْتُ بِالْحَنَّا بَيَاضُكَ أَحْمَرََا وَخُدِعْتُ فِيهِ وَقُلْتُ شَعْرِي أَحْمَرُ

“Kına ile kırlarını kendin boyamış iken aldanıp saçlarım kırmızıdır diyorsun.”

Beyaz ata binmiş kudretli binici gibi Allah’a yakınlık yolunu tut. Erlerin himmeti ile evhamın saflarını boz. Varlıklardan yüzünü çevir, varlıkları yaratan Cenâb-ı Hak hazretlerini murâkabe ile meşgul ol. Uzaklaşma halinden korkarak Cenâb-ı Hakk’a sığın. Acziyet ve ihtiyaç bayrağını açarak ve önünde boyun bükme davullarını çaldırarak git. Eşinden uzaklaş, evlat engelinden, mal engelinden, vücudundan, ibadetten, teyakkuzdan, gafletten, bunlar hep engel ve perdedir,

¹⁸³ Mücâdele Sûresi, 22.

¹⁸⁴ Bakara Sûresi, 269.

cümlerinden geç. Çünkü teyakkuzda olduğunu görmek dahi gaflettir. Nûru görmek de karanlıktır. Özetle her şey gaflettir, hepsini kaldırıp istenilen kapıya ve mabudun manevi katına engel bırakma.

Kadına bağlanmak, dünyaya gönül vermek, para pula aldanmak, keramete aldanmak, kula kul olmak, düşük himmetle Hakk'ı seyrettiğini sanmak hep alçaklıktır.

سِرِّ لِلْجَنَابِ بِهَمَّةٍ مَرْفُوعَةٍ
عَنْ عَالَمِ التَّفْصِيلِ وَالْإِجْمَالِ

وَارْفَعِ جَنَابَكَ عَنْ عِبَادَةِ غَيْرِهِ
بِتَحْقِيقِ الْأَفْعَالِ وَالْأَقْوَالِ

“Tafsil ve icmal âlemi diye bilinen bu dünyadan yüksek bir himmetle Cenâb-ı Hakk'a gitmelisin. Fiillerin ve sözlerin hakikati ile mâsivâyâ ibadetten kendini sıyırmalısın.”

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا
وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنتُمْ تُوعَدُونَ

“Cenâb-ı Mevlâ'ya iman getirip sebat edip dosdoğru gidenler için melekler gönderilerek 'korkmayın, mahzun olmayın' deniliyor ve vaat oldukları cennet için müjde veriliyor.”¹⁸⁵

¹⁸⁵ Fussilet Sûresi, 30:

Öğüt; açlıktan, tokluktan, susuzluktan, hallerin değişmesinden, âlemin değişmesinden hepsinden alınır, bunlardan öğüt almalısın. Dilinin boş lakırdısı ile sevinmemelisin! Allah'tan başkasına iltifat yoluna yönelme oldukça dilin lakırdısından ne olur? Diyelim ki nafaka sıkıntısı ile para avcılığı yapmakla kişiye rahatlık gelir mi? İlâhî muhabbetten mahrumiyet sebebi felsefe ile meşgul olma, tasavvufa aldanma ki Cenâb-ı Hak'tan uzaklaştığında o dahi yaramaz.

كُلُّ الْعُلُومِ إِذَا تَخَلَّلَهَا السَّوَى صَارَتْ لِذَاعِي الْإِنْفِصَالِ مَعَالِمًا
“Mâsivâ ile karışık olan ilimlerin hepsi Hakk'a yakınlıktan uzaklaşma sebeplerindedir.”

Efendiler!

Hak yolunda gitmek bir memleketten diğer memlekete gitmek gibidir. Yollar inişli, yokuşlu olur; düz olur, eğri olur; ova, dağ, susuz, otsuz sahraya tesadüf olunur. Çimenli sulu konaklar, bağlı, bahçeli yerler görülür! Ancak gidilecek memleket daha ilerde olup bunlar hep yol üzerinde şeylerdir. Kim ki yokuş çıkar iken hoşlanıp kalır veyahut inerken yorulup durur veyahut düz mahallelerinde rahat bulup sevinir ve eğri büğrü parçalardan usanıp kalakalır veyahut ova içindeki kolaylık ve dağ ortasındaki zahmetten hâsılı her neden olur ise iyileşip kaldığı veyahut uğradığı güzel mevkilerin birinde ve çimenlik ve bağlarda meşgul olduğu takdirde inkâr edilemez ki arzuladığı yere ulaşamaz.

Tarik-i Hak öyledir ki tesadüf edilecek güçlükler kendisine mâni olmaz ve lezzetler dahi meşgul etmez ise maksuduna ulaşır. Halkın

“Şüphesiz, Rabbimiz Allah'tır deyip, sonra dosdoğru yolda yürüyenlerin üzerine melekler iner. Onlara: Korkmayın, üzülmeğin, size vadolunan cennetle sevinin, derler.”

kendisine ilgisinden sarhoş olup kalpleri evirip çeviren Cenâb-ı Hak hazretlerinden kendisini bu arzu çevirir veyahut sülûkun meşakkatleri üzerine halleri iyiden kötüye çeviren Cenâb-ı Hak tarafından döndürülürse matlubun elden gideceği yoldan kalınacağı şüphesizdir, amma tatlı acı bakmayarak hep güçlüklerle galebe çalıp devam ederse şu hükme mazhar olacağı da şüphesizdir.

فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا

“Muhakkak büyük bir başarıya ulaşmıştır.”¹⁸⁶

Efendiler!

Arafat Dağı’nda ben maldan, nefisten vazgeçmek üzere Cenâb-ı Hak celle ve âlâ ile pazarlık yaptım. Bazı âlim kişiler rüyada müracaat edip “Ya Rab, sana vasıl olmanın yolu nedir?” diye sormuştur, onlara; “Hemen nefsinı bırak da gel.” buyrulmuştur.

Hazreti Musa aleyhisselâm hanımına sancı tutup ebe kadın getirmek üzere yola çıkmış iken ailesine âyet-i kerimde beyan buyrulduğu üzere şöyle demişti:

إِنِّي آنَسْتُ نَارًا لَّعَلِّي آتِيكُمْ مِنْهَا بِقَبَسٍ أَوْ أَجْدُ عَلَى النَّارِ هُدًى

“Şurada ateş görüyorum, belki size ışık getiririm yahut ebe kadın bulup getirmek için bir bilgisi olana tesadüf edip haber alırım.”¹⁸⁷

فَلَمَّا آتَاهَا نُودِيَ يَا مُوسَى إِنِّي أَنَا رَبُّكَ فَاخْلَعْ نَعْلَيْكَ إِنَّكَ بِالْوَادِ

الْمُقَدَّسِ طَوًى

¹⁸⁶ Ahzâb Sûresi, 71.

¹⁸⁷ Tâhâ Sûresi, 10.

*“Ateşin yanına varınca, ona şöyle seslenildi: Ey Musa! Şüphe yok ki ben senin Rabbinim! Hemen pabuçlarını çıkar çünkü sen kutsal vadi Tuva'dasın.”*¹⁸⁸

Aile ve nefsi görmekten daha kutsal bir vadiye bulunuyorsun, denmiştir.

Efendiler!

Sizin de vadiniz mescittir, mescide girdiğiniz gibi başkasına ait nalını çıkarmalıdır. Çünkü namazda kul Mevlâ'ya münâcat ediyor! Artık nasıl münâcat yapılması lazım geleceğini düşünmelidir, kim ile muhatap olduğunu, ona nasıl muhatap olup davranması gerektiğini düşünmelidir. Hadis-i şerifte, kutsiyet kalemlerinin nakşettiği hazreti ihsan şudur:

أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ . فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ

*“İhsan, Allah'a onu görüyormuşsun gibi kulluk etmendir. Sen onu görmüyorsan da O seni mutlaka görüyor.”*¹⁸⁹

Aile ve nefis ile meşgul olmak cehaletten bir nişanedir! Demem ki bunları ihmal et, arama kendinde, bir dağa çıkıp otur! Ancak derim ki ailen için çalıştığını dahi Cenâb-ı Hakk'a yakınlık için bir hizmet haline koymalısın, canına da rahat vermelisin. Şu kadar ki Cenâb-ı Rabbin gönlünü hoş edip onunla yetinmelisin. Çünkü rubûbiyet bir yüksek vasıftır ki ortak kabul etmez. Şirk bulaşmış ameller müşriklere döndürülmüştür, muvahhitlerin güzel amelleri kabul buyrulmuştur

¹⁸⁸ Tâhâ Sûresi, 11-12.

¹⁸⁹ Müslîm, “İmân” 1/5.

Ayrıca bkz. Buhârî, “İmân” 37; Tirmizi “İmân” 4; Ebû Dâvûd, “Sünnet” 16; Nesâî, “Mevâkîf” 6; İbni Mâce, “Mukaddime” 9.

أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ فَمَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا
يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا

“İyi bilin ki hâlis din yalnız Allah’ındır.”¹⁹⁰

“Kim Rabbine kavuşmayı umuyorsa yararlı bir iş yapsın ve Rabbine
ibadette kimseyi ortak koşmasın.”¹⁹¹

Din hâlis olmalıdır. Kimse de Allah’a kavuşmaya iman edip salih ameller yapıp ibadetlere devam eden bir kimseyi şirkle itham etmemelidir.

¹⁹⁰ Zümer Sûresi, 3.

¹⁹¹ Kehf Sûresi, 110.

Evliyâdan Yardım İstemek

Efendiler!

Hak Teâlâ'nın kulları olan evliyâ-i kiram radiyallahu anhum hazretlerinden yardım isterseniz, görülecek yardımı kendilerinden itikat etmemelisiniz. Bu itikat şirktir. Ancak Hak Teâlâ'nın evliyâdan olan kullarına muhabbet-i ilâhiyesi olduğundan yardımı bu muhabbet üzerine bina etmelisiniz, dilekleriniz Allah'tan olmalıdır. Hadis-i şerifte şöyle buyruluyor:

رُبَّ أَشْعَثَ أَغْبَرَ ذِي طِمْرَيْنِ مَدْفُوعٍ بِالْأَبْوَابِ لَوْ أَقْسَمَ عَلَى اللَّهِ لِأَبْرَهُ

“Nice tozlu, topraklı, pejmürde ve kapılardan kovulan kimseler vardır ki edeceği yemini Hak Teâlâ yerine getirir.”¹⁹²

Yani yemin ederlerse Hak Teâlâ geri çevirmeyip istediğini yapar. Bunlar Hak Teâlâ sevdiği için kendilerine muhabbeti vesile ederek kulun yardım isteğini Allah tarafından meydana gelmeye sebep kılmaktadır. Bununla birlikte bunlar Hakk'ın izni ile varlık âleminde tasarruflarını icra ederler. Kendileri için kalp gözleri verirler. Hatta bunlar “kün fe yekün” sırrına mazhar olarak bir şeye ol derlerse Allah'ın izniyle olur.

İsa aleyhisselâm Allah'ın izni ile çamurdan kuş yarattı, ölüleri diriltti. Peygamber Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem hazretleri için açık mucize olarak hurma kütüğü dahi ayrılıkta ‘âh’ edip ağladı. Yol üstündeki birtakım cansız olan taş, toprak, ağaçlar Peygamber Efendimize salât u selâm getirdi. Bütün peygamberlerde meydana gelen

¹⁹² Buhârî, *Kitâbü'r-Rikak* “Cennetin ve Cehhenemin Sıfatı” bölümü (113/8); Müslîm *Kitâbü'r-Rikak* “Cennet ve Cehennem Ahvali” bölümü (2096/4) (2736).

mucizeler Peygamber Efendimizin zâtında toplandı. İşte, Peygamber Efendimizin üzerinde delil olan açık mucizeler, Muhammed ümmetinde zuhur ederek ümmetin evliyâsına keramet olmuştur ki bu halde yine mucizelerin işaretleri Peygamberimizdendir. Peygamberimizin mucizeleri devam etmektedir.

Ey oğul, ey kardeş!

Ya Rab! “Senin merhametinle vesile ederim.” dediğin zaman sanki Şeyh Mansur kulunun veya diğer evliyâ kulunun velayetiyle ve vesilesiyle senden istiyorum, demiş oluyorsun. Çünkü velayet bir tahsistir:

يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ

“Rahmetini dilediğine tahsis eder.”¹⁹³

Şu halde merhamet sahibi Allah’ın kendi ezeli kudretini, rahmete müstehak ve muhtaç olan kullarına yükleme. Fiilî güç ve kuvvet Allah’ındır, vesile ise veli kullarına nasip ettiği özel bir rahmettir. Bu sebepten ihtiyaç halinde Cenâb-ı Hak ulaştırdığı rahmet, muhabbet ve yardımdan dolayı has kulları ile yakın olur, lakin her fiilde Cenâb-ı Hakk’ın zâtı ile tevhit olunmalıdır. Yoksa Allah bu konuda kıskançtır. O’ndan korkulur.

Ey Efendi! Kim boyun eğerek kapıyı çalarsa, kabul edilerek ona kapı açılır. Kim kırıklık sefası ve hoşluğu ile girerse yücelik evine oturur.

¹⁹³ Âl-i İmrân Sûresi, 74.

Ey kardeş!

Zâhir ve bâtında şeriata uymak ve bağlanmak, kalbini zikri unutmaktan korumak, fakirlere ve gariplere hizmet etmek, salih amellerden usanmadan yapmak ve devam etmek, ilâhî rızayı kazanmak için Allah'ın razı olacağı amellerle meşgul olup kulluk ayağı üzere kıyam ederek gece namazına nefsini alıştırmak, hayırlı fiillerde ve güzel amellerde riyadan kurtulmaya çalışmak gerektir. Gerek gizli gerek halk içinde geçmiş günahların için daima ağlamak, senin için olmazsa olmaz görevlerdendir.

Ey oğul!

Bilirsin ki dünya hayaldir ve dünyada ne varsa devamı yoktur. Dünyanın himmeti dünya için harcanmıştır, ahiret yolcusu olanların himmeti ahirete aittir. Yalan davada bulunma ve sınırsız derya olan tevhidin bahsine dalma. İtikadın değişim kabul etmesin ve sabit sûrette olsun, onu şeytanın vesvesesi meşgul etmesin, kötü adamların dostluğundan kaçınıp onlarla arkadaşlık etme. Bu çeşit sevgi arkadaşlığı, pişmanlık ve kıyamet günü ise üzüntü ve hasrettir. Nitekim Kur'ân-ı Kerîm'de:

يَا وَيَلْتِي لَيْتَنِي لَمْ أَتَّخِذْ فُلَانًا خَلِيلًا

يَا لَيْتَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ بَعْدَ الْمَشْرِقَيْنِ فَبِئْسَ الْقَرِينُ

*“Yazıklar olsun bana, keşke falanı dost edinmeseydim.”*¹⁹⁴

“Keşke benimle senin aranda doğu ile batı arası kadar uzaklık olsaydı!

*Ne kötü arkadaşmışsın, der.”*¹⁹⁵

¹⁹⁴ Furkân Sûresi, 28.

¹⁹⁵ Zuhurf Sûresi, 38.

Ayet-i kerimelerin manalarında bu hasret ve pişmanlık beyan buyrulmuştur, sen dahi böyle kötü arkadaşlıktan kendini muhafaza et. Bu ayet-i kerimelerden faydalanarak üzüntü çekip pişman olmayasın. Çünkü orada nedamet para edemez ve mazeret kabul olunmaz.

Ey oğul!

Yediğin yenmiş gitmiştir, giydiğin çürümüştür, ancak güzel ameller sana kalmıştır. Hakk'ın huzurunda bulunmak takdir olunmuş ve kaçınılmaz ve sevdiklerinden ayrılık mutlak ve kararlaştırılmıştır. Dünyaya başlangıcımız zayıf ve gevşeklik, sonumuz ölüm ve kabirdir. Dünyada bâkilik olsa binalar yıkılmaz, Hazreti Mevlâ'ya kalbi bağlayıp mâsivadan vazgeçmek, Cenâb-ı Mevlâ'ya teslim ve işleri ona bırakma daha güzel olandır. Tarikatta dervişlere sülûkun tevazu gösterme ve hizmette istikametini şeriata uyma yönünde olsun. Niyetini şeytanın vesvese ve oyunlarından temizleyip halka meyletme. Mevlâ'nın kapısında tuzlu su içip kuru ekmek yemek, başkalarının kapısında kebablar, tatlılardan sana daha üstündür. İşlerine hile karışmasın, fakirlerin kalbini sakın kırmayasın, akraba ve yakınlarına saygıda kusur etmeyesin.

Sana zulmeden olursa sen affet, kibirlenen olursa tevâzu et. Devlet büyüklerinin kapılarında el etek öpme, fakirler ile görüş, kabirleri ziyaret et, sözün yumuşak olsun, herkesle idrak ve anlayışına göre konuş, güzel birliktelik ve ülfet ile beraber cahillere karışma, öksüzlerin işlerine yardım edip ikram et. Miskinlere ve dul kalan ihtiyar kadınlara hizmet ve himmet et. Velhâsıl:

كُنْ مَعَ اللَّهِ تَرَى اللَّهَ مَعَكَ إِرْحَمْ تَرْحَمْ

“Merhamet et ki sen de merhamet bulasın.”

Cenâb-ı Hakk'a kalbini bağla ki ilâhî yardıma mazhar ol da seninle beraber olsun! Her hâl, söz ve davranışında arkadaşın ihlâs olsun ve halkı Hak yola hidayet için çalışmak sana iş olsun.

Keramet, harikulade haller ve bunun gibi şeylere rağbet etme, bunları evliyâ-i kiram, kadınların âdet dönemlerini gizlemesi gibi gizlerler.

Allah'ın kapısına devam et, gönlün de Râsul-i ekrem Efendimize yönelmiş olsun. Yüce dergâhın kapısında yardım isteyeceğin zaman müşidini vasıta kıl. Şeyhinin hizmetinde ihlâs üzere kıyam et ve bir şey ummadan ve istemeden kıyamında devamlı ol. Şeyhinin huzurunda, gıyabında edebini muhafaza edip ev hizmetlerinde dahi ona yardım et. Huzurunda az konuş. Hakir gören bir nazarla bakmayıp daima tazim et ve ağırbaşlı ol.

İhvana nasihatten geri durma, araları bozulmasını diye güzel çalış, aralını birleştir. İnsanların arasını düzelt, gücün yettiğince Hak yola çağdırmaya bak. İnsanları sıdk ile dervişliğe ve tasavvuf yoluna, sülûke teşvik et. Yüreğın zikir ile meşgul olsun, kalıbını tefekkür ile güzelleştir. Niyetin ihlâs ile nurlansın, Hak'tan yardım dile, musibete uğrarsan sabır ile mukâbele et, her halde Allah'tan razı ol, daima hamd ve senâda ve Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem Efendimize salât ve selâm getirip şöyle de:

الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ
“Sana her vakit hamdolsun.”

Eğer şehvetin galip gelir veyahut tekebbür ile nefsin yaramazlığa kalkışırsa oruç tut. Cenâb-ı Hakk'a yalvar, kadınların çokça

bulunabileceği çarşılara çıkmayıp hanende otur. Buraları terk eden feraha ulaşır. Misafirine ikram et, eş ve çocuğuna merhamet ederek hizmet et. Her işte Allah'ı zikret. Gizli ve açık, ihlâs üzere amel et. Özetle: Şu dünyada her işlediğin ahiret için olsun.

قُلِ اللَّهُ تَمَّ ذَرَهُمْ فِي خَوْضِهِمْ يَلْعَبُونَ

“Sen Allah de, halkı kendi oyunlarında dalgın bırak.”¹⁹⁶

İşte, sana ve benim tarikatıma giren ihvana, bütün iman ehline ve sevenler zümresine nasihatim budur.

وَاسْتَغْفِرُ اللهُ الْعَظِيمَ مِنْ جَمِيعِ الذُّنُوبِ خَفِيهَا وَجَلِيهَا كَبِيرَهَا

وَصَغِيرَهَا وَأَتُوبُ إِلَيْهِ إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ

“Yüce Allah'tan günahların gizli, açık, büyük, küçük hepsini bağışlanmasını istiyor ve ona dönüyorum. Zira o merhametli ve tövbeleri çokça kabul edendir.”

Ey oğul!

Peygamber Efendimiz aleyhisselâm buyurmuştur ki:

مَا أَسْرُ عَبْدٌ سَرِيرَةً إِلَّا أَلْبَسَهُ اللهُ رُدَّ أَتَهَا

“Bir kul içinde her ne saklarsa Hak Teâlâ mutlaka onu üstündeki cübbe gibi dışarıdan gösterecektir.”¹⁹⁷

¹⁹⁶ En'âm Sûresi, 91:

“Rasûl'üm! Sen Allah de, sonra onları bırak, daldıkları bataklıkta oynayadursunlar.”

¹⁹⁷ Suyûtî *el-Câmi'ul-Kebir*; Taberânî ve Suyûtî hadise “hasen” demiştir.

Bu halde hayırlı bir şey gizliyorsa hayır zuhur eder, içinde şer saklıyorsa şer görünür.

Ey oğul!

Fahr-i âlem sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz buyurmuşlardır ki:

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْعَبْدَ التَّقِيَّ الْغَنِيَّ الْخَفِيَّ

“Allah kendisinden korkan, zengin ve gösterişten uzak kulunu sever.”¹⁹⁸

Oğlum, gerçek akla sahip olsaydın, sana teveccüh etse dahi sen dünyaya meyletmezdin. Çünkü dünya haindir, yalancıdır. İtibar edenlerin yüzlerine güler, selâmet ondan uzaklaşmaktadır. Her çeşit bela, dünyaya meyletmektendir. Hadis-i şerifte buyrulur ki:

حُبُّ الدُّنْيَا رَأْسُ كُلِّ خَطِيئَةٍ

“Dünyaya muhabbet her hatanın başıdır.”¹⁹⁹

Bununla birlikte dünyadan yüz çevirmek de her hayrın başıdır. Böyle olmak lazım gelir ki gerçek de böyledir, çünkü dünya yılan gibi yumuşak ve zehirli bir mahlûktur. Dünya lezzetleri hep geçici, geçirilen zamanlar ve vakitler sadece hayaldir. Dünyada kendini Allah korkusu ile meşgul et, bir saniye bile zikir-i ilâhîden gaflet etmeyerek arada bir gaflete uğrasan da istiğfar et ve çabuk tefekküre dön. Zikir ile meşgul olup Mevlâ’dan hayâ et, gizli ve açıkta murâkabe görevini yerine getir. Zengin

¹⁹⁸ Müslîm “Zühd” 11; Ahmed ibni Hanbel I, 168, 177.

¹⁹⁹ Tirmizî “hasen hadis” demiştir. Beyhakî, Deylemî ve Firdevsî’den Keşfü’l-Hafâ I, 344.

ya da fakir ne halde bulunursan her halinle şükür ve hamd edip şu nâmeysi söyleyip mâsivâdan vazgeç:

“Bu âlemde başkası yoktur, ancak Allah vardır.”

Oğlum!

Saf sufi ol, sakın münafık sufi olup kendini helâke uğratma. Tasavvuf; mâsivâdan yüz çevirip Allah'ın zâtından başkasını düşünmemek ve Cenâb-ı Mevlâ'ya dayanıp sebeplere yapıştıktan sonra işi Allah'a bırakmaktır. Hak Sübhan'ın kapısında sebat üzere durup manevî fetihler kapısının açılmasını beklemek ve cömert olan Hak Sübhâniye itimat eylemek, her durum ve vakitte Cenâb-ı Mevlâ'dan korkmak ve O'na, O'nun rızası için hüsnüzanda bulunmaktır.

Oğlum!

Güzel bir şeyi öğrenip yahut iştirsen gereğince amel et.

مِنَ الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَلَا يَعْمَلُونَ

“O kimseler ki biliyorlar fakat amel etmiyorlar.”

Bu söze girenlerden olmayasın, çünkü oğul, ilimden kurtuluş amel iledir, amel terk etmek, helak olmaktır. Hadis-i şerifte buyurulmuştur ki:

إِنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَذَابًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَالِمٌ لَمْ يَنْفَعُهُ عِلْمُهُ

“Tahsil ettiği ilmin kendisine fayda sağlamadığı âlim kıyamet günü halkın göreceği azabın en şiddetlisine uğrar.”²⁰⁰

²⁰⁰ Taberânî Sağir'de; Beyhakî Şuaybu'l-İman'da zikretmiştir.

Artık sen ömrünü boş şeylerle, eğlencelerle ve musiki aletleri ile veyahut birtakım gülünç şeylerle geçirmemelisin. Dünyada sevinmemelisin, bu dünya evinde sevinmek deliliktir. Mahzun olmak akıl ve basirettir. Çünkü dünyada ebedîlik imkânsızdır. Onun peşinden gidip dalkavukluk etmek ise cehalet ve sapıklıktır.

Geçmiş peygamberleri, bir de eski ileri gelen sultanları tefekkür edip bir düşün, sanki hiç yaşamamış gibi gelip gittiler. Onlar önden gittiler, bizler dahi onları takip etmekte olduğumuzdan salihler zümresi yolunda gidip böyle bir zümre ile dirilip haşrolmak ve salihler fırkasından sayılmak lazımdır.

أُولَئِكَ حِزْبُ اللَّهِ أَلَا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

“İyi bilin ki Allah’ın tarafında olanlar kurtuluşa erenlerin ta kendileridir.”²⁰¹

Efendiler!

Gerçeğin sırları meydandadır, marifet sancağı açılmıştır, vuslat kapısı kapalı değil açıktır. Ancak ölümü unutmak ve dünyaya muhabbet etmek göz üstünde perde olmuş ve böyle şeyleri göstermemekten bulanmıştır. Ölüp gideceğini bilene, şaşılır ki ölümü nasıl unuttur ve dünyadan kesinlikle ayrılacağını kestiren bunun için nasıl çalışır, muhabbetiyle ömür sayfalarını nasıl geçirir, Hakk’ın huzuruna varılacağını itikat eden nasıl sapıp mâsivâyâ iltifat eder. Allah biliyor ki bu hal bir büyük şeydir: La havle vela kuvvete illa billah il aliyyil azim.

²⁰¹ Mücâdele Sûresi, 22.

“Yalancılıktan mı hoşlanıyorsunuz, cehalet merasında mı otlanıyorsunuz, rızık için mi hilekârlık mı ediyorsunuz? Sanki ilâhî azaptan size teminat verilmiştir!”

أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَتَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ

“Öyleyse bizim, sizi abes olarak (boş yere) yarattığımızı ve bize döndürülmeyeceğinizi mi zannettiniz?”²⁰²

Ayet-i kerimesi sanki size okunmamıştır! Yahut şu ayet kulaklarınıza hiç değmemiş midir?

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ مَا أُرِيدُ مِنْهُمْ مِنْ رِزْقٍ وَمَا أُرِيدُ أَنْ يُطْعَمُونَ

“Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım. Ben, onlardan bir rızık istemiyorum. Bana yedirmelerini de istemiyorum.”²⁰³

Hak Teâlâ kullarının rızıkına kefil olmuş iken rızık kazanmak için hilekârlıkla meşgul oluyorsunuz. Hâlbuki cennete girmek için kefalet ve teminat yokken sanki size müjdesi gelmiş gibi tavır takınıyorsunuz. Vakitleri hep beyhude şeylerle ve eğlencelerle geçiriyorsunuz, gaflet ve isyan ile günlerinizi zayi ediyorsunuz. Şakalarınız öyle ki sanki pişmanlık yok gibi, eğlenceleriniz sanki kıyamet kopmayacak gibi. Hâlbuki mezarlar gözlerinizin önündedir, bu mezarları görmüyor musunuz? İçinde yatanlardan ibret almıyor musunuz? Analar babalar nerededir? Sizden evvel gelenler ne oldular? Topladıkları mal sizinkinden çoktu,

²⁰² Mü’minûn Sûresi, 155.

²⁰³ Zariyât Sûresi, 56-57.

cehaletleri de sizden fazlaydı, siz kâfir mi oldunuz? Cenâb-ı Mevlâ'ya büyüklük mü taslıyorsunuz?

Kardeşlerim!

Kendini sonlu, yok bilenler, Mevlâ hazretlerini bâkî bilirler ve dünyaya meyletmezler. Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle buyrulmuştur:

فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَىٰ وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَىٰ
إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُمْ مَيِّتُونَ

*“Kim ki Hak Teâlâ'nın büyüklüğünün korkusuyla kendini hevâ ve hevesinden alıkoyarsa onun yeri mevâ cennetidir.”*²⁰⁴

*“Ey Habibim, sen öleceksin, onlar da öleceklerdir.”*²⁰⁵

Bu halde selef-i salihin mertebelerine yükselmek için gayret etmelisiniz.

فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ

*“Nihayet onların peşinden öyle bir nesil geldi ki bunlar namazı bıraktılar; nefislerinin arzularına uydular. Bu yüzden ileride sapıklıklarının cezasını çekecekler.”*²⁰⁶

ayetinin hükmü altına girmeyesiniz.

Daima Cenâb-ı Hakk'ın kapısına bağlanıp ve kapının halkalarına ihtiyaç ve çaresizlik eli ile yapışıp; alçaklık, tevâzu ve gönül kırıklığı derecesinden girerek beklemeyi fırsat bilmelidir. Çünkü ben de, siz de bir

²⁰⁴ Nâziât Sûresi, 40-41.

²⁰⁵ Zümer Sûresi, 30.

²⁰⁶ Meryem Sûresi, 59.

gün ölüp öbür âleme gider, kabirlere gireriz ve orada şu hükme mazhar oluruz:

وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ
“Artık kim zerre ağırlığınca bir hayır işlerse, onun mükâfatını görecektir.
Kim de zerre ağırlığınca bir kötülük işlerse, onun cezasını görecektir.”²⁰⁷

Mevlâ korkusu ile işlerini düzgün yapanlar ve hayatta Allah’tan çekinme sıfatı ile vasıflananlar kurtuluş yolunu bulacaklardır.

Kardeşlerim!

En güç şey dostlardan ayrılıp düşman ile yakın olmaktır. En tatlı şey de düşmandan uzaklaşıp dostlara yakınlıktır. Siz de kötü amellerden ayrılınız ki güzel amellerle yakınlık kurasınız. Kabrinizde yakînınız güzel ameller olsun. Yemin ederim ki toprak altında salih amellerden başka insana yakın olacak dostlar yoktur.

Kardeşlerim!

Hâkimlerin ve âmirlerin görünen debdebe, görkem ve silahları sizi mağrur edip yüreklerinizi heyecana getirirse haydi kabristana, mezarlığa gidip bakın! Onların da, sizin de babalarınızın, analarınızın kara topraklar içinde olduklarını görürsünüz. Ama bunlardan hangisi nimet, hangisi acıklı azap içindedir, Allah bilir! Sizin de aynı hale gireceğinizde şüphe yoktur.

وَسَيَعْلَمُ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَيَّ مُنْقَلَبٍ يَنْقَلِبُونَ

²⁰⁷ Zilzâl Sûresi, 7-8.

*“Haksızlık edenler, hangi dönüşe (hangi akıbeta) döndürüleceklerini yakında bileceklerdir.”*²⁰⁸

Ey oğul! Boş sözlerden sakının, mâlâyânî ile meşgul olmayın, gaflet yolundan uyanıklığa dönün. Tevâzu meydanında gönül kırıklığı ile durun, büyükleme ve tekebbür felaketinden kendinizi kurtarın.

Sen nesin? Bir murdar sudan başlayıp bir kokmuş leşte son bulacaksın. Bunların arasında nasıl layıksan öyle bulunmalı, değil mi? Hasetten sakın, hataların kaynağı hep hasettir. İblis hasedinden Cenâb-ı Âdem’e tekebbür ederek secdeden yüz çevirmiş ve:

إِنِّي لَكُمْ مِنَ النَّاصِحِينَ

ayet-i kerimesinde beyan buyrulduğu üzere yemin ederek *“Ben size nasihat ediyorum.”*²⁰⁹ deyip hasedinden Âdem ve Havva hazretlerini aldatmış olduğu için huzurdan kovuldu, ebediyen ilâhî rahmetten mahrum oldu. Yalan, kibir, haset hepsi Allah’ın kapısından kovulmaya sebep olur. Buna benzer kötü ahlâk üzere bulunma! Kendini Hak Teâlâ’ya tamamen bırak, rızkın muhakkak ayrılmıştır, o halde hasetten ne fayda vardır? Şu hakikat ortaya çıkınca artık haset etmezsin:

إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُمْ مَيِّتُونَ

*“Muhakkak sen de öleceksin, onlar da ölecekler.”*²¹⁰

Bu da ortaya çıkınca kibirlenemezsin. Hesabın dahi elbet görülecektir. Buna da inandığında artık yalan söyleyemezsin. Sen halkın

²⁰⁸ Şuarâ Sûresi, 227.

²⁰⁹ A’râf Sûresi, 21.

²¹⁰ Zümer Sûresi, 30.

ırsına bakmayasın, gözünü başkasının elinden çekmezsen fenalık yapmış olursun. Zira:

كَمَا تَدِينُ تُدَانُ

“Kınarsan kınanırsın.”

Senin gözün varsa halkın daha çok gözü vardır, sen ne halde bulunursan ona göre senin üzerinde bir hâkim bulunur. Dilini dahi halkı kötölemekte kullanıp sadece kötülersen, halkın da dilleri vardır. Kendi kusurunu görmek senin için kâfidir, çünkü sen halkın hakkında ne söylersen, onlar da senin hakkında söylerler, her gün nefis muhasebesi yapıp çok istiğfar etmek ve kendi kendinin doktoru olup doğru ve Hak yolda gitmek elbette daha üstündür. Nefsânî hazlarla meşgul olmak kesinlikle hatadır.

Efendiler!

Cenâb-ı Hak ile ünsiyet kurmak isteyen kulun maddi ve manevi temizliği gerçekleştirmesi gerekir. Temizliği gerçekleştirmekle beraber bu, zikirde ihlâs ve saflığa bağlıdır. Ne vakit Cenâb-ı Hak'tan ayırıp meşgul edecek her şeyden ürküp çekinirse ünsiyet nasip olur.

İlâhî Tevhit

Efendiler!

İlâhî tevhit; gönülde, yaratıcıdan başkasından boş olup onu yaratılmışlara benzemekten meneden tazim duygunun bulunmasıdır. Keşif dahi bir kuvvettir ki özelliğinde nûr cazibesi olan, görülmeyen boşluktaki basireti çekip nûr ile buluşmasını sağlar. Şöyle ki parlak şişenin ışık dalgalarına karşı durup ışık ile buluşmasını sağlamak gibidir; işte bu karşılaşma ile görülmeyen boşluktaki ışığın nûru, temiz kalbe yansır, sonra akıl âlemine yayılıp manevi sûrette aralarında birleşme meydana gelir. Bunun akıl nûrunu kalp sahasında bereketlendirmesi hususunda tesiri vardır ki kalbin parlatmasıyla gözlerin göremeyeceklerini ve inceliğini tasavvur edemeyeceği şeyleri ve görüntüsü başkasına gösterilmekten gizlenmiş olan incelikleri görür.

Efendiler!

Kalp iyileşir ise ilâhî vahyin, Rabbânî sırların, melâike-i kiramin ve nûrlarının ineceği yer olur. Allah'a sığınırız ki kalp fenalaşırsa o halde karanlığın ve şeytanın vesvesesi için yer olur. Kalbin iyileşmesi halinde önde, arkada ne varsa sahibine haber verir ve başka yol ile bilinemeyecek şeyleri bildirir; nitekim fenalaşması takdirinde de birtakım bâtil şeylerle kişiyi bozup yolları şaşırır ve saadetten mahrum eder.

Bunun için bana kalırsa, derviş olanların nefes alıp vermek kadar bir zamanı kibrit-i ahmerden²¹¹ kıymetli bilmeleri gerekir. Her nefes alışverişte işine en çok yarayan şeyle alıp vermeleri, bir nefes bile zayi

²¹¹ Kibrit-i ahmer, kırmızı kükürt demektir. Simya ilminde toprağı altın yapmaya yarayan bir etkili maddenin adı, mecazen "çok kıymetli taş" hakkında kullanılan bir terim olmuştur. Tasavvufta mürşid-i kâmil manasına da gelir.

etmemeleri görüŖündeyim. Zira iŖ bildiğiniz gibi değildir, daha zor ve daha büyüktür.

Murâkabe

İbadet ve itaatin en faziletlisi Hakk'a murâkabeye devam etmektir. Hak Teâlâ ile yakînlık meydana geldiğinin alâmet ve nişanesi, kalp ile Hakk'ın arasında perde kalmamasıdır.

Muhabbet gönülde dikilirse de akla göre meyve verir. Şöhret bulmak isteyen ancak bedbaht olur. Beni sevin, ziyaretime gelin, bana ikram edin, demek gibi laflar tasavvufa uygun değildir; ehl-i dünya olanların kapısında marifetleri kâmil olan durmaz. Halk ile ünsiyet etmek Hak'tan uzaklaşmaya sebep olur. Allah'tan başkasında izzet aramak sadece kendini aşığılamaktır. İlmel yakîne ulaşmayan muttakiler mertebesine yükselemez.

Amma her şeyden Allah için vazgeçmiş olanlar Yüce Allah'a vuslat bulurlar. Cenâb-ı Hak için her şeyden kesilmek, hallere sahip olan ricâlin hâlidir.

Hâl lisanı ile size söz söylemek istesem Hakk'ın izni ile almış deve yükü söz söylerim. Ancak size bunun için derim ki dinleyenleri sağır edinceye kadar konuşan biri söz söylese, sözü zâhir şeriata aykırı ise reddolunur ki söylememiş olması daha iyidir. Bir daha ağzını açıp bir söz söylemeyeceği zannedilen birisi susup da sonra içinden gelerek zâhire uyup şeriata uygun bir tek söz söylemiş olsa gönülden dinlemek gerekir ve işitenlere bu söz kâfi gelir.

Şeriatın reddettiği her hakikat zındıklıktır, farz edin ki birisini havada oturuyor görseniz, şeriatın emir ve yasakları hususunda haline vakıf olmadıkça iltifat nazarı ile bakmayıp itibara almayınız.

Zâhir ve Bâtın Adamları

Efendiler!

Sufiye ehlinin durumları başlangıçtan sonuna kadar dört dereceden meydana gelmektedir. Bütün âlimlerin ve fakihlerin durumu da böyledir.

Bâtın ehlinin birincisi; insanların avâmının sufi taifesine olan meyillerini görüp hoşlanarak; kıyafetleri, cemiyetleri için sevmiş ve tekmeden memnun olmuş olması üzerine mürşit isteme ve araştırmaya kalkan dervîştir.

İkincisi; sufi taifesi hakkında hüsnüzan ederek sevmiş ve sufiler hakkında söylenenleri ve anlatılanları temiz bir inanç ile itikat eylemiş olduğundan mürşit talebinde bulunan mürittir.

Üçüncüsü, mürşide bağlanarak sülûke girdiği ve yüksek makamlara ulaştığı halde;

سُنُّرِيهِمْ آيَاتِنَا

“Biz onlara ayetlerimizi göstereceğiz.”²¹²

ayet-i kerimesinin esrarına vakıf olduğundan kâh kâinatı bu ayetin zuhur mahali olarak gören, kâh bu âlem gözünden kaybolarak bu ayeti gösterenin tecellilerini müşâhede eden kişidir. Çünkü görülen aslında varlığa delâlet eden şahitlerdir ki bunları gören kişi o heyecanla şatahata²¹³ başlar ve bazen şer’i hududu bile tecavüz edebilir. Böyleleri

²¹² Fussilet Sûresi, 53.

²¹³ Şatahat : Mânevi sarhoşluk. * Kendinden geçer bir hâle gelmek ve böyle istigrak hâlinde iken söylenen müvazenesiz sözler.

yücelik ve saltanat iddiası ile kendine kuvvet, kudret, söz ve fiil isnat ederek ortaya çıkabilir.

Dördüncü derece dahi Hazreti Cenâb-ı Rasûlullah aleyhi salâvatullah Efendimizin peşinden gidip yolun gereğini yerine getirmiş, söz ve fiil ve hâl ve ahlâkça kulluk sancağını açarak Rabbânî dergâhta boynu bükük olarak her şeyde;

كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ

“Allah’tan başka her şey yok olacaktır”²¹⁴

yazılı ibret namesini okuyup yaratılan zerrelere hepsinde;

أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ

“Yaratma ve emir O’nundur.”²¹⁵

sırrının yazılı bulunduğunu görür ve haddini bilip şeriata bağlı kalır, adaba riayet ederek seyir esnasında geçen ayetlerin tecellilerine aşına olur ve mabuduna yönelir:

وَلَا يُشْرِكُ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا

“Rabbine ibadette kimseyi ortak koşmayın”²¹⁶

ayetinde kast edileni anlar.

Birinci derecenin sahibi mahcup (perdeli), ikinci derecedeki muhip (seven), üçüncü derecedeki meşgul ve dördüncü derecede olanlar da kâmilidir. Dört derecenin her birinin birçok derecelere bölünmüş

²¹⁴ Kasas Sûresi, 88.

²¹⁵ A'râf Sûresi, 54.

²¹⁶ Kehf Sûresi, 110.

olduğu malum olup âriflerin bu hallerde olan kişileri bileceği konusunda ispata ihtiyaç yoktur.

Sufilerin tarikatında dört derece olduğu gibi âlimlerin ve fakihlerin dereceleri de dörttür ki birinci derece cedel ve münazara ile övünmek, mal toplayıp biriktirmek ve çok konuşma hastalığına tutulmak derecesidir ki bunun için ilim tahsil edilir.

İkincisi münazara ve baş olma için değilse de âlimlerin içine girmek, akraba ve aşireti içinde beğenilme arzusu ile yetinerek ilim talep etmektir. Sadece zâhire bağlanma ve tutunmadır.

Üçüncüsü zor meseleleri halledip aklın ve naklin inceliklerini kavrayıp cedel ilmi deryasına dalıp fakat şer'-i şerife hizmet etmek niyetini gizleyenlerdir. Bu şöyle olur; bazen kendinden ilimce aşağı durumda olan, bunun hakkında üstünlük davası ve şer'-i şerife hizmet esnasında kendisine delil gösterme itirazı yapılırsa, nefsine güvenme kastı ile aşırıya kaçıp rakibine karşı delil gösterme, itham ve ayıplama; bazen de tekfire kalkışarak yırtıcı hayvan gibi hücum etme ve hasmının karşısında şer'-i sınırı çiğneyip bütünü ile terk etmedir.

Dördüncüsüne gelince; Allah rızası için ilim tahsil edip nefsinin gafilleri ikaza, cahilleri irşada adayan ve kötülüğü redde, doğruyu ve faydalıyı neşre çalışan, nasihatın yapılmasına önem verip şeriatın reddettiğini reddeden, onun makbul saydığı açık açık kabul eden ve yine şeriatın güzel dediğine güzel, çirkin dediğine çirkin diyen. Emr-i bi'l-maruf ve nehy-i ani'l-münker ettiği halde insanlara hikmetle yaklaşıp kaba olmayan ve şefkatle davranmaktan ayrılmayan âlimlerdir.

Birinci sırada olanlar kötü âlim, ikinci sıradakiler ilimden mahrum olanlar, üçüncü sırada olanlar mağrur olanlardır; irfan ve kemâl

dördüncü sırada olanlarıdır. Bu derecelerin dahi her biri çeşitli bölümlere ayrılıp ilim ve irfan sahipleri bunların halinden anlar.

الْمَعْصُومُ مِنْ عَصْمَةِ اللَّهِ تَعَالَى

“Masum, Allah’ın kendisine ismet sıfatı verdiği kimsedir.”

sözü sizlere zâhir olmuştur.

Fıkıh ve Tasavvuf (Tarikat) İlişkisi

Sufilik yolunun sonu ile fakihlerin yolunun sonu aynıdır. Fakihlerin yolunun sonu da nitekim sufilik yolunun sonunun aynıdır. İlim tahsili yapan talebenin tahsil esnasında tesadüf eylediği tehlikeler ile sufilik yolunun sülûkunda tesadüf eylediği tehlikeler aynıdır, başka değildir. İkisinin arasında olan fark lâfzîdir. Madden, manen ve sonuç açısından birdir. Hele ben fakihleri inkâr eden sufilerin mekr-i ilâhîye uğradığını görürüm ve sufinin hâlini inkâr eden fukahâyı da ulu dergâhtan uzaklaşmışlardan sayarım. Meğerki fakih verdiği emirde şer'i dili kullanmayıp keyfi bir dil kullasın ve sufi de şer'i manada sülûke girmeyip nefsanî bir sülûk icra etsin. Bu takdirde biri diğerini inkâr eder ise diyecek yoktur. Ancak bizim burada kastettiğimiz kâmil sufi ve arif fakihdir.

Sufi ile fakih arasında bir fark yoktur. Allah'ı seversen kâmil bir sufi ne yapabilir? Ki eğer kendisine irfan ehlinde bir fakih, "Müritlerine namaz kılmayın, oruç tutmayın, ilâhî sınırları tanımayın diyen sufi sen misin?" diyerek sorarsa apaçık bir şekilde malumdur ki "Hâşâ!" diyecektir. Bunun gibi bir kâmil sufi tarafından arif bir fakihe, "Talebeye zikir-i ilâhî ile meşgul olmayın, mücâhedeler ile nefsinizle muhârebede bulunmayın, işlerinizi doğru bir ihlâs üzerine bina etmeyin diyen sen misin?" diye sorsa o da malum değil midir ki "Hâşâ!" demekten başka cevap veremez.

Böyle olunca hem madden, hem manen, hem de sonuç olarak bir ve aynı olduğu anlaşılır. Aradaki farklılık sadece lafızdadır. Sufiler, bu lâfzî ihtilaf perdesinin arkasında kalarak mânâ, madde ve netice açısından meyve almaktan mahrum olursa şüphesiz ki o sufi cahildir. Hâlbuki;

مَا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلِيًّا جَاهِلًا قَطُّ

“Cenâb-ı Hak bir cahili hiçbir zaman veli edinmemiştir.”²¹⁷

Fukahâdan dahi bu lâfzî ihtilaf ile perde arkasında kalıp hakikati görmeyen şüpheşiz ki ilminin faydasından mahrumdur.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عِلْمٍ لَا يَنْفَعُ

“Allah’ım faydasız ilimden sana sığınırım.”²¹⁸

Ey kardeşim!

Perde arkasında kalan şu miskin sufiye de ki; sağlam deliller ile bid’at ehli ve mülhidin reddi için şehrinizde bir âlimin bulunmasını istemez misin? Yahut şu hicap arkasında kalan biçare fukahâyâ de ki; apaçık keramet ile sapıklık ve dalâlet içinde olanları kahredecek bir hakiki kâmilin memleketinizde bulunmasını istemez misin? Hazreti Muhammed’in hakikat dili hiç kalmasın mı? Nebevî mucize yok mu olsun?

يَوْمَ لَا يُخْرِى اللَّهُ النَّبِيَّ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ نُورُهُمْ يَسْعَى بَيْنَ أَيْدِيهِمْ

“Peygamberi ve onunla birlikte iman edenleri utandırmayacağı günde

Allah sizi, içlerinden ırmaklar akan cennetlere sokar. Onları, nûrları

önlerinden ve sağlarından aydınlatur, gider.”²¹⁹

ayet-i kerimesi nebevî dil ve sultan-ı Muhammediye’nin bakiliğine ve devamlılığına şehadet ediyor.

²¹⁷ Keşfü’l-Hafâ II /180.

²¹⁸ Müslîm, “Zikir” 73; Ebu Davûd, “Vitr” 32; Tirmizî, “Deavat” 68; Nesâî, “İstiâza” 13, 18, 21, 64; İbni Mâce, “Mukaddime” 23.

²¹⁹ Tahrîm Sûresi, 8.

نَحْنُ أَوْلِيَاؤُكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ

*“Biz dünya hayatında da ahirette de sizin dostlarıdırız.”*²²⁰

Ayet-i celilesi bu hakikatleri ispat ediyor, düşmek için kuyuyu kendi elleriniz ile kazıyorsunuz.

²²⁰ Fussilet Sûresi, 31.

Vaaz Edebi

Ey havas, ey avam, ey iki taifenin arasında olanlar, hepiniz hakikatte bir taifeden ibaretsiniz:

إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ ،

“Zira Allah indinde din İslâm’dır.”²²¹

يُرِيدُونَ لِيُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ

“Onlar ağızlarıyla Allah’ın nûrunu söndürmek istiyorlar.”²²²

Bu ayetin hükmüne girmeyiniz. Fakihleriniz cahillere nasihat etsin, bileniniz bilmeyeninize delil olsun ki Hak Teâlâ’nım;

وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى

“İyilik ve takva (Allah’a karşı gelmekten sakınma) üzerine yardımlaşın.”²²³

Emr-i celili ile amel ediniz, fakat kahr, ihanet, zulüm ve kibir olmasın. Yücelik ve ululuk kastedilmesin, ancak fahr-i âlem sallallahu aleyhi ve sellem Efendimize uyarak;

فَاصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ

“Ey Muhammed! Şimdi sen, sana emrolunanı açıkça söyle.”²²⁴

hükmünün yerine getirilmesinde sakınca yoktur, ancak güzel muamele ve davranış bir mıknaatıs gibi insanı cezbeder.

²²¹ Âl-i İmrân Sûresi, 19.

²²² Saff Sûresi, 8.

²²³ Mâide Sûresi, 2.

²²⁴ Hicr Sûresi, 94.

Ey fakih, ey sufi, ey bu iki sıfatı cem eden âdem. Söyle bana ne istersin? Âleme sövüp sayacak mısın? Ululuk ve tekebbür edecek misin? Peygamberimizin sünnet-i seniyyesi aleyhi efdâlû't-tahiyye böyle değildir, bir kötü ahlâk ile ahlâklanmış kişiye nasihat yaparken ismini söylemez idi.

مَا بَالَ الرَّجُلِ يَقُولُ كَذًا

“Bazı kimseler ne oldu ki böyle diyorlar?” veya “Bana ne oluyor ki bazılarınızı şöyle şöyle yaparken görüyorum!”²²⁵ ve buna benzer cümleler kurarlardı.

Acaba ben de burada “Ey Ümmi Abide²²⁶ ahali, siz böylesiniz, şöylesiniz” desem; sövsem, hep fenalıkları size isnat etsem, acı acı söylesem, ondan sonra bu vaaz meclisinde diyelim ki havada uçsam, yüreklerinizde bıraktığım bu kabalığın şiddetin tesiri kalmaz mı? Sövüp saymanın acılığını, burhanla giderebilir miyim? Burhanın azameti ile gönüllerinizde kırgınlık eseri yok olur mu? Elbette gitmez, yok olmaz. İnsanın tabiatı genellikle böyledir. Ben böyle kabalık yapacak olsam belki Ebû Şüca²²⁷ kendi kendine şöyle der; “Peygamberimiz nasihat sırasında böyle sövmez, kaba davranışta bulunmazdı ve kimsenin ismini bile açıktan söylemezdi veya mucize kuvveti ile halkı zorla susturmaya çalışmazdı.” Belki de eş-Şeyh el-Fakih Ömer el-Farusi²²⁸ de Kur’ân-ı Kerim’den;

وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظًا لَافْتَضُوا مِنْ حَوْلِكَ

²²⁵ Tirmizî Şemail’inde zikretmiştir.

²²⁶ Ahmet er-Rufâî’nin hicret ettikleri Basra civarında bir yerin adıdır.

²²⁷ Vaaz meclisinde bulunan müritlerden biridir, ekâbirdendir.

²²⁸ Vaaz meclisinde bulunan müritlerinden biri, âlimlerdendir.

“Eğer kaba, katı yürekli olsaydın, onlar senin etrafından dağılıp giderlerdi”²²⁹

buyrulmuştur, demeye başladılar.

Açıklanmış yol üzere olan hâl nerede? Şatt kenarındaki mescide yırtık elbise ile bir hasır üzerine oturmuş bir vaizin “Dostlarım, kardeşlerim, şarap (içki) içen lanetlenmiştir, yalancı lanetlenmiştir, zalim lanetlenmiştir, bunlar hayırdan uzaklaşmıştır.” diyerek nasihat etmesi nerededir? Zannederim ki onun vaaz meclisinde anlatılan vasıflarda bulunan bir kişi bulursa dahi nefret etmez, kendisine ağır gelmez. Belki de vaizin hâli ve meskenetinin tesiriyle kendisine hâsıl olarak günahlarından tövbe etsin. Kaldı ki nefesine gücü yetmese bile, kase ederim ki nasihat dinlemek yani vaizin vaazını kabul etmek, vaizin kendisinde nefisinden soyulup güç ve kuvvet iddiasından uzaklaşmasıyla daha kuvvetli olur, çünkü kendini üstün görerek edilen vaazların üstünlüğü sebebiyle çaresiz gönüllerde bıraktığı bir tesir olur. Ancak tevazu ve alçak gönüllü olma yolundaki hâl ve tesir gönüllerde bir şey bırakmayarak hilekâr ve yalancı adamda ne var ise sürüp götürür. Çünkü alçak gönüllü olma ve tevazu hâli nefis dairesine dahil olarak oradaki nefsaniyeti düşürür.

Binaenaleyh insanlara vaaz ederseniz, aman bunu hissettirmeden, kinayeler ile geçiveriniz, sünnet-i seniyye-i nebevînin kokusu bundadır. Sünnet-i nebevînin esintisi bu sûrettedir. Yemin ederim ki bununla gönüllerin düzelmesi mümkün olur ve sizin halinize de asla ihtiyaç kalmaz.

²²⁹ Âl-i İmrân Sûresi, 159.

Şu halde ululanmak ve kendisine boyun eğilmesini isteyen ve böyle şeyleri beğenen âdeme ne diyelim ki? Ey biçare, vazgeç bu halden ki halkın sana bağlanması zâhirîdir, gönüller boyun eğmemiştir.

Hâlınden ve sana mahsus olan gaybten gelenden ayrıldığın gibi gönüller sana dönmekten yüz çevirir de ayaklar altına alınıp karanlıkta kalırsın.

Şehid-i Kerbela İmam Hüseyin aleyhisselâm insanlık hakkı olan kendi şer'i hakkını istemişti ki şüphesiz haklı idi, bu gayretullaha dokundu, temiz ruhu;

“مَقْعَدِ صِدْقِهِ”

“Muktedir bir hükümdarın katına”²³⁰

yükseldi. Ne zaman mübarek ruhu yüce makamda istikrar edip cismani kalıbına meyli ortaya çıkınca;

فَقُطِعَ دَائِرُ الْقَوْمِ الَّذِينَ ظَلَمُوا

“Böylece zulmeden o toplumun kökü kesildi.”²³¹

Adalet kılıcı tesir etmeye başlamıştır ki İmam Hazretlerinin şehadet olayı yükselme sebebi, kötü tabiatlı düşmanın geçici zaferi, rezillik ve hüsrân oldu.

Gayretullahın Hazreti İmam aleyhisselâmın cismani kalıbında her yaptıklarını yapıvermesi şundan olabilir ki sen âlemin rubûbiyetin yönüyle boyun eğmesini arzu ettin; bense senin bana külli inkıyat ile boyun eğmeni istedim. Benim için senin istediğin, benim seni istediğimin

²³⁰ Kamer Sûresi, 55.

²³¹ En'âm Sûresi, 45.

yanında asla müessir olamayarak ilâhî iradem azimetimin yakınlığında uzak olarak uzaklaştırılmış kullarımın vasıtasıyla sana karşı koymuş ve seni bana yaklaştırmış oldu. Bu sûretle ben istersem yaparım ve benim için istenileni, ezelf irademin gerçekleşmesinden önce olursa yapmam. Boyun eğme konusunda âlemi benim için istediğinden dolayı sana bunun sevabı verilecektir. Eğer halkın sana boyun eğmesini arzu etmiş olsaydın yanıma seni getirmezdin, çünkü halkın kendisine boyun eğmiş olması arzusunda olanlar kahır ve istidraç tehlikelerinden ikisine de uğrayabilirler, ihtimal vardır. Eğer sevdiğim kullarım vasıtasıyla kahrıma mazhar olurlarsa onları kendimden uzaklaştırırım ve eğer;

سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِّنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ

*“Biz onları bilemeyecekleri biçimde adım adım helâke
yaklaştıracamız”²³²*

ayet-i kerimesinin sırrına mazhar olanların ani çarpmasına uğrattırsam artık büsbütün delâlete sapmış olurlar.

Efendiler!

Hakk’ın iradesini gerçekleşmesinden önce halkın Cenâb-ı Mevlâ’ya boyun eğmesini istemek Peygamberin torunu ve Hazreti Ali’nin oğluna karşı Allah düşmanlarına cesaret vermiştir. Bu şehit, Allah’ın sevgili kullarının evladı, insanlığı Allah’a davet etmekte iken ruh-ı nûrânîleri huzur-ı ilâhîye uçarak ulaşmıştır. Bundan sonra artık halkı kendi nefesine davet eden ne olur? Hem insanlığın idam ve katline sebep olur hem de ruhu, Allah’tan çok uzaklaşmış olmaz mı? Hâli dahi buna şehadet eder.

²³² Kalem Srûesi, 44.

Allah Allah

اللَّهُ اللَّهُ

Tercüme eden için malumdur ki Arap dilinde lafza-i celâl bu şekilde son harfî üstünlü bir şekilde tekrar olunursa Allah'tan korkulsun demek isteniyor. Burada dahi;

اللَّهُ اللَّهُ بِالْأَدَبِ مَعَ اللَّهِ

“Allah’a karşı tam bir edep içinde olun.”

Mahlûkat hep perde ve bir kapıdır. Eğer mahlûkat ile icra edilecek edeb muamelesinin sırrına vakıf olursanız kabul kapıları açılır ve eğer bundan cahil kalırsanız yani Allah'ın mahlûkatı ile edilecek edeb muamelesini bilemez ve sırrına vakıf olamazsanız sizlere perde olurlar. Bundan dolayı manevî zevk erbabı ve irfan ehli olanlar kalplerin iyileşmesine ehemmiyet vererek mahlûkatın geçtiği yollar yüzlerini koyup sürdüler ve bu manevi kanatla uçup ruhları Hakk'ın kabul makamına ulaştı.

Bunlar demektir ki halk ile Hakk'ı tanıdılar ve Cenâb-ı Hakk'ı tenzih eylediler;

أَنَا عِنْدَ الْمُنْكَسَّرَةِ قُلُوبِهِمْ لِأَجْلِى

*“Ben benim için kalbi kırık olanla beraberim.”*²³³

²³³ Keşfü'l-Hafâ I/ 203.

Bu kutsi delili halk ile Hakk'ın tanınmış olma yolunu gösteriyor ve bunun için Rasûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem buyuruyorlar ki;

تَفَكَّرُوا فِي خَلْقِ اللَّهِ وَلَا تَفَكَّرُوا فِي اللَّهِ

“Allah’ın mahlûkatı hakkında tefekkür ediniz, zâtı hakkında tefekkür etmeyiniz.”²³⁴

Bu emrolunduğunuz tefekkür; Hak Teâlâ’nın mahlûkatı hakkında nasıl tefekkür edileceğinin edebidir.

²³⁴ Ebu Nuaym’dan Keşfü’l-Hafâ I / 311.

Nübüvvetin Şerefi

Peygamberlik bütün âlemleri içinde toplayan büyük bir âlemdir. Enbiyâ-i kiram yeryüzünde Cenâb-ı Hakk'ın hakiki halifeleridir. Yüce himmetleri göğe aittir, gönülleri arza aittir, Rabbânî sırların sahipleridir. Mâsivâdan büsbütün sıyrılmışlardır. Halkı, Cenâb-ı Hakk'a sevk edip yeterler.

Enbiyâ-i kiram hazretlerinin yüce mertebelerinin başlangıcı ile sıddıkların mertebeleri arasında o kadar büyük fark vardır ki nübüvvetin başlangıcı ile sıddıkların mertebelerinin sonu arasında üç yüz altmış sekiz bin mertebe vardır. Sıddıkların bu mertebelere ulaşması asla mümkün değildir ve fahr-i âlem sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizin ilk mertebeleriyle diğer peygamberlerin mertebeleri arasında dahi o kadar çok fark vardır ki sadece mahubiyet mertebesinde olan dereceler ve mertebeler saymakla tükenmez.

Bununla beraber zamanından bir an geçmez ki fahr-i kâinat sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz yükselmenin mazharı olmasınlar, her anda bir derece yükseldiği gibi bir üst derecede huzura çağırılarak makamı, Allah'ın yanında yücelmiş olmasın. Peygamberlerin şahı olan peygamberimiz akılla idrak edilemez ve keyfîyeti bilinemez. Onun sahip olduğu nimetin ve muhabbetin şerefi kemâle ermiştir. Sıddıkların mertebelerinin başlangıcı ile evliyâ-i mukarrebînın mertebelerinin sonu arasında yüz elli iki bin elli iki mertebe vardır. Yakınlığı olan evliyânın bu mertebelere ulaşması için yol varsa da sonuna kadar varamazlar. Her asırda kutbiyyet-i câmia, Hazreti Gavs-ı zaman aleyhi's-selâmın seksen sekiz bin yirmi altı mertebesi vardır ve bu mertebelerin her biri bir âleme yöneliktir. Bütün asrın evliyâsının mertebelerinin, kutbiyyet-i câmia hazretlerinin mertebesine yakınlığı yer ile gök gibidir. Her evliyânın

mertebeleri bu ölçüde yerlerde kalır. Kutbiyyet-i câmia rütbesi gök kapılarına yükselir ve başlangıçtaki evliyânın mertebeleriyle ümmetin salihleri ki evliyâdan sayılmazlar, onların mertebeleri arasında dahi fark yer ile gök gibidir. Salihlerin mertebeleri ile ümmetin avamı arasındaki fark iki mertebeden ibarettir ki biri tövbe, diğeri salih ameldir.

Salih Rüya

Salih rüya hakkında ‘‘nübüvvetin kırk altı cüzünden bir cüzdür’’ denilmiştir. Bu da fahr-i kâinat sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizin rüyasıdır. Çünkü peygamberlik müddeti yirmi üç sene olup bundan altı ay içinde ilâhî vahyi, rüya âleminde telâkki buyurmuşlardı, yirmi üç sene bu sebeple altı aya bölünür ise farkın altıdan biri olacağı anlaşılır. O halde rüyanın Hazreti Peygamberin mukaddes nbvvetlerinin bir cz olacağını anlarsın.

Hazreti Rasûl-i Ekrem aleyhi’s-salatu vesselmin nübüvvet mertebesi yakaza halinde ve uykuda korunup mertebeleri dokunulmazdır. Ancak mümin için rüya bir vahiydir ki melaike-i kiramin inmesiyle vuku bulur, şu kadar ki iman ve istikamet ve devamı zikirledir. O halde rüya bir emniyet ve müjde vermiş olur. Nitekim Kur’ân-ı Kerîm’de yer alan şu ayet buna delildir:

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا
وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنتُمْ تُوعَدُونَ

‘‘şüphesiz, Rabbimiz Allah’tır deyip, sonra dosdoğru yolda yürüyenlerin üzerine melekler iner. Onlara: Korkmayın, üzülmeyin, size vdolunan cennetle sevinin, derler.’’²³⁵

²³⁵ Fussilet Sresi, 30.

İnsanlığın Sınırları

Efendiler!

İnsan mertebesini iyi sınırlamalıdır. Yoksa ayaklar altında kalıp telef olur; bir evliyâ, sıddıklar ile sahabe-i kiram rıdvanullah-i teâlâ aleyhim, yüce mertebelerinin son derecesine mümkün değil nâil olamaz. Çünkü peygamberin yüce nazarları kendilerini mahbubiyet makamına sevk eylemiştir. Peygamberin muhabbeti ile bunların fani tarafı, şeref sahibi peygamberlikten muhabbet alarak kaderleri yüce olmuştur. Hak Teâlâ'ya yakın olmak isterseniz kendilerine uyup muhabbet ile yaklaşınız.

أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ فَبِهِدَاهُمْ أَقْتَدِهِ

“İşte o peygamberler Allah'ın hidayet ettiği kimselerdir. Sen de onların yoluna uy.”²³⁶

Sırrından anlaşılan budur. Haklarında Peygamber Efendimiz bizlere buyurmuşlardır ki:

أَصْحَابِي كَالنُّجُومِ، بِأَيِّهِمْ اهْتَدَيْتُمْ أَقْتَدَيْتُمْ

“Benim ahabım gökteki yıldızlar gibidir, hangisini delil kabul ederek uyarsanız, menzilin başına ulaşıp hidayet olursunuz.”²³⁷

Peygamberin sahabesi için nazil olan ayet-i kerime ise şöyledir:

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ الْقَوْرُ الْعَظِيمِ

“Allah onlardan razı olmuş, onlar da O'ndan razı olmuşlardır. İşte, bu büyük kurtuluştur.”²³⁸

²³⁶ En'âm Sûresi, 90.

²³⁷ Keşfü'l-Hafâ I/ 132, Beyhakî ve Deylemî'den.

²³⁸ Tevbe Sûresi, 100.

Hakikatler Bölümü

Kardeşim!

Hâl ehli olanlar sana derler ki Rabbin seni var eder, sonra yok eder, seni görür ve korur, seni benlikten uzak olarak talim için seçilmişlerin koltuğuna oturtur. Seni kelâmına mazhar kılmak için makam-ı ünse oturtur. Sonra da celâl ve azamet gücünü senin için gösterdiği halde ortaya çıkmasını ortadan kaldırır. Sonra sana vakar ve kerem hil'atini giydirir ve seni ilâhi kelâm düşüncesine erdirir. Sonra da muvaffakiyet alametlerini kalbinde sabit kılar ve sana şöyle buyurur: “Beşerî takatten ve insanî kuvvetten uzaklaşarak, ihsanlarımı ve verdiğim kuvveti tespit ile kabul et, al. İlâhî ödüllere ve Rabbânî mevhibelere teşekkür etmekle beraber her bir işinde rıza ve teslimiyet altına girmiş olduğun halde verdiklerimi al da şükret.”

Bunlar senin elde ettiklerin değildir. Hep Allah'ın fazlı, ihsanıdır. Çalışmanın eseri değildir. O'nun özel ikramıdır. Hırsından değildir. Rabbinin ihsanındandır. İlminden değildir, ilhamdır. Senin kazandığın değil, sadece O'nun lütfudur.

İnsanın yaradılışı sûrette eşittir. Zâhiri durumlar yönüyle Hak tarafından ihsan buyrulan faziletler ile insanlar arasında farklılıklar meydana gelmiştir. Her ne zuhur ederse kaderdir.

Ne zaman ki sabah güneşi bulutlardan sıyrılır, etrafı aydınlatıp görünürse her yöne uzanmış olarak her yer onun ışığının etkisi altında olursa, onlara galip gelir. Görülmesi tam ve eksiksiz olursa; sûretler üzere işaretler ve manalar zuhur edip kendini gösterirse; işte, o zamanda öldükten sonra sûra üfürülüp dirilme gerçekleşip amel defterleri açılmış

olarak her gizli olan şey o zaman açık ve ayan beyan olur. Kabirlerden herkes çıkmış ve sinelerdeki gizli tutulan açılmış ve gururda yok olmuş olacağından takva ehli sevinçli olup ve muhabbet ehli sevinçten gözü aydın olmuş olurlar.

Bu sırların sonunda bir hakikat vardır ki çoğu gözler kör olduğundan göremezler!

Kendisinden kendisine zuhur edenler için idraki mümkündür. Onun için müşahedesı yine kendinden tecelli eder ve kendi üzerindeki eserler yine kendisinden zuhur eder:

ذٰلِكَ مِنْ آيَاتِ اللّٰهِ مَنْ يَّهْدِ اللّٰهُ فَاِنَّهُ لَهٗ الْوَسِيْلَةُ

“Bu, Allah’ın mucizelerindedir. Allah, kime hidayet ederse işte o, doğru yolu bulandır.”²³⁹

And olsun ki orada bitişme yok, ayrılma yok, birinden diğerine geçme de yoktur. Hareket ve yok olma dahi olmaz. Yakınlık ve temas vuku bulmaz, karşı durma veyahut eşitlik ve benzerlik yine vâki değildir; ayın cins olma ve şeklen bir olma dahi olmaz, arzu etme, gücenme, oluşma, değişme, bütün bunlar sonradan olmanın gerektirdiği vasıf ve sıfatlardır.

Cenâb-ı Hak Teâlâ ise senin vasıf ve sıfatlandırmalarından yüce ve üstündür. Çünkü övme ve vasıflandırma sonradan olanların seçmesi ve ortaya çıkardığı şeylerdendir, kadim olan Allah bunların içinde nasıl olur? Bunlardan nasıl zuhur eder? Zuhur ettiren kendisidir, O bütün şekiller ve sûretler ve anlamlar içinde ne bâtın ve ne de zâhirdir,

²³⁹ Kehf Sûresi, 17.

hepsinden yücedir. Fikir ile idrak olunamaz, nazar ile etrafı çevrilemez. O'nun hakikatini lisanın fesâhati ve nutkun gücü anlatmaya kâfi gelmez.

Yoksa hakikat nerededir? Sen ancak kendi sıfatınla mukayese edebileceğin, sıfatları anlayabileceğin için, yani insanların anlamaları için lafızlarda müsâmaha caiz görülmüştür. Bu ifadeler ile senin nezdinde kudretinin yetişeceği bir mevcut manasını ifade ediyorsa da yine ilâhî sıfatlardan sana bir şey beyan olunmuş sayılmaz.

تَقَدَّسَ عَمَّا دَلَّتْ عَلَيْهِ ظَوَا هِرَ النُّعُوتِ

“*Hak Teâlâ zâhiri sıfatların delâletlerinden mukaddes ve münezzehtir.*”

Çünkü bu sıfatlar sonradan olanın mukayesesi ile vasfedilmiştir. Bu ise olaylardan ayrılmayacak ve sıfatlarda hak olan şeyi, ilim ve beşer idraki kavrayamayacaktır. Hak Teâlâ'nın layık olduğu şekilde ispat için sıfatları böylece zikrettik, O'nu hakkı ile idrak ise aklın, anlayış ve ilmin üstünde gizlidir.

Ey cemaat, ne beyan edelim? Diller tutulmuş, akıllar şaşmış, gönüller heyecana düşmüş ve yanmış, dehşet ve hayretten başka bir şey kalmamıştır.

زِدْنِي فِيكَ تَحْيِيرًا

“*Allah'ım hakkındaki hayret ve şaşkınlığımı artır.*”

Senin şu zâhir üzere tevhidinle sana “Müslüman” denilmesi bir nev'i sulh ve barıştan ibarettir ki iman dairesine girmek için meydana gelen davetin tesiri altında olasın, barış ve teslimiyet üzere sana edilen davete çekişmeksizin itaat etmen kanaat edilmiştir ki İslâm'dan sonra tereddüte düşüp dinden dönmeyesin. Müslüman isminin sana verilmesi

de bunun içindir. Gerçekten senden istenen gücünün yetmeyeceği tâkatinin üstünde bir şey değildir.

لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا وَلَا يَحْمِلُهَا فَوْقَ طَاقَتِهَا

“Allah, bir kimseyi ancak gücünün yettiği şeyle yükümlü kılar.”²⁴⁰

Tâkatinin üstünde bir şeyi ona teklif etmez. İşte, bu halde senin Müslüman olarak ettiğin tevhit şهادeti seni inkâr ehli zümresinden çıkarmış olan İslâmiyet’teki haz ve bahtındır. Ancak bununla müminler zümresinden olacağını dahi ispat etmiş olamayacaksın ki irfan rütbesine veyahut ehl-i keşif zümresine yükselmeye çalışasın. Ayet-i kerimede şöyle buyrulmuştur:

قَالَتِ الْأَعْرَابُ آمَنَّا قُل لَّمْ نُؤْمِنُوا وَلَكِنْ قُولُوا أَسْلَمْنَا

“Araplardan bir zümre iman ettik dediler. De ki: İman etmediniz.

(Öyleyse iman ettik demeyin.) Fakat boyun eğdiniz.”²⁴¹

Enbiyâ ve siddıkların irfanına nispetle senin ilmin, onlara o ilmi verenin ilmiyle, onların ilmi arasındaki fark gibidir. Belki senin ilmin onların ilminden bir cüzdür. Onların ilmi ise O’nun ilminden bir cüz bile değildir.

Zannetme ki bir kimse tevhidin hakikatini idrak edip vasıl olmuştur, o tevhit kimde ise onun şahsının tevhididir. Demek isterim ki keşiften nâil olduğu pay ve nasip sınırlı olduğu için, sınırsız bir daireyi kontrol altına alamaz. Sonlu olan, başlangıç ve sonu olmayanı idrak edemez, bu çeşit tevhit, keşfin verdiği hakikatlerdir. Eğer bu hakikat

²⁴⁰ Bakara Sûresi, 286.

²⁴¹ Hucurat Sûresi, 14.

üzerine sebat edilseydi arzu edilen gayeye ilerlemiş olurdu ve gayeye ulaştıktan sonra ilerleme kalmazdı ve marifetin kemâle ermesinden sonra gerisine yer bulunmazdı, hâlbuki böyle değildir; çünkü böyle olsa âlimlerden ilim yönünden en kâmil ve keşfen en yüce olan Peygamber Efendimizin zâtına;

وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا

“De ki: İlmimi artır.”²⁴²

ayet-i kerimesinde ilmini artırmak için talep ve duada bulunması emri sâdır olmaz idi; kesinlikle bilinir ki Peygamber Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem hâlen herkesten yüce ve konumu dahi herkesten üstündür.

Fahr-i kâinat aleyhissalatü vesselâm Efendimizden rivayet edilmiştir ki:

كُلُّ يَوْمٍ لَا أَزِدَادُ عِلْمًا إِلَيَّ خَالِقِي فَلَا بَارَكَ اللَّهُ فِي صُحْبَةِ ذَلِكَ الْيَوْمِ

“Hâlık’ıma yakın olmayı mucip olacak ilmimin artmadığı günüm mübarek olmasın.”²⁴³

Böyle bir yüce zât, ilimde ziyadelik talebi ile daima terakkide olduğunu ve gayeye ulaşma menzilinde bulunmadığını beyan buyurduktan sonra gaye nerede kalır? Hem de açıktır ki nihayeti olanın sınırı olurdu, sınırlı olan bölünmeyi gerektirir. Parçalanıp bölünebilen ise yok olmaya mahkûmdur. Bir de kendisini başkasının kısıtlayabilmesinin

²⁴² Tâhâ Sûresi, 114.

²⁴³ Süyûtî el-Kebir, Taberânî Evsat, Ebu Nuaym Hilye ve Keşfü'l-Hafâ II/ 126'dan 1994.

daha kapsayıcı bir kısıtlama olacağı da açıktır. Herhalde sonradan olan, sonu olmayandan daha kapsayıcı olamaz.

Bununla birlikte yine bu takdirler ve farz olma, lafzî müsamahalar ve kelâmî tasavvurlar cedel ehli kişilerin kötü âdetlerinden ibarettir, yoksa hakikatten tat alanlar bu çeşit müsamahalardan müstağni olacak şahitler ve delilleri katiyen bilirler. Sermayelerinin sadece acziyet ve gayelerinin kusur olduğunu bildikleri hâli hakikat iken kendilerine malum olmuştur. Suya elini sokan soğuk mu, sıcak mı, bilir. Lisan ne söylerse, beyanın ne anlatırsa ve gönül ne gizlerse sonu kısıtlı ve gayesinin anlaşılması belli şeylerle mümkün olacağından son olarak iş yine aciz ve kusurlar idrak dairesinde kalır.

Seyyid-i kâinat aleyhi efdalü's-salâvat şöyle dememiş midir:

لَا أُحْصِي ثَنَاءً عَلَيْكَ ، أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَى نَفْسِكَ

“Sen kendini sena ettiğin gibisin, ben seni hakkıyla sena edemem.”²⁴⁴

العَجْزُ عَنْ دَرَكِ الْإِدْرَاكِ إِدْرَاكُ

“İdrak, Allah'ı idrak etme acziyetinin farkında olmaktır.”²⁴⁵

Bu ise gözle görülme cinsinden olarak bir şey hâsıl olamayacağını itirafır. Demek oluyor ki vücudunu bildim, ancak sıfatını sayıp zâtını idrak edemem, şu kadar ki mevcudiyetimin verdiği zaruret gereğince senin mevcudiyetini bildim, çünkü sana ben malumum, varlığım seninle kaimdir. Bunun için bile bile inkâr edemeyecek zorunlu olarak senin vücudunu itirafa mecbur oldum. Hâlbuki benden olan

²⁴⁴ Hadislerle İslam, (Ankara: T.C. Diyanet İşleri Başkanlığı), Cilt 2, s.60.

²⁴⁵ Ebû Nasr es-Serrâc, 1914: 36.

tecelliyatın zorunlu olarak sana ihtiyaç, fakirlik ve yoksulluk ile bendeki vasıflanma hissiyatından verdiği noksan ve bunun şahidi ve sabit kılanı olan aczin lüzumu ve kusurumla sonsuz olan ezelf kemâl sıfatını sınırlı ve nâkıs olan sıfatımla talep edip araştırdım, başa da çıkamadım. Azamet çadırının üstünde azamet-i kibriyâ; ey sınırlı ve sonlu olan, haydi sonradan yaratılmış olan yere dön ve yapamayacağın şey ile uğraşıp beyhude çalışma, diye çağırırdı.

Ne acayip şey ki seni arıyorum da beraberimde imişsin ve nasıl göremiyorum ki yanımda imişsin! Daha çok şaşırardım ki bildiklerimin cinsinden değil iken seni nasıl bilebileceğim, alışılmış olanlar ile senin aranda ortaklık yoktur. Sonsuz olduğundan dolayı senin için sınırlılık da yoktur. Tasavvur olunmak için ceset de değilsin, görülmek için sûretin de yoktur. Nasıl bilinirsin? Nasıl takdir edilirsin? Bir yerde hazır değilsin ki idrak edeyim, görünmez değilsin ki arayayım, zâhir değilsin ki dokunmak mümkün olsun, bâtın değilsin ki inkâra mecal bulunsun, kıyas edilecek bir şey değilsin ki örnek düşünölsün.

فَيَا غَائِيًا حَاضِرًا فِي الْفُؤَادِ فَدَيْتُكَ مِنْ غَائِبٍ حَاضِرٍ

“Gönölde gaip ve hazır o cananım. Fedadır gaip ve hazır canım.”

Eşyanın vücudunun seninle kaim olması zaruretiyle senden yakîn yoktur. Eşya ile hiç münasebetin olmamak hasebiyle de senden uzak yoktur.

Söylediklerimi inkâr edenler ne kadar hayret edilse azdır. Himmetleri kısa olduğundan bunu kavrayamaz, akıl güneşleri ve idrakleri zevalden kurtulamaz.

فَقُلْتُ لِأَصْحَابِي هِيَ الشَّمْسُ ضَوْؤُهَا قَرِيبٌ وَلَكِنَّ فِي تَنَاوُلِهَا بَعْدُ

“Arkadaşlarıma dedim ki güneşin ışıkları yakındır fakat ona dokunmak uzaktır.”

Bu kadar görülenden hem zâhir ve bâtın ve hem de bâtın ve zâhir yok mudur? Bunca renklerin ve şekillerin güneş ışıklarının yeryüzüne yayılmasından hâsıl olduğunu bunlar göremiyorlar, bilemiyorlar mı? Gizli ve açık olan şekiller ve renkler güneş ışıkları ile zâhir olmuyor mu? Saklanan şeyler o ziyâ ile meydana çıkmıyor mu? Eşyanın sûretleri ve şekilleri hep güneş ile ortaya çıktığında görülmemesi zuhurun şiddetindedir. Yani şekillerdeki ışığın görülmemesi zuhurun şiddetindedir.

Eşyanın hakikatine vakıf olmayanlar bu renkler ve şekillerin zuhurunda fazla bir şey yoktur zannediyorlar ve kendi kendine zuhur ettiği itikadında oluyorlar.

Ancak güneş kararıp zulmet yeryüzünü kaplayınca farkına varırlar ki ışık ile bunlar zâhir ve kaim oluyor, nûr ile ziyânın farkını idrak ediyorlar. Şu halde şekiller ve renklerden ışığın kapalı kalması zuhurun şiddetinden ileri gelmektedir. Ve uzaklık yakınlığın şiddetinden oluşmuştur. Binâenaleyh zâhir iken bâtın ve bâtın iken zâhir olacağı şüphesizdir, ışık zâhir olmasaydı renkler ve şekiller nasıl zuhur edebilirdi? Yakîn olmasaydı kendisi ile görünen ve idrak olunan eşyanın görülmesinden önce kendisi nasıl idrak olunur ve görülürdü?

Elbette akıl sahipleri, kendi kendini ortaya çıkaran ışıktır ve başkalarını da ortaya çıkarıp izah eden odur. Renkler ve şekillerin ortaya çıkmasıyla zuhur etmiştir ve güneşin doğmasıyla görülmüştür, yoksa zaten karanlıktadırlar, bilirler.

Bütün yoğun ve sert cisimler, yaradılış olarak karanlıktır ve nûrunun ortaya çıkması hepsinde başkasından gelmez. Bu söz caizse;

إِنَّ اللَّهَ خَلَقَ الْخَلْقَ فِي ظُلْمَةٍ ثُمَّ رَشَّ عَلَيْهِمْ مِنْ نُورِهِ

“Allah Teâlâ halkı zulmet içinde yarattı. Ve ondan sonra onların üzerlerine kendi nûrundan bir miktar saçtı.”²⁴⁶

Hadis-i şerifinin anlayışına seni davet etsin, işte hakiki zuhur görünen değildir. Görüntüyü sağlayanındır, hatta bazı akıl sahiplerinde bazen şekil ve renkler görülmeyerek yalnızca nûr kendilerine görünür. Bu söz dahi Hazreti İbrahim aleyhisselâmın yıldız, ay, güneşi görüp;

هَذَا رَبِّي

“Bu benim Rabbim.”

demesinin manasını anlamaya seni sevk eylese caizdir.

هَذَا رَبِّيهِذَا رَبِّيهِذَا رَبِّي

“Bu benim Rabbim, bu benim Rabbim, bu benim Rabbim”

üç kere yıldız, ay ve güneşe bakıp da mahlûktan halka intikal buyurmuştur ve siddık-ı ekber radiyallahu anh hazretlerinin sözüne misal olmuştur. Çünkü şöyle demiştir:

مَا رَأَيْتَ شَيْئًا حَتَّى رَأَيْتُ اللَّهَ قَبْلَهُ

“Mevla’yı görmedikçe bir şey görmedim.”

²⁴⁶ Tirmizî, “İman” 18; Ahmed İbni Hanbel II 176-197.

أَوَلَمْ يَكْفِ بِرَبِّكَ أَنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ

“Rabbin sana yetmez mi ki? Şüphesiz O her şeyin üzerine şahittir.”²⁴⁷

Ayet-i kerimesinin sırrına intikaldir. Amma beyinsizler bunun aksinedir. Onlar renkler ve şekillerden başka bir şey göremezler, böyleleri baş aşağı gelmiş, yüz üstü düşmüş, gerisine dönmüş olanlardır ki öbürlerinin gördüklerinin zıddını görüyorlar ve hakikatin görünmesi onların aksi halinde bulunuyor. Bu söz dahi belki seni şu ayet-i kerimenin anlamına sevk edebilir:

أَقَمْنَ يَمْشِي مُكَبَّأً عَلَىٰ وَجْهِهِ أَهْدَىٰ أَمَّنْ يَمْشِي سَوِيًّا عَلَىٰ صِرَاطٍ

مُسْتَقِيمٍ

“Yüz üstü sürüklenip yürüyen mi yoksa doğru yolda düz giden mi hidayete ermiştir?”²⁴⁸

Eğer avam taifesi, sûretler ve şekilleri görüp başka şey müşahede etmemek mertebesinde kalmayarak terakki edip nazar ve istidlâl mertebesine vasıl olurlar ise o vakit kendi kendine zâhir olmuş olanlar ile başkası vasıtasıyla zâhir olabilenlerin arasındaki farkı anlarlar. Perdeler indirilip her şeyin karanlıkta kalması ve ondan sonra karanlığın zıddının zuhur etmesi, yani ziyânın yine doğma vaktinde hakiki burhan ve kat’i delil ile renkler ve şekiller aslında karanlıktan ibaret olarak zuhurdan hazzı ve nasibi olduğunu görür. Nûr olarak isimlendirilen ziyâ olmasaydı görülmeyip gizli kalacağını ve bütün sûretler, şahıslar, ölçüler ve şekillerin seçilemeyeceğini, nûrun ise bunların içine ne karışmış ve ne uzakta kalmış olup ancak ortaya çıkmasıyla hepsine şeref zuhur eylemiş

²⁴⁷ Fussilet Sûresi, 13.

²⁴⁸ Mülk Sûresi 22

olduğunu müşahede ederler. İşte, bu halde, bu çeşit irade sahibi olurlar ise de yine nazar ve istidlâlleri hemen ufukta mahsur ve mahdut kalır, çünkü nûrun vücudunu bilmiş oldularsa da başkasına nisbet etmedikçe bilemiyorlar, bu manaca bunlar şu hükümden istifade ederek ikinci dereceye erenlerdir:

سُنُرِيهِمْ آيَاتِنَا فِي الْأَفَاقِ وَفِي أَنْفُسِهِمْ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ
“Gerek âfâkta gerekse kendi nefislerinde ayetlerimizi yakında onlara göstereceğiz. Nihayet O’nun Hak olduğu kendileri için de apaçık meydana çıkacaktır.”²⁴⁹

Eşyayı nûr ile görüp nûru diğerleri gibi eşyaya nisbet etmeyenlerin görüşleri yukarıdan aşağıya inştir ve ötekilerinki aşağıdan yukarıya yükseliştir, şu kadar ki başta nûru görüp sonra nûr ile mazharı zuhur olanları görenler istidlâl ehlinin önüne geçerler. Bunlar sır ve öğrenmeye hak kazanmış olanların hem önüne geçer hem de kendine gizli olan hakikati talim ederler ki bu yüzden fahr-i âlem sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz hazretleri Kur’ân-ı Kerîm’de;

ذِكْرًا

“zikir” diye isimlendirilmiştir.

يَتْلُو عَلَيْكُمْ آيَاتِ اللَّهِ مَبِينَاتٍ
“İman edip salih amel işleyenleri, karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için size Allah’ın apaçık ayetlerini okuyan bir peygamber gönderdi.”²⁵⁰

²⁴⁹ Fussilet Sûresi 53

²⁵⁰ Talâk Sûresi, 11

Her mevcut, her mâsivâ haddi zâtında cisimler gibi yokluktur. Nitekim karanlıktan ibaret olan cisimler, nûrun parlamasıyla zuhur etmiştir. Böyle olanların hepsi karanlık olup;

وَوَخَلَقَ الْخَلْقَ فِي ظُلْمَةٍ

“Allah Teâlâ halkı zulmet içinde yarattı.”

hükmü haklarında müspet olarak:

ثُمَّ رَشَّ عَلَيْهِمْ مِنْ نُورِهِ

“Ondan sonra onların üzerlerine kendi nûrundan bir miktar saçtı.”

denir. Nûrun serpilmesi yani sonradan yaratılanların yoktan var edilmesi, vücuda nûrun yayılması, bunlardan bir zâhir aşikâr olamayacağından ve ancak zuhurları nûr eseri olduğundan:

رَشَّ

“Serpmek, nûrdan şerefe nâil olarak zâhir olanı gizlemeyerek serpmek” sûretinde vaki olan yayılmış nûrdan zuhur etmiştir. Nitekim hadis-i şerifte;

ثُمَّ رَشَّ عَلَيْهِمْ مِنْ نُورِهِ

“Ondan sonra onların üzerlerine kendi nûrundan bir miktar saçtı.”

tabiri ile serpilmenin keyfiyeti tayin edilmiştir. Kim ki bu serpilişten hissedar olmuş ise hastalıktan kurtulan bir neşe içinde olur, kim ki karanlık yaratılışlı ve cismânî kalbin gürültüsünün karanlığında kaldıysa o da:

إِلَى ظِلِّ ذِي ثَلَاثِ شُعَبٍ لَا ظَلِيلٍ وَلَا يُغْنِي مِنَ اللَّهَبِ

“Üç kola ayrılmış gölgeye gidin ki, o ne gölgelendirir ne de alevden korur.”²⁵¹

Ayet-i kerimesinde beyan buyurulan yöne doğru gitmiştir. Yani maddeye esir olmuştur. Cismin bölümleri manasında olan üç boyut (en-boy-derinlik) insanın dünyasıdır. Maddeye ve sûrete esir olmaktan Allah’a sığmırız.

Zâhir olan mülk ve şehadet âlemi hep dünyadır ve gizli olan gayb ve melekût âlemi ahiret evidir, kul vefat ettikten sonra oraya gider ve gizlenir, bu âlemde ise insan için en zâhir eşya kendi cisimidir. Çünkü maddî beden sahibi olmanın bütününde kendisine yakındır, akrab manasınadır ki “en yakın” demektir. Dünya dahi “dünüv”den türemiş bir isim olup kul için pek yakın olmasından dolayı bu isim ile tesmiye kılınmıştır. İnsan için herhalde en yakın dünya hâli ve en uzağı ahiret olmakla sonraki âlem ve ahiretin keşfedilmesi bunun için ölümden sonraya kalmıştır. Ol vakitte kendisine şöyle denilecektir ki;

فَكَشَفْنَا عَنْكَ غِطَاءَكَ فَبَصَرُكَ الْيَوْمَ حَدِيدٌ

“Örtüyü kaldırdık, artık gözün keskindir, görürsün.”²⁵²

Kendisi de şöyle diyecektir ki;

رَبَّنَا أَبْصَرْنَا وَسَمِعْنَا فَارْجِعْنَا نَعْمَلْ

²⁵¹ Mürselât Sûresi, 30.

²⁵² Kaf Sûresi, 22.

*“Ey Rabbimiz; gördük, işittik, yaptığımızdan başka olan salih ameli yerine getirmek üzere artık bizi tekrar iade et.”*²⁵³

İşte burada deniliyor ki:

لَقَدْ كُنْتَ فِي غَفْلَةٍ مِّنْ هَذَا فَكَشَفْنَا عَنْكَ غِطَاءَكَ فَبَصَرُكَ

*“Sen bundan gaflette idin, işte örtüleri kaldırdık.”*²⁵⁴

Çünkü senin müşâhede ettiğin dünyevî hakikat senin zâhir hallerindir. Sana en çok zâhir olan şey sana ait olan tabii lezzetler ve şehvet hissidir. Seni rubûbiyet yönüne seferden meneden budur, Cenâb-ı Hak’tan seni alıkoyuyor, bundan dolayı dünya mümin için mahpus ve hapishane, kâfir için de cennettir.

Burada iman edenler inanmışlardır ki varacakları nimet yurdu ve ebedî saadettir, buradaki ayrılacaklarından daha şerefli ve âlâdır, amma akli perdelenmiş, örtülmüş demek olan kâfir ise Cemâlullah’ı seyretmekten mahcup olması sebebiyle onlar için dünya cennettir.

Şüphelerden kurtulmadıkça insan için bunları anlaması mümkün olamaz, mademki insan ile karanlık cisimler arasında alâka vardır, insana görünemiyor.

Hapiste bulunan için ne lezzet vardır ki? Gönül cisimleri düşünüp putlara tapmak ile meşgul iken keşif ve tasarruf nasıl olsun? Cisim dünyadır, iman dahi kalbin sıfatı olması sebebiyle inanan bir kalptir.

²⁵³ Secde Sûresi, 12; Fâtır Sûresi, 37.

²⁵⁴ Kaf Sûresi, 22.

أَلَدُّنْيَا سِجْنُ الْمُؤْمِنِ وَجَنَّةُ الْكَافِرِ

“Dünya müminin zindanı, kâfirin cennetidir.”²⁵⁵

Bu, hakikate alıştırmak içindir. İnsan cismi hapis, kalp nûrânîdir, ne zaman cesedin bağlarından kopup alâkasından kurtulursa her afattan o vakit selâmet bulur ve her korktuğundan kurtulur. Ayet-i kerimede beyan buyrulduğu üzere:

خَرَجَ إِلَى النُّورِ مِنَ الظُّلُمَاتِ

“Karanlıklardan kurtulup nûra girmiştir.”

Bu da ancak;

إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ

“Allah’a arınmış bir kalp ile gelen başkadır”²⁵⁶

sırrını anlamakla mümkündür.

لِأَهْلِهِ غَيْرِ سِجْنٍ جِسْمٍ وَمَا كُلُّ
وَآخِرَاتِ النُّفُوسِ وَفَاتُهَا

وَلَوْ عَلِمَ الْإِنْسَانُ مَا الْمَوْتُ أَتَيْتَتْ

نُفُوسُ الْوَرِيَّانِ الْمَمَاتِ حَيَاتُهَا

²⁵⁵ Müslim, “Zühd” 1; Tirmizî “Zühd” 16; İbni Mâce “Zühd” 3; İbni Hanbel III, 197

²⁵⁶ Şuarâ Süresi, 89.

“Erbabına her cisim hapisten başka bir şey değildir, insanın da dünyada en sonraki afatı ölümdür, ancak ölümün ne olduğunu bilmiş olsaydılar, insanlar için ölümün gerçek hayat olduğunu bilirlerdi.”

Bu cismânî kalp, erbabına ne karanlıktır, nûrlara ne kadar mânidir. Bununla kalan mahsur ve sınırlıdır, mesafe ve miktar duvarları arasında kalmıştır. Uzunluk ve genişlik ve derinlik üç boyut ve üç şubedir ki karanlıktır, perdedir, dünya ile ilgilidir; dünyaya aittir, toprakla ilgili karanlıktır ki karanlık, sınırlanmak ve perdeli olma dünyaya ait hallerdir.²⁵⁷

Hristiyanların teslis ile sapıtmaları cisimler âlemini idrak edememelerinden ileri gelmektedir. Bunlara;

رَشَّ

“serpme” denilen nûrdan kısmet olanlara ait nasip verilmemiştir. Bundan dolayı zâhiri sûretler kendilerine mâni ve engel olarak bâtını göremediklerinden zâhirperest oldular, öyle ki renkler ve şekillere kusurlu bakarak onları izah ve ortaya çıkaran nûru görememekte olan körlük bunlarda görülmüştür.

كَلَّا إِنَّهُمْ عَنْ رَبِّهِمْ يَوْمَئِذٍ لَمَّحْجُوبُونَ إِنَّهُمْ لَصَالُوا الْجَحِيمِ يُقَالُ هَذَا
الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تُكذِّبُونَ

²⁵⁷ Bu üç boyut dünya ile ilgilidir ve insanı sınırlar. Ahirette ise ebedîlik vardır, dolayısı ile sınırsızdır. Cismin bu halleri insanları sınırlı yapar. Âlemi mânâ ve iman sınır kabul etmez. Gayb ve ahiret halleri ve cennet ve ceennemde boyut yoktur.

“Hayır, şüphesiz onlar, kıyamet günü Rablerini görmekten mahrum bırakılacaklardır. Sonra onlar muhakkak cehenneme gireceklerdir. Sonra da onlara, “Yalanlamakta olduğunuz işte budur.” denecektir.”²⁵⁸

Ayet-i kerimelerinde beyan buyrulduğu üzere didâr-ı ilâhîden mahçup ve mahrum olmalarının sebebi dünyadaki kusur ve nazardır.

وَمَنْ كَانَ فِي هَذِهِ أَعْمَىٰ فَهُوَ فِي الْآخِرَةِ أَعْمَىٰ وَأَضَلُّ سَبِيلًا

“Kim bu dünyada körlük ettiyse ahirette de kördür, yolunu daha da şaşırmıştır.”²⁵⁹

Ayet-i kerimesince daha çok sapıtmış olmalarının hikmeti de artık hidayetin ihtimalinin kalmamasıdır. Çünkü dünyada her ne kadar dalalette iseler de hidayet olma imkânı mevcut idi. Öteki dünyada ise kısmeti neyse kendisine vasıl olmuş:

فَمِنْهُمْ شَقِيٌّ وَسَعِيدٌ

“ Onlardan kimi bedbahttır, kimi mutlu! ”²⁶⁰

Ayet-i kerimesinde olan isimlerin birisiyle isimlendirilip iş bitmiştir. Bunun da hakikat ismi bedbaht olmuş ve artma ve eksilme geçerli olamayacağından istifade için çaresi kalmamıştır. Çünkü daha da sapıtıp kalmıştır.

Ahirette sıfatlandığı bu vasıf ile en dar yerde ve en fena mevkide bulunmaya hak kazanmamış olarak artık hasret ve yokluk ateşi marifet nûrundan mahrum bir şekilde iç dünyasını yakacaktır. Marifet nûrundan

²⁵⁸ Mutaffifin Sûresi, 15-16-17.

²⁵⁹ İsrâ Sûresi, 72.

²⁶⁰ Hud Sûresi, 105.

Şakî: Bedbaht, nasipsiz. Said: Kutlu, mübârek.

mahrum, lezzet ve geniş saray olan ilim ve irfandan nasipsiz olması, karanlık cisimlerin sûretine alışıp kalmasından doğan iltihap ateşi hasret vaktinde kendisini işte bu cismânî şubeler gölgelendirir. Her ne kadar bununla yanmaktan kurtuluş yok ve gölgede gölgelenmek dahi fayda vermezse de ilmin geniş sahası ve marifete yol açma bölümlerinin kendisine daha önce engel ve menetmiş olması sebebiyle orada müsterih olur yani alıştığı hâli bulur.

فَأَنْذَرْتُكُمْ نَارًا تَلَظَّى لَا يَصْلَاهَا إِلَّا الْأَشْقَى

“Sizi alevler saçan ateşe karşı uyardım. Ona ancak en azgın olan girer.”²⁶¹

ayet-i kerimesinde zikredilen ateş budur, bundan dolayı uyardım ve korkutup haber vermiştir. Yalanlama hicapsız olamaz, yakın olma dahi gafletle bitişiktir. Yoksa bunlar perde gerisinde olmasalar kendi bânınlarından imana davet eden hak nidayı işitirlerdi ve imana gelerek;

رَبَّنَا إِنَّا سَمِعْنَا مُنَادِيًا يُنَادِي لِلْإِيمَانِ أَنْ آمِنُوا بِرَبِّكُمْ فَآمَنَّا

“Rabbimiz! Biz, ‘Rabbimize iman edin’ diye imana çağıran bir davetçi işittik, hemen iman ettik”²⁶²

diyenler gibi iman sıfatını taşırlandı. Bu nida her müminin kalbinde hep devam edip yok olmaz. Hakikatini düşünmüş olsalar kendileri dahi işitirlerdi, ancak cahil oldukları için bilemediler, bilemedikleri için de inkâr ettiler, kıyamet günü işleri ortaya çıktıkça; ateş, hasret ve nedametle ciğerleri yandıkça Peygamber Efendimiz aleyhissalatü vesselâmın hakiki derecesini;

²⁶¹ Leyl Sûresi, 14-15.

²⁶² Âl-i İmrân Sûresi, 193.

لِنُرِيَهُ , مِنْ ءَايَاتِنَا إِنَّهُ , هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ

“Kendisine ayetlerimizden bir kısmını gösterelim diye O, hakkıyla işitendir, hakkıyla görendir.”²⁶³

ulaştıkları dereceyi bilirler ve o vakitte işitmek, görmek nasıl olduğunu ve bunla cismânî olarak işitmek ve görmek vasıtalarından nasıl uzak olduğunu hakiki sûrette anlarlar ve şöyle derler:

وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ

“Eğer kulak vermiş veya aklımızı kullanmış olsaydık, şu alevli ateştekilerden olmazdık.”²⁶⁴

Hazreti Muhammed’e mahsus zuhurun derecesini içine alan;

لِنُرِيَهُ مِنْ آيَاتِنَا

“Ayetlerimizden bir kısmını gösterelim diye”²⁶⁵

ayet-i kerimesinde Cenâb-ı Allah’a izafet ile ayetin gösterilmesi, semî ve basîr sıfat-ı şerifesinin Peygamber Efendimizin sıfatından bulunması ile hem peygamberdeki mevcut olan övüncün görülmesindeki ulviyet ve kutsiyetini, hem de işitme ve görme emrindeki peygamberimizdeki yüce vasıfların kemâli beyan buyrulmuş ve ondan sonra:

لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ

“Şayet kulak vermiş olsaydık”

²⁶³ İsrâ Sûresi, 1.

²⁶⁴ Mülk Sûresi, 10.

²⁶⁵ İsrâ Sûresi, 1.

ayet-i kerimesinde kulak verme ve akli kullanma mertebesi beyan olunarak bunların olmaması; cehennemliklerin cehennem ateşine girmiş olmasına sebep olduğu gösterilmiştir ki her iki ayet-i kerimede de olan anlatımın önsözü ve birer özü olduğu açıktır.

Bunları görseydik, işitseydik deyip ettikleri itiraz kabul olunmaz ve bil-farz böyle bir itirazda bulunsalar özür makbul olmayıp vahyin azarından kurtulamazlar. Çünkü dünyada iken uyarı ve açıklama yapılmış olup kendilerini karanlık yerden aydınlık saraya çıkarmak üzere Râsul gönderilmişti.

Bütün enbiyâ-i kiram hazretleri, salât ve selâm üzerlerine olsun, kendi yüce mertebelerinden onların seviyesine inmek sûretiyle cahiller ve kâfirleri muhatap alıp tebliğlerini yerine getirmişlerdir. Bu ümmet de hususi bir sûrette yüce bir zât olan Allah'ın ayetlerinden Muhammedi Muhtar aleyhissalâtü vesselâm gönderilmiş olup iyi yolları göstermiş, kötü yollardan sakındırmış ve sırları açıklayıp ortaya koyarak buyurmuştur ki:

قَدْ أَنْزَلْنَا لِلَّهِائِيكُمْ مَزْمُورًا

رَسُولًا يَتْلُوا عَلَيْكُمْ آيَاتِ اللَّهِ مُبَيِّنَاتٍ لِيُخْرِجَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا

الصَّالِحَاتِ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ

*“Allah, size bir zikir indirdi. İman edip salih amel işleyenleri, karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için size Allah'ın apaçık ayetlerini okuyan bir peygamber gönderdi.”*²⁶⁶

²⁶⁶ Talâk Sûresi, 10-11.

Taklit karanlıklarında olan ataların, bid'atçı muallimlerin sapıklıklarından çıkarmak için gönderilmiştir. Çünkü o vakit şöyle demişlerdi:

إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَىٰ أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَىٰ آثَارِهِم مُّهُتَدُونَ

“Biz babalarımızı bu yolda gördük, biz dahi ardı sıra gidiyoruz.”²⁶⁷

Binâenaleyh, şu ayet ve kelâmın nizamı gereğince şu cevabı vermesi ferman buyrulmuştur:

قَالَ أَوْلَوْ جِئْتُكُمْ بِأَهْدَىٰ مِمَّا وَجَدْتُمْ عَلَيْهِ آبَاءَكُمْ

“Siz babalarınızı görüp arkaları sıra gidiyoruz dediniz! Ya ben size babalarınızın gördüğünüz yollardan daha doğru bir yol getirip peygamberlikle gelsem?”²⁶⁸

Bunlar babalarını neyin üzerine buldular? Maddeden yapılmış putlara kulluk ederken değil mi? Hayvanlardan dahi aşağı olan birçok putlara tapınmakla meşgul bir kavim olarak değil mi? Birtakımı da Hazreti İsa Mesih'in eliyle ortaya çıkan mucizelere bakarak ona ilahlık isnat etmişler ve onun hareketlerinde kendisine musahhar olan insanlığından başka bir şey idrak edememişlerdir. Halbuki beşerî yönü, ruhu'l-kudüs tarafından bâtına indirilen ilâhî vahiy üzere harekete ve Rabbânî ilhamlara musahhar ve mecbur idi. O'nun eliyle zuhur eden eserin hepsi kudret-i ilâhîdendir! Kendisinden alışılmış normal işler haricinde olan acayip ruhânî mucizeler ve tabii hastalıklar ile idrak olunan tesirlere aykırı olarak ilâhî hassaya mahsus olan Allah'ın kelimelerinin tesirleri ile tam ilâhî kelime odur.

²⁶⁷ Zuhruf Sûresi, 22.

²⁶⁸ Zuhruf Sûresi, 24.

وَوَكَّمْتُ كَلِمَتُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا

“Rabbinin sözü, doğruluk ve adalet bakımından tamamlanmıştır.”²⁶⁹

Ne zuhur etmişse bu kelime iledir. Hazreti İsa Mesih’e dahi kelime ile imdat edilip ve ruhu’l-kudüs ile desteklenmiştir.

إِذْ أَيْدَيْتُكَ بِرُوحِ الْقُدُسِ

“Hatırla ki seni ruhu’l-kudüs ile destekledim.”²⁷⁰

Hem Mesih hem de Mesih’in filleri Meryem hazretlerine verilmiş olan ilâhî kelimedir. Mesih’in kendisi kelime ve kelime ile vücuda gelmiş ve kelimenin eseri kendi eliyle zuhur etmiştir ki bir şeye “ol” derse olurdu. Çünkü kendisine eşya üzerinde bir ruhânî kuvvet verilmişti. Fakat insanla ilgili değil ruhun kendisini desteğinden ve bütün mahlûklara verilen emirden bu kuvveti verirdi, o kuvvetin isimlendirilmesi şu ayettir:

فَأَنْفُخُ فِيهِ فَيَكُونُ طَيْرًا بِإِذْنِ اللَّهِ

“Ben çamurdan kuş şeklinde bir şey yapar, ona üflerim. O da Allah’ın izniyle hemen kuş oluverir.”²⁷¹

Çünkü asıl sır o Zülcelâl’dir. Allah’tandır, Allah’a malûmdur, Allah içindir ve Allah iledir.

وَوَفَّخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِ

“Onu düzenleyip içine ruhumdan üflediğim zaman”²⁷²

²⁶⁹ En’âm Sûresi, 115.

²⁷⁰ Maide Sûresi, 110.

²⁷¹ Âl-i İmrân Sûresi, 49.

²⁷² Hicr Sûresi, 29.

vasıtasız olan ilk (nefh) üfürmedir, bu nefh insan nev'inin aslının varoluşudur ki küllî insan budur:

قُوَّةٌ قَامَتْ مِنْ وُجُودِهِ وَصَدَرَتْ عَنْ جَنَابِهِ بِمَا ظَهَرَتْ عَلَيْهِ آثَارُ
رُبُوبِيَّتِهِ وَشَوَاهِدِ لَاهُوتِيَّتِهِ فَعَلِمَ بِهَا كُلَّ الْمَعْلُومَاتِ
وَأَظْهَرَ بِهَا كُلَّ الْمُبْتَدَعَاتِ وَتِلْكَ الْقُوَّةُ الَّتِي وَنْفِخَتْ فِي آدَمَ سَارِيَةً
فِي ذُرِّيَّتِهِ جَارِيَةً بِالذِّمِّيَّةِ إِلَى الْأَبَدِ فَإِذَا سَوَّيْتُهُ
وَتَفَخَّتْ فِيهِ مِنْ رُوحِي

“Ayet-i kerimesinin ve Arapça ibarenin mealen tercümesidir. Ayet-i kerimede beyan buyrulan ruhun nefhi vasıtasız olan ilk nefihtir ki yukarıda beyan buyrulmuştur. Bu üfürmeden hâsıl olan küllî insan yani Âdem aleyhisselâm ilâhî vücud ile yakınlaşmış bir kuvvettir ki kendisine gösterilmiş olan hilafet sırrı ve rubûbiyet eserleri ve manevî âlemdeki şahitler Cenâb-ı Hak'tan icra edilen üfürmenin eseri bulunan kuvvetten meydana gelmiştir. Bu kuvvetle Âdem bilgi sahibi olmuş ve sonradan yaratılmış sonlu varlıkları ortaya koymuştur. İşbu zürriyetin kuvveti Âdem'de devam edip cari ve ebediyete kadar sirayet ederek olayların tasarrufu, vakitlerin değişmesi ile sanat, buluşlar, ilimler, yazılmışlar, cüzi ve küllî yazılanlardan her ne zuhur ederse onun eseridir.”

Hazreti Âdem aleyhisselâm bu kuvvetle yerde ve gökte ne varsa haberi olmuş ve bütün eşyaya vakıf olmuştur. Âdem'in zürriyeti de yayılarak ve böyle devam etmiştir.

Özellikle Hazreti Enbiyâ aleyhimüsselâm bundan büyük hisse ve nasibe nâil olmalarından dolayı acayip hikmetler ve çeşitli ilim ortaya çıkmıştır. Nebilerin hikmet ve ilimleri doğal afetler ve özel fiillerden

olmayıp mücerret bir kuvvettendir ki ezeli ilim sahibi olan Cenâb-ı Hak'tan faydalanmalarıdır. Herkesin bundan hisse ve nasibi miktarınca, serpilen nûrdan nâil olacağı hisse kadarınca, eserleri ortaya çıkar. Bu bir ezeli kısmettir ki herkese istidatı kadar nasip olmuştur:

وَمَنْ لَّمْ يَجْعَلِ اللَّهُ لَهُ نُورًا فَمَا لَهُ مِنْ نُورٍ

“Cenâb-ı Hak Teâlâ'dan kendisine nûr serpilmeyen için nûr yoktur.”²⁷³

Bu vakit ve serpmeden faydalanmış olanların nasip ve hisselerini tamamlamaları, kemâl mertebesine yaklaşmalarına bağlı olarak herkesin de layık olacağı kemâle ermesi ahiret âleminde olacağından ol vakit cümlesi mutlaka “ol” ile tekvin sıfatı zuhur eder ki;

كُنْ فَيَكُونُ

“Ol der, olur”²⁷⁴

kuvveti kendisinde görülür.

İsa aleyhisselâm peygamberdi ve zamanına göre kendi miktarınca bu kuvvetten nasibini en geniş şekilde alanlardandı. Yaptığını bizzat yapmayı ilâhî izin ile yapardı. Çünkü nefih kendisinde dahi vâki olmuştur, ilâhî nefih ruhu'l-kudüsten vâki oldu, İsa'nın nefhi ise kendisini destekleyen, ortaya çıkarıcı ruhu'l-kudüs ile olurdu, kuvveti kendinden değildi. Bunun olması ebedî ilâhî izne dayalıdır çünkü ruh ile desteklenmiştir.

Bu tafsilata göre Hristiyanlar ilâhî kudretin zuhurundan olan hikmetin iç yüzünü anlamış olsalar nûr-ı imdat bunlara dahi doğar ve

²⁷³ Nûr Sûresi, 40.

²⁷⁴ Yâsîn Sûresi, 82.

nesim rüzgârının teyidi ile üfürülmeye (nefehata) mazhar olurlar ve bu üfürülmelerden (nefehattan) havariler aleyhisselâm gibi hisse alırlardı.

وَلَكِنَّ كَرِهَ اللَّهُ انبِعَاثَهُمْ فَثَبَّطَهُمْ

“Fakat Allah da onların sefere çıkmalarını istemedi, onları alıkoydu.”²⁷⁵

Kör, sağır, dilsiz olarak savaştan geri kaldılar.

وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ

“Allah, kimi saptırırsa artık onun için bir yol gösterici yoktur.”²⁷⁶

فَلَا تَأْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ

“Artık böyle yoldan çıkmış kavme üzülme.”²⁷⁷

وَجَدْنَا آبَاءَنَا

“Babalarımızı bulduk.”

Bu tafsilatta bir kavim putlara ibadette, diğer kavim İsa Mesih’e rablık iddia etmekte, bir kavim de Üzeyir’in ibadetine kalmışlardı ki Yahudilerdendi, bunlar dahi Hristiyanların uğramış oldukları perdelenme nev’inden cehalette bulunmuşlardı ve hepsi delâlet ve zulmettedirler.

Yahudilerden bir kavim daha vardır ki güya tevhit erbabı olup Üzeyir’e ibadet etmemekte oldukları iddiasındadırlar. Bunlar Musa aleyhisselâmın nübüvvetine taklit ve işitmek yolunda şehadet ederler; kendilerinde keşif ve basiretle hareket yoktur ve karanlıkta kalmış fikirleri taklit ile hicapta kalmışlardır. İçlerindeki ricalin sözlerini dinleyip ayne’l-yakîn ile Hakk’ı müşâhede etmemişlerdir. Zira bunlar Hakk’ı müşâhede edip bilmiş olsalar Hak ehlini dahi bilirler idi. Hak rical

²⁷⁵ Tevbe Sûresi, 46.

²⁷⁶ Râd Sûresi, 23; Zümer Sûresi, 23-26; Gafir Sûresi, 33.

²⁷⁷ Mâide Sûresi, 26.

ile bilinmez; rical Hak ile bilinir. İman nedir? Nübüvvet nedir? Risalet nedir? Bunları bilmiyorlar; bilselerdi nübüvvetin hakikatini bildikten sonra Musa'yı bilirler, yoksa Musa'yı bildikten sonra nübüvveti bilmeye kalkışmazlardı ve Hazreti Muhammed'in nübüvvetini inkâr etmezlerdi ve Hazreti Muhammed'i dahi Musa'yı nasıl görmüşlerse öyle görürlerdi. Çünkü Hak'ı bilip sonra Hak ehli kendilerince malum olmuş olurdu.

Bunlar ise Hazreti Musa hakkında işittikleri haberlerle kalıp gösterdiği mucizeler ve istediklerinde gösterdiği olağanüstü haller kendilerince sabit olması yönüyle cismânî sûretteki mucizeler kendilerine perde olarak Hazreti Musa'da bir kuvvet ve bir iktidar eseri olduğunu zannettiler. Bilmediler ki ezeli kudret olağanüstü halleri Musa hazretleri eliyle ortaya koyan ve Hazreti Muhammed aleyhisselâm eliyle ortaya koyan, bir olan Yüce Rabbimizdir. Din de birdir ve enbiyâ-i kiram aleyhisselâma nübüvvet emredilmesi de birbirinden farksızdır, hep birdir ve halkı davetleri dahi bir davettir ve kudret-i ilâhîye eseri bunların eliyle zuhur ve davetlerinin doğruluğuna işaret eylemiştir.

Başkalarına meydan okuyarak kimin eliyle ilâhî kudretin harikaları zuhur ederse vaktin ve vaktin sahibi olan O'nun ümmetinin nebîsidir, peygamberidir. Cümle iddialarında haklıdır. Bunlarda bütün enbiyâ hazretleri eşittirler, mânâ ve hakikat yönünden ihtilaf ve farkları yoktur. Ancak heykel ve şahsi sûretler diğerlerine benzememiştir. Nitekim Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle buyrulur:

شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّىٰ بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ
إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَىٰ وَعِيسَىٰ أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ كَبُرَ عَلَىٰ

الْمُشْرِكِينَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ ۗ اللَّهُ يَجْتَبِي إِلَيْهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَنْ

يُنْيَبُ

“Dini dosdoğru tutun ve onda ayrılığa duişmeyin diye Nuh’a emrettiğini, sana vahyettiğini, İbrahim’e, Musa’ya ve İsa’ya emrettiğini size de din kıldı. Fakat senin kendilerini çağırdığın şey (İslâm dini), Allah’a ortak koşanlara ağır geldi. Allah, ona dilediğini seçer.

İçtenlikle kendine yönelenleri de ona ulaştırır.”²⁷⁸

ki dinden size gösterilen yol Nuh alehisselâma tavsiye olunan ve sana vahyedilip İbrahim ve Musa ve İsa aleyhisselâma tavsiye edilendir ki tefrika çıkarmayarak dinî ahkâmı icra edin. Hakk’a ettiğiniz davete müşrikler gururlanıp kendilerine ağır gelirse de Hak Teâlâ istediğini seçer ve tövbe edip bağlananları hidayet mazhar eder.

Enbiyâ arasında fark elbette yoktur, güçlü iktidar sahibi olan Allah tekdir. Zıt heykeller ve değişik vücutlar eliyle ezeli kudretini göstermiştir. Kendisinin zâtı tekliğe sahiptir. Zâtındaki tekliğin başka varlığa katılması mümkün değildir. Parçalanabilir değildir. Bir şeyde görünmez ve bir şeyle birleşmez ancak ilâhî fiilleri ve ezeli kudreti ile bazı kullarına tecelli buyurmuştur. Ezeli rızasını kazanmak için yollar tahsis ve rehberler tayin eyleyip her rehber için de iddiasını destekleyici olmak üzere bir ayeti delil olarak ihsan edip vermiş ve her yola bir kapı yapmıştır ve kapılara perde koymuştur ki:

وَمَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُكَلِّمَهُ اللَّهُ إِلَّا وَحْيًا أَوْ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ

“Allah, bir insanla ancak vahiy yoluyla yahut perde arkasından konuşur.”²⁷⁹

²⁷⁸ Şûrâ Sûresi, 13.

²⁷⁹ Şûrâ Sûresi, 51.

Yolların sonunda “duhul-i ilallah” (giriş kapısında) kapıların üzerindeki perde arkasından veyahut vahiy sûretinde başka bir halde beşer ile konuşmaz. Bu yollarda belli sınırlar ve dikili işaretler vardır ki ondan ilerisine ancak ilâhî izin ile geçilir. Kim ki mezuniyete mazhar olup bunlardan ileriye geçebilirse kapı açılarak içeriye alınır; fakat içeriye alınmaktan evvel şerh-i sadrın vuku bulması gereklidir. Bu “şerhi” fahr-i âlem sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizden sormuşlar, kendisi de şöyle buyurmuştur:

هُوَ نُورٌ يُقَدِّفُهُ اللَّهُ فِي الْقَلْبِ

“O, Allah’ın kalbe attığı bir nûrdur.”

Alâmeti nedir diye sorulunca buyurmuşlardır ki:

التَّجَافَى عَنْ دَارِ الْغُرُورِ وَالْإِنَابَةُ إِلَى دَارِ الْخُلُودِ وَالْإِسْنِعَادُ لِلْمَوْتِ
قَبْلَ حُلُولِ الْمَوْتِ

“Şerh bir nûrdur, Cenâb-ı Hak’tan kalbe atılır, buna mazhar olanlar dünyadan uzaklaşırlar ve ahirete bağlanırlar ve ölüm için ölüm gelmeden hazırlıkta bulunurlar.”²⁸⁰

Şerh-i nûrânî ile gönüllerin kapıları açılır, rahmet-i ilâhîye dahi Allah’ın kapılarından bir kapıdır ki dilediği gönüllere açılır. Şu ayet-i celile de buna işaret etmektedir:

مَا يَفْتَحُ اللَّهُ لِلنَّاسِ مِنْ رَحْمَةٍ فَلَا مُمْسِكَ لَهَا

“Allah, insanlar için ne rahmet açarsa, artık onu tutacak (engelleyecek) yoktur.”²⁸¹

²⁸⁰ Suyûtî, ed-Dürrü’l-Mensur.

²⁸¹ Fatır Sûresi, 2.

Peygamberimizin Hususiyetleri

Muhammed aleyhi ve âlâ elihî ve sellim de bir rahmet kapısıdır.

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ

“(Ey Muhammed!) Seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik.”²⁸²

Gök kapıları rahmettir ki yağmurdur, bu rahmetle açıldığı gibi rahmeten li'l-âlemin hazretlerine dahi ilâhî vahiy kapısı açılmıştır; takva erbabı bu kapıdan girerler, kudretin eseri böyle bir zuhur sahibi üzerinde her ne zuhur ederse bir hicap yani perdedir. Arkasına doğru yani perdenin içerisindeki esrara varabilenler âlem-i melekût kendilerine keşfolunarak keşif ashabı olurlar. Kudsü âlâ'da meydanı bunlar kendilerine seyir ve gezinti yeri yaparlar.

الَّذِينَ يَرِثُونَ الْفِرْدَوْسَ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ أُولَئِكَ هُمُ الْوَارِثُونَ

“İşte bunlar varis olanların ta kendileridir. Onlar Firdevs cennetlerine varis olurlar. Onlar orada ebedî kalacaklardır.”²⁸³

Ayet-i kerimedeki varisler bunlardır. Firdevs-i âlâ da kendilerine mirastır. Orada sürekli ve ebedî olurlar, buyrulmuştur.

Varlık meclisinin nûr saçan kandili Hazreti Muhammed-i Mahmud (aleyhi ekme'lü's-selâm) Efendimiz bu miras için halkı davet buyurmuş ve başkalarına açıklamadıkları muhteşem ilâhî sırlar ile davete gelmiştir. Zât-ı Peygamber (aleyhi salavatullah) Efendimiz garip manaları fasih bir dille, en sağlam istiarelerle, en uygun temsil ve

²⁸² Enbiyâ Sûresi, 107.

²⁸³ Müminûn Sûresi, 10-11.

işaretlerle, gizli rumuzları geniş keşiflerle, kâmil ahkâm, şümüllü siyaset, tam bir adap ve temiz bir ahlâk ile gelmiştir.

Basiret sahibi olanlar Muhammed'in mukaddes sûretinin bâtn güzelliğine nazar edip kemâl vakar ile cismânî nimetler üzerinde olan nûrunun yayılışını, heybet, sekinet, tebessüm ve beşaretlerini görürler. Müşâhede eyledikleri bâtînî ve zâhirî sıfatların da açığa çıkarmanın kudretiyle şahit olan gözleri alırlar; bu sûretle şahit olan gözlerin mazharı olup zâhir halle kalmayarak bunu ortaya çıkaran Allah'tan perdeli olmazlar. Çünkü nebî-yi ekrem sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz sûret ve manada ilâhî korumanın altında olduğunu bilirler, hareket ve sekenatta kendi kendine bir şey sâdır olmayıp hepsini bahşeden varlık olan Cenâb-ı Hak'tandır. Kendisi sevk ve idare eden zâtı ispat için mahviyete bürünmüştür:

وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ رَمَىٰ

*“Attığın zaman da sen atmadın, fakat Allah attı.”*²⁸⁴

buyurarak onun fiillerini kendine izafe ediyor, onu fiilden temizliyor.

Bunlar hep insana müsahhar kılınan nâsut âleminin tesirlerine bir şey isnat olunmasın veyahut tasarlanmış ve takdir edilmiş cisimden zannedilmesin ve kendi tasarruflarından sanılmasına mahâl kalmaması içindir. Hakikati araştırıp Muhammedî vücuttaki câri olan tasarruflar yönüne atfedip bakarak zuhur eden hakikat ile zuhuru ettireni bilerek her şeyi yerli yerine koyarlar. Hak sarîh ve açık olur ve nâil olduğu hidayet Cenâb-ı Hak'tan olmuş, beşerden gelmemiş olmasıyla hastalıklı itikadı itiraf ederek kopmuş, kader sırrına da muttali olmuş olurlar.

²⁸⁴ Enfâl Sûresi, 17.

قَالَ أَوْلَوْ جِئْتُكُمْ بِأَهْدَىٰ مِمَّا وَجَدْتُمْ عَلَيْهِ آبَاءُكُمْ

“(Gönderilen uyarıcı) Ben size, babalarınızın üzerinde bulduğunuz dinden daha doğrusunu getirmiş olsam da mı?” dedi.”²⁸⁵

Bu ayet-i kerimede gözle görmeyi aramayarak haber ile yetinip ve zâhirî eserlerin temsili olan putlara özen gösteren babalarınızdan daha doğru yolda bulunsam dahi ittiba etmez misiniz, denilerek; bu şekilde yoluna davet etmek, hikmet ve güzel öğüt vermek sûretiyle seni bulunduğu halden Hakk’ın irfanına nakletmektir. Hak bilinirse Hak ehli de bilinir. O halde taklitçi olanın ilâhî hidayete de mazhar olmayıp hevesine, cahilliğine tâbî olduğu da anlaşılır.

İlâhî hidayet işlerin hakikatini sana keşfeden hidayettir, göğüs tahtasına akıl kalemi onu yazar:

كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُم بِرُوحٍ مِّنْهُ

“İşte, Allah onların kalplerine imanı yazmış ve onları kendi katından bir ruh ile desteklemiştir.”²⁸⁶

Kim ki ruh ile desteklenirse o ruh ile destekleyeni tanır; Hazreti İsa aleyhisselâm ruhü’l-kudüs ile desteklenmiş ve Hazreti Muhammed (aleyhissalatu vesselâm) da, Kur’ân-ı Kerîm’in ruh olarak nazil olduğunu bilip zevke eren olarak desteklenmişlerdir ve ilâhî kitapların hepsine iman etmiştir. Kur’ân-ı Kerîm’de bunlar hakkında şöyle buyrulur:

²⁸⁵ Zuhruf Sûresi, 24.

²⁸⁶ Mücâdele Sûresi, 22.

وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنزِلَ مِنْ قَبْلِكَ وَبِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ
أُولَئِكَ عَلَىٰ هُدًى مِّن رَّبِّهِمْ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

*“Sana indirilene ve senden önce indirilene de iman ederler; ahiret gününe kesinlikle inanırlar. İşte onlar, Rablerinden gelen bir hidayet üzeredirler ve işte onlar kurtuluşa erenlerin ta kendileridirler.”*²⁸⁷

Hidayet Cenâb-ı Hak’tan ihsan buyrulup verilen hidayettir, bundan başkası artık nefsânî arzulara uymaktan ibarettir. Nitekim Kur’ân-ı Kerîm’de şöyle denir:

وَلَكِنْ اتَّبَعْتَ أَهْوَاءَهُمْ مِّن بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ
إِنَّكَ إِذَا لَمِنَ الظَّالِمِينَ

*“Andolsun, eğer sana gelen bunca ilimden sonra onların arzu ve keyiflerine uyacak olursan, o takdirde sen de mutlaka zalimlerden olursun.”*²⁸⁸

ilimden kasıt ledün ilmi ve ilâhî keşiftir.

Nefislerini keşfin yüksek mertebesinden nefsânî arzulara tâbi olanların uydukları gibi bir alçak mertebeye indirmiş ve zulmetmiş olanlardan olursun; onlar ki pis tabiatla kirlenmiş olan fikirlerinin karanlıklarında ve hissettiklerinin karanlık perdesindedirler:

مَنْ كَثُرَ سَوَادٌ قَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ وَحَشِيرَ مَعَهُمْ

“Bir gruba karışmış olan kimse o gruptan sayılır ve onlarla beraber haşır olunur ve keşiften sonra hicap olmazda ne olur?”

²⁸⁷ Bakara Sûresi, 4-5.

²⁸⁸ Bakara Sûresi, 145.

فَأَعْرِضْ عَنْ مَنْ تَوَلَّىٰ عَنْ ذِكْرِنَا وَلَمْ يُرِدْ إِلَّا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ذَلِكَ مَبْلَغُهُمْ
مِّنَ الْعِلْمِ

“Öyleyse bizim zikrimizden (Kur’ân’dan) yüz çeviren ve dünya hayatından başka bir şey istemeyen kimselerden yüz çevir. İşte, onların ilimden ulaşılabildikleri nokta budur!”²⁸⁹

Bilmiştir ki şu kısa dünya hayatı ebedî ahiret hayatına çalışmaktan insanı meşgul edip alıkoyar. Hakiki uhrevî hayata erişmek için lazım gelen hazırlığı yapmayıp ondan vazgeçmiş olanlar sonra oraya göç edip buradan ayrıldıkları gibi yaptıklarına pişman olurlarsa de fayda göremeyip, yanıp, ateşe atılırlar.

يَقُولُ يَا لَيْتَنِي قَدَّمْتُ لِحَيَاتِي فَيَوْمَئِذٍ لَّا يُعَذِّبُ عَذَابُهُ أَحَدٌ وَلَا يُوثِقُ
وَتَأْقَاهُ أَحَدٌ

“Keşke şu ebedî hayatım için önceden bir hazırlık yapsaydım.”²⁹⁰

Böyle söylerse de azaptan kurtaracak yoktur ve ahirette yerinin ebedî hayat olacağını bilecektir.

İşte, ahiretin “hayat yurdu” olduğunu bilseydi, ebedî hayat yurduna sahip olacaktı. Nitekim bunu bilenler o mazhariyet ile şereflenecekler ve bunun için ayet-i kerimenin sonunda şöyle buyrulmuştur:

لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ
“keşke bilselerdi”

²⁸⁹ Necm Sûresi, 29-30.

²⁹⁰ Fecr Sûresi, 24-25-26.

Kendi haklarında dahi hayat yurdu olur idi. Ancak yönleri kendilerine perde olmuş ve cisimlerin sûtretlerinin karanlığına sokmuştur. Cismânî boyutlarla sınırlı kalan cisim hapishanesinde hapsolünmüş bulduklarından yine orada azapta olacaklardır.

Cismânî Haşır

Haşır elbette vardır, mahşer günü ve cismânî haşır bildirilmiştir. Şari hazretlerinin zikrettiği cismânî haşır budur. İman etmeye muvaffak olanlarca ruhlar cisimlere iade olunup haşrolunacaktır, bunun kabul tasdikinde olanlar için ilk defa caiz olan şeyin iadesi imkânsız olmaz, meşhurdur ki bir şeyin tekrarı, ilk defa vücuda getirmekten kolaydır. Kur'ân-ı Kerîm'de buyrulmuştur ki:

قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنْشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ

“De ki: Onları ilk defa var eden diriltecektir.”²⁹¹

Marifet hakkında ve melâike ve indirilen kitaplar ve gönderilen peygamberler ve ahiret gününü imandan meneden ve perde olan nefsânî arzulara uymak şeytanın istilasıdır. Bunların gayretiyle delâlete düşüp Allah'ın gazabına uğrayarak cehennem ateşinde ebediyen yanarlar:

وَمَنْ يَكْفُرْ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا
بَعِيدًا ۗ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فَأَصَمَّهُمْ وَأَعَمَّى أَبْصَارَهُمْ
أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ ۗ الْقُرْآنَ أَمْ عَلَىٰ قُلُوبٍ أَقْفَالُهَا ۗ أَفْقَالُهَا

“Kim Allah'ı, meleklerini, kitaplarını, peygamberlerini ve ahiret gününü inkâr ederse, derin bir sapıklığa düşmüş olur.”²⁹²

“İşte bunlar, Allah'ın lanetleyip kulaklarını sağır, gözlerini kör ettiği kimselerdir. Onlar Kur'ân'ı düşünmüyorlar mı? Yoksa kalplerinin üzerinde kilitleri mi var?”²⁹³

²⁹¹ Yâsîn Sûresi, 79.

²⁹² Nisâ Sûresi, 136.

²⁹³ Muhammed Sûresi, 23-24.

Kur'ân'ın Yüce Makamı

Evlatlar!

Cenâb-ı Hak ve melâikeyi kirama ve indirilen ilâhî kitaplara ve peygamberlere iman etmeyenler hidayetten çok uzakta, delâlettedirler. Onlara Cenâb-ı Mevlâ lanet edip kör, sağır etmiştir ki Hakk'ı görüp işitmiyorlar. Kur'ân'ın manasını düşünmüyorlar, yüreklerinin üzerinde kilitler mi var? Kör, sağır, dilsiz sabahlayıp bir şey bilmiyorlar! Nerden düşünmüyorlar? Kur'ân'ın hakikatini anlamayan nüzulünü nasıl kavrasın? Kur'ân'ı indiren Cenâb-ı Hak'ı nasıl bilsin? Kur'ân'ın indirildiği şahsı nasıl tanıyabilsin?

Hazreti Kur'ân ise bir sınırsız deryadır ki sahilinde çeşitli kokulu misk-ü amber doludur, her güzel kokulu şeyler ve bütün madenler ortasındaki adalara atılmıştır. Zâhiri var, bâtını var, haddi var, matlağı da vardır; Kur'ân'ı anlamak için bu dört erkân vardır:

Kur'ân-ı Kerîm'in zâhiri; zâhir ayetlerdir, Cebrail'in Kur'ân'ı getirdiği hâl odur. İndirilendir.

Kur'ân'ın bâtını; ayet manalarının te'vilidir. Nitekim hadis-i şerifte şöyle buyrulmuştur:

اللَّهُمَّ فَفِّهْهُ فِي الدِّينِ وَعَلِّمَهُ التَّأْوِيلَ

“Allah 'ım onu dinde ince anlayış sahibi kıl ve te'vili öğret.”²⁹⁴

²⁹⁴ Buhârî “Vudu” 10; Müslim, *Fazailü's-Sahabe*, 138; İbni Hanbel I/ 266, 314.

Kur'ân'ın haddi de teşbih (benzetme) ve ta'tilin²⁹⁵ (bozulma) arasında olan mana sınırındır ki ne teşbih tarafına ne ta'til cihetine tecavüz etmeyecek noktadır.

Kur'ân-ı Kerîm'in matlağı da ilham sûretiyle ve ruhânî anlayış ile keşif ehlinin Kur'ân'ın hakikatinden muttali olduklarıdır.

²⁹⁵Allah'ın sıfatları ile ilgili yapılan tartışmalar sonucunda İslâm toplumu içerisinde belli başlı fikir akımları ve taraftarları ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda Allah'ın zât, sıfat ve isimleri hakkındaki düşünce ve telakkilerinin, kendilerine isim olarak verilmesine sebep olan belli başlı yaklaşım tarzları da benimsenmiştir. Müşebbihe, Mücessime gibi isim almış gruplara, teşbih ifade eden nasslara yaklaşımları neticesinde bu isimlerin görüş sahiplerine verilmiş olduğu görülmektedir. Bunlarla birlikte yine Allah'ın sıfatlarını nefyederek ta'til yolunu benimseyen Cehmiyye, Mu'tezile (muattıla) gibi fırkalar/ekoller de ortaya çıkmıştır.

Allah Teâlâ'nın sıfatları konusunda teşbih ve teccime kayanlar, Kur'ân'ın teşbih izlenimi veren ayetlerindeki üslûbunu ya tam olarak anlayamadıklarından veya anlamak istemediklerinden ya da bu hususta şu noktaları gözden uzak tuttuklarından teşbih fikrine sarılmışlardır:

1. Kur'ân'da teşbih izlenimi veren ifadelerin hemen arkasından tenzihe vurgu yapılmaktadır.
2. Kur'ân'da vârid olan haberî sıfatlar, nasslarda değişik muhtevalarda yer alırlar, ancak mahlûklar hakkında beklenen vasıflarla birlikte vârid olmamışlardır.
3. Kur'ân'da zikredilen vasıflar yanında zikredilmeyenler de vardır. Zikredilenlere kıyasla zikredilmeyenlerin de var olduğu şeklinde bir çıkarım yapılmamalıdır.
4. Teşbih izlenimi veren Kur'ân lafızlarından kelime türetimi de yapılmamalıdır.

Kur'ân'ın ulûhiyeti tanıtmaya üslûbundaki bu özellikleri göz önünde bulundurmeyen ve teşbih izlenimi veren bu lafızların ardındaki, Kur'ân ve sünnetin tamamına hâkim tenzih esasını hissedemeyenler, teşbih hatasına düşüp bu yolu izleyerek bu meselede ifrada düşmüşlerdir. En önemlisi de İslâm'ın ve Kur'ân'ın tevhiddeki tenzih vurgusunu görmezden gelmeleri ve bunu anlamak istemeyişleridir.

Kur'ân-ı Kerîm'in kutsî manasını müşâhede ve yüksek hakikatine muttali olmak bir keşif ve müşâhededir ki kalb-i selim sahibi olan Müslümanlara mahsustur:

إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَذِكْرَىٰ لِمَن كَانَ لَهُ قَلْبٌ أَوْ أَلْقَى السَّمْعَ وَهُوَ شَهِيدٌ
قَالَ أَسْلَمْتُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ

*“Rabbi ona ‘teslim ol’ dediğinde, ‘âlemlerin Rabbine teslim oldum.’ demişti. Şüphesiz bunda, akli olan yahut hazır bulunup kulak veren kimseler için bir öğüt vardır.”*²⁹⁶

Kur'ân-ı Kerîm'i anlama dört mertebe üzerinedir:

Birinci mertebesi tenzildir. Hazreti fahr-i âlem sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz nasıl alıp telâkki buyurmuşlarsa aslı bozulup ve değiştirilme olmayan mertebedir.

İkinci mertebesi te'vildir. Te'vil, zâhirî üzerine kurulmuştur. Kur'ân-ı Kerîm'de değişme ve bozulma olmadığı halde te'vil esastır, te'vilde tenzile yani zâhire uymak şarttır ki ta'tile (bozulmaya) yol olmasın. Fahr-i kâinat sallallahu aleyhi ve sellem tarafından nasıl beyan buyrulmuşsa ve sünnet-i seniyye-i nebeviye de ne şekilde gelmişse ona uygun olan yoldan ayrılmaz.

Üçüncü mertebesi hadd-i Kur'ân'dır ki ağıyarına mani ve efradına cami (ne bir eksik ne de bir fazla olan) orta mertebedir. Tenzil zâhirini; te'vil bâtınını birleştirir, ta'til ve teşbihe mani olur.

Dördüncü mertebesi Kur'ân'ın sırlarına muttali olmaktır ki takva zümresine mahsus apaçık bir nûrdur. Cenâb-ı Hak ile elde edilir.

²⁹⁶ Bakara Sûresi, 131; Kaf Sûresi, 37.

Hem nûra hem de sûreti öğrenmeye işaret buyrulmuştur ki:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَآمِنُوا بِرَسُولِهِ يُؤْتِكُمْ كِفْلَيْنِ مِنْ رَحْمَتِهِ
وَيَجْعَلْ لَكُمْ نُورًا تَمْشُونَ بِهِ
وَاتَّقُوا اللَّهَ وَيُعَلِّمُكُمُ اللَّهُ

*“Allah’a karşı gelmekten sakının. Allah, size öğretiyor. Ey iman edenler! Allah’a karşı gelmekten sakının ve peygamberine iman edin ki size rahmetinden iki kat pay versin, size kendisiyle yürüyeceğiniz bir nûr versin ve sizi bağışlasın. Allah çok bağışlayıcıdır, çok merhamet edicidir.”*²⁹⁷

²⁹⁷ Bakara Sûresi, 282; Hadid Sûresi, 28.

Vehbî İlim

Çocuklar!

Malum olsun ki Cenâb-ı Mevlâ mahlûkata anlamayı öğretir, yani dilediklerini anlama gücü verir ve ihsan eder. Rasûl-i muhterem sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz hazretleri dahi kendisini anlama yollarını bildiğinden Kur'ân'daki hüküm ve hikmeti öğrenip bilgilendirme makamında halkı irşat eyler, Rab ve kul arasında vasıtaadır. Ayet-i kerimede;

كَمَا أَرْسَلْنَا فِيكُمْ رَسُولًا مِّنْكُمْ يَتْلُو عَلَيْكُمْ آيَاتِنَا وَيُزَكِّيكُمْ وَيُعَلِّمُكُمُ
الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُعَلِّمُكُم مَّا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ

“Nitekim kendi aranızdan, size ayetlerimizi okuyan, sizi her kötülükten arındıran, size kitap ve hikmeti öğreten, ayrıca bilmediklerinizi de öğreten bir peygamber gönderdik.”²⁹⁸

Vasıta ile yapılan talim ve anlamanın keyfiyetini peygamber idrak eder. Fakat Cenâb-ı Peygamber Efendimiz asıl olmayarak vasıta ile hidayet edici olmakla;

وَإِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ
“Şüphesiz sen doğru yolu göstermektesin”²⁹⁹

denilerek kendisine hitap buyrulmuş ve Hak Teâlâ ise hidayet edici yani mahlûkata hidayet bahşeden olmakla şu ayet-i celîlede hakikat beyan olunmuştur:

²⁹⁸ Bakara Sûresi, 151.

²⁹⁹ Şuarâ Sûresi, 52.

إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ

“Ey Muhammed! Sen sevdiğini hidayete erdiremezsin fakat Allah dilediğine hidayet verir.”³⁰⁰

Hidayete emir olduğu gibi talimde dahi Peygamberimiz delildir ve Cenâb-ı Bârî asaleten öğretmendir ki Kur’ân-ı Kerim’de buyrulmuştur:

وَيُعَلِّمُكُم مَّا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ, عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ وَعَلَّمْنَاهُ مِنْ
لَدُنَّا عِلْمًا , خَلَقَ الْإِنْسَانَ عَلَّمَهُ الْبَيَانَ

“Size bilmediklerinizi öğretecek bir peygamber gönderdik.”³⁰¹

“İnsana bilmediğini öğreten O’dur.”³⁰²

“Kendisine ilm-i ledün öğrettiğimiz...”³⁰³

“İnsanı yaratan ve konuşmayı öğreten O’dur.”³⁰⁴

Ayet-i kerimeleri hakikati beyan eylemiştir ki bunda ilâhî ilim ile halk arasında olan fark, ilâhî ilmin Sübhan olan Allah’ın ezeli sıfatı olup mahlûk olmamasıdır. Şu kadar ki akıl kalemi ile yazılmış, manevî levhalardaki takva ehline işaret edilmiştir:

بَلْ هُوَ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ فِي صُدُورِ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ.

“Hayır, o, kendilerine ilim verilenlerin kalplerindeki apaçık ayetlerdir.”³⁰⁵

³⁰⁰ Kasas Sûresi, 56.

³⁰¹ Bakara Sûresi, 151.

³⁰² Alak Sûresi, 5.

³⁰³ Kehf Sûresi, 63.

³⁰⁴ Rahman Sûresi, 3-4.

³⁰⁵ Ankebût Sûresi, 49.

İşte, bu akıl kalemi ezeli ilimden yardım alır ve Hazreti Muhammed aleyhisselâma indirilen Kur’ân dahi odur. Cibril aleyhisselâmın talimiyle hâsıl olmuştur, çünkü Cibril’in talimi, ilâhî talim demektir. Peygamberin talimi dahi Hazreti Cibril’in talimi demek olmasıyla, o dahi ilâhî talim demek olur. Ancak melâikeyi kiram vasıtasız Cenâb-ı Hak’tan telâkki edip Hak onlara talim eylediğinden Enbiyâ-i kiram aleyhisselâm ile Cenâb-ı Hakk’ın arasındaki vasıta melekler olup Enbiyâ-i kiram aleyhisselâm dahi meleklerle bizim aramızda vasıta olmuşlardır. Yine hepsinin muallimi Cenâb-ı Ecelli alâdır ve cümleye hidayet edici O’dur ve beyan eden dahi O’dur. Gerçekte peygamberler dahi beyan sahibi olup hidayeti de halka tarif etmek üzere memur olarak Cenâb-ı Hakk’ın emir buyurdıklarını tebliğ ederler ve hükümleri de zâhir üzerinedir. Cenâb-ı Mevlâ ise bâtına da hâkimdir. Kur’ân-ı Kerîm’deki şu beyan peygamber;

لَتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ

“İnsanlara, kendilerine indirileni açıklamak”³⁰⁶

Şu ise Cenâb-ı Allah’tır:

يُرِيدُ اللَّهُ لِيُبَيِّنَ لَكُمْ وَيَهْدِيَكُمْ سُنَنَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ

“Allah, size (hükümlerini) açıklamak, size, sizden öncekilerin yollarını göstermek istiyor.”³⁰⁷

Özetle; ahkâmın ispatı için ne halde olursa olsun, Cenâb-ı Peygambere izafe olunan bir şey yoktur ki bâtının da tevhidî ispat olunmasın. Ta ki ortaya çıkan sûretin hakikatine bakmadan Hazreti Muhammed aleyhisselâmda zâhir olan şey ile kimse durup kalmasın,

³⁰⁶ Nahl Sûresi, 44.

³⁰⁷ Nisâ Sûresi, 26.

Cenâb-ı Muhammedî'nin zâhir çekim gücünün mutlaka Cenâb-ı Mübdî olan Allah tarafından olduğu bilinsin. Gerek söylenen gerek sâdır olan her halde işlerin dönüşü Cenâb-ı Hakk'a olduğundan bu tevhit her işte geçerlidir:

وَإِنَّكَ لَتُلْقَى الْقُرْآنَ مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ عَلِيمٍ

“Şüphesiz bu Kur’ân sana, hüküm ve hikmet sahibi, hakkıyla bilen Allah tarafından verilmektedir.”³⁰⁸

Ayet-i kerimesinin delil olması üzere Kur’ân’ı indiren Hazreti Muhammed aleyhi ekmelü’s-salâvat Efendimiz değildir ve indirme emrini veren kendisi değildir. Ancak kendisine verilendir. Şu ayet bunu göstermektedir:

وَمَا كُنْتَ تَرْجُو أَنْ يُلْقَىٰ إِلَيْكَ الْكِتَابُ إِلَّا رَحْمَةً مِّن رَّبِّكَ

“Sen, bu kitabın sana verileceğini ummuyordun. Ancak o, Rabbinden bir rahmet olarak sana verildi.”³⁰⁹

Keşke kitap nedir, bilseydim. Kitap, yazmak manasına gelen kitabetten türemiştir. Şu kadar ki kelime türeme itibarıyla kitabet ve yazı ile alakalıdır ancak bu alaka kabiliyet ve yer itibarıyla vâki olup yoksa süreklidir, yok olmaz denemez. Çünkü kitabet kitap için sıfat olmayıp yazanın sıfatıdır ve fiilen yazmakla hâsıl olmuştur, yoksa kitaptan hâsıl olmamıştır, bunun için kitaba ait olmayıp yazana aittir ki yazanın sıfatı olarak kitabın sıfatı olmaz. İşte, kalbi aydınlatan, her şeyin yüzü suyu hürmetine yaratıldığı mazhar odur. Yazan kişi kâğıt üzerine nasıl yazar ise Hak Teâlâ hazretleri dahi kitabı Cenâb-ı Muhammed’in kalbine Kur’ân-ı şerifi öyle yazmıştır. Vakıa gözle görülen âleme göre levha

³⁰⁸ Nemi Sûresi, 6.

³⁰⁹ Kasas Sûresi, 86.

üzerine yazı yazmak malumat ve ilme denk geliyor. Kur'ân ise temiz kalbin hitap mazharı ve Peygamber Hazretlerine de Cibril-i emin vasıtasıyla yazılmış olduğundan bu halde Cibril dahi kaleminden ibaret oluyor. Fakat yazılan şey kadim ve kelâm ezelîdir. Kalb-i Muhammedî (aleyhi etemmü't-teslim) nasıl mahlûkattan ise Cibril de mahlûktur, demek olur ki yazan da üzerine yazılan kalp de birer levh ve kalem gibi mahlûkattan olmasıyla beraber Hakk'ın yazdığı şey kadimdir. Kur'ân da kadimdir neticesi hâsıl oluyor elbette, Kur'ân kadimdir, Allah'ın kelâmıdır ve O'nun ilmidir. Fakat intikal ve hulûl manası olmayarak belki hıfz ve ilim sûretinde olmak üzere kulların kalplerine yazılması akıl dışı sayılmaz. Bundan dolaydır ki bu işin muhafazası Cenâb-ı Hak celle ve âlâ tarafından yerine getiriliyor:

إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ

“O zikri (kitabı) sana biz indirdik, onu koruyacak olan da biziz.”³¹⁰

Kudret kalemini Cenâb-ı Hak yarattığında “yaz” emri sâdır olmuştur, kalem “ne yazayım” der, “yarattıklarım da bildiğimi yaz” iradesi sudur ederek mahlûkatta ilâhî ilmin mâlûmatı yazılmış oldu, iman dahi yazılmıştır. Şu ayetler buna delildir:

بَلْ هُوَ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ فِي صُدُورِ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ

“Bunlar, (Allah'ın) kalplerine imanı yazdığı”³¹¹

“Hayır, o, kendilerine ilim verilenlerin kalplerindeki apaçık ayetlerdir.”³¹²

³¹⁰ Hicr Sûresi, 9.

³¹¹ Mücâdele Sûresi, 22.

³¹² Ankebût Sûresi, 49.

Bu yazmanın rûhî keyfiyetinin nasıl resmedildiğini sorma. Bunun için melekût âlemi tarafındaki kapılarından bir büyük kapıyı açmak gerekir. Kitabet malumdur ki kalem, mürekkep, kâğıt, yazmak yahut irade kudreti, ilim bunlarla olur ve bir de yazan gereklidir, bu ise mükâşefe ilmiyle alakalıdır. Bu mükâşefe ilmi evliyâ mertebelerinin sonu ve enbiyâ mertebelerinin başlangıcıdır.

Peygamber Efendimiz sallallahu aleyhi vesellem, Hazreti Cibril-i Emin'i melek sûreti üzere görüp;

اِقْرَأْ

“oku” tebligatını icrâ eylediği vakitte ilk mazhar oldukları keşif sırrı kalemdi. Hadis-i şerifte:

قَالَ اِقْرَأْ قُلْتُ مَا اَنَا بِقَارِئٍ

Cebrail aleyhisselâm ona “Oku!” dediğinde “Ben okuma bilmem.” diye cevap vermiştir. Malumdur ki her hususta vâki olan ilk keşf-i peygamberî, kitabet, kalem, talim ve bir de insanın yaratılışı olup ilimlerin topladığı sırların hazinesi bunlardır. Daha sonrakilere göre bunlar asıldır. Hadis-i şerifte;

قَالَ اِقْرَأْ قُلْتُ مَا اَنَا بِقَارِئٍ

Cebrail aleyhisselâm ona “Oku!” dediğinde “Ben okuma bilmem.” buyurduktan sonra şu ayet vahyolunmuştur:

فَالِاقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ اِقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ
الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ

“Dedi ki: Yaratan Rabbinin adıyla oku! O, insanı alâktan yarattı. Oku! İnsana bilmediklerini belleten, kalemle (yazmayı) öğreten Rabbin, en büyük kerem sahibidir.”³¹³

Tefsir kitaplarında Alak Sûresi'nin ilk inen ayetler olduğu zikredilmektedir. Ancak burada bu rivayet, kitabet ve kalem delili olmak ve yukarıda peygamberin temiz kalbinde yazılan şey için Hazreti Cibril'in kalem olduğu zikrolunmuş. Bu yönden;

Sözün meziyetlerine vakıf basiret erbabından isen bu dağınık sözler içinde ihtilafa delâlet edecek şeyi bilirsin zira söz, delâlet ve işareten ayrı değildir. Ne var ki her şey açık söylenmez, çünkü böyle bir sınırsız deryaya dalmak tehlikelidir. Böyle kapılar açmak her vakit caiz değildir. Kaldı ki halkın ülfet eylemediği sırlı yollardan bahsederek meram anlatmak zordur. İlâhî yardım olmayanların bu deryalarda batacakları şüphesizdir ki çok derindir.

وَاللَّهُ يَتَوَلَّى الصَّالِحِينَ

“Allah salihlerin işlerini görür.”³¹⁴

Bilmiş olduğun gibi hidayet ancak Allah'tan olmakla, başka kapıda durup hidayet talep etme.

إِنَّ عَلَيْنَا لَلْهُدَىٰ وَإِنَّ لَنَا لَلْآخِرَةَ وَالْأُولَىٰ

“Şüphesiz bize düşen sadece doğru yolu göstermektir. Şüphesiz ahiret de dünya da bizindir.”³¹⁵

Hicap ehlinden ve gaflette isen madde karanlığında kalmış ve âdetler ile bağlanmış ve atalarını taklit ile birtakım yakîn nûruna nâil

³¹³ Alak Sûresi, 1-5.

³¹⁴ A'râf Sûresi, 196.

³¹⁵ Leyl Sûresi, 12-13.

olmayan muallimlerin sözlerine tâbi olmuş isen kâğıttan başka yazacak malzeme ve kâğıttan başka yontacak kalem ve et ve sinirden başka el, cisim ve maddeden başka kâtip tanımazsın. O halde bizim işaret ettiğimiz şeylerden bilgi elde etmeye kalkma, zira erbabı değilsin. Madde karanlığı galebesi altında kalanlardansın. Bunlar cisimden ve cismin tâbi olduğu şeylerden başka bir şey bilemezler. Üç boyutun yani uzunluk, yükseklik, genişlik olarak bilinen cismin gölgesi altında kalarak bütün bilgiyi hissettiklerine hasretmişsindir. Sayıca çokluk ve miktar altına girmeyen, takdir ve ölçü altına girmeyen bir geniş âlem vardır ki hissedilenin üstündedir. Madde ona bir gölge hükmündedir. Ama sen inkârdasın, hâlbuki o bir şerefli âlemdir ki emir ve kader ondan iner.

Ey zâhiri sûretlere aldanmış olan gafil, yazıktır sana! Uyan! Cenâb-ı Hak'tan korkmalısın, senin teveccüh ettiğin ve ona doğru gittiğin ehl-i zâhir bile benzetme ve cisimleştirme azabından korkarak yine Hüdâ'nın lütuf ve ihsanı iltica ederler. Bu halde sana itikadın sorulursa seni kim nasıl kurtarır? Nasıl azaba mani olurlar? Çünkü bu halle melekût-ı ilâhîyi iptal etmiş ve Cenâb-ı Kadîr-i Mutlak'ın ezeli kudretine acizlik isnat eylemiş ve hikmetinde cahil olup ilâhî ayetleri düşünme şöyle dursun hafife almışsındır. Gaybe iman etmekten başka ilminin erişmediği şeyi inkâr ederek eşyanın hakikatine senin noksan ilmine uydurup, bozuk hayalini tatbik ediyorsun. Nitekim Kur'ân-ı Kerîm'de haber verilmiştir ki:

بَلْ كَذَّبُوا بِمَا لَمْ يُحِيطُوا بِعِلْمِهِ وَلَمَّا يَأْتِهِمْ تَأْوِيلُهُ كَذَلِكَ كَذَّبَ الَّذِينَ
مِنْ قَبْلِهِمْ

“Hayır, öyle değil. Onlar, ilmini kavrayamadıkları ve kendilerine yorumu gelmemiş olan bir şeyi yalanladılar.”³¹⁶

Sen hâlâ cisimler ile perdeli ve cisimleri yaratandan gaflettesin. Nitekim cisimleri gördükten sonra gereksiz bir vücut olduğunu inkâra kalkışanlar vardır. Cisimlere zuhur sebebi olan fazlalık şey yoktur deyip şekillerin, renklerin ve cisimlerin dahi nûr ile ortaya çıktığını inkâr ettiler. Çünkü nûrun ilmini bilmiyorlar ve cisimler var iken görünmemesinin zuhurun şiddetinden olduğuna akıl erdiremiyorlar.

Biçâre şunu bil ki onlar da sonra bu nûrun tarifine mecbur olacaklardır. Nûr ne vakit ki göz önünden yok olup karanlık çökerse şekiller ve renklerin görünmediğini görüp anladıkları gibi ortaya çıkan ile ortaya çıkarılanların başka başka olduğunu yalanlamayıp bile bile inkâra mecalleri kalmayacaktır. Sen de öyle olacaksın.

³¹⁶ Yunus Sûresi, 39.

Ruhun İspatı

Ruh hususunda ne dersin? Cismin aynısı mıdır? Yoksa cismi idare eden ondan üstün bir şey midir? Zannetmem ki cisimden başka olduğunu ve cismi idare ettiğini inkâr edebilesin:

وَعَيْرُ الْجِسْمِ لَا يَكُونُ جِسْمًا

“Cismin başkası cisim olamaz.”

Cismin gayrısı nasıl cisim olabilir ki? Eğer dersin ki ruh bir latif cisimdir ki karar kıldığı yer cisimlerin bătınıdır. O halde cisimlerin birbirine geçmesi demek olan tedâhül-i ecsamı iddia etmiş ve hulûlü de kabul etmiş olursun ve ruh ile cisimlerin arasındaki farktan hâsıl olan faydayı iptal edip, hadis-i şerif-i nebevîde gelen sahih haberi yalanlamış olursun. Çünkü şu hadis sahihtir:

إِنَّ اللَّهَ خَلَقَ الْأَرْوَاحَ قَبْلَ الْأَجْسَامِ بِالْفَنَى عَامٍ

“Allahu Teâlâ ruhları cisimlerden iki bin yıl önce yarattı.”³¹⁷

Şimdi ruh da cisim olursa bu hadis-i şerifin ne anlamı kalır? Belki senin dediğin hadis-i şerifin manasını anlamsız kılar ve doğru sözü kendisine rehber kılan peygamberin sözünde çelişki olduğunu gösterir. Çünkü o halde Hak Teâlâ cisimleri yarattıktan iki bin sene evvel yaratmıştır manası verilmek lazım gelir ki bir şeyin yaratılmadan önce yaratılması düşünülemez. Yani bu söz makul olamaz ve hadis-i şerife cisimleri yine cisimlerden iki bin sene evvel yarattı manası verilemez, bunu kim tasavvur eder? Ve derse hâşâ kişinin ahmak ve sözünün müfsit

³¹⁷ Beyhakî, *Keşfü'l-Hafâ* 1/ 265.

olması gerekir. Hadis-i şerifin manasının anlaşılır olması ve aklın gerektirdiği şeye uygun bir faydası olması gerekir.

Hadis-i şeriften hâsıl olan fayda ruhun başka, cismin başka olmasıdır. Bu halde şeriatın şehadetiyle ruhun cisim olmadığı sabit olmuş olur.

Cisim dahi ikiden fazla cevherden meydana gelen şey olursa, o halde ruha cevher denilemez, cevher değildir.

Cisim değil cevher de değilse araz da olamaz. Çünkü araz ancak cevher ve cisim ile kaimdir. Bu sûrette cisim, cevher ve araz denilemez. Bâtil olduğu tahakkuk etmiş olduğu için birleşme, temas, yakınlık, bitişme, etkilenme bunun gibi tabiat-ı cevher ve cisimden olan keyfiyet de ruh hakkında imkânsız olur. Eğer ki cisim ile bitişmesi ve ölümden sonra etkilenme yönü kast olunursa bir dereceye kadar sahih olursa da bu bitişme ve etkilenme ruha layık bir vecih üzere olması lazım gelir. Tedbir sûretiyle bitişme ne vakit ki bedene ölümün gelivermesiyle kullanımdan uzak kalır, o halde etkileşir demek münasiptir.

Yukarıda denildiği üzere ruh cevher, cisim ve arazdan farklı olursa bunların bütün sıfatından da farklı olması aklen zaruridir. O halde yukarı, aşağı, ön, arka, sağ, sol gibi yön ve içine alma ve sükûn ve hareketi ve zuhur ve gizlenme ve saha ve miktar ve nasıllık ve nicelik gibi hep cismânî vasıflardan farklı ve uzak olacaktır. Bunun için ruh hakkında ne beyan olunmuş ise anlatmak için kastedilmiş şeylerin te'vil ve gerekli şekilde kullanılması lazımdır.

İşte, aldanmış olduğun için kendi kendini bağladın. Bundan sonra görülen cisimlerde fazla bir şey olduğunu inkâr etmemelisin. Bununla beraber yine körlük edip büyüklenir ve inkârda kalırsan, enaniyet ve reddederek ısrar ve kendini zorlarsan artık senin için mazeret kabul

olunmaz, çünkü iddia ettiğin için sende kalmamış ve sana her şekilde haber verilmiştir. Cehennem ehli olmandan korkulur.

Ancak bununla beraber ruhun zâhir nûru cisimden sıyrılıp çekildiği ve ruhun nûrlanma ve tedbirine ölüm mani olduğu vakit yalanladığın şeyin te'vili sana aşikâr olacaktır. O vakit gaflet ehlini taklitte ve cahillere uymada ettiğin ısrar bir işe yaramayarak kabullenmediğin şeyi göreceksin ve benzer şekilde sende Kur'ân-ı Kerîm'in haber verdiği üzere şöyle diyeceksin:

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا تَأْوِيلَهُ يَوْمَ يَأْتِي تَأْوِيلُهُ يَقُولُ الَّذِينَ نَسُوهُ مِنْ قَبْلُ قَدْ
جَاءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ فَهَلْ لَنَا مِنْ شُفَعَاءَ فَيَشْفَعُوا لَنَا أَوْ نُرَدُّ فَنَعْمَلُ
غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ

“Onlar ise ancak, (görelim bakalım diyerek) Kur'ân'ın bildirdiği sonucu (te'vilini) bekliyorlar. Onun bildirdiği sonuç gelip çattığı gün, önceden onu unutmuş olanlar derler ki: “Gerçekten Rabbimizin peygamberleri hakkı getirmişler. Şimdi bizim için şefaathiler var mı ki bize şefaath etseler veya (dünyaya) döndürülsek de yaptıklarımızdan başkasını yapsak?”³¹⁸

Senin hüsrana uğramış olmandan ne kadar korkuyorum. Ne çare ki gafletten uyandığın vakitte gerçeğin farkına varacaksın.

النَّاسُ نِيَامٌ فَإِذَا مَاتُوا انْتَبَهُوا

“Halk uykudadır, ölümlerinde uyanırlar.”³¹⁹

³¹⁸ A'râf Sûresi, 53.

³¹⁹ Keşfü'l-Hafâ II /312.

O vakit rüyanın te'vili sana zâhir olacaktır ki zâhiri aklınla önem verdiğin şeyin en güzel sûretiyle te'vili icra edilecek ve saymadığın şeyleri göreceksin ki sahip olduğun fiilleri yapmaya güç bulamayacaksın.

وَبَدَا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مَا لَمْ يَكُونُوا يَحْتَسِبُونَ

*“Hesap edemedikleri şeyleri Hak Teâlâ kendilerine gösterecektir.”*³²⁰

سَتَبَدَى لَكَ الْأَيَّامَ مَا كُنْتَ جَاهِلًا وَيَأْتِيكَ بِالْأَخْبَارِ مَنْ لَمْ تَرُودْ

Bilemediğin şeyleri sana zaman ileride gösterecektir, azık vermediğin, tanımadığın adamlar sana haberleri getirir.

لَقَدْ كُنْتَ فِي غَفْلَةٍ مِّنْ هَذَا فَكَشَفْنَا عَنْكَ غِطَاءَكَ فَبَصَرُكَ الْيَوْمَ حَدِيدٌ

O vakitte ölüm lisan-ı hâl ile şöyle der:

*“Sen bundan gafildin, işte senden gaflet perdesini kaldırdık, bugün artık görüşün keskindir.”*³²¹

ayetini okuyacaktır. Şimdi tarafsız durmak istediğin hakikati ölüm anı sana gösterecektir.

³²⁰ Zümer Sûresi, 47.

³²¹ Kaf Sûresi, 22.

Nimetleri Sura Üfürülüş ve Kıyametin Zuhuru

Kıyamet gününde sura üfürme vâki olacaktır. Sur boynuz görüntüsünde bir mahlûktur ki ne kadar insanlığın nefesleri sayısınca varsa cümlesinin delikleri vardır. İçine üfürülüp âlemlerin hepsi bayılacak, yani surun içinde deliği olanların daha önce bayılmamış olanları çıkan sestten bayılıp düşecektir.

Üfleyen İsrâfil aleyhisselâmdır ki ruh bir safta, melâike-i kiram dahi bir safta duracaklardır. Emr-i ilâhî ve melekler de bulutlar içinde gelecektir. Bunların hepsinin sırları sana o gün açılacak olacak te'vil-i sûreti görünüp malumun olacaktır.

Bu keşif ve te'vil sana vaat olunmuştur. Ölüm anından önce senin gibisine keşif caiz olamayacağından tarafsız durmak istediğin işte budur, denilecektir. Halkın bayılıp düşmesi için sur üfleme olacağı gibi bir de canlanıp durmaları için dahi üflenecektir ki ne istenildiğini durup bekleyeceklerdir. İşte, o gün her şey toplanıp haşrolunacaktır. Mahlûkatın organları bir yere toplanıp yeniden yaratılma, Allah'ın vaadi gereğince vuku bulacaktır. Hepsi insanlığın babası Hazreti Âdem aleyhisselâm sûreti şeklinde toplanıp haşrolunurlar. Yani evlat, baba ve ananın yanında toplanır.

خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا

“Sizi tek bir nefisten yaratan, ondan eşini var eden Rabbiniz”³²²

³²² Nisâ Sûresi, 1.

Yaratılmış İnsanın Hepsini Hazreti Âdem'den

Âdem ve Havva insanlık âlemi için hepsinin aslıdır, baba ve anadırlar.

وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً

“Bunlardan erkek ve dişi çok evlat vücuda getirmiştir.”³²³

İnsanoğlu Âdem ve Havva'ya müntesip olduklarından onların yanında toplanacaklardır. Cenâb-ı Hakk'ın kudret eliyle hamurunu yoğurduğu ve ruh üflediği:

فَسَجَدَ الْمَلَائِكَةُ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ

“Saf saf melekleri karşısında durup secde ettirdiği Âdem'dir.”³²⁴

Ruhun kendisine üfürülmesi ve yerleştirilmesinden dolayı gösterilen tazim, Allah'ın emrinden ibarettir. Nefih ise Âdem hazretlerinin vücudunu ortaya çıkarmıştır. Âdem ruh ile beraber yaratılmıştır. Bununla beraber Allah'tan başka kadim yoktur.

³²³ Nisâ Sûresi, 1.

³²⁴ Hicr Sûresi, 30; Sâd Sûresi, 73.

İlâhî Kadîm Sıfatı

Cenâb-ı Mevlâ kadîmdir ve kadîmde yalnızdır. Sıfatta kadîmdir demem, çünkü ne gayrısıdır, ayrıca kadîm diyemem, ne de aynı zâtıdır ki nispetiz zâtı yalnız sıfatı beyan ileyim, gayrısı aynısı değilse de sıfatıdır. Bundan evvel buna göre sözümüz geçmişti.

Mahşerin Keyfiyeti

Çocuklar!

O gün saflar duracak ve melâike ile ruh saf teşkil edecek, cinler dahi bir saf olacaktır. Bunların haricinde olarak şeytanlar da saf durup içlerinde (azazil) bulunacaktır ki Hazreti Âdem'e düşmanlık edip karşı duran iblis budur. Şeytanlar kısmının en büyüklerindedir. Bu azazil şeytanlar içinde Hazreti Âdem'in insan içindeki makamındadır.

Âdem aleyhisselâm insanlığın babası olup sulbünden erkek dişi evlat zuhur ettikçe azazil dahi arkadaş olmak için bir evlat yetiştirir. Bu halde aslen şeytanlar Hazreti Âdem'in evladı adedince. Doğumları ise kulların amellerini yazan melâike-i kiram adedince. Amelleri yazan melekler kirâmen kâtibindirler ki biri sağ biri sol duran meleklerdir. Bunun ötesi uzundur, sana te'vili gösterileceği gün keşfedip görürsün.

O güne kadar gaflette kalanın vay haline! Ve gözünü açıp ve uyanıklık edip şimdiden ayılanlara ne mutlu! Bu uyanma ölüm ile hâsıl olacaktır ki insanın sûret ve madde ile meşguliyetten feragat edip Hak Teâlâ tarafına yöneleceği vakit o vakittir.

هو

“Hüve” tarafına teveccühtür ki nerden olursa Allah'ın vechi oradadır. Ayet-i kerimede şöyle buyrulur:

ذَلِكَ خَيْرٌ لِلَّذِينَ يُرِيدُونَ وَجْهَ اللَّهِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

“Bu, Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak isteyenler için daha hayırlıdır. İşte onlar kurtuluşa erenlerdir.”³²⁵

³²⁵ Rûm Sûresi, 38.

Allah'ın vechi için çalışmak kurtuluş sebebidir. Yoksa evlat için çalışmak değildir, demektir. Her kim ki Cenâb-ı Hak'tan yüz çevirip mâsivâ ile meşgul olursa vechi mâsivâyâ nazar etmiş olacaktır:

ظُلُمَاتٌ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ

“Karanlıklar üstüne karanlıklar”³²⁶

cihetinedir. Hak'tan yüz çevirdiği için o gün yüzü dönüp çarpılır. Eğer yüz çevirişi bir göz kapatıp açma müddetince devam ederse gözleri ala gibi olur, daha çok zaman sürer ise şaşılık haline girer ve eğer bir iltifat hükmünde olur ise çenesi çarpılmışçasına ve daha fazla ise artık arkaya doğru kaçarcasına çehresi döner. Amel defteri arkasından verilenlerden olur. Bunlardır ki Cenâb-ı Hak'ı dünyada unutanlar olup ahirette de Hak Teâlâ onları unutulmuşlar gibi muameleye mazhar edecektir ve onları kendilerine unutturur.

³²⁶ Nûr Sûresi, 40.

Ölmeden Önce Ölmek

Her kim ki kendi nefsinden yüz çevirerek Cenâb-ı Hakk'a yönelmeyi kastederse, işte onda ölümün manası hâsıl olmuş demektir. Çünkü ölüm dünyadaki hususi sûretlere iltifat etmemektir. Âlem-i melekût nasibini görmek demektir.

Allah'ın yolu üzere gitmek, ahde vefa etmek, Mevlâ'ya bağlanmak ve rubûbiyeti itiraf ve kötü ahlâktan uzaklaşıp kulluk vazifesini icra etmektir. Kim ki bu sıfatlarla bir arada olursa Cenâb-ı Hakk'a bağlılığı sıhhatli olarak Hak kendisinden razı ve kendisi Hak'tan razı olur.

يَا أَيَّتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً

“Ey huzura kavuşmuş insan! Sen O'ndan hoşnut, O da senden hoşnut olarak Rabbine dön.”³²⁷

Kim ki dünyada iken böyle bağlılığı ve Allah'a dönmeyi icra ederse öteki dünyaya gitmesi elbette rıza ile beraber olarak olur, zorlama sûretinde olmaz.

³²⁷ Fecr Sûresi, 30-31.

Ölüm İkidir

Çocuklar!

Birisi tabiidir ki ruhun insanın cismini sevmesi yönünden zorla sökülüp çıkarılmaktır. Şüphesiz çengellerle çekilip çıkarılması ve bu sûretle insanın cisminden alâka ve bağın kesilmesi lazım gelir. Diğeri dahi irâdi ölümdür; insanın ruhu, oturduğu cismi terk edip alâka ve muhabbetten uzaklaşarak Allah'ın rızasına arzularak hâl, vakit ve işlerini ahiret ile meşgul eylemektir. Bu irâdi ölüme mazhar olanlar ondan sonra ölmezler. Şöyle ki ölümden korkmak malumdur ki elemlerimizdendir, elem de dünyalık şeyleri sevme nispetindedir. Ölüm azabı şehvetlerden alâkanın çokluk ve azlığına göredir. Galip olan aşk ve lezzetler ile dünyayı isteyip elde etme ve acil ihtiyaçlara meyledip, devam etme nispetinde ölüm elemeleri artar. Bunların hepsinden vazgeçerek ahiret işleri ile iktifa olunursa ölüm elemelerini doğuran bir şey kalmayacağından tabii olarak elemden eser kalmayarak üzülme olmazsa; korku dahi yok olacaktır. Korkunun yokluğu emniyet ve emniyet ise isteğe kavuşma ve müjde olacaktır ki kul Mevlâ'sına kavuşmaya can atacak

أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

*“Bilesiniz ki Allah'ın dostlarına hiçbir korku yoktur. Onlar
üzülmeyeceklerdir de.”³²⁸*

Mevlâ'sına kavuşmaya can atan kulun kavuşmasını Mevlâ sevecektir. Bu sûretle zevat orada ne bulacaklarını burada iken keşfedip

³²⁸ Yunus Sûresi, 62.

müşâhede edecekler ve kim ki bu müşâhedeğe mazhar olur ise şehit olacaktır.

Şehidin ölmemesi ve nefsi ile mücâhede ederek dünyevi hazlardan vazgeçmesi ile ulaşacağı meritebe; kâfirlerle edilen savaş ve mücâhededen elde edeceği şehadet mertebesinde daha yüksek olacaktır:

رَجَعْنَا مِنَ الْجِهَادِ الْأَصْغَرِ إِلَى الْجِهَادِ الْأَكْبَرِ

“Küçük cihattan büyük cihada döndük.”³²⁹

Bu hükümden de anlaşılmaktadır. Hâlbuki kâfirlerle cihat hususunda büyük bir haz dahi vardır. Çünkü hâlis niyetle şehit olanlar pek azdır. Çaresiz zanda kalıp yakînen şehadete kavuşacağını kestiremez. Hâlbuki nefis cihadı ile bu mertebelere vasıl olanların ulaştıkları meritebe ayne'l-yakîndir.

İrâdi ölüm sevap ve mükâfat, tabii ölüm ise kötü akıbet ve cezalandırma olup; irâdi ölüme mazhar olanlar tabii ölümden önce uyanmış demektir. Uykudan uyanınca görülen rüyanın te'viline hacet kalmayıp görecektir. Rüya ise nübüvvetin cüzlerinden kırk altısından bir cüzdür ve bunun görülmesi:

لَوْ كَشَفَ الْغِطَاءَ مَا إِزْدَدْتُ يَقِينًا

“Perde kalksa yakînim artmaz”³³⁰

ışığından alınmış bir nûr bulunduğuna göre; nefislerinizi öldürmekle Hak'tan yakîn talebi ve kalbi ihya etmek ile Firdevs cennetine yükselmeye çabalayın.

³²⁹ Buhârî, “Rikak” 41; Müslim, “Zikir” 14; Tirmizî, “Cenaiz” 67; Nesâî, “Cenaiz” 10.

³³⁰ Keşfü'l-Hafâ I, 424.

Dua-i Şerif

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اللَّهُمَّ اجْعَلْنَا مِمَّنْ رَكَّبْتَ عَلَى جَوَارِحِهِمْ مِنَ الْمُرَاقَبَةِ غِلَاطَ الْقِيُودِ ،
وَأَقَمْتَ عَلَى سَرَائِرِهِمْ مِنَ الْمُشَاهَدَةِ دَقَائِقَ الشُّهُودِ ، فَهَجَمَ عَلَيْهِمَانَسَ
الرَّقِيبِ مَعَ الْقِيَامِ وَالْقُعُودِ ، فَتَكَسَّوْا رُؤُوسَهُمْ مَعَ الْخَجَلِ وَجِبَاهَهُمْ
لِللُّسُجُودِ ، وَفَرَّشُوا لِفَرْطِ دَلِيلِهِمْ عَلَى بَابِ نَوَاعِمِ الْخُدُودِ ، فَأَعْطَيْتَهُمْ
بِرَحْمَتِكَ غَايَةَ الْمَقْصُودِ ، صَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ وَسَلَّمَ (اللَّهُمَّ)
ارزُقْنَا طَوْلَ الصُّحْبَةِ وَدَوَامَ الْخِدْمَةِ ، وَحِفْظَ الْحُرْمَةِ ، وَكُزُومَ الْمُرَاقَبَةِ ،
وَأُنْسَ الطَّاعَةِ ، وَحَلَاوَةَ الْمُنَاجَاةِ ، وَلَذَّةَ الْمَغْفِرَةِ ، وَصِدْقَ الْجِنَانِ ،
وَحَقِيقَةَ التَّوَكُّلِ وَصَفَاءَ الْوُدِّ ، وَوَفَاءَ الْعَهْدِ ، وَإِعْتِقَادَ الْوَصْلِ ، وَتَجَنُّبَ
الرِّزْلِ ، وَبُلُوغَ الْأَمَلِ ، وَحُسْنَ الْخَاتِمَةِ بِصَالِحِ الْعَمَلِ ، صَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ
خَيْرِ الْبَشَرِ ، (اللَّهُمَّ) يَا مَنْ أَجْرَى مُحَبَّتَهُ فِي مَجَارِي الدَّمِّ مِنَ الْمُشْتَاقِينَ ،
وَقَهَرَ سَطَوَاتِ الشُّكِّ بِالْيَقِينِ ، وَأَثْبَتْنَا اللَّهُمَّ فِي دِيْوَانِ الصِّدِّيقِينَ ،
وَاسْلُكْ بِنَا مَسْلَكَوَلِي الْعِزْمِ مِنَ الْمُرْسَلِينَ ، حَتَّى نُصَلِّحَ بَوَاطِنَنَا مِنْ
لَطَائِفِ الْمُؤَانَسَةِ ، وَتُفَوِّزَ بِالْعَنَائِمِ مِنْ تُحْفِ الْمَجَالِسِ ، وَالْيَسِّنَا اللَّهُمَّ
جِلْبَابَ الْوَرَعِ الْجَسِيمِ ، وَأَعِذْنَا مِنَ الْبِدَعِ وَالصَّلَالِ الْأَلِيمِ ، فَقَدْ سَأَلْنَاكَ
بِصِدْقِ الْحَاجَةِ وَالْإِعْتِدَارِ ، وَالْإِقْلَاعِ عَنِ الْخَطَايَا بِالِاسْتِغْفَارِ ، أَمَرْتَنَا
اللَّهُمَّ بِالسُّؤَالِ فَجَاجَأْتُكَ قُلُوبُنَا بِالِإِفْتِقَارِ ، وَنَظَرْنَا لِيْنِكَ مُقْلُ الْأَسْرَارِ

بِسُلْطَانِ الْأَقْدَارِ ، فَاجْبِرِ اللَّهُمَّ ذُلَّ انْكِسَارِنَا بِلُطْفِ الْإِفْتِدَارِ ،
 وَجَنِّبْنَا اللَّهُمَّ الْإِضْرَارَ مِنْ فُتُونِ الْأَشْرَارِ حَتَّى تَسْلُكَ بِنَا سُبُلَ أَوْلِيَاءِ الْعَزْمِ
 مِنَ الْأَخْيَارِ ، وَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى الْمُحَمَّدِ الْأَطْهَارِ ، (اللَّهُمَّ) يَا مَنْ
 حَمَلْنَا أَوْلِيَاءَهُ عَلَى التُّجِبِ السَّبَاقِ ، وَرَفَعَهُمْ بِأَجْنِحَةِ الرَّفِيرِ وَالْإِشْتِيَاقِ ،
 وَأَجْلَسَهُمْ عَلَى بَسَاطِ الرَّهْبَةِ وَحُسْنِ الْأَخْلَاقِ ، وَأَهْطَلَ لِمَمَّهُمْ سُحْبَ
 الْأَمَاقِ ، وَشَعَشَعْنَا نَوَارَ شُمُوسِ الْمَعْرِفَةِ فِي قُلُوبِهِمْ كَبَرَقِ الشَّمْسِ عِنْدَ
 الْإِشْرَاقِ ، وَكَشَفَ عَنْ عُيُونِهِمْ حَنَادِسَ الظُّلْمِ ، وَأَجْلَسَهُمْ بَيْنَ يَدَيْهِ بِتَغْرِيدِ
 الْقُلُوبِ وَاتِّصَالِ الْعَزْمِ ، وَالطُّمَأْنِينَةِ وَسُمُومِ الْهَمَمِ ، صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى
 آلِ مُحَمَّدٍ سَيِّدِ سَادَاتِ الْبَشَرِ وَسَلِّمْ . (اللَّهُمَّ) أَرْخِصْ عَلَيْنَا مَا يُقَرِّبُنَا
 إِلَيْكَ ، وَأَخِلَّ عَلَيْنَا مَا يُبَاعِدُنَا عَنْكَ ، وَأَغْنِنَا بِالْإِفْتِقَارِ إِلَيْكَ ، وَلَا تُفْقِرْنَا
 بِالْإِسْتِغْنَاءِ عَنْكَ ، بِكَرَمِكَ أَخْلِصْ أَعْمَالَنَا ، وَبِإِرَادَتِكَ اجْعَلْنَا نَتَوَكَّلُ
 عَلَيْكَ ، وَبِمَعُونَتِكَ اجْعَلْنَا نَسْتَعِينُ بِكَ . (اللَّهُمَّ) بِجَاهِ أَهْلِ الْجَاهِ ،
 وَبِمَحَلِّ أَصْحَابِ الْمَحَلِّ ، وَبِحُرْمَةِ أَصْحَابِ الْحُرْمَةِ ، وَبِمَنْ قُلْتَ فِي حَقِّهِ
 (الْمُنْشَرَحَ لَكَ صَدْرَكَ) إِشْرَحْ اللَّهُمَّ صُدُورَنَا بِالْهِدَايَةِ وَالْإِيمَانِ كَمَا
 شَرَحْتَ صَدْرَهُ ، وَبَسِّرْ أُمُورَنَا كَمَا يَسِّرْتَ أَمْرَهُ ، يَسِّرْ لَنَا مِنْ طَاعَتِكَ طَرِيقَ
 سَهْلِهِ ، وَلَا تَأْخُذْنَا عَلَى الْعُرَّةِ وَالْعَفْلَةِ ، اسْتَعْمِلْنَا فَيَأْتِمِ الْمُهْمَلَةَ بِمَا
 يُقَرِّبُنَا إِلَيْكَ وَيُضِيكُ مِنَّا ، صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ وَصَحْبِهِ وَسَلِّمْ
 ، (اللَّهُمَّ) أَطْلِقْ أَلْسِنَتَنَا بِذِكْرِكَ ، وَقَيِّدْ قُلُوبَنَا عَمَّا سِوَاكَ ، وَرَوِّحْ أَرْوَاحَنَا
 بِنَسِيمِ قُرْبِكَ ، وَامْلَأْ أَسْرَارَنَا بِمُحَبَّتِكَ ، وَاطْوِ صَمَائِرَنَا بِبِنِيَّةِ الْخَيْرِ لِلْعِبَادِ

, وَأَلْفَ أَنْفُسَنَا بَعْلَمِكَ , وَأَمْلَأْ صُدُورَنَا بِتَعْظِيمِكَ , وَحَيِّزْ كُلِّيتَنَا إِلَى
 جَنَاحِكَ , وَحَسِّنْ أَسْرَارَنَا مَعَكَ , وَاجْعَلْنَا مِمَّنْ يَأْخُذُ مَا صَفَا وَيَدْعُ
 الْكَدْرَ , وَيَعْرِفُ قَدْرَ الْعَافِيَةِ وَيَشْكُرُ عَلَيْهَا , وَيَرْضَى بِكَ كَفِيلاً لِتَكُونَ لَهُ
 وَكِيلاً , وَوَقِّنَا لِتَعْظِيمِ عَظِيمَتِكَ , وَارْزُقْنَا لَذَّةَ النَّظَرِ إِلَى وَجْهِكَ الْكَرِيمِ ,
 تَبَا رُحْمَتَ وَتَعَالَيْتَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ , يَا لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ , لَا
 إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ وَحْدَكَ , لَا شَرِيكَ لَكَ , وَأَنْ مُحَمَّدًا عَبْدُكَ وَرَسُولُكَ , (اللَّهُمَّ)
 إِنِّي أَسْأَلُكَ بِأَحَدِيَّةِ ذَاتِكَ , وَوَحْدَانِيَّةِ أَسْمَائِكَ , وَفَرْدَانِيَّةِ صِفَاتِكَ , أَنْ
 تُؤْتِيَنَا سَطْوَةً مِنْ جَلَالِكَ , وَبَسْطَةً مِنْ جَمَالِكَ , وَنَشْطَةً مِنْ كَمَالِكَ , حَتَّى
 يَتَّسِعَ فِيكَ وُجُودُنَا , وَيَجْتَمَعَ عَلَيْكَ سُهُودُنَا , وَتَطَّلُعَ عَلَيَّ شَوْاهِدُنَا فِي
 مَشْهُودِنَا , أَطْلِعَ اللَّهُمَّ فِي لَيْلِ كَوْنِنَا شَمْسَ مَعْرِفَتِكَ , وَنُورَ أَفُقِ عَيْنِنَا
 بَيَانَ حِكْمَتِكَ وَزَيْنَ سَمَاءِ زِينَتِنَا بِنُجُومِ مَحَبَّتِكَ , وَاسْتَهْلِكْ أَفْعَالِنَا فِي
 فِعْلِكَ , وَاسْتَعْرِقْ تَقْصِيرِنَا فِي طَوْلِكَ , وَاسْتَمْحِضْ إِرَادَتِنَا فِي إِرَادَتِكَ ,
 وَاجْعَلْنَا اللَّهُمَّ لَكَ عَبِيدًا فِي كُلِّ مَقَامٍ قَائِمِينَ بِعُبُودِيَّتِكَ , مُتَفَرِّغِينَ
 لِأَلُوْهِيَّتِكَ , مَشْغُولِينَ بِرَبُوبِيَّتِكَ , وَلَا نَخْشَفِيكَ مَلَامًا , وَلَا نَدْعُ عَلَيْكَ
 غَرَامًا أَرْضِنَا اللَّهُمَّ بِمَا تَرْضَى , وَالطُّفْ بِنَافِيَمَا يَنْزِلُ مِنَ الْقَضَا , وَاجْعَلْنَا
 لِمَا يَنْزِلُ مِنَ الرَّحْمَةِ مِنْ سَمَائِكَ أَرْضًا , وَأَفْنِنَا فِي مَحَبَّتِكَ كُلًّا وَبَعْضًا ,
 صَحِّحَ اللَّهُمَّ فِيكَ مَرَامَنَا , وَلَا تَجْعَلْ فِي غَيْرِكَ إِهْتِمَامَنَا , وَأَذْهَبْ مِنَ الشَّرِّ
 مَا خَلَفْنَا وَأَمَامَنَا , نَسْأَلُكَ اللَّهُمَّ بِمَكْنُونِ هَذِهِ السَّرَائِرِ , يَا مَنْ لَيْسَ إِلَّا هُوَ
 يَخْطُرُ فِي الصَّمَائِرِ , صَلَّى عَلَى سَيِّدِ السَّادَاتِ , وَمُرَادِ الْمُرَادَاتِ صَلَّى اللَّهُ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ , حَبِيبُكَ الْمُكْرَمِ , وَنَبِيِّكَ الْمُعَظَّمِ , مُحَمَّدُ النَّبِيُّ الْأُمِّيُّ ,
 وَالرَّسُولُ الْعَرَبِيُّ , وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ (اللَّهُمَّ) إِنِّي أَسْأَلُكَ بِالْأَلِفِ
 الْمَعْطُوفِ , وَبِالنُّقْطَةِ الَّتِي هِيَ مُبْتَدَأُ الْحُرُوفِ , بِبَاءِ الْبَهَاءِ , بِتَاءِ
 التَّأْلِيفِ , بِثَاءِ الثَّنَاءِ , بِجِيمِ الْجَلَالَةِ , بِحَاءِ الْحَيَاةِ , بِخَاءِ الْخَوْفِ , بِدَالِ
 الدَّلَالَةِ , بِذَالِ الذِّكْرِ , بِرَاءِ الرَّبُوبِيَّةِ , بِزَايِ الزُّلْفَى , بِسِينِ السَّنَا , بِشِينِ
 الشُّكْرِ , بِصَادِ الصَّفَا , بِضَادِ الضَّمِيرِ , بِطَاءِ الطَّاعَةِ , بِظَاءِ الظُّلْمَةِ , بِعَيْنِ
 الْعِنَايَةِ , بِغَيْنِ الْغِنَى , بِفَاءِ الْوَقَا , بِقَافِ الْقُدْرَةِ , بِكَافِ الْكِفَايَةِ بِلَامِ
 اللُّطْفِ , بِمِيمِ الْأَمْرِ , بِنُونِ النَّهْيِ , بِهَاءِ الْأُلُوْهِيَّةِ , بِوَاوِ الْوَلَاءِ , بِيَاءِ
 الْيَقِينِ , بِلَامِ أَلِفِ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ وَحْدَكَ لَا شَرِيكَ لَكَ , وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُكَ
 وَرَسُولُكَ , الْفَاشِي فِي الْخَلْقِ حَمْدُكَ , الْبَاسِطُ بِالْجُودِ يَدُكَ , لَا تَصَادُ فِي
 حُكْمِكَ , وَلَا تَنَارُغُ فِي سُلْطَانِكَ وَمُلْكِكَ وَأَمْرِكَ , تَمْلِكُ مِنَ الْأَنَامِ مَا تَشَاءُ
 , وَلَا يَمْلِكُونَ مِنْكَ إِلَّا مَا تُرِيدُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ وَأَتَوَجَّهُ إِلَيْكَ بِجَاهِ نَبِيِّكَ
 مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ , وَأَسْأَلُكَ اللَّهُمَّ بِأَسْمَائِكَ الْحُسْنَى ,
 وَبِاسْمِكَ الْعَظِيمِ الْأَعْظَمِ , الَّذِي دَعَوْتُكَ بِهِ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ
 مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ , وَعَلَى
 جَمِيعِ الْأَنْبِيَاءِ الْمُرْسَلِينَ وَالْأَوْلِيَاءِ وَالصَّالِحِينَ , وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ
 الْعَالَمِينَ

Rahman ve Rahim Olan Allah'ın Adıyla

Allah'ım! Bizi, âzâlarını murâkabe kayıtlarıyla bağladığın, gönüllerine müşâhede esrarını yerleştirdiğin, sana olan dostluklarının istilasıyla mahcubiyetten başlarını öne eğmiş, alınlarını secdeye koymuş, mahviyetle kapında yüzlerini yere sürmüş ve aksa'l- gaye'ye ermiş kullarından eyle! Efendimiz Muhammed'e ve ehl-i beytine salât-u selâm eyle.

Ya Rabbi! Bizleri daimi sohbet, devamlı hizmet, samimi hürmet, murâkabeye bağlılık, tâate iştiyak, münâcattan halâvet, mağfiretten lezzet alan, doğru kalplilik, sağlam tevekkül, pırıl pırıl dostluk, ahde vefakârlık, vuslatta itikat, zelleden korunmak ve emelimize nâil olarak salih amel sayesinde hüsn-i hatime nimetiyle rızıklandır. İnsanlığın en hayırlısı Hazreti Muhammed'e salât-u selâm eyle.

Ey Allah'ım! Ey muhabbetini âşıkların damarlarına ulaştıran, yakîn duygusuyla şüphenin kahredici adımlarından kurtaran, bizleri siddikler divanında sabitkadem eyle! Bizleri "ulû'l-azm" peygamberlerin yoluna sevk et ki bâtınlarımızı makam-ı ünsün letaiifiyle ıslah edelim. Seninle celis olma ikramına nâil olalım.

Ya Rabbi! Bize vera'nın büyük elbisesini giydir. Ve bizleri elim delâlet ve bid'atlerden kuru. İhtiyaçlarımızı samimiyetle senden istiyor, özrümüzün kabulünü, hatalarımızın af ile bağışlanmasını diliyoruz. Çünkü sen bize istememizi emrettin. Yürekllerimiz sana olan arzu ve ihtiyaçlarla dolu. Esrarı gözleyen gözler muktedir sultana bakıyor. Bizleri esrarda ısrarlı olanların fitnesine düşmekten kuru ki ahyardan olan ulû'l-azmin yoluna sülûk edelim. Muhammed'e ve onun tertemiz yakınlarına salât-u selâm eyle.

Ey velilerini yüce mertebelere erdiren, onların ses ve sevgi kanatları ile yükseltip takva ve güzel ahlâk seccadesine oturtan, küçük günahlardan dolayı gözyaşı akıttıran, kalplerine güneşin doğması anındaki gibi marifet ışıklarını yerleştirip gözlerinden karanlık perdeleri kaldırarak, yüce himmet, itmînân, azm duygularıyla ve zikirle meşgul olarak huzurunda oturtan Allah'ım. Muhammed'e ve beşerin efendilerinin efendisi olan onun ehl-i beytine salât-u selâm eyle.

Allah'ım! Bizi kendine yakınlaştırmayı kolaylaştır. Senden uzaklaştıracak şeylere fırsat verme! Bizi sana muhtaç olma ve senden başkasına ihtiyaç duymama hissiyle müstağni kıl ki asla senden müstağni olmayalım. Kereminle amellerimizi hâlis kıl. İrade-i ilâhiyenle bize tevekkül nasip et! İnayetinle yardım eyle!

Allah'ım! Huzurunda şeref, itibar ve hürmet ashabından olanların ve hakkında “Biz senin sadrını şerhetmedik mi?” buyurduğun zât hürmetine, bizlere onun sadrını münşerih kıldığın gibi hidayet ve imanla şerh-i sadır nasip eyle! Onun işlerini kolaylaştırdığın gibi bizim işlerimizi de kolaylaştır. Bize ibadet ve itaat için en kolay yolu nasip et. Gaflet ve hatalarımızdan dolayı bizi hesaba çekme. Günlerimizi sana yakınlığa vesile olacak ve rızanı kazandıracak amellerle geçirmeyi nasip eyle.

Allah'ım! Dillerimizi ancak senin zikr-i ilâhine bırak! Kalplerimizi zât-ı ilâhinden başkasına bağlama. Ruhlarımızı sana yakınlığın latif rüzgârıyla ferahlandır, gönüllerimizi sevginle doldur. İç dünyamıza kullarına karşı iyi niyetler yerleştir. Nefislerimizi ilminin cihetine yönelt. Sadrımızı azamet-i ilâhiyenle dopdolu eyle! Bütün varlığımızı cânib-i ilâhiyene yönelt, sırrımızı maiyet-i ilâhiyenle güzelleştir. Bizi temizi alan, kirliyi bırakan, afiyetin kadrini bilip

şükreden ve kendisine vekil olman için senin kefilliğine razı olan kullarından eyle. Bizleri azametini tanımaya muvaffak kıl.

Ey kerem ve celâl sahibi Mevlâ! Bizi vech-i ilâhiyeni görme nimetiyle rızıklandır. Ey kendisinden başka ilâh olmayan, seni noksan sıfatlardan tenzih ederim. Senden başka ilâh yok, teksin ve ortağın da yok. Muhammed de senin kulun ve Rasûl'ündür.

Allah'ım! Ahadiyet-i zâtın, vahdaniyet-i esman, ferdaniyet-i sıfatın hürmetine bize celâlinin eseri bir heybet, cemâlinin ifadesi bir yumuşaklık, kemâlinin eseri bir zindelik nasip et ki vücudumuz seninle genişlesin, şühudumuz sende toplansın, gördüklerimiz de senin âsar ve delillerini muttali olmaya vesile olsun.

Allah'ım! Vücut karanlığımızı marifet güneşinin ziyâlarına saç. Beyan-ı hikmetinle gözümüzün ufkunu nûrlandır. Muhabbet yıldızlarıyla ziyet semamızı süsle. Bize ait fiileri ef'al-i zâtından yok et. Kusurlarımızı sahâvet denizinde mahveyle, irade-i külliyeyle erit.

Allah'ım! Bizleri her yerde kendine kul eyleyerek ubûdiyetine kaim olan, ulûhiyetinden başkasına aldırmayan ve rubûbiyetinle meşgul olanlardan eyle ki senin hakkında bizi kınayanlardan korkmayalım. Ve senin üzerine başka sevgili edinmeyelim.

Allah'ım! Bize verdiklerini sevdirek ilâhî hükümleri kolaylaştır. Gökten yere inen rahmetten bizi de hissedar eyle. Bizleri muhabbet-i ilâhiyende tamamen veya kısmen ifnâ eyle.

Allah'ım! Hakkındaki isteklerimizi yanlışsa düzelt. Himmetimizi senden başkasına yöneltme. Önümüzdeki ve arkamızdaki şerleri gider. Ey gönüllerde başkası değil, ancak kendisi hatırlanan

Allah'ım! Senden bütün sırların özünü dilerim. Efendilerin efendisi, iradelerin muradı, senin mükerrem sevgilin ve büyük peygamberin, ümmî nebî ve Rasûl-i Arabî Muhammed sallallahu aleyhi ve selleme, onun âl ve ashabına salât-u selâm olsun.

Allah'ım! Senden lafzatullahın elifi, harflerin ilki olan nokta, bahanın ba'sı, telîfîn ta'sı, senanın se'si, celâlin cim'i, hayatın ha'sı, havfın hı'sı, delâletin dal'ı, zikrin zel'i, rubûbiyetin ra'sı, zülfe'nın ze'si, senanın sin'i, şükrün şin'i, safanın sad'ı, zamirin dad'ı, taatin ta'sı, zulmetin zı'sı, inayetin ayn'ı, gınanın gayn'ı, vefanın fa'sı, kudretin kaf'ı, kifayetin kef'i, lütfün lam'ı, emrin mim'i, nehyin nun'u, ulûhiyetin he'si, vela'nın vav'ı, yakînin ya'sı ve la ilahe illa ente vahdeke la şerike leke ve enne Muhammeden abdûke ve resulikenin lam elif'i hürmetine istiyorum.

Hamdin varlıklara yayılmış, kerem elinle her tarafa dağıtılmıştır. Hükmünde sana zıt olabilecek, saltanatında mülk ve emrinde sana karşı koyabilecek hiç kimse yoktur. Sen varlıklarından dilediğine sahip olabilirsin, fakat varlıklar senin murad ettiklerinden başkasına sahip olmazlar.

Allah'ım Peygamberin Hazreti Muhammed aleyhisselâm hürmetine senden diler ve sana yönelirim! Allah'ım! Esmâ-i hüsnan, kendisiyle sana dua edilmesini istediğin ism-i âzâmın hürmetine, ümmî nebî Hazreti Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem için, tahir ve tayyip olan âl ve ashabın ile bütün nebiler, rasûller, veliler, salihler için salât-u selâmını niyaz ediyorum.

Hamd âlemlerin Rabbine mahsustur.

26 Şevval 1440/ 30 Haziran 2019